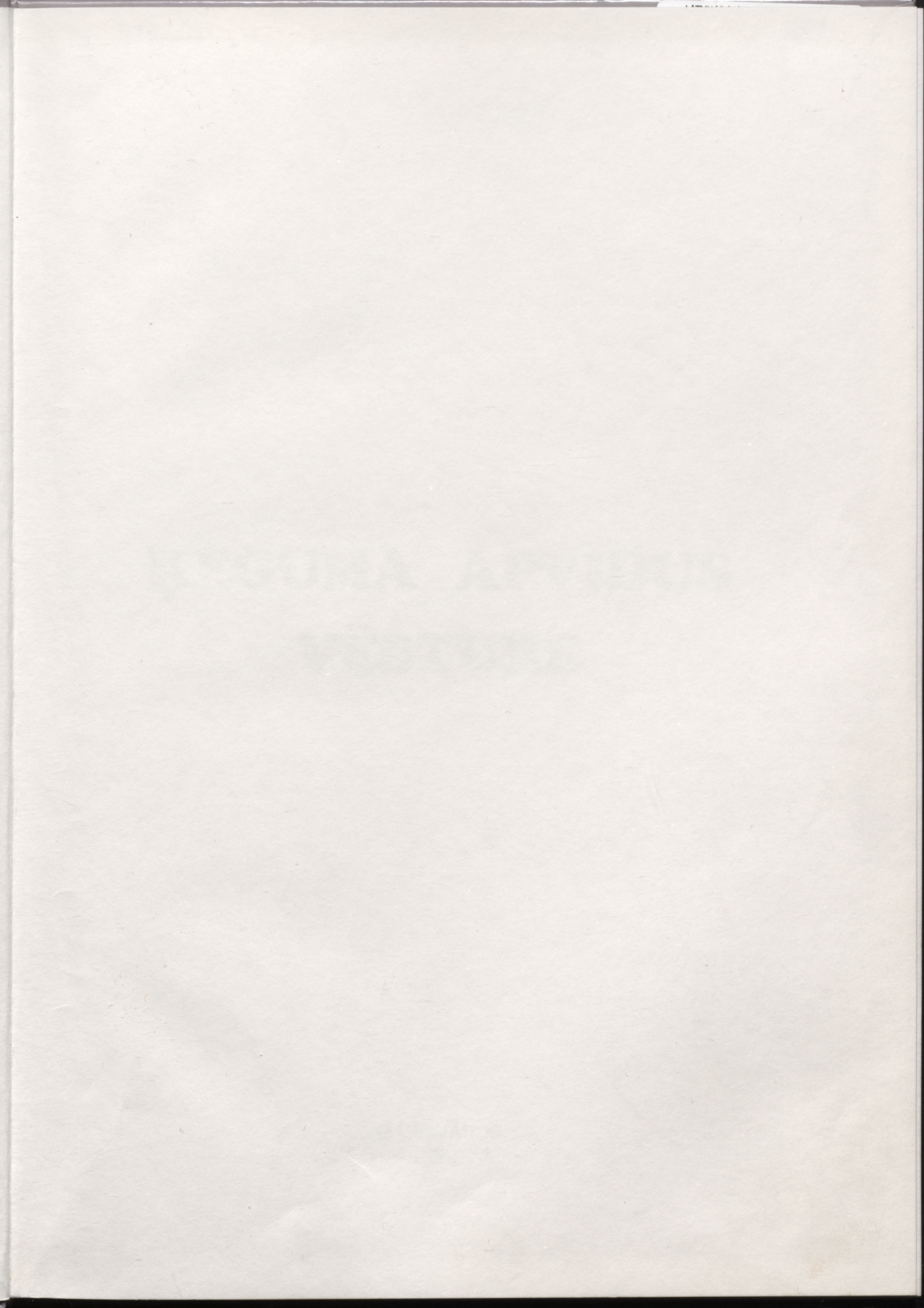

KEGUMA APVIDUS VĒSTURE

 LIELVĀRDS

L 99-7
14

bedel . L
9

Latvijas Nacionālā
bibliotēka

Latvijas Nacionālā
bibliotēka

ĶEGUMA APVIDUS VĒSTURE

UDK-p 947.43
Ķe 090

Latvijas Nacionālā
BIBLIOTĒKA

99-15.640
0300033269

*Nepretendēju uz zinātniska pētījuma sagatavošanu.
Grāmatā apkopotais ir mana aizraušānās novada pētniecībā,
vairāk nekā desmit gadus vācot materiālus, apkopojot
un visu bijušo pārlūkojot ar tagadnes sapratni.
Ceru, ka lasītāji gūs jaunas zināšanas par senatni un šodienu Ķeguma apvidū.*

Sastādītāja un teksta autore Ruta Andersone

Redaktore un maketētāja Ieva Zarāne

Vāka dizaina autors Vilnis Laizāns

Izdevējs

LIELVĀRDS

Gaismas iela 1, Lielvārde, LV-5070
Tālrunis: 50 53824, fakss: 50 54310
E-pasts – lielvards@lielvards.lv
Internets – <http://www.lielvards.lv>

Tirāžētājs

SIA "Apgāds Jāņa sēta"

ISBN 9984-11-016-8

© Ruta Andersone, 1999

© Ķeguma pilsētas dome, 1999

SATURS

Priekšvārds	4
Ķeguma apvidus raksturojums	5
Senā dzimta	8
Saimnieciskā darbība apvidū	17
No Ķeguma krācēm līdz hidroelektrostacijai	24
Ģeoloģiskie pētījumi un pirmie darbi	27
Tilts pāri Daugavai	31
Spēkstacijas pamatakmens likšanas svinības	32
Spēkstacijas celtniecības gaita	33
Zemes un cita īpašuma atsavināšana	35
Daugavas straume dod spēku un gaismu	39
Okupāciju gadi	40
Pēckara gadi	46
Ķeguma HES vadītāji	52
Plūdi	54
Daugavas HES kaskāde	55
Drāma uz Ķeguma tilta	56
Svētku dienas	57
HES-1 rekonstrukcija	61
Latvieša pasaule – viņa sēta	62
Ķeguma pilsētas vēsture	70
Pašvaldība	75
Cilvēki, iestādes	81
Pasti, telegrāfi	81
Apbūve	82
Ielu, ceļu būve	84
Starpkolhozu celtniecības organizācija – Ogres SCO	84
Atkritumu savākšana un attīrīšanas ietaises	85
Rosība tirdzniecībā, biznesā	86
Sports	87
Kultūras dzīve	92
Mūsu talanti	100
Bibliotēkas	101
Daugavas spēkstaciju muzejs	102
Bērnudārzs	103
Ķeguma mediķi	104
Aptiekas	106
Ķeguma kapi	108
Draudze	109
<i>Atmoda</i>	110
Pārmaiņu noskaņā	110
Atminoties “baigos” gadus	116
Skolas vēsture	122
Pirmsākums. <i>Ķēķa</i> skola	122
Ķeguma skoliņas	123
Ilggadējo skolotāju atmiņas	126
Jaunā skola	137
Skolas darbs un tradīcijas	138
Ķeguma skola laika gaitā	151
Skolotāji	152
Ķeguma skolas absolventi	154
Ceļvedis pa Ķegumu	174

PRIEKŠVārds

Sākotnējā iecere uzrakstīt grāmatu *Ķegums un Tome* pārtapa divās atsevišķās grāmatās: *Tomes novada vēsture*, izdota 1997. gadā, un šī – *Ķeguma apvidus vēsture*.

Apdzīvotā vieta Daugavas labajā krastā pie laiviniekiem labi pazīstamajām Ķeguma krācēm bija zināma jau sensenī, bet Ķeguma pilsētas vēsture ir aizsākusies 1933. gadā, kad Latvijas valdība pēc rūpīgu ģeoloģisko izpēti darbu veikšanas nolēma uz Daugavas plānoto HES būvēt tieši šajā vietā. Pirms 60 gadiem darbu uzsāka Ķeguma HES, pirms 50 gadiem tika noteiktas robežas Ķeguma ciematam, un tikai 1993. gadā Ķegums kļuva par pilsētu.

Katru notikumu cilvēki vērtē dažādi. Vieniem Ķeguma spēkstacijas celtniecība saistījās ar iespēju nopelnīt, citiem sirds sāpēja par dzimto māju applūdināšanu, vēl citi pieņēma faktu, ja ir elektrība, tad pārējais viņus neinteresē. Liekas, ka ne par vienu celtni Latvijā nav tik daudz rakstīts kā par Ķeguma HES. Tai sniegta tautas palīdzība, vācot ziedojumus. Savā laikā Ķegums bija Latvijas "sirds". Ar Ķeguma elektrostacijas celtniecību līdz 1940. gadam bija saistīti ap 5000 cilvēku. Tikpat daudz varētu būt atmiņu pierakstu.

Ķegums kā apvidus skatīts gan plašākā, gan šaurākā nozīmē. Grāmatā aprakstīta šīs puses cilvēku dzīve, darītie darbi, zemes un māju mīlestība, ciešanas, tautas atmoda, cerības, rūpes par nacionālo bagātību – Daugavu. Bez ciešanām un pārbaudījumiem nav pagājis ne cilvēka mūžs, ne sabiedrības attīstība. Vienīgi pasakās labais viscaur ir labs.

Par senajiem notikumiem tiek spriests ar gadu desmitu un simtu atkāpi, bet šodienas straujās norises aicina notikušo pierakstīt tūlīt. Daudzas vērtības glabā muzeji, arhīvi, bet liela daļa bagātību ir cilvēkos tepat mums līdzās. Esmu pateicīga par atsaucību grāmatas tapšanā daudzajiem atmiņu devējiem: Centai Apsei, Sandrai Bērziņai, Venitai Bulmeisteri, Edmundam Būmanim, Anitai Caunei, Regīnai Ezerai, Jānim Kalniņam, Visvaldim Kurmim, Ritai Puriņai, Sarmītei Tarvidai, Ausmai Ūzulei, Rūtai Zaķei, Rūtai Ziemelei un citiem bijušajiem un esošajiem ķegumiešiem.

Šī grāmata ir veltījums Ķegumam, un tās izdošanu morāli un finansiāli atbalstīja Ķeguma pilsētas domes deputāti: Laimonis Bicāns, Vija Vollenberga, Anita Biedre, Anita Rozīte, Anita Zītare, Dace Ķikute, Aleksandrs Filipovs, Andris Neimanis, Juris Dāle. "*Paldies Dievam, ka ir cilvēki, kas vispārējā trūcībā tomēr atrod iespēju atlicināt naudiņu savai vēsturei,*" tā par mūsu pilsētas domes deputātiem rakstīja Vaida Villeruša jau grāmatas *Tomes novada vēsture* izdošanas laikā.

Savu atbalstu sniedza *Daugavas fonds* prezidenta Bruno Otersona vadībā. Morāli atbalstīja HES speciālisti Ansis Bazons, Jānis Brauns, Guntars Jakāns, Jānis Knoks, Jānis Kolužs.

Sevišķi pateicīga esmu Harijam Jaunzemam, erudītam, pašizlīdzīgam HES inženierim. Kopējais darbs, veidojot izstāžu ekspozīcijas topošajam Daugavas spēkstaciju muzejam, sniedza plašus izzināšanas materiālus par Ķeguma HES vēsturi.

Darbā izmantoju arhīvu datus, atmiņu stāstījumus, fotogrāfijas. Uzzināto sakārtoju pa atsevišķiem tematiem no senākā laika līdz šodienai, ar domu, ka par katru varētu uzrakstīt grāmatu, piemēram, skolas vēsturi.

No daudz kā varētu atteikties, bet ne no savas vēstures un iepriekšējo paaudžu piemiņas.

"Tā gaisma,
kas visu mūžu
mums pieder,
ir tēva un mātes iedegta,
un, kāds kurais esam,
šo gaismu caur dzīvi nesam,
staigājot savu taku:
nākam, aizejam projām
un, ja nav spilgtākas blakus,
ar sevi ap sevi cik necik apgaismojam."

Z. Purvs

Ruta Andersone

ĶEGUMA APVIDUS RAKSTUROJUMS

Tajā vietā, kur tagad atrodas Ķeguma elektrostacijas aizsprosts, bija vienas no bīstamākajām Daugavas krācēm. Stāsta, ka senāk plostnieki un laivinieki, tuvojoties krācēm, sasaukušies: "Tjagom! tjagom!" ("Vilkšus, vilkšus!" – krievu valodā). Domājams, ka no vārda "tjagom" šī vieta sāka saukt par Ķegumu.

Teikas ir dzīvojušas no paaudzes paaudzē. Šodienas cilvēks vairs neticēs velnam, vadātājam, nostāstiem par apslēptu naudu, bet ir gadījumi, kad folkloras pieraksti un dzīvās atmiņas palīdzējušas arheologiem veikt nozīmīgus vēsturiskus atklājumus un atrast vērtības, vēsturniekiem konstatēt senus notikumus, faktus.

Årņa akmenis 1939. gadā "sadališanas" laikā. Tēlnieks K. Zāle bija iecerējis no šī akmens veidot pieminekli A. Pumpuram. Aizveda uz Rīgu, bet pēc kara no tā tika izgatavoti vairāki mazi pieminekļi Raiņa kapos

Ķeguma teritorija

Ķegums ir veidojies Lielvārdes novadā, Rembates pagasta teritorijā, tādēļ Lielvārdes, Rembates un Ķeguma vēsturē ir daudz kā kopīga. Ilgus gadu simtus Lielvārdes novada robežas netika mainījušās. Rietumos (lejpus Ķeguma krācēm pie kādreizējās Doņupītes, bet tagadējās Ķilupes, netālu no Ciemupes dzelzceļa stacijas) Lielvārdes novads robežojās ar Ikšķiles novadu. Dienvidos robeža bija Daugava, austrumos tā sniedzās līdz tagadējai Skrīveru robežai.

Ķeguma teritorija austrumos un ziemeļos robežojas ar Rembates pagastu, rietumos – ar Ogresgala pagastu, dienvidu robeža stiepjas 15 km garumā pa Daugavu, līdz

Teikas un nostāsti

Kā radušies lielie akmeņi

Ķegums bijis šaurākā un seklākā vieta Daugavā. Velns to bieži apskatījis, jo gribējis aizdambēt upi, lai tā tecētu pa citu gultni Kurzemes pusē. Pie reizes pētījis plostniekus un strūdziniekus un sadomājis noslīcināt pēc iespējas vairāk cilvēku, lai viņam piederētu pēkšņi mirušo dvēseles.

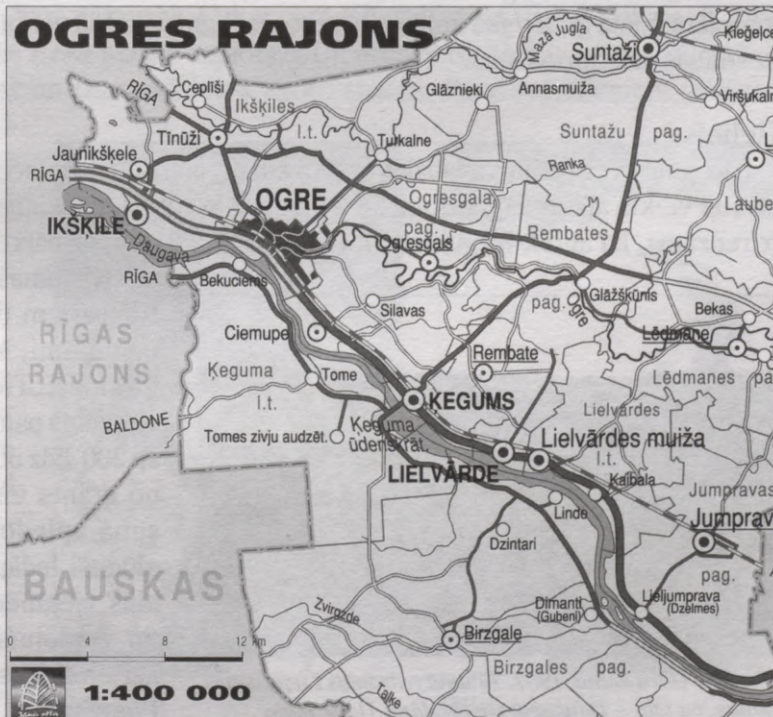
Velns nesis akmeņus gan no Kokneses puses, gan no Velna dobes. Divi esot nokrituši pie Lielvārdes, trešo aizstiepis līdz Ārņa mājām. Te iedziedājis gailis, un Velns nosviedis akmeni zemē tik spēji, ka tas pāršķēlies pušu. Akmens nosaukts par Ārņa akmeni.

Kā radušies Mugurkalni

Velns pie Rīgas sagrābis pilnu maisu ar smiltīm un mēģinājis vēlreiz tikt līdz Ķeguma krācēm. Maiss saplīsis, un no Salaspils gar Daugavas krastu radušies Mugurkalni (Kangari).

Apslēptā manta

Ķegumā pie Ģēģeru purviņa, kur senāk bijušas Ģēģeru mājas, aprakta nauda. To varējuši dabūt rokā, ja ziedo baltu kazu. Reiz atbraukuši divi strūdzinieki, viens vedis kazu, otrs skatījies grāmatā, bet vēl pirms rakšanas kazu pakampis vilks un aiznesis prom.

rietumos robežojas ar Ogri un Tinūžu pagastu. Pati pilsēta aizņem ap 3 km garu un 2,5 km platu joslu gar Daugavas labo krastu. Upes kreisajā krastā Ķegumam piekļaujas lauku teritorija – Tomes novads.

Ķeguma pilsēta atrodas izdevīgā ģeogrāfiskā stāvoklī. Līdz Rīgai – 47 km, rajona centram Ogres – 12 km, Lielvārdei – 6 km, Tomei – 6 km. Ērta satiksme. Nozīmīgs ir Rīgas–Daugavpils dzelzceļš un šoseja. Asfaltēts autoceļš savieno Ķegumu ar Siguldu. Daugavas kreisajā krastā atrodas Jaunjelgavas–Ķekavas šoseja.

Laika vērojumi

Vai tik mazā apvidū var runāt par klimatu? Var. Senāk Ķeguma HES bija meteoroloģiskā stacija, un speciāls darbinieks veica novērojumus. Arī pie skolas bērni mācījās novērot laiku. Tagad ķegumieši paļaujas uz TV un radio dzirdētajām laika apstākļu prognozēm.

Ķegums atrodas starp klimata ziņā atšķirīgajiem Piejūras zemienes, Vidzemes Centrālās augstienes un Zemgales līdzenuma rajoniem, līdz ar to teritorijā vērojamas iezīmes gan no piejūras, gan augstieņu un zemieņu klimatiem.

Ķeguma mikroklimatu nosaka Daugavas ūdenskrātuves tuvums. Siltajā gadalaikā ūdens pamazām sasilst, bet gaisa temperatūra pazeminās. Aukstajā gadalaikā pa vasaru sasilušais Daugavas ūdens

atdod siltumu gaisam, un ziemas kļūst siltākas. Tātad, salīdzinot ar teritorijām, kas atrodas tālāk no upes, Ķeguma pilsētā vērojama vēsāka vasara un siltāka ziema. Nav arī izteikti stipru salnu pavasaros un rudenos. Līdz ar to Daugavas piekrastes klimatiskie apstākļi ir izdevīgi lauksaimniecības attīstībai, sevišķi augļkopībai un dārzkopībai. To jau senenos laikos ir apjautuši un izmantojuši šeit dzīvojošie cilvēki.

Ķegumā var vērot daudz apmākušos dienu, sevišķi novembrī, decembrī. Brīžiem mākoņainība pārsniedz 80 %. Arī nokrišņu ir vairāk nekā citviet. Atsevišķās ziemās sniega sega ievērojami apgrūtina saimniecisko dzīvi, tomēr rada prieku

Apsnigusī Liepu aleja 1997. gada oktobrī

daudzajiem Ķeguma slēpotājiem un citiem atpūtniekiem.

Daugava savdabīgā mikroklimata, augu un dzīvnieku neparastās dažādības un bagātības dēļ joprojām ir īsta ģenētiskā noliktava, rezerve, kam nākotnē var būt liela loma cilvēku dzīvē, izglītošanā, veselības nostiprināšanā.

Reljefs

Ķeguma teritoriju vislabāk var pārredzēt, ja uzkāpj dzelzceļa signalizācijas tornī. Pēdējos gados strauji veiktā apbūve un izaugušie koki kavē vērot daudzveidīgo apvidus reljefu. Senajās fotogrāfijās ir redzams, ka agrāk Ķeguma kalni bijuši bez kokiem, ar pārredzamām pauguru grupām.

Ķeguma kalni, tautā saukti par Mugurkalniem, Kangariem (Ogres Kangaru A daļa), ir savdabīgi veidojumi, kas atšķiras no tuvākās apkārtnes virsmas. Tie ir osi – šauri, kilometriem gari viļņveida pauguri un to virknes ar stāvām nogāzēm ap 200 līdz 500 m no Daugavas. Osi pārsvarā sastāv no grants un smilts kārtām, kas radušās pēdējā senā apledojuma zemledus plaisās, pa kurām plūduši ledāja kušanas ūdeņi. Ūdens ātrums nav bijis vienmērīgs, tāpēc iežu slāņi nogulsējušies un veidojušies kārtaini. Vislabāk tas redzams karjeros. Virs oļu kārtām atrodas grants, tad smilts. Piemēram, Ūdru kalns pie skolas ir labi skatāms

Skats no Ūdru kalna, 1937. Tālumā redzamas Liepu alejas mājas, pa labi – Daugava. Priekšplānā Ūdru māja

šķersgriezumā, jo pusi no kalna noraka un šo materiālu izmantoja HES dambju celtniecībā.

Ķeguma kalni nosaukti vietējo māju vai saimnieku vārdos, piemēram, Burdikovu kalns, 71 m augstais Čanku kalns (saukts arī Torņa kalns, jo 1956. gadā tā augstākajā vietā uzcelts dzelzceļa signalizācijas tornis). Šajā kalnā atradušās *Lejaščanku, Kalnačanku, Jaunčanku* mājas. No kalna pārredzama visa Ķeguma apkārtnē, Daugava, tās ieleja, Ķeguma estrāde, kur jau piecdesmitajos gados notikušas brīvdabas teātra izrādes, dziesmu dienas, balles u.c. sarīkojumi. Skaidrā laikā no tā var redzēt Daugavas kreisajā krastā Tomes Ratu kalnā uzcelto uguns novērošanas torni.

Līdz ar kalniem arī Daugavas labais krasts ir stāvs, vietām ap 16 m. Daugava iegrauzusies ne tikai irdenajos kvartāra perioda iežos, bet arī blīvajos pamatiežos – dolomītos. Tie bieži vērojami Daugavas krastu atsegumos. Daudzviet krasta iežos spīguļo kalcīta kristāli.

Ķeguma panorāma no Čanku kalnā uzceltā dzelzceļa signalizācijas torņa, 1996

Dolomītu pamatieži Daugavas stāvkrasta atsegumā, 1936

Terasveidīgais krasts pie Katlabedres kroga, 1996

Ūdeņi

Ķeguma kalni kavē virszemes ūdeņu nokļūšanu Daugavā, tāpēc to Z pusē pārpurvojas meži. Apvidū ir vairāki purvi (senie ezeri), kam cauri tek 17 km garā Ķilupe (saukta arī – Ķillupe, Ķīlupe, Ķīlupe). Tā Daugavā ietek pie bijušās *Ķēķa* skolas tagadējās Ciemupes teritorijā.

Ķeguma teritorijā pa kalnu ieplakām Daugavā ietek avoti, strauti. Pazemes ūdeņiem izplūstot starp divām nogāzēm avotainā ieplakā pie mājas Uzvaras ielā 14, virspusē redzami vairāki avotiņi. Veidojas Miesniekupīte, iesaukta pēc *Miesnieku* mājām, jo to tuvumā tā ietecēja Daugavā. Ūdens temperatūra ir nemainīgi $+6^{\circ}\text{C}$, un tāpēc šis avots ziemā neaizsalst. Tā garums 1,5 km. Posmā pie dzelzceļa Miesniekupīte ir piesārņota. Pēc 1937. gada projekta šeit bija izplānota atpūtas vieta. Šogad lejteces posmā saimnieko upes arhitekti bebri.

Līdzīgi Daugavā ietek Grāvjupe pie Daugavgrīvas ielas Ūdru kalna pakājē un Bullupīte, kas atrodas vairāk uz Lielvārdes pusi.

Grāvjupe

Miesniekupīte

SENĀ DZIMTA

Stāvot Daugavas krastā, pārņem svinīguma sajūta. Katrs pakalns, katra zemes pēda ir senu nostāstu pilna. Palikuši cilvēki, kuru mūžs cieši saistīts ar Daugavas likteni. Viņu dzīves stāsti mums ir kā vēstures lappuses, kurās uzzinām, no kurienes esam nākuši, kas esam.

Gadu simtiem tek upītes. To apkārtņē risinās notikumi, kurus vēro un izdzīvo daudzas paaudzes, bet arvien mazāk paliek seno notikumu aculiecinieku. Cilvēkiem tāpat kā kokiem ir savas saknes. Tās sakņojas viņu dzimtas senvietās, kur katrs piedzimis, iepazīnis apkārtējos cilvēkus, iemācījies dzīves gudrību. Tās ir vietas, kur gribētos atkal un atkal atgriezties...

Pierakstot atmiņu stāstījumus, nācās pabūt daudzās ģimenēs, skatīt senas fotogrāfijas, dokumentus, relikvijas. Tas, ko uzzinām no vēstures par Vidzemi un jo sevišķi par Lielvārdes novadu, ir tieši saistīts ar mūsu apvidu. Tas ir vai nu mūsu priekšteču Ķeguma pusē piedzīvots un pārciests, vai noticis kaimiņu pagastā, vai arī nedaudz tālāk. Tie ir bijuši notikumi, par ko senču mājās runāts, spriests, par ko ir sapņots, cerēts, kas cerības pievīluši un modinājuši atkal no jauna...

Rita Krūmiņa, 1991

Rita Krūmiņa (dzimusi Puriņa) kādreiz bija ķegumiete. Viņa, pētot savu priekšteču dzīves gājumu, 1997. gadā ir apkopojusi dzimtas grāmatu, kuru pārlapojot un iepazīstot Puriņu dzimtu, izsekojot tās cilvēku likteņiem, labāk var apjaust mūsu Ķeguma apvidus un arī novada zemes un tautas vēsturi.

“Man ir tāda sajūta, ka mana māte un tēvs nāk un man atgādina, ka esmu atbildīga par to, kādas būs atmiņas, kas tālajos nākamajos gados sildīs mūsu mazbērņus. Kas mēs esam, kas bijām un kas būsīm? Ko mums mācījuši iepriekšējo paaudžu likteņi?”

Rita Krūmiņa, 1998

Dīdiņi

Pavisam netālu no Bulļukroga uz Ķeguma pusi, kur Daugava meta loku pa kreisi, netālu no upes krasta atradās senā mājvieta *Dīdiņi*, jeb, kā vecajos dokumentos sacīts, *Dieding*, vai *Dihdin*.

Tā bijusi ļoti sena sēta. To apliecina Dabas un vēstures 1989. gada kalendārā Viļņa Pāvulāna rakstā *Pa mūsu plostu ceļiem* uzrādītā 16. gadsimta karte, kas attēlo kuģojamo ceļu Ķeguma krācēs. Tajā redzams, ka mana tēva dzimtās mājas *Dīdiņi* bijušas jau toreiz, un tās atradušās pavisam netālu no krācēm. Tas ir liels brīnums, jo seno māju nosaukumu un mājvietu līdz mūsu dienām ir saglabājis ļoti maz. 16. gadsimta beigās Lielvārdes novadā bijuši trīs pagasti. No 46 apdzīvotām vietām vecos nosaukumus līdz 20. gadsimta trīsdesmitajiem gadiem saglabāja tikai 27 sētas. Un viena no tām ir *Dīdiņi*.

Kādi izskatījušies senie *Dīdiņi*? Visticamāk, ka tā bijusi guļbaļķu būve ar salmu jumtu, bet tajos laikos sētā nebija tikai viena dzīvojamā ēka. Pie sētas skaitījās arī pušelnieku piebūves, iebūvnieku būdiņas un pirtiņas. Bieži cilvēki dzīvoja arī rijā, kas bija neatņemama sētas sastāvdaļa.

Vecākās rakstītās ziņas par *Dīdiņu* iedzīvotājiem atradu 1811. gada dvēseļu revīzijas listēs, kur ir arī atsaucē par iedzīvotājiem iepriekšējās revīzijas laikā – 1795. gadā. Uzvārdu zemniekiem vēl nebija, un ieraksts sniedza šādas ziņas:

par 1795. gadu –

Dihdin

Indriks 50 g. v.

Jahnis 50

– Jahnis 18

– Jurris 15

Andres 23

par 1811. gadu –

Dihdin

Jahnis 29 g. v.

– Jurris 4

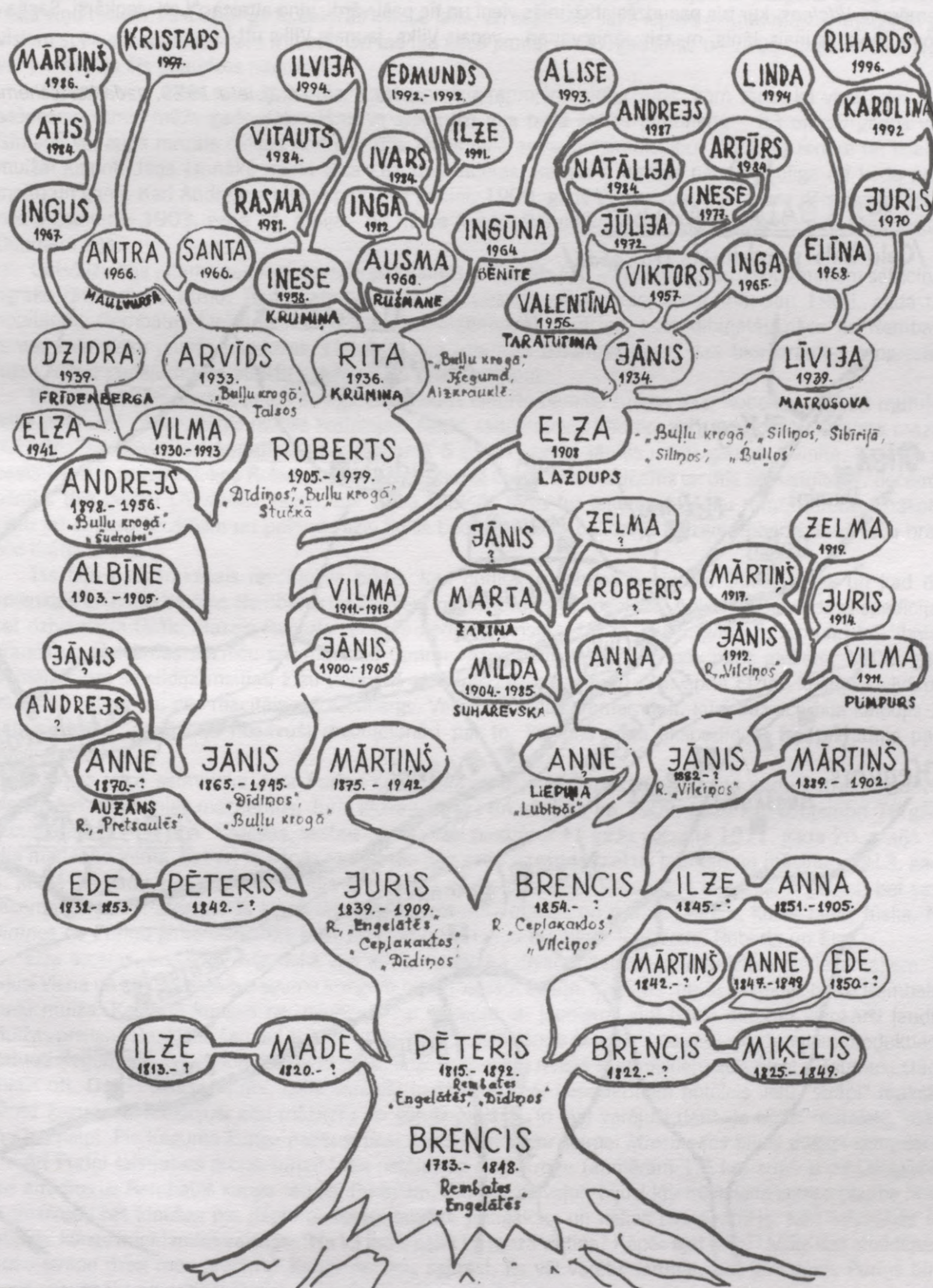
– Mahrtin 2

Anssis 45

Indriks 18 ½

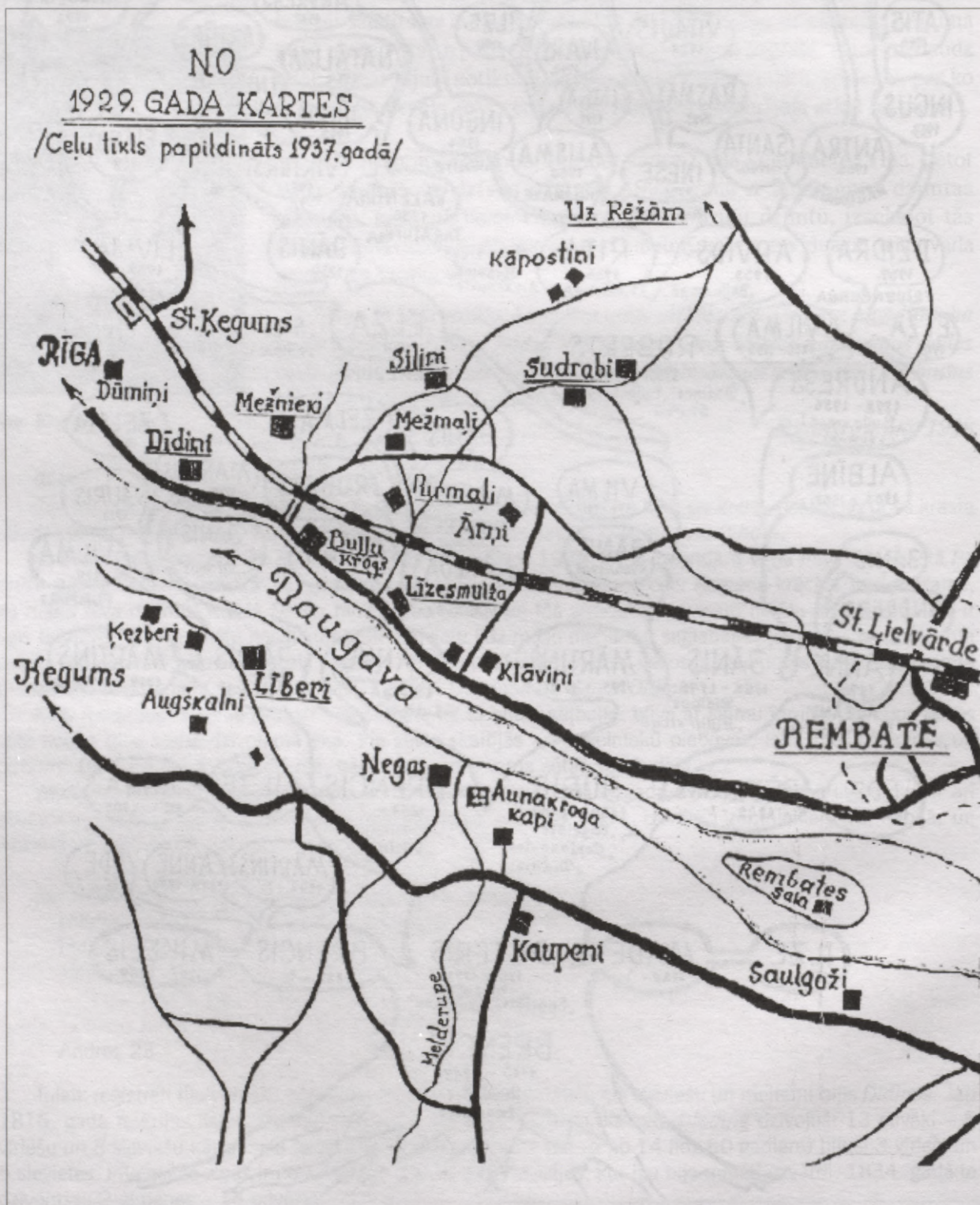
Tolaik reģistrēti tikai vīriešu kārtas pārstāvji, tādēļ nav zināms, cik sieviešu un meiteņu bijis *Dīdiņos*. Jau 1816. gada revīzijas listēs, kur reģistrētas arī sievietes, redzam, ka sētā *Dieding* dzīvojuši 13 cilvēki – 5 vīriešu un 8 sieviešu kārtas. No tiem darba spējīgā vecumā (toreiz no 14 līdz 60 gadiem) bijuši 3 vīrieši un 5 sievietes. Pilnīgākas ziņas ir no 1834. un 1850. gada revīzijas, kur jau bija minēti uzvārdi. 1834. gadā te dzīvojušas 2 ģimenes – 14 cilvēki.

Mana vectēva *Jāna Purīna* Jura dēla
DZIMTAS CILTSKOKS

Dvēseļu revīzijas listēs redzam, ka no iepriekšējās līdz nākošajai revīzijai ikreiz ir nomainījušies pilnīgi visi sētas iedzīvotāji. Tāds jau tolaik bija zemnieku liktenis – bieži no Jurgiem līdz Jurgiem, kur nu vēl laikā no vienas revīzijas līdz nākamajai. Līdz tam laukos dzīvojošajiem latviešiem uzvārdi bija tikai brīviem ļaudīm, bet visus pārējos sauca kristītos vārdos, pievienojot mājas nosaukumu, piemēram, *Dīdiņu Pēteris*. Ļaudis paši jau itin labi iztika bez uzvārda un tos reti lietoja. Pat manā bērnībā kaimiņš kaimiņu sauca galvenokārt tā: *Sudrabu Andrejs*, *Līzītes Jānis*, *Purmalu Paulis* utt. Retāk sacīja, minot uzvārdus, – *Puriņu Andrejs*, *Griezes Jānis* un *Griezes Paulis*... Kad jautāju savai krustmātei, tēva mātai Elzai Lazdupei, kā sapratās, piemēram, *Vilciņos*, kur trīs paaudzēs atkārtojās vieni un tie paši vārdi, viņa atteica: “Ļoti vienkārši. Sacīja – vecais Jānis, jaunais Jānis, mazais Jānis vai arī – vecais Vilks, jaunais Vilks utt.”

Ķeguma apvidus seno mājvietu 1929. gada kartoshēma

Puriņi Dīdiņos

Puriņi Dīdiņos nodzīvojuši vairāk par 20 gadiem. 19. gadsimta beigās Pētera dēls Juris Puriņš kļuva par Dīdiņu sētas rentnieku un acīmredzot bijis prasmīgs saimnieks, jo spējis noturēties ilgus gadus un izpildīt Rembates muižas noteiktās saistības.

Laikā, kad izaugusi, dzīvojusi un strādājusi šī paaudze, dzīves apstākļi bija neiedomājami grūti arī Ķeguma pusē. Vairākus gadus pēc kārtas piedzīvotas smagas neražas. Sācies bads, slimības, un cilvēki miruši cits pēc cita... Un tomēr, kopumā ņemot, šīs paaudzes dzīves gadi bijuši ar cerīgāku skatu nākotnē nekā viņu tēviem. Ar 1868. gadu beidzās klaušu laiki, un zemnieki sāka iepirkt dzimtu mājas. Muižnieki gan visiem spēkiem centušies tam traucēt. Un tad jau nāca jaunais – 20. gadsimts un 1905. gada revolūcija, ko vēl pieredzēja šīs paaudzes pārstāvji.

Dīdiņos viss ritēja savu gaitu. Saimnieka grožus joprojām turēja Juris, kam tāpat kā viņa Edei ritēja sešdesmit otrais mūža gads. Dēls Jānis ar sievu Ilzi bija pašā spēku pilnbriedā – 33 un 30 gadus veci. Ģimenē vēl auga mazais dēlēns Andrejs. Bija jātiek galā ar savu saimniecību, jāapkopj zemīte un jāiet arī muižai kalpot. Jāņa jaunākā meita Elza Lazdupe atceras, ka lauku darbos ņēmuši palīgā arī kādu puisī, meitu un ganu. Kad Andrejam bija nepilni divi gadiņi, 1900. gada 25. augustā piedzima dēls Jānis, bet vēl pēc 3 gadiem – 1903. gada 14. jūnijā – arī meita Alvīne. Bērni tika kristīti Lielvārdes baznīcā pie mācītāja Cimmermaņa.

Gaisā jau bija jūtams nemiers, tuvojās pārmaiņas, ko varēja just arī Dīdiņos. Tās līdz pamatiem satricināja agrāko rāmo dienu ritmu. Tautas atmoda bija sākusies un nebija vairs apturama. Jau 1903. gadā tika nodibināts Rembates–Lielvārdes strādnieku sociāldemokrātu pulciņš, kura dibinātāji nāca no Rembates rentes saimnieku jaunās paaudzes. Lielvārdē bija uzbūvēts biedrības nams, kur tika izrādītas progresīvas lugas, rīkoti jautājumu un atbilžu vakari, lasīti priekšlasījumi.

Puriņiem 1905. gads bija ļoti smags. Ilze gaidīja ceturto bērniņu (manu tēvu Robertu). Apkārt mutuļoja lielie notikumi. Tika vēlētas rīcības komitejas, sākās sadursmes... Dīdiņos 17. novembrī piedzima mazais Roberts. Tad pēkšņi ar skarlatīnu smagi saslima 5 gadus vecais Jānītis un divgadīgā Alvīnīte. Saslima un neatlaba. 27. novembrī, kad Robertam bija tikai desmitā diena, nomira Jānītis un drīz arī Alvīnīte. 4. decembrī bērniņi tika guldīti Lielvārdes kapos, abi vienā kapiņā. Jānis tur ieņēma plašāku rūmi, paredzot nākotnē vietu arī saviem vecākiem un pašiem. Ilzei lielās bēdas pārciest palīdzēja mazais Roberts, kurš taču brēca pēc mātes piena...

Tas bija pats trakākais revolūcijas brīdis, kad notika Lielvārdes kauja pie Ūbeļu kroga un kad tika aplenktas un nodedzinātas Rembates un Skrīveru pilis. Revolūciju apspieda. Apkārt siroja soda ekspedīcijas, bet dzīve ritēja tālāk. Mazais Roberts vēl taču nebija nokristīts. Un tā 1906. gada 5. februārī kristībnieki brauca uz Lielvārdes baznīcu pie mācītāja Cimmermaņa zēnu kristīt. Vēl pēc pāris gadiem, 1908. gada 6. martā, Ilze sagaidīja meitiņu Elzu (iepriekš pieminēto Elzu Lazdupi). 20. aprīlī Elziņu kristīja Lielvārdes baznīcā, bet nu jau cits mācītājs – Rozenbergs. Veco mācītāju Cimmermani, kurš baznīcā bija kalpojis 10 gadus, 1906. gadā bija nošāvuši revolucionāri par to, ka viņš soda ekspedīcijai bija uzrādījis paša pusgraudniekus.

Dīdiņos vecā saimnieka Jura Puriņa spēki bija galā. Pārdzīvojis visu pēdējo gadu satraukumus un pieredzējis ierodamies mazbērnus, Juris kļuva vārgāks un vārgāks un 1909. gada 28. septembrī 70 gadu vecumā aizgāja mūžībā. Pēdējais, sestais bērns, Ilzei piedzima 41 gadu vecumā 1911. gada 20. maijā. Tā bija meitenīte Vilma, bet arī to nācās zaudēt jau pēc gada un guldīt blakus brālītim un māsiņai. 1913. gada 3. jūnijā 74 gadu vecumā vecmāmuļa Ede šķīrās no šīs pasaules. Elziņai tad bija tikai 5 gadiņi, bet savu vecomāti viņa vēl atceras. Tā bijusi labsirdīga, ļoti kupla miesās un resnām kājām, kurās bijusi tūska. Nu Dīdiņos no Puriņu ģimenes palika tikai Jānis ar Ilzi un viņu trīs bērni – Andrejs, Roberts un Elza.

Elza atceras, ka Dīdiņi bija koka ēka ar ne mazāk kā divām istabām un daudziem pieliekamajiem. Tā bijusi viena no nedaudzajām Ķeguma kungam piederošajām sētām. Ķeguma muiža savukārt bijusi Rembates malu muiža. Ķeguma kungus neuzskatījuši par sliktiem un ļauniem. Viņi bijuši diezgan vienkārši ļaudis. Muižas preilene Raņķiene šad tad pati iebrāukusi Dīdiņos un šo to nopirkusi no viņu saražotajiem produktiem. Bet tad Ķeguma kungs sadomājis zemi paplašināt un saviem rentes saimniekiem līcis plēst plēsumus, stādīt kokus utt. Darbu uzlicis vairāk, nekā varējuši padarīt, un par nepadarītiem noteicis lielu "strāpi" maksāt. Tāpēc ķegumieši meklējuši citu mājvietu un gājuši projām. To viņi varējuši darīt, jo bijuši rentnieki, nevis muižas kalpi. Pie Ķeguma kunga palikusi tikai viena Miesnieku saime. Miesniekos bijusi dūšīga saimniece.

Arī Puriņi taisījušies prom, turpat vien netālu, uz Bullukrogu (apmēram 1,5 km augšup pa Daugavu), kas atradies uz Rembates kunga zemes. Puriņiem, Dīdiņos dzīvojot, bijusi krietni lielāka zemes platība nekā Bullukrogā, bet klaušas pie Ķeguma kunga bijušas smagākas, un nekas cits neatlicis. Kad taisījušies iet projām, kungs brīnīdamies vaicājis: "Nu kā jums patīk tik maza vietīņa? Kāpēc ejat turp?" Māte Ilze atbildējusi: "Jūsu strāpe dzen mūs projām." Kungs nu līcis saprast, ka vēl varētu sarunāt, bet tēvs Jānis Puriņš bijis lepnis, negribējis zēmoties, lūgties un savu lēmumu nav mainījis.

Puriņi Buļļukrogā

Vecos laikos esot bijis ļoti daudz krogu. 17. gadsimta beigās pie Lielvārdes pils (Rembates muiža tolaik vēl nebija patstāvīga, bet tikai Lielvārdes malu muiža) pastāvējuši 4 krogi: *Ūbeļu*, *Ķīpes*, *Ķeguma* un *Rembates* krogs. Domājams, ka pēdējais ir vēlāk nosauktais *Buļļukrogs*, jo *Ķeguma* krogs atradās tālāk uz leju gar upes krastu.

Buļļukrogs, 1956

1725. gadā Rembates muiža tika atdalīta no Lielvārdes un kļuva patstāvīga. 18. gadsimta vidū Rembatē pašā jau darbojās 4 krogi (Lielvārdē – 6, Lieljumpravā – 4). Tik daudz krogu pastāvēšanu noteica Daugavas tirdzniecības ceļš. Pavasaros un vasarās pa Daugavu no krievu un baltkrievu novadiem, kā arī no Latgales uz Rīgu, nāca strūgas, liellaivas un plosti ar dažādām lauksaimniecības precēm un kokmateriāliem. Pirms *Ķeguma* krācēm plostnieki un strūdzinieki parasti atpūtās. Viņu pārnakšņošanai tad arī sacēla krogu, kuros tirgojās ar kļaušinieku izgatavoto degvīnu, muižu brūžos darināto alu un ar nepieciešamajiem pārtikas produktiem. Krogu izveidošana un uzturēšana muižniekiem bija ļoti izdevīga, jo tie deva lielu peļņu.

Buļļukrogs atradās Daugavas augstajā stāvajā labajā krastā pāris kilometrus augšpus *Ķeguma*. Tā bija liela, gara un pamatīga būve ar apmēram pusmetru biezām mūra sienām un augstu lubu jumtu. Cieši līdzās gar pašu upes krastu, tāpat kā vairākus gadsimtus atpakaļ, vijās lielceļš – vecais tirdzniecības un pasta ceļš, bet lejā tecēja Daugava.

Daudz dažādu ļaužu pieredzējis vecais krogs, kurā pārnakšņojuši plostnieki, ceļa gājēji un braucēji. Plostu virtenes upē un plostnieku sasaukšanās bija pierasta aina. Kad Puriņi bija nolēmuši pārcelties šeit uz dzīvi, kroga sen jau vairs nebija. Tomēr vecāka gadu gājuma cilvēki vēl šodien to sauc par *Buļļukrogu* vai vienkārši par *Buļļiem*.

Pirmās ziņas par savām dzimtajām mājām atradu 1782. gada dvēseļu revīzijas listēs (tās bija visvecākās ziņas rokrakstā, kuras par savu dzimto pusi un tās ļaudīm atradu Valsts vēstures arhīvā), kur stāstīts, ka sētā *Bulle Kroge* dzīvojuši Indriks, 40 gadus vecs, un Maija – 26 gadus veca. Toreiz jau uzvārdu vēl nebija.

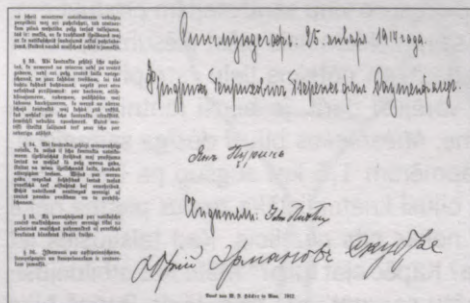
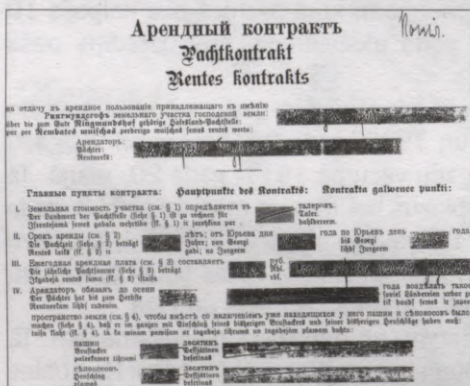
1914. gada 25. janvārī Jānis Puriņš ar diviem lieciniekiem devās uz Rembates pili pie dzimtlielkunga Fridriha Bērensa fon Rautenfelda (viņš bija viens no deviņiem Henriha Rautenfelda bērniem, apvidū saukts Frīcis), lai noslēgtu rentes kontraktu par Rembates muižai piederīgo zemes rentes vietu. (Tolaik kā Rembates malu muiža bija kaimiņos esošā *Līzes muiža* – *Элизенгофъ*.)

Tās pārziņā atradās arī *Buļļukrogs*, kas dokumentos figurēja kā *Элизенгофъ I*). Kontrakts tika noslēgts uz vienu gadu – no Jurgiem 1914. gadā līdz Jurgiem 1915. gadā. Rentes summa bijusi 145 rbļ. gadā. Rentnieks (mans vecaistēvs) apņēmis savā rentes vietā turēt pašam piederošus 2 zirgus un 5 govus. Zeme tika izrentēta zemkopības vajadzībām.

No kontrakta redzams, ka šī rentes vieta ir bijusi pavisam neliela, tās zemes vērtība nav nemaz dālderu rēķināta un līdz ar to vectēvam līdz rudenim nav bijis "jāpietaisa klāt vēl jauni tūrimi...". Kontrakta 36 paragrāfos viss bija stingri izplānots un paredzēti arī daudzi smagi pildāmi rentnieka pienākumi pret muižu, bet tomēr vectēvam nekas cits acīmredzot neatlika. *Didiņos* prasības bijušas vēl grūtāk izpildāmas.

Tātad 1914. gada Jurgos Jānis ar Ilzi un bērniem – piecpadsmitgadīgo Andreju, astoņgadīgo Robertu un sešgadīgo Elziņu – krāvuši mantas vezumā un ar saviem lopiņiem un iedzīvi ieradušies *Buļļukrogā*. Lielajā, vecajā bijušajā krogā līdz tam dzīvoja četras ģimenes – Tuibas, Dātavi, Šteini un Lūši. Lūši aizgāja dzīvot citur, un viņu vietā *Buļļukrogā* nu ienāca Jānis un Ilze Puriņi ar saviem trim bērniem.

Mazajai Elziņai kroga ēka likusies tik milzīgi gara un durvju arī daudz, ka viņa nekādi nevarējusi iegaumēt, kuras durvis ir viņējās. Brālis Roberts, kā jau lielāks, pamācījis: "Kur tas lielais kadiķis, tās durvis ir mūsu."

1914. gada zemes rentes "kontrakta" fragmenti

Kas to zina, kā tālāk būtu risinājušies notikumi, ja visu nepārtrauktu Pirmais pasaules karš... Krievi bēga no Kurzemes puses Daugavai pāri gan jāšus, gan brišus. Daugavas malā nevarēja palikt, tur notika kaujas. Vienā pusē upei stāvēja vācieši, bet otrā – krievi. Divus gadus frontes līnija bija Daugavas krastos. 1915. gada rudenī mājas bija jāatstāj un jādodas bēgļu gaitās.

Kara laikā Krievijas cara valdība izveidoja *Rīgas apriņķa speciālo komisiju kara darbības zaudējumu novērtēšanai*. Latvijas valsts Vēstures arhīvā glabājas akti, ko sastādījusi komisija, novērtējot Lielvārdes un Rembates zemniekiem radītos zaudējumus. Komisija darbojusies 1915. gada rudenī.

Atgriešanās no bēgļu gaitām

"No 1915. līdz 1920. gadam Latvija atradās aktīvas karadarbības joslā, kas zemei un tās iedzīvotājiem atnesa postu un nāvi.

Laukos 10 % visu ēku bija nolīdzinātas ar zemi (78278) un vēl 14 % nopietni bojātas (104576). Te nav pieskaitīti vieglāki, ātri salabojami bojājumi, pēc kuru novēršanas ēkas varēja lietot. Daudzi zemnieki mitinājās pārsegtās tranšejās, būdās vai pagrabos.

1914. gadā Latvijā bija 2,5 miljoni iedzīvotāju, bet 1925. gadā, kad bēgļu straume, plūzdama atpakaļ no Krievijas, izsīka, pāri bija palikuši tikai 1,8 miljoni. Šie bezkaislīgie dati atdzīvojas, ja iedomājas par visām cilvēku traģēdijām, ko šie skaitļi slēpj..."

A. Balodis. "Latvijas un latviešu tautas vēsture". –
Neatkarīgā teātra "Kabata" grāmatu apgāds,
Rīga, 1991, 200. – 202. lpp.

Pēc divarpus gadiem Puriņi gatavojās atgriezties mājās, taču nebija kur... Atrada tikai drupas un postažu. Nopostītas bija ēkas, lauki stāvēja nearti, aizauguši ar nezālēm. Tranšejās vēl mētājās gāzmaskas, zaldātu katliņi, šauteņu durkļi, patronu čaulītes. Ilgus gadus bija redzamas veco blindāžu vietas pie pašām mājām un Daugavas krastos. Upe, vecajā lielceļā grauždamās, atkal un atkal izskaloja no šāvieniem palikušas apaļas svina bumbiņas. Maziem esot, man ar brāli Arvīdu bija lielums lielais prieks tās meklēt.

Saime bija palikusi bez jumta virs galvas un dzīvoja lielā trūkumā. Agrāk dzīvojošās kaimiņu ģimenes bija sameklējušas citu mājvietu, bet Puriņu Jānis sāka atjaunot veco krogu. Kamēr kā pirmo cēla kūti, vīri nāca no *Pīrāgiem* (ap 10 km) ar vīzēm kājās. Tās noplīsa... Pie būves strādāja Jānis ar savu brāli Mārtiņu, palīdzēja arī Roberts, kas bija pusaudzis. Ilze ar mazo Elziņu vēl palika *Pīrāgos*, iekams tika radīti kaut cik ciešami dzīves apstākļi. Kad kūtiņa bija gatava, tajā iemitināja lopiņus un apmetās paši. Tad uzsāka dzīvojamās mājas atjaunošanu.

Par bērnu tālāku skološanu nevarēja būt ne runas. Roberts tā arī palika ar vienu nepabeigtu zienu *Glāžšķūņa* skolā, jo bija jāpalīdz tēvam *Buļļukroga* atjaunošanas darbos. Viņš bija iemācījies lasīt, rakstīt un ieguvis elementāras iemaņas matemātikā. Tālākā skola bija daba un darbs. Elziņa gan pēcāk, kad bija pēc kara kaut cik atspirguši, trīs ziemas mācījās *Rēžu* skolā. 14 vai 15 gadus vecā meitene tur palika visu nedēļu, uz mājām brauca tikai sestdienās. Tātad tas bija 1922.–1923. gads.

Vecākais dēls Andrejs jau bija liels puisis (savā laikā beidzis draudzes skolu). Tuvojoties vācu armijai, viņš aizbēga uz Krieviju, Ufu. Nāca lielinieki un taujāja arī pēc Andreja. Lai no tiem izbēgtu, Andrejs ar brālēnu Jāni Zemīti (iesauktu par *Kļavenieku* Jāni), kurš arī bijis Ufā, pieteikušies armijā. Vēlāk Andrejs bija jāpāņģu gūstā un mājup pārbrauca, nobraukdams garu garo ceļu – vai apkārt puspasaulei.

Buļļukroga atjaunošana

"Līdz 1914. gadam latviešu zemnieki bija izpirkuši apmēram 40 % no Latvijas zemes platības, bet 60 % vēl arvien aizņēma lielās muižas, no kurām 48% piederēja muižniekiem un 10% – valstij. (..)

Likums par agrārreformu nebija viendabīgs akts, bet aptvēra veselu likumu paketi, kuru pieņēma laikā no 1920. līdz 1924. gadam. Agrārreformas kodols bija "valsts zemes fonda" radīšana. (..)

Vairumā gadījumu bijušie īpašnieki, ja tie bija fiziskas personas, varēja paturēt muižas veco centru ar apm. 50 ha zemes. (..)

No zemes fonda 52 % palika valsts īpašumā, t.i., meži, ezeri un lauksaimniecībā neizmantojamā zeme. Pārējais tika sadalīts 144681 bezzemniekiem un sīkzemniekiem. Jaunradīto saimniecību vidējā platība bija 22 ha. Jaunais zemes īpašnieks maksāja 10–20 latus par hektāru – niecīgu summu, un viņam vajadzēja apņemties pašam izmantot piešķirto zemes gabalu. Brīvības cīņu dalībniekiem bija priekšrocības, un viņi maksāja tikai pusi. Tika doti bagātīgi kredīti celtniecības materiālu iepirkšanai un inventāra iegādei. Kara invalīdi zemes gabalus saņēma bez maksas."

A. Balodis. "Latvijas un latviešu tautas vēsture". –
Neatkarīgā teātra "Kabata" grāmatu apgāds,
Rīga, 1991, 210. lpp.

Radās nepieciešamie priekšnoteikumi pakāpeniskai dzīves apstākļu uzlabošanai. Tā arī toreizējā Ķeguma muižas īpašnieka Fridriha Bērensa fon Rautenfelda zemi sadalīja jaunsaimniecībās. Uz Rautenfelda vārda palika īpašums *Līdumi* līdz pat ūdenskrātuves izveidošanai 1939. gadā.

Puriņu ģimenei piešķīra jaunsaimniecību – 10 ha aramzemes un purva pļavu (pie *Sīliem*). Kad Andrejs atgriezās no armijas, arī viņam piešķīra jaunsaimniecību turpat aiz dzelzceļa. Tur bija nekopta zeme – tikai krūmi un daudz akmeņu.

Neiedomājami daudz sviedru, rūpju un klapatu Jānim prasīja mājas atjaunošana. Tika iekārtotas divas istabas, liela virtuve, plašs pieliekamais, stūra kambaris un vēl viena maza istabiņa. No vienas istabas

Bullukrodzinieki, 1933.

No kreisās 1. rindā – tēvs Jānis, māte Ilze, Mārtiņš;
2. rindā – gane Anna, vedekla Elza, Roberts

varēja iziet uz gubeni, no kura savukārt uz kūti, kur iemitināja govīs, aitas un vistas. Šo ceļu izmantoja galvenokārt ziemas tumšajos un puteņainajos vakaros, ejot kopt lopus un slaukt govīs. Pirmajā kūtiņā pāri pagalam palika zirgi un cūkas. Vecā, garā kroga mūros Ķeguma galā izveidoja plašu šķūni, kam iekšā bija nodalīta klēts. Pamazām uztaisīja malkas šķūni tieši pretī istabas durvīm, pāri pagalam.

Aiz mazās kūtiņas auga varens ozols, kurā stārķis bija iekārtojies ligzdu. Durvju priekšā pāri pagalam savus platos zarus pleta osis. Mazliet nostāk abos mājas galos auga milzīgi vītoli. Upes pusē pretī dzīvojamajai istabai starp lielceļu un māju ierīkoja ar sētiņu apjoztu puķu dārzu ar 3 garām dobēm. Audzēja flokšus, kāršu rozes, lauvmutes u.c. puķes. Puķu dārza galā iestādīja jasmīnus, bet stūrī pie mājas – dzeltenās ziemas jorģīnes. Tur ierīkoja arī soliņu. Abpus mājas dzīvojamai

daļai iestādīja liepas, durvju priekšā pie malkas šķūņa – jasmīnu krūmu. Netrūka arī maijrozīšu. Pagalmā vasarās zaļoja smalks kā paklājs mauriņš. To šķērsoja taciņas uz kūti, malkas šķūni un mazmājiņu, kas bija krietni patālu kūtiņas galā. Arī bez pagraba nevarēja iztikt. To uzcēla mājas galā upes pusē blakus vecajai šosejai. Pamazām vien ieaudzēja arī ābeles un ogulājus. Ķiršus sastādīja rindā gar veco ceļu upes krastā. Pavisam netālu sākās stāvais krasts, un tur lejā pie Daugavas uzbūvēja pirtiņu.

Pēc Pirmā pasaules kara 1924. gadā Jānis Puriņš noslēdza izpirkšanas līgumu par *Bullu* zemi.

Vecie bullukrodzinieki un viņu bērni

Ilze pēc dabas bijusi diezgan valdonīga. Vajadzējis darīt tā, kā viņa iedomājusies. Agrāk *Dīdiņos*, kamēr vēl dzīvi bija vekaistēvs Juris un vecāmāte Ede, Ilze bijusi rāmāka, bet *Bullukrogā* viņa kļuva par noteicēju. Elza stāsta, ka māte ļoti daudz strādājusi un cienījusi dūšīgus cilvēkus (t.i., stiprus, enerģiskus, strādīgus). Viņai nav bijis daudz laika ar bērniem runāties, bieži bārusi tēvu, bijusi dusmīga. Elziņai vairāk iznācis bērnībā būt kopā ar tēvu. Viņš bijis arī liels dziedātājs, zinājis ļoti daudz dziesmu un ļoti mīlējis zirgus. Tēvam bijuši 3 zirgi, arī kumeliņus audzējuši. Vēl *Bullukrogā* dzīvoja Jāņa brālis Mārtiņš, kluss, mierīgs, ļoti labsirdīgs cilvēks, kurš bija palicis vecpuišī un atgriezies brāļa ģimenē.

Bullukrogā svētdienas bijušas svinamas dienas. Lauku darbos negājuši, tas bijis grēks. Tikai apkopuši lopus un gatavojuši ēdienu. Elziņa dažreiz neievērojusi šo aizliegumu un strādājusi kādu rokdarbu. Reiz tā, cimdu adot, gadījusies kļūme un vajadzējis ārdīt. Māte Ilze, to redzējama, noteikusi: "Nu redz, svētdienas darbs augļus nenes."

Bullukroga Puriņu jaunākie bērni Roberts un Elza, 1933

Nākuši uz *Bullukrogu* kaimiņu jau nieši. Te bijušas lielākas istabas un vieta rotaļām, kurās reizēm piedalījusies arī mājas māte Ilze. Parasti gan spēlējuši kārtis. Pa Lieldienām *Purmaļu* birzē (aiz dzelzceļa) kāruši šūpoles un apkārtējo māju ļaudis gājuši šūpoties, "kauties" ar olām un citādi izlustēties.

Vecākajam dēlam Andrejam bija 25 gadi, kad viņš 1923. gada 25. martā tika iesvētīts. Nu jau arī Roberts bijis pieaudzis jauneklis un kopā ar kaimiņu dēliem – Avotnieku Voldi un Griezes Pauli – sarunājuši iet peļņā. Pa ziemas mēnešiem braukuši meža darbos – devušies pāri Daugavai vest balķus, ko Kurzemes puses zemnieku vīri pa ziemām izzāģējuši un

sastrādājuši balļkos un malkā. Pavasaros šie pie upes augušie puiši gājuši uz plostiem, kā sendienās to bija darijuši arī viņu senči, dzīvojot pie Daugavas.

Kāzas *Buļļukrogā*

1929. gada 5. maijā vecākais dēls Andrejs par sievu paņēma Kārkliņu Emīliju tepat no 3 km attāļajām *Sudrabu* mājām un aizgāja tur iegātņos.

1930. gadā pie vīra izgāja arī Elza. Viņa bija neliela, smalka auguma, ļoti bailīga un kautrīga meitene. Par sievu viņu bija nolūkojis lielais, staltais Lazduba dēls Arnolds no netāļajām *Siliņu* mājām.

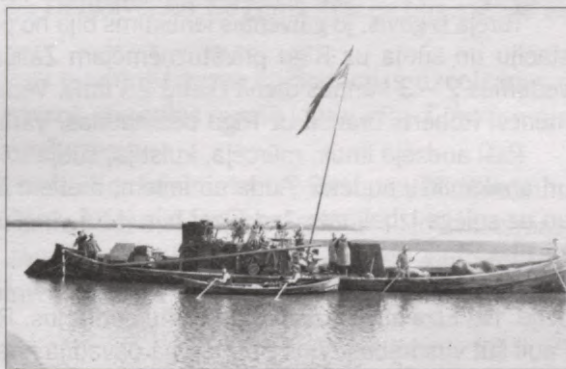
Buļļukrogā pie vecākiem palika tikai Roberts, kas ar precēšanos neesot steidzies. Mātei Ilzei bija ļoti šerpa un nešpetna daba, un neviena dienestmeita ilgi neturējās. Ar saimniecību sāka iet arvien grūtāk, un tā arī Robertam bija jāsāk lūkoties pēc sievas...

Buļļukrogs atradās upes stāvajā labajā krastā, bet pāri Daugavai, mazliet ieslīpi uz Lielvārdes pusi, lēzenajā kreisajā krastā atradās *Līberu* mājas. Tās bija redzamas tikpat kā uz delnas. Bija dzirdams, kā rītos dzied gaiļi, vērojams, kā *Līberu* dēli ar mašīnu plauj labību (šai krastā to darīja vēl tikai ar rokām, ar vienroča izkapti), kā meitas iet uz kūti, kā žauj izmazgāto veļu... *Līberu* māte Trīne un tēvs Kārlis bija varen bagāti ar bērniem. Viņiem izauga četri dēli un četras meitas. Jaunākā no meitām bija Elza, kuru tad nu Roberts bija nolūkojis un baidināja. Kāzas nerīkoja lielas, jo pavisam neilgi pirms tam Elzas brālim Mārtiņam bija laulības šķiršana, ko viņa ļoti pārdzīvoja. 1932. gada 11. septembrī jaunie ar lieciniekiem aizbrauca uz Lielvārdes baznīcu salaulāties un viss.

Ar šo brīdi *Buļļukrogā* ienāca vedekla Elza. Viņas pūru – aužamās stelles, kamanas, drēbju skapi, kumodi, galdu un apaļo galdiņu uz vienas kājas, bagātīgi darinātos rokdarbus – austas segas, seģeni, palagus, dvieļus, vadmalas un nātņa audumu, kā arī izšūtās, sietās un tamborētās galdsegas un sedziņas, loga aizkarus un, protams, arī mandoliņu – pārveda pār Daugavu. Bet dzīve pie vīramātes Elzai bija sūra un rūgta.

Goda vārti pie "Līzes" muižas. Pie grožiem Roberts. Aizjūgā jaunā, dābolainā ķēve

Mantu pārvešana ar liellaivu pāri Daugavai uz jauno dzīves vietu

Elzas dzīve tēva mājās *Līberos*

Kad es pārdomāju savas mammas Elzas likteni, tad saprotu, cik liela atšķirība bijusi viņas dzīvei *Līberos* un *Buļļukrogā*. Patiesības labad gan tūlīt jāpiebilst – neatceros, ka mamma pati būtu kaut reizi man par to žēlojusies (izņemot tikai par sadzīvi ar vīramāti).

Līberu māja bija no koka, silta, gaiša un piemīlīga. Klonu grīda bija tikai virtuvē. Ģimenē visi bija ļoti sirsnīgi un satīcīgi. Elza, kā jau jaunākā meita – septītā no astoņiem bērniem (par viņu vēl jaunāks bija tikai brālis Andrejs) –, bija ļoti mīlēta un bērniņu vadīja bez rūpēm, ja neskaita smagos kara un sevišķi pēckara gadus, kad viss bija izpostīts.

Pats *Buļļukrogs* bija auksts un drūms ar savām pusmetru biezajām, nomelnējušajām akmens sienām, nokvēpušajiem griestiem un klonu grīdu. Koka grīda bija tikai guļamistabā. Bet tas būtu nieks, ja siltums būtu savstarpējās attiecībās. Šeit saskaņu izjauc vīramāte, mana vecāmāte, Ilze. Es vēl to ļoti labi atceros...

Atšķirīga bija arī kultūras gaisotne. *Buļļukrogā* ar tādām blēņām kā grāmatu lasīšana nenoņemās. Ja neskaita Bībeli un dziesmu grāmatu, tad vienīgā lasāmviela bija kalendārs un avīze. Par radio te neviens nesapņoja. To iegādājās tikai piecdesmitajos gados. Arī darbi visi tika darīti kā sendienās – tikai ar rokām.

Elzas vecākās māsu Kates dēls, mans brālēns Alfrēds, atceras, ka ar pirmajiem pēckara gadiem (pēc Pirmā pasaules kara) vectēvs *Līberos* abonēja laikrakstu un pāris žurnālu, bet Elza nesa grāmatas no bibliotēkas Lielvārdē. Parasta bija aina, kad visa ģimene, paēdusi vakariņas, izvietojās lielajā istabā: māte adīja, Elza kaut ko izšuva, vecāmāte istabas kaktā vērpā, mātes vecākais brālis Jānis taisīja pastalas, Kārlis auda tiklu,

bet vectēvs, iededzis 16 minūšu petrolejas lampu, sēdēja aiz galda un skaļā balsī lasīja vai nu avīzi, vai grāmatu (Alfrēds atcerējās, ka lasīja A. Deglava romānu *Rīga*). Uz pavasara pusi, kad dienas kļuva garākas, šī idille gan izbeidzās, jo uzstādīja stellas, kas klabēja gandrīz cauru dienu. Mātes vecākais brālis Jānis jau drīz pēc Pirmā pasaules kara izgatavoja ar zirgu darbināmu jumta skaidu drāžamo mašīnu. Ar šīm jumta skaidām tika apjumti visi ēku jumti un arī izpalīdzēts dažiem kaimiņiem. Tā kā meitām nekādu citu ienākumu nebija, tad tēvs viņām maksāja algu – Katei 10 latus mēnesī, bet Elzai drusku vairāk. No šīs samērā nelielās algas Elza iekrāja naudu un 1929. gadā Rīgā nopirka labas kamanas, ar kurām arī Alfrēds tika vadāts uz 12 km attālo skolu.

Līberi arvien tika labiekārtoti. Blakus ceļam no piekalnes augšējā daļā izplūstošā avota jau drīz pēc kara no vāciešu pamestajām caurulēm līberieši ierīkoja strūklaku. Pēc tēva nāves Andrejs cauruļvadu pagarināja par kādiem 200 – 300 metriem. Viņš ar speciālu urbi slaidām ap 12 – 20 cm resnām priedēm izurba serdi un, tās savienojot ar metāla cauruļu galiem, ierīkoja ūdensvadu no avota. Ūdenskrāns nu bija virtuvē un kūtī, bet logu priekšā visu gadu darbojās ap 2 m augsta strūklaka. Šis ūdensvads droši vien vēl tagad atrodas Ķeguma ezera dibenā...

Jau pirms Pirmā pasaules kara vectēvs bija nopircis un visus kara gadus saglabājis mūzikas skapīti ar daudzām metāla platēm. Uz tā varēja atskaņot īru tautas dziesmu *Vasaras pēdējā roze*, Radecka maršu un citus skaņdarbus. Brālis Kārlis bija nopircis vāciešu pamestas klavieres, tās saremontēja, noskaņoja, un Elza uz tām spēlēja. Jaunākais brālis Andrejs, atgriezies no dienesta, nopirka ģitāru, bet Elza – mandolīnu. Alfrēds un Elza iemācījās instrumentus spēlēt. Ģimene izmantoja katru izdevību, lai pamuzicētu.

Kopš 1928. gada rudens *Līberos* klausījās radio, bet trīsdesmitajos gados Kārlis ievilka arī telefonu.

Buļļukroga saimniecība

Puriņu ģimene apsaimniekoja savu *Buļļukroga* jaunsaimniecību. Kad Andrejs aizgāja iegādāties uz *Sudrabiem*, viņi sev paturēja kādu hektāru, ko pats bija iekojis, bet pārējo atdeva buļļukrodziniekiem. Tie turpināja iekopt un apstrādāt laukus, sāka sēt labību un audzēt kartupeļus.

Turēja 6 govīs, jo galvenais ienākums bija no piena. Četri kaimiņi pārmaiņus to veda uz Ķeguma dzelzceļa staciju un sūtīja uz Rīgu privātuzņēmējam Zālīša kungam, kas pienu pārstrādāja. Dažkārt Puriņiem bija vedamas 2 – 3 kannas dienā (katrā 25 litri). Veda ik dienas, pat svētdienās. Vienīgi svētku dienās ne. Reizi mēnesī Roberts brauca uz Rīgu pēc naudas. Varēja ņemt arī sviestu.

Paši audzēja linus, mērcēja, kulstīja, sūtīja uz lecavu diegos vērpt. Elzai bija jāauž dvieļu, palagu, kreklu un apakšbikšu audekli. Auda no līnēm, metiem lika kokvilnas diegus. Kad audums bija noausts, izmērcēts un uz sniega izbalināts, tad Elzai bija jāšuj vīriešu veļa savai ģimenei un arī Sudrabu Andrejam, jo tāda bija kārtība.

Audzēja 5 – 6 aitas, cirpa vilnu, mazgāja, žāvēja un veda uz Lielvārdi, vēlāk atpakaļ saņēma gatavu dziju. Nu Elza auda uzvalku un kleitu audumus. Reizi pa vairākiem gadiem ataicināja klibo skroderīti Kuciku Pauli šūt virsdrēbes. Viņš *Buļļukrogā* pavadīja krietnu laiku, kamēr veica visus pasūtījumus. Bērniem tie bija lieli prieki, jo skroderis bija liels jokupēteris un labprāt ar viņiem parunāja.

Pēc Ritas Krūmiņas dzimtas grāmatas materiāliem

Arvīds un Rita Puriņi, 1939

“Kad paaugos, man ļoti patika stāvēt klāt, kad mamma mīcīja abrā maizi. Mīkla tik jauki saldskābi smaržoja! Kad sataisīja kukulīšus, tad vienmēr abras dibenā atstāja tādu nelielu, apaļu, miltiem apbērtu mazītiņu kukulīti nākošās maizītes ieraugam.

Lielajā istabā bija izkurināta lielā maizes krāsns. Kad mīkla bija uzrūgusi, sekoja cepšana. Sagatavoja krāsni, ar ūdeni saslapinātām rokām māte vai vecāmāte ņēma no abras mīklu, uzlika uz lizes, ātrām roku kustībām izveidoja skaistu, gludu kukuli un iešāva to krāsnī. Brīnumjauka kārdinoša smarža nu nāca no krāsns. Kad maizīte bija gatava, to ar līzi izņēma. Kukuli pie kukuļa lika rindā, viegli samitrināja garozu un pārsedza ar drēbi. Krietnam laikam pietika šīs smaržīgās un garšīgās maizes.

Ritas Puriņas atmiņas, 1997

Šīs dzimtas pārstāvji Ķeguma pusē izturēja Otro pasaules karu, māju atjaunošanas grūtības, kolhozu laiku un dzīvo vēl šodien. Ja savu senču dzīves pētītu kādā citā mājā, to likteņi būtu līdzīgi Puriņu dzimtā pārdzīvotajam.

Ķeguma krāces drīz vien paliks plostnieku, zvejnieku un citu senāko ķegumiešu atmiņā. 1937. gads

SAIMNIECISKĀ DARBĪBA APVIDŪ

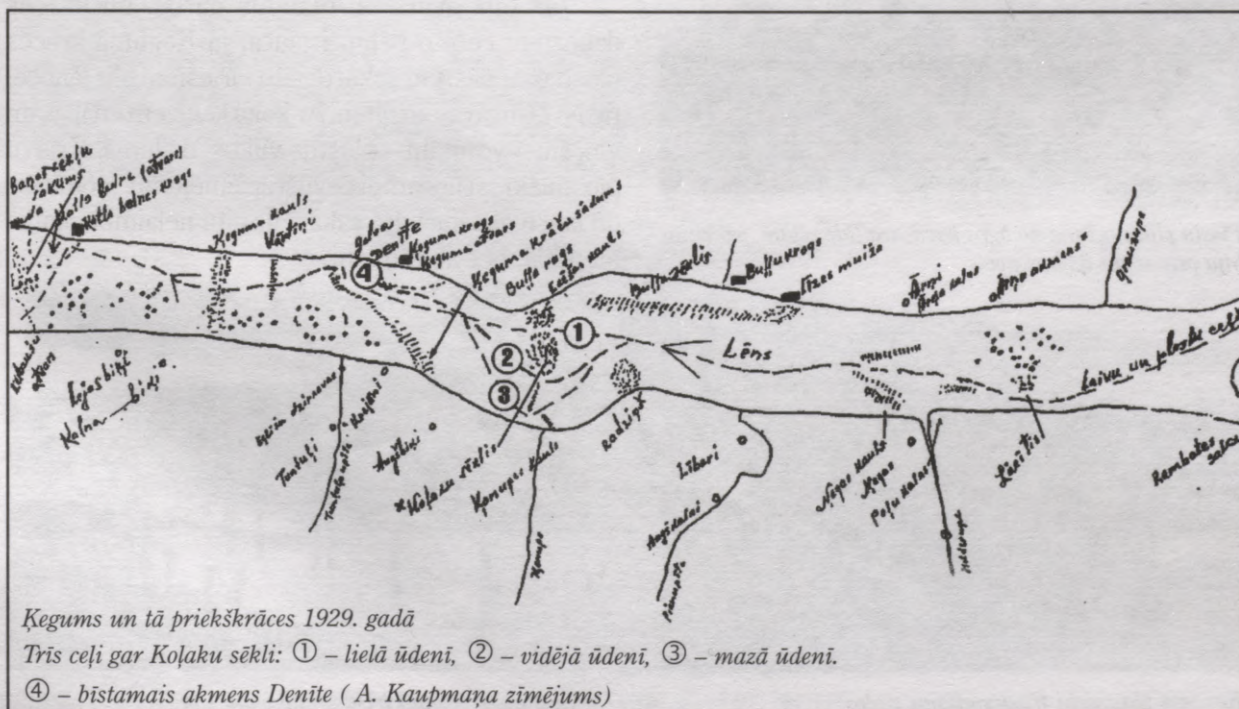
Plostu pludināšana

Tieši Daugava gadu simtiem ir noteikusi tās krastos mītošajiem cilvēkiem dzīves un nodarbošanās veidu, iespaidojusi viņu pasaules uztveri, kultūru.

Daugavā jau no senseniem laikiem bija zināmas krāces starp Ogri un Rembati. Krāces izveidojas visur tur, kur upe, grauždamās dziļumā, atduras uz cietiem pamatiežiem, kas grūtāk pakļaujas erozijai nekā pārējie ieži. Ar krācēm visbagātākā upe Latvijā bija Daugava, un Ķeguma krāces bija vienas no lielākajām.

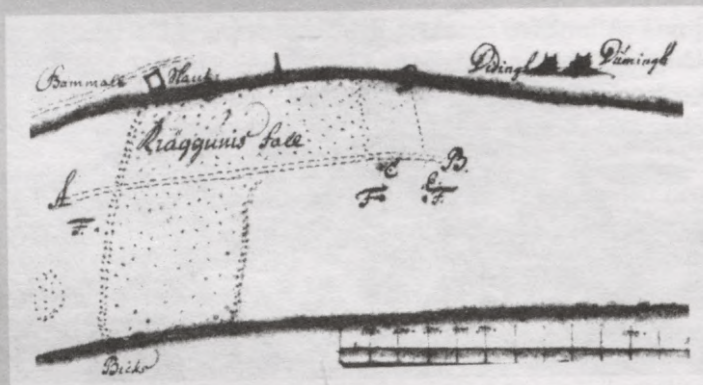
Mums ir grūti iztēloties veco Daugavu, kāda tā bijusi pirms Ķeguma spēkstacijas uzcelšanas – ar dzelmēm, sērēm, atvāriem, sēkļiem un krācēm. To mums atvieglos bijušā laivnieka *Liberu* māju iedzīvotāja Alfrēda Kaupmaņa pēc atmiņas veidotais zīmējums.

A. Kaupmanis agrā jaunībā braucis līdz savam mātes brālim laivniekam Mārtiņam Kaupmanim uz liellaivas, vedot malku un citu kravu uz Rīgu lieltirgotājam. Ķeguma krāces skaitījušās ļoti bīstamas, un kur nu vēl sevišķi bīstamais akmens (zīmējumā – *Denīte*) nedaudz leļpus Ķeguma, kas atradies tieši plostu ceļa šaurākajā vietā. Plostnieki šī gadsimta sākumā to bija saukuši par *razbojniku* (tulkojumā no krievu valodas – bandīts).

Šo plostniekiem bīstamo akmeni var redzēt iezīmētu arī 16. gadsimta Daugavas kuģu ceļa kartē.

Lai uzlabotu transportēšanas apstākļus upēs, arī koku pludināšanu, jau 17. gadsimtā sāka tīrīt, padziļināt fārvaterus (kuģu ceļus). Taču seklo un šauro fārvateru, ko vēl grūtāk izbraucamu padarīja krāces, radikāli uzlabot bija visai sarežģīti, lai gan dažās upēs, sevišķi Daugavā, spridzināja un izcēla bīstamus akmeņus un veica citus pasākumus. Ir saglabājusies 16. gadsimta karte, kas attēlo kuģojamo ceļu Ķeguma krācēs. Tajā redzams fārvaters, kas kā šaura strēmelīte virzās pa upes vidu (A–B), turklāt vienā tā malā ir sevišķi bīstams akmens (C). (..)

Fārvaters (A–B) Ķeguma krācēs. 16. gadsimta karte

Koku pludināšanas apjomiem pieaugot, veiksmē un neveiksme lielā mērā bija atkarīga no plostnieku profesionālās veiklības, iemaņām un izdomas. Pārļaut plostus pāri krācēm – tā patiesi bija īsta varonība, kas grūto plostnieka amatu padarīja par cienījamu, romantikas apdvestu darbu.

Vilnis Pāvulāns. "Pa mūsu plostu ceļiem". –
Dabas un vēstures kalendārs 1989. gadam.
Rīga, Zinātne, 1988, 206. – 208. lpp.

To, ka Daugava ir ekonomiski izdevīgs transporta ceļš, un sentēvu plostnieku un zvejnieku amats nes peļņu, jau simtiem gadu atpakaļ pierādīja arī Ķeguma pusē. Pēc dažādu pētījumu materiāliem Latvijā nopludināto plostu skaits pieauga no 410 plostiem 1807. gadā līdz 19250 plostiem 1913. gadā.

Plostu pludināšana no agra pavasara līdz vēlam rudenim bija peļņas un iztikas avots

1932. gadā pa Daugavu nopludināti 1350 plosti. Avīzē *Sociāldemokrāts* 1933. gada 22. jūnijā minēts, ka pa Daugavu togad pavisam nopludināti 1542 plosti, starp tiem 289 no PSRS. Vēl izteikta prognoze nopludināt ap 600 plostu.

Tas bija grūts un bīstams darbs, un krāces daudziem cerēto peļņu izjauca. Ja Ķeguma krācēs plosti uzsēdās, tad apkārtējiem vīriešiem bija jānoceļ tie no Daugavas sēkļiem. Ar koka ķekšiem un īpašām vinčām – vorotām – plostus vilkuši dziļumā. Krievu plostnieki šai nodarbei devuši apzīmējumu "ņomkas" un labi maksājuši. Kā saka – uz citu nelaimi kabatas piepilda, bet abiem labi.

Ķeguma plostnieki trīsdesmitajos gados

Plostu gatavošana trīsdesmito gadu sākumā

Pārliecība, ka plostnieks ir tikai vīriešu amats, mainās, satiekot ķegumieti Annu Bērziņu.

"Jaunībā es vadīju plostus pa Daugavu. Braucām vairāki cilvēki uz Krievijas pusi, kur lētāk varēja nopirkt kokus. Tos sēja plostos, kurus mēs vadījām līdz Dolei, Maruškas pieturai. Nopelnīt varēja labi, kādus 70 Ls par braucienu. Tas parasti ilga 3 dienas, bet dažreiz sliktā laikā – 2 nedēļas.

Plosta priekšgalā stāvēja "malacis", kas, paklausot plosa aizmugurē esošā vadītāja "korņika" komandām, grozīja plosa priekšgalu uz vienu vai otru pusi. Vienā vietā uz plosa bija uzbērtā velēnu zeme un uzcelta pajumte, kur paslēpties vai pārgulēt, kurināt uguni. Cilvēku, kas pārzināja divdesmit plostus, sauca par "karavanščiku". Es biju "malacis" – bija jāpieskata, kā virzās plosts.

Kad tuvojās Ķegums, zinājām, ka jāuzmanās no krācēm, sevišķi, ja ir vilņi. Ap Ķeguma krastu bija skaistas pļavas, ļoti iespaidīgs skats uz kalniem. Gadījās, ka plosts izjuka, tad to labojām un devāmies tālāk. Atpakaļ braucām ar vilcienu. Ķeguma stacija bija maziņa, krūmos ietinusies."

Annas Bērziņas atmiņas, 1998

Anna Bērziņa, 1975

Tomenieks Artūrs Briedis trīsdesmito gadu sākumā, strādājot zivaudzētavā, iepazinās ar Kārli Ulmani, kas atpūtās savā Tomes vasaras rezidencē. Prezidents uzaicināja Artūru strādāt viņa apsardzes dienestā. 1944. gadā A. Briedis ar ģimeni devās emigrācijā un kļuva par Amerikas latvieti. Tagad atgūtajos Bērzkalnu īpašumos viņš pavada vasaras.

"Paralēli prezidenta sardzes dienestam, kas aizņēma laiku tikai tad, kad Kārlis Ulmanis atstāja Rīgu, pārējais laiks man pagāja Ķegumā.

Starpt Latvijai un Krievijai bija noslēgts līgums par koku tranzītu pa Daugavu. Jau pirmajās dienās notika liels atklājums. Ar Krievijas plostiņiem tika ieviesta viltota Latvijas nauda un laikraksts "Cīņa". Caur slūžu ceļu laižot plostus, viens izjuka, un krastā izskaloja sairusu paku ar papīriem. Zēns no Tomes Zemīšu mājām (pirmā saimniecība lejpas plosu slūžām) bija krastā atradis baltu, neapprakstītu, ūdenī izturīgu papīru paku. Kad šie papīri nonāca manā rīcībā, devos uz politisko pārvaldi. Laboratorijā parādījās drukas burti – paraugs laikrakstam "Cīņa" – un propagandas literatūra. Kopš tās reizes Ķegumā man pievienojās lielāks skaits uzraugu. Atradām, ka zem Krievijas plostiņiem ir piesietas pakas ar komunistu materiāliem. Tā kā slūžu ceļš nespēja visus plostus vienlaicīgi apkalpot, tie Ķeguma ezerā uzkrājās. Līdz šim plostnieki pārgulēja uz plostiņiem uzceltās būdās un viņiem bija aizliegts izkāpt krastā. Nu bija jāiekārto plostniekiem mītne, kur gaidīt, līdz pienāk kārta braukt caur slūžām. Bija jāievieš arī apsardze, lai nebūtu sakaru ar vietējiem iedzīvotājiem. Lai mēs varētu slepeni veikt pārbaudi, plostniekiem pa nakti bija jāguļ iekārtotajā un apsargātajā mītnē. Katrs jaunpienākušais plosts tika ar ūdensslīdēju palīdzību pārbaudīts. Atklājās, ka Krievijas plostos baļķi ir sieti kopā ar kārķu klūgām, nevis ar drātīm, kā to darīja Latvijā. Tikai pakas bija piesietas pie baļķa ar drāti un iesaiņotas drāšu tīklā. Ūdensslīdēji vairs nebija vajadzīgi. Ar metāla detektoru pārbaudot plostus, uzgājām noslēptās pakas.

Toreiz pie Ķeguma būves strādāja vairāki tūkstoši strādnieku. Laba vide komunistu pagrīdei."

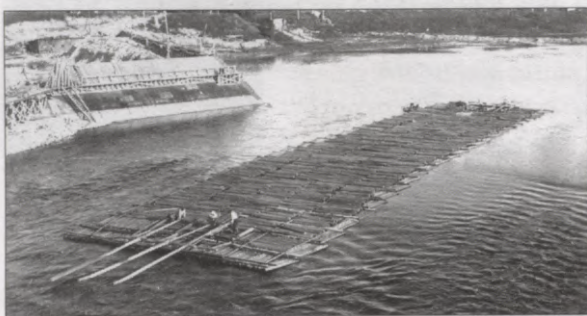
Artūra Brieža atmiņas, 1997

Pēdējie plosti iet caur topošā HES aizsargdambja sekciju 1936. gada 27. oktobrī

Latvijas pludināšanas kantorim bija pakļauti Daugavas, Lubānas (Aiviekstes), Lielupes, Gaujas un Kurzemes pludināšanas iecirkņi, bez tam tranzītpludināšana notika Rīgas jūras līcī.

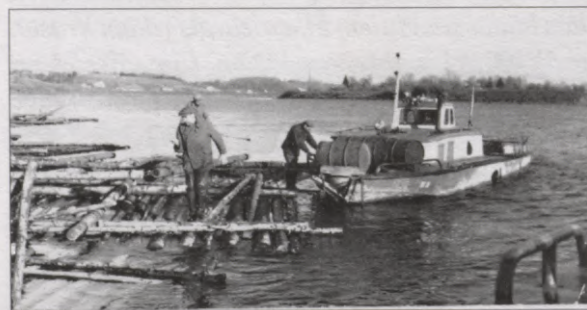
1951. gadā Ķegumā uzcēla pludinātāju māju. Tajā atradās Daugavas iecirkņa kantoris, kopmītnes un dzīvokļi pludinātāju ģimenēm. Šim pludināšanas iecirknim bija pakļauti Dunavas, Jēkabpils, Skrīveru, Ķeguma un Ogres meistarū iecirkņi.

Plostu karavāna brauc cauri HES būvvietai, 1936. gada oktobris

Viena no balķu krautuvēm Daugavas krastā pie Krejānu – Stūrišu mājām, 1933

Kuģītis gatavojas vilkt plostu karavānu, 1958

Kamēr tuvojās plostu pludināšanas laiks, vīri gatavojās nēģu zvejai, 1936

Kokmateriālu pludināšana Daugavā sākās no Dunavas krautuves Jēkabpils rajonā un turpinājās lejup pa Daugavu līdz Jaunjelgavai, kur plostus sasēja tā sauktajās partijās – karavānās.

Plostu partijā ir ap 16 m plati 5 līdz 10 plosti, t.i., ap 2000 m³ koku. Ar kuģīti šīs plostu partijas vilka līdz Ķeguma ūdenskrātuvei. HES plostu ceļa speciālisti tos novadīja lejpus tilta. Tālāk tie, pārvarot Daugavas krāces (piemēram, Balto krāci pie Salaspils), nonāca galapunktā *Maruškā* pretī Dārziņiem. No turienes kuģītis partijās sasietos plostus aizvilka līdz Rīgas dokiem.

Pēc plostu siešanas veida varēja zināt, no kuras upes un vietas tie atpludināti. Piemēram, Daugavas plosti, Ventas, Krāslavas. Tika veidoti līdakas, eža veida, jūras u.c. plosti.

Līdz 1955. gadam Ķegumā bija vairākas balķu krautuves – Tomē Līčupes krastā pie *Kraķu* mājām un Līčupes gala krautuve pie *Nariņu* mājām, koku krautuve pie *Krejānu – Stūrišu* mājām.

Kad nebija pludināšanas sezona, uz Ķeguma ezera ledus pie Spārītes krautuves, Ņegas līcī, Robežnieku grāvī sēja ziemas plostus. Strādnieki nepiedalījās plostu braukšanā, bet gatavoja materiālus.

“Plostus pludināju ilgu laiku – no 1947. gada līdz 1970. gadam.

Pludinātāji bija sevišķa, cita tauta. Bijām vīriešu kolektīvs, taču dzeršanas niķi nebija pat prātā. Neskaitījām stundas, jo strādāt nācās arī naktīs. Kad bija vējš (pa vējam), tad bija svētki. Plosti veikli kustējās uz priekšu.

Plostu karavānās formēja līdz 2000 m³ balķu, un no Jaunjelgavas ar kuģīti tās vilka uz Ķeguma līci. Ķegumā plostu slūžās 15 m platos un 50 m garos plostus ik pa 15 minūtēm J. Saulkalns, D. Riekstiņš, K. Neiburgs nopeldināja līdz Lubaušu plostu stāvvietai. Vēlāk kuģītis vilka līdz Maruškai un Rīgas dokam.

Par plostniekiem strādāja vairāk nekā 50 vīri.”

Miervalža Dzeņa atmiņas, 1997

Pēdējos pludināšanas darba gados Daugavas iecirknim pievienoja arī Lubānas un Lielupes iecirkņus, bet līdz ar Rīgas HES celtniecību 1971. gadā Daugavas pludināšanas iecirknis beidza pastāvēt. Tā Ķegumā izzuda šis sentēvu izkoptais grūtais amats.

Zveja

Plostnieki un zvejnieki bija mūžīgie Daugavas sabiedrotie.

"Katrās Daugavmalas mājās bija laiva, tikli, murdi. Jo bagātāks īpašnieks, jo laiva lielāka, tiklu vairāk, un tie dīkā nestāvēja. Nārsta laikā gar krastu kā melna strīpa nāca nēgi. Ūdens virsma mutuloja no lašu mugurām. Sidrabaini dzelmē mirdzēja vimbu bari. Īpašos tačos ķēra zušus. Dienā pat pa diviem simtiem nēma ārā. Tas viss tika vests uz Rīgu, un no saņemtās naudas varēja pārtikt sešu bērnu ģimene"

Andreja Berkmaņa atmiņas, 1994

Līdzīgi kā kolhozos apvienoja laukstrādniekus, tā zvejniekiem pēc Otrā pasaules kara bija savs artelis *Sarkanais daugavietis* ar vairākām brigādēm. Arī Tomē tika izveidota zvejnieku brigāde.

Bija nozvejas plāni, peļņa, bija arī zvejnieku piedzīvojumi. 1960. gadu sākumā nodibināja zvejnieku arteli 9. maijs. Ķeguma spēkstacijas ūdenskrātuve (sprostezers) ir bagāta ar pietiekām, tāpēc no upītēm ienākušās zivtiņas te auga labi, taču hidrobuļvju aizsprosti iztraucēja zivju, arī zušu un lašu, dzīvi un vairošanos lielajās upēs. "Zivju kāpnes" Ķeguma aizsprostā bija noderīgas līdz Rīgas HES atklāšanai. Daudzām zivīm izmainījās un pietrūka nārsta vietas, cieta nozveja.

"No 1950. gada kādus 6 gadus strādāju zvejnieku artelī "Sarkanais daugavietis". Mūsu trešajā brigādē bija vīri no Tomes, Ķeguma, Kaibalas, Jumpravas, Doles, Rīgas u.c. vietām. Brigadieris bija Jānis Kalnbērziņš no Rīgas (allaž pieminēja, ka brālēns esot valdības vīrs). Zvejnieki ar "ķērienu" bija V. Vindecis, K. Krūmiņš, B. Skuja, brāļi Kārlis un Alfrēds Lotes, J. Bekmanis, J. Puķkalniņš, R. Krūmiņš, J. Klucītis u.c.

Ķeguma ezera un Daugavas lejteces brekši, raudas, līdakas, laši gadā pārsniedza tonnu nozvejas. To nodevām Ogres sagādes punktā. Lašu laikā zveja bija saskaņota ar Tomes zivju audzētavu, jo viņi slauca lašu ikrus un sagādnieki pieņēma lašu gaļu.

Ar airu laivām (arī dažas zvejnieku sievas airēja) izlika tiklus gan dienas, gan nakts zvejai. Es par nopelnīto naudu nopirku motociklu, to apkārtņē iesauca par "lašu motociklu". Bija peļņa un arī iztikai sažāvēti sālīti laši vai vimbas.

1990. gadā J. Vastalājs dibināja privāto zvejnieku artelī, bet ātri vien secināja, ka Daugavā vairs nekā nav."

Riharda Strigas atmiņas, 1998

Spēkstacijas 86 kameru zivju ceļš izbūvēts galvenokārt lašiem un zušiem. Laši uz nārstu gāja pavasarī pret straumi no vienas kameras uz otru. Tāpat rudenī uz augšu virzījās zušu mazuļi. Lielie zuši devās nārstot uz leju, uz siltajām jūrām, bet viņi nevarēja atrast zivju ceļu un bieži izgāja caur iedarbinātajām turbīnām, kur tika traumēti.

Kopš Rīgas HES uzcelšanas Ķeguma zivju ceļam praktiski vairs nav nozīmes, jo zivju migrācija pa Daugavu ir traucēta.

Mēs aizmirstam dažu zivju garšu. Tomēr tāpēc jau cilvēks neatsacīsies no tehnikas progressa un savas dzīves komforta. Retāk, bet arī šodien ir noķertas varen lielas zivis.

"Nu šitādu zivju sešdesmitajos gados bija papildnam."
Tomes zvejnieks V. Vindecis, 1960

Ķeguma zvejnieki Jānis Klucītis un Roberts Krūmiņš gatavoja Valsts prezidenta pasūtītajai lašu zvejai. Trīsdesmitie gadi

Ari šobrīd ķeras dižzivis. Inženieris Jānis Brauns ar samu (1,5 m) 1997. gadā

Dzelzceļš

1858. gadā sākās Rīgas–Daugavpils dzelzceļa būve. Arī Ķegumā ieradās krievu namdari, angļu, vācu inženieri, mašīnisti un dzelzceļa būves meistari, tiltu mūrētāji, daudz visādu darbuzņēmēju un tūkstošiem dažādu tautību strādnieku. 1861. gadā atklāja vilcienu satiksmi. Pirmā dzelzceļa stacija Ķegumā uzbūvēta ap 20. gadsimta divdesmito gadu. Tā bija maza, necila koka mājiņa. 1928. gadā stacijas ēka celta otrreiz un lielāka.

Līdz ar HES celtniecību dzelzceļu izmantoja strādnieki, lai nokļūtu darbā, jo daudzi brauca no Rīgas un citām vietām.

1936. gadā celtā stacijas ēka izrādījās par mazu, jo uz darbiem Ķeguma spēkstacijā brauca vairāki simti strādnieku

Stacijas ēka 1936. gadā

Cementa krātuve pie HES dzelzceļa atzara, 1937. Šajā vietā tagad atrodas saimniecības preču (Veisa) veikals

vairākas mūsu jumta spāres un pagalmā grabēdami bira uz ratiem, zem kuriem, par laimi, bija pabēdzis kāds no mājiniekiem.

Dzelzceļa slīdes, sarautas un sagrieztas likumos, tika aiznestas pa gaisu un iedurtas ganībās abpus dzelzceļam, bet viens garš gals rēgojās laukā no Daugavas.”

Ritas Puriņas atmiņas, 1998

Stacijas ēku pēc kara atjaunoja tās iepriekšējā izskatā. Celtniecībā tika nodarbināti arī vācu karagūstekņi.

1939. gadā pēc zviedru speciālistu projekta bijušajai stacijai piebūvēja klāt jauno divstāvu ēku. Pirmajā stāvā bija kase, avižu kiosks, plaša uzgaidāmā telpa, augšējā stāvā dzīvokļi dzelzceļnieku ģimenēm. Senāko gadu stacija kā noliktava tiek izmantota arī šodien.

Dzelzceļam bija liela nozīme gan pasažieru pārvadāšanā, gan saimnieciskās dzīves attīstībā.

“Pie stacijas dzelzceļa malā bija estakāde, uz kuras piena piegādātāji no Rembates un Ķeguma apkārtnes sveda piena kannas, cits ar zirgu, cits ar riteni, un ar piena vilcienu (tas bija balts vagonš) transportēja uz Rīgu, uz Latvijas piensaimniecības uzņēmumiem. Katrai kannai bija klāt misiņa birka ar īpašnieka adresi.”

Mildas Kļaviņas atmiņas, 1989

Ar 1937. gada 20. februāri Ķeguma spēkstacijas būvdarbos nodarbinātie strādnieki uz darbu varēja braukt par pazeminātu maksu. Braucieniem 3. klases vagonos no Ķeguma līdz Rīgai un atpakaļ, lietoja šim nolūkam izgatavotas biļetes ar uzrakstu: “Ķeguma spēkstacijas strādnieks”. Reizē ar braucamo biļeti bija jāuzrāda kontrolierim sava pase un firmas izdota personas apliecība.

Trīsdesmitajos gados izbūvētais dzelzceļa atzars uz HES kalpoja tehnikas un materiālu piegādei elektrostacijas celtniecības darbu veikšanai. 1944. gada septembrī, vācu armijai atkāpjoties, tika sagrauts un izpostīts dzelzceļa stacijas austrumu gals.

“Mūsu acu priekšā vācieši ar lokomotīves arklu uzlauza dzelzceļa gulšņus. Nu tie stāvēja pāršķelti, ieslīpi uz augšu uzrauti. Tad uzspriecināja dzelzceļa tiltu pār Bullupīti – tepat pārsimts metru aiz Bullu mājām. Akmeņi lidoja visapkārt tālu, ielauza arī

Dzelzceļa stacija *Ķegums* ir viena no skaistākajām līnijā Rīga–Daugavpils arī mūsu dienās. Pie tās tuvu atrodas šoseja, ir autobusu pietura.

Dzelzceļnieki bija precīzi ļaudis, sākot no pārmijniekiem, signalizētājiem, kasieriem līdz pat stacijas priekšniekam. Ilgus gadus stacijas priekšnieks bija Aleksandrs Kļaviņš, viņa sieva bija kasiere. Ķegumieši atceras arī citus stacijas priekšniekus: Paleju, Poļakovu, Survilu, Ņeverovski. 1951. gadā šajā amatā sāka strādāt Jāzeps Visockis. Pēc 33 nostrādātiem gadiem izrādījās, ka viņš bija pēdējais stacijas priekšnieks, jo šo amatu likvidēja.

1978. gadā tika izbūvēta elektrovilcienu līnija, trešās sliekšes uz apakšstaciju (pie SCO dzelzceļa malā). Dažus gadus Ķegumā bija elektrovilcienu galapunkts. Ķegumā pieturēja arī Maskavas vilcieni. 1984. gadā dzelzceļa vadība izlēma, ka Ķegums vairs nebūs stacija, bet tikai pieturas punkts.

Līdz sešdesmitajiem gadiem dzelzceļa pārbrauktuve atradās pretī Kuģu ielai. Iedzīvotāju atmiņās palicis arī tirgus laukums pie bērzu birzs aiz vecās pārbrauktuves. Palielinoties transporta kustībai, SCO tuvumā izveidoja tagadējo pārbrauktuvi.

Mūsu stacija ir *Ķeguma vārti*. Vārti pasažieriem, tranzītkravām, kokmateriāliem, tehnikas pārvešanai.

Šosejas būve

Sakarā ar paredzamo Ķeguma HES ūdenskrātuves izveidošanu, kas vietām pārklātu jau sensenī izmantoto veco ceļu, bija nepieciešams izbūvēt jaunu ceļu.

“Ķeguma būvē sāku strādāt 1936. gada oktobrī. Baraku celtniecības laikā vairs neatļāva braukt pa seno lielceļu gar Daugavu. Bija iezīmēts jaunais ceļš līdzās dzelzceļam. Saveda zemi, granti, oļus, pēc tam tās čupas līdzināja. Atceros, ka Kārlis Zariņš no Lielvārdes, uz darbu nākdams, pūkojās, ka jātenterē pa grants čupām. Pat samaksājis vienam strādniekam, lai tās izlīdzina. Tas dažas arī izlīdzinājis, bet tad Zariņš nospriedis, ka bez naudas paliks. Drīzumā jau jauno lielceļu sataisīja.”

Pēteris Bērziņš atmiņas, 1998

“Jaunā ceļa zemes darbi līdz Ķeguma dzelzceļa stacijai jau veikti un iesākta klātnes nostiprināšana. Paredzēts uzsākt zemes darbus dzelzceļa atzarojumam no dzelzceļa līdz spēkstacijas būves vietai.”

Tēvijas Sargs, 1936. gada 6. novembrī

Daudziem tika atsavināti ēku un zemes īpašumi, paredzot jaunās šosejas celtniecības vietu.

“1937. gada 8. septembrī tika izdots “Lēmums par servitūtu nodibināšanu ceļu jaunbūvēm, virzienu grozīšanai un izlabošanai”. Tas noteica, ka Jānim Puriņam no “Bullu” mājām tiks atsavināti 0,927 ha ceļa jaunbūvei. Jaunā šoseja tiks būvēta mājai otrā pusē paralēli dzelzceļam.”

Ritas Krūmiņas atmiņas, 1998

Dzelzceļa stacija “Ķegums”, 1989. Divstāvu ēka ir piebūvēta senās stacijas galā 1939. gadā

Vecais ceļš gar Daugavas krastu laikā, kad uzsāka Ķeguma spēkstacijas celtniecības darbus, 1936

Senā lielceļa malas mājas nojaukšana un pārvešana citā vietā, 1938

NO ĶEGUMA KRĀCĒM LĪDZ HIDROELEKTROSTACIJAI

Iepazīstoties ar publicētajiem materiāliem par Latvijas energosistēmas vēsturi, redzami dažādu speciālistu pētījumi un aprēķini jau kopš gadsimta sākuma. Sākotnēji galvenie bija transportam domātie Daugavas ūdensceļa izmantošanas projekti. Gadu gaitā tika izstrādāti projekti, kuros paredzēja Daugavas izmantošanu elektroenerģijas ražošanai, plānojot elektrostacijas Daugavas pieteku grīvās, vienlaikus veicot pētījumus par enerģijas patēriņu un izmantošanu dažādās nozarēs.

"Mums nepieciešams radīt vērtības pašu un pasaules tirgum. Mums jārada pamati šo vērtību ražošanai, un šie pamati ir mūsu balto ogļu – ūdensspēka – izmantošana. Jāražo elektrība, jo to var izmantot gan gaismai, gan spēkam, gan pilsētās, gan laukos," – tā 1919. gadā avīzē *Latvijas Sargs* rakstīja inženieris Razums.

Bija pārstājušas plosīties Pirmā pasaules kara vētras. Laukos saimnieki plēsa aizlaistās atmatas, atvaļinātie karavīri, saņēmuši pa 15 hektāriem zemes, ķērās pie arkla. Daudziem gan vēl pirms tam bija jāstrādā ar cirvi un uguni, lai aizaugušajās platībās būtu iespējams laist iekšā lemesi. Laukos tumsu kļiedēja petrolejas un galda lampas, bet Rīgā jau spīdēja elektriskās spuldzes, un vīri sāka domāt par to, ka ar roku darbu vien tālu netiks.

Daugavas spēka izmantošana

- 1886. – 1888. gadā krievu inženieris Šeļuta veica topogrāfiskos mērījumus Daugavas baseinā. Viņš ieteica uzcelt ūdens spēka staciju Doles augšgalā.
- 1905. gadā uzbūvēja pirmo hidroelektrostaciju Baltijā – Smiltenes HES.
- 1906. – 1914. gadā izstrādāja Rīgas – Hersonas ūdensceļa projektu, paredzot 12 m augstu aizsprostu un hidroelektrostaciju Doles rajonā.
- 1919. gadā Latvijas padomju valdība nodibināja būves un projektēšanas organizāciju *Daugavbūve* un saņēma kredītu no Padomju Krievijas 5000 rbļ. HES būvdarbu uzsākšanai pie Doles.
- 1921. gadā šī organizācija ierosināja Daugavas spēka izmantošanai uzcelt septiņas HES: pie Doles, Ķeguma, Aizkraukles, Kokneses, Pļaviņām, Krustpils, Trepes.
- 1926. gadā Latvijā jau darbojās 63 mazas elektrostacijas.
- 1930. gadu sākumā Latvijas valdība izveidoja Latvijas Nacionālo spēku komiteju, kam bija jānodibina sakari ar pieredzējušām ārzemju firmām.
- 1931. – 1933. gadā pieteicās ASV firma *The Foundation Company*, franču – *Saintrapt et Brice*, vācu – *Lameijer*.
- 1931. gadā izdotajā grāmatā *Latvijas elektrifikācijas pamati* rakstīts, ka paredzēts uzbūvēt 6 hidroelektrostacijas uz Daugavas: Dolē, Berkavā, Ķegumā, Aizkrauklē, Koknesē, Mucukrogā.
- 1932. gada 22. oktobrī izstrādāja līgumu par Daugavas hidroelektriskā spēka izmantošanas galīgā projekta sastādīšanu un par pirmās spēkstacijas būves darbu izpildīšanu un finansēšanu. To noslēdza ar ASV firmu *The Foundation Company*. Iespējamās spēkstacijas būvvietas izpēte bija jāveic 3 mēnešu laikā.
- 1933. gada janvārī izdarīja urbumus pie Pļaviņām, Mucukroga, Lejas Miemēniem un pie Ķeguma. Ķegumā ar zviedru dimanta urbšanas sabiedrības palīdzību darbus vadīja inženieris Rozens.
- 1933. gada vidū valdība pieņēma lēmumu būvēt spēkstaciju pie Ķeguma, jo tur bija konstatēti vispiemērotākie ģeoloģiskie apstākļi un salīdzinoši tuvu atrodas galvenais patērētājs – Rīga. Tajā pašā gadā tika laužts līgums ar ASV firmu *The Foundation Company*, jo tā nebija sagādājusi noteikto kredītu.
- 1934. gadā Latvijas Jūrnieceības departaments jaunās valdības uzdevumā uzsāka sarunas ar zviedriem.
- 1936. gada 30. jūlijā republikas Ministru kabinets apstiprināja zviedru firmas *Svenska Entreprenad A.B.* (saīsināti *SENTAB*) iesniegto hidrocentrāles būves projektu uz Daugavas pie Ķeguma, ko sastādījis profesors Hornells.
- 1936. gada 1. augustā Latvijas valdība parakstīja līgumu par hidrocentrāles būvi Ķegumā.
- 1936. gada 4. augustā Ministru kabinets pieņēma un Valsts prezidents izsludināja *Likumu par Ķeguma spēkstacijas būvi*.

Tika nolemts uzbūvēt milzīgu ēku un būvju kompleksu, kurā ietilps spēkstacijas aizsprosts ar braucamo tiltu un aizvāriem; pieslēgu dambji abos Daugavas krastos; plostu, kuģu un zivju ceļi pie aizsprosta; spēkstacijas mašīnēka ar ledus aizsargsienu; ūdens ieteka ar augšējiem un apakšējiem ūdens kanāliem; turbīnu, generatoru un slēgumu ietaises; brīvgaisa transformatoru stacijas Ķegumā un Rīgā; tālvalu līnija līdz Rīgai; palīgbūves un palīgietaisies (dzelzceļa atzarojumi, ceļi, dzīvojamās mājas, saimniecības ēkas utt.).

1936. gada 4. augustā Ministru kabineta pieņemtajā un Valsts prezidenta izsludinātajā *Likumā par Ķeguma spēkstacijas būvi* bija noteikts, ka uzraudzību veiks Ķeguma spēkstacijas būves inspekcija. Par būvinspektoru iecēla vecāko docentu Mārtiņu Robu, par viņa palīgu – Jūrniecības departamenta vicedirektoru Pēteri Stakli, par finansu inspektoru – Valsts kontroles 2. departamenta priekšsēdētāju Gustavu Feigmani.

Šie speciālisti, lai arī bez profesionālām zināšanām hidrostatiju būvē, teicami novadīja pirmās lielākās hidrostatijas – Ķeguma spēkstacijas – celtniecības procesu.

Mārtiņš Robs (1874 – 1947) ar pirmo būves dienu organizēja būvinspekcijas darbu, veidoja kontaktus ar zviedru celtniekiem un vietējām uzņēmējfirmām, kārtoja muitas, vīzu, atļauju jautājumus. Ar sava palīga finansu inspektora Gustava Feigmaņa palīdzību pārzināja visas būves finansēšanas lietas. Viņš arī pieņēma kardināli svarīgus lēmumus – par aizsprosta ass pārcelšanu 50 metrus un leju no sākotnēji noteiktās vietas, lai spēkstacija “sēdētu” uz Daugavas dolomītiem visaugstākajā punktā, par agregātu darba ātrāku uzsākšanu, nekā bija plānots, par dažādām izmaiņām celtniecības gaitā.

No kreisās: Pēteris Stakle, Mārtiņš Robs, Gustavs Feigmanis, 1936

Šajā laika posmā M. Robs strādāja Latvijas Universitātē kā ārštata docents. Spēkstacijas būve vēl nebija pilnīgi pabeigta, kad okupācijas vara 1942. gada 1. maijā būvinspekciju likvidēja. Pēc vācu okupācijas likvidēšanas 1944. gadā, M. Robu oficiāli apstiprināja par profesoru un uzticēja Rūpniecības būvniecības katedras vadību. Kad sākās Ķeguma HES atjaunošanas darbi, valdība viņu pieaicināja kā konsultantu sagrautās spēkstacijas atjaunošanas darbos.

Mūža pēdējos gados M. Robs strādāja arī LPSR Zinātņu Akadēmijas Enerģētikas institūtā kā zinātniskais līdzstrādnieks.

Šobrīd Ķegumā dzīvo Mārtiņa Roba mazdēls, arī Mārtiņš Robs.

Pēteris Stakle (1881–1944) bija izcils hidrologs un būvinženieris. Sevišķi aktīvi piedalījās Baltijas valstu hidrologu konferencēs, kļūstot par starptautiski atzītu autoritāti. Viņš pilnībā pārvaldīja četras valodas – latviešu, krievu, vācu, angļu – un vēl četrās – franču, zviedru, igauņu un lietuviešu – valodās prata sarunāties.

No 1936. gada 1. augusta līdz 1939. gada 20. janvārim, būdams Ķeguma būvinspekcijas konsultants un inspektora vietnieks, viņš bija arī visa praktiskā darba organizētājs un vadītājs. Pēc tam viņš darbu turpināja Jūrniecības departamenta direktora postenī.

Kā lielai daļai latviešu tautas, 1941. gada 14. jūnijs bija liktenīgs arī visai Pētera Stakles ģimenei. 1944. gada februārī P. Stakle mira izsūtījumā Tomskas apgabalā. 1956. gadā viņu (pēc nāves) rehabilitēja.

“Pēteris Stakle – pilns enerģijas, nosvērts, pārliecinošs savos slēdzienos, taisnīgs un stingrs priekšnieks padotajiem, nepārsteidzīgs, ar audzinošu attieksmi, ievadot jaunos inženierus praktiskā darbā. Prasīgs, pieradinot padotos atskaitēs sniegt izsmēlošas atbildes līdz pēdējam sīkumam, dodot konkrētus personīgos norādījumus ar grāmatvedības precizitāti. Ne velti viņš apbalvots ar Triju Zvaigžņu ordeni. Arī kulturālā jomā inženieris P. Stakle vēlējās, lai viņa padoto uzvedība un apģērba sakārtotība būtu pienācīgā līmenī, necieta ierašanos vizītē bez kaklasaites.

No visa tā jāsecina, ka tagadējai inženieru paaudzei būtu daudz ko mācīties, lai atjaunotu latvisko godaprātu un apziņu un kritiski izvērtētu savu stāju citu priekšā.”

Būvinženiera Arvīda Līpes atmiņas, 1997

Ķeguma spēkstaciju gaidīja kā Latvijas brīnumu. Katra avīze uzskatīja par goda lietu publicēt "par" un "pret" pierādījumus tās celtniecībai.

"Daugavas spēkstaciju būvēs pie Ķeguma, no tehniskā viedokļa nevar būt runa par stacijas būvi citur, un ģeoloģiskie apstākļi šeit taisni ideāli, tāpēc arī maksa vislētākā."

Sociāldemokrāts, 1933. gada marts

"Ķeguma spēka stacija dos iespēju Daugavas straumes krituma enerģiju pārvērst elektriskā strāvā, tā radot lētu un milzīgu dzinējspēku rūpniecībai, amatniecībai, lauksaimniecībai un satiksmei, kā arī lētu gaismas avotu pilsētām un laukiem. Ķeguma spēka stacijas enerģija dos mums iespēju pārveidot un uzlabot līdzšinējās rūpniecības nozares, kā arī attīstīt daudzas un dažādas jaunas nozares, un līdz ar to Ķeguma spēka stacijai paredzama liela nozīme Latvijas tautsaimniecības tālākās attīstības gaitā. Ķegums padarīs arī mūs saimnieciski neatkarīgākus no ārzemēm."

Brīvā Zeme, 1938. gada marts

Turīgajā Zemgalē, kur bija uzceltas nelielas elektrostacijas, lauku sētās jau tika izmantota elektrība. Dažviet tās parādīšanās bija notikums, kam par godu rīkoja *Gaismas balles*, *Gaismas svētkus*, piemēram, 1933. gadā Tukumā.

Tika sarīkota un saviesīgās reizēs dziedāta ne viena vien dziesma, arī šī, kura vēl šodien ir visu elektriķu himna.

*Elektrība smalka lieta,
Nav ne apaļa, ne cieta.
Ja kāds tausta to aiz ragiem,
Dabū krietni vien pa nagiem.*

*Volts un volta loks ir lietas,
Kuras netiek kopā sietas,
Volta loks ir tāda sprauga,
Kuru ampērs pārlēkt rauga.*

*Strāva ir kā zelta telš,
Lietderīgs ir viņas ceļš.
Volts, to minēt nebūs grēks,
Ir šīs strāvas dzinējspēks.*

*Elektrībai liela vara
Viņa visus darbus dara,
Miltus maļ un pārē cāļus,
Auklē mazos māsas, brāļus.*

Apkārtņē sacerētās ziņģes liecina par to gadu notikumiem – par amerikāņiem, kas pirmie gribēja uzsākt spēkstacijas būvi, par apkārtņē dzīvojošajiem saimniekiem, kam gaidāmas pārmaiņas sakarā ar celtniecības darbu uzsākšanu.

*Kad sāksies Daugav's rakšana,
Būs dažiem vīriem zagšana.
Tas Amerikas Čemberis,
Tas ir viens velna pulveris...
Viņš caurumus ir izurbis
Pie Ķeguma un aizbraucis,
Bet, Amerikā nonācis,
Caur caurumiem viņš uzsaucis:
"Man patīk lati, dolāri,
Bet jums tik tukšie caurumi!"
Ja Čember's būtu palicis
Un spēkstaciju uzcēlis,
Tad tiktu barons Rautenfelds
Ar savu pili projām celts.
Lai brauc ar visu iedzīvi
Prom, kaut uz pašu Berlīni.
Tas Miesniekmāju saimnieks,
Kam savā mājā dzīvot prieks,
Būt' izmisis no sirdsēstiem,
Ka māja nav uz riteniem,
Lai brauktu prom it mudīgi
Tepat uz Sūnu tīreli.*

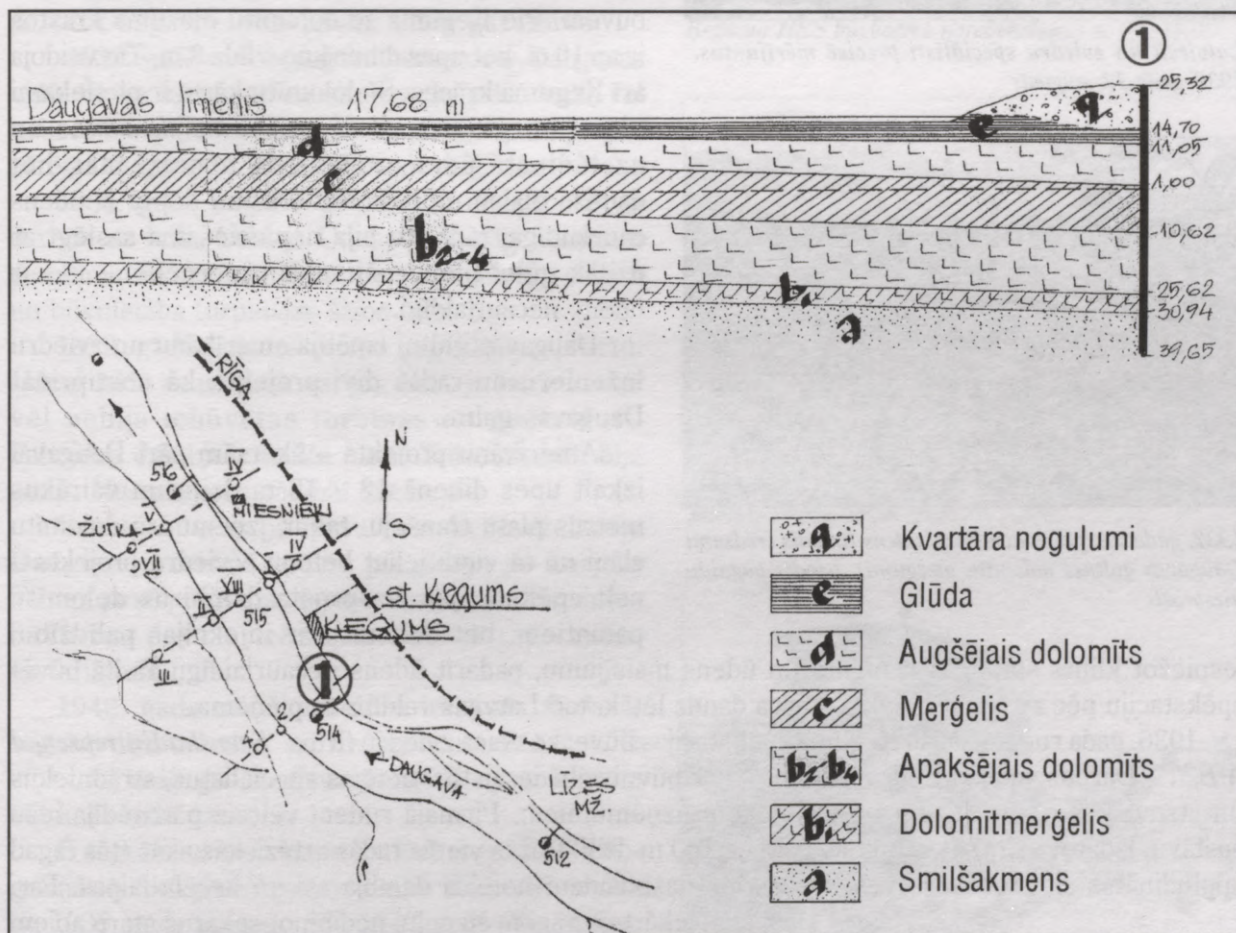
*Tik Averka, tas gudrelis,
Tas priecājas kā cīrulis,
Ka māja tam uz pamatiem,
Kas celti ir no akmeņiem.
No Katlabedres stedeles
Viņš sviedis ārā redeles,
Lai ierīkotu traktieri,
Kur pludos alus, liķieris.
Kur tagad bauto ragu lops,
Tur laudis dūks kā bišu strops.
Lai vecas meitas priecājas,
Tām nebūs vairs jāsminķējas,
Jo elektrība visu var –
Tā vaigus košus, sārtus dar'.
Ar elektrību izpletēs,
Un jauni puiši apprecēs.
Mēs vēlam laimi visiem gūt
Un vienmēr mīļi kopā būt.*

No Miervalža Adama 1938. gada dziesmu klades

Kamēr Ķegumā pētīja un rēķināja, kā tikt pie elektrības, gudri vīri savās saimniecībās izmantoja vēja spēku. Arī tepat Tomes pagastā *Ulķu* mājās Jānis Ķezberis 1933. gadā augstu kokā uzstādīja vēja ģeneratoru, savas istabas apgaismojot ar spuldzītēm, arī radio esot sameistarojis. Jānis Valmiers, izmantojot lielajā liepā ierīkotu vēja ģeneratoru, apgaismoja savu *Muižnieku* māju.

Ģeoloģiskie pētījumi un pirmie darbi

1932. un 1933. gadā pēc Latvijas valdības ierosinājuma tika pagatavots jauns Daugavas krāčainās daļas ūdensspēka izmantošanas projekts. Amerikāņu sabiedrība izdarīja ģeoloģiskus pētījumus zemes slāņu noskaidrošanai.

Daugavas ģeoloģiskie profili pie Ķeguma (apmēram 45 km augšpus Rīgas).

Augstumu atzīmes dotas virs jūras līmeņa 0,0 m.

1932., 1933. gada Ķeguma HES arhīva materiāli, sagatavoja – arhitekte I. Romanovska

Ģeodēziskās izpētes aka Ķegumā
Daugavas krastā, 1936

Latviešu un zviedru speciālisti precīzē mērījumus.
1936. gada 12. augusts

1937. gada 22. jūlijā atsūkņēts ūdens līmenis (redzami
Daugavas gultnes dolomītu atsegumi), uzcelts pagaidu
aizsprosts

iespiežot klints spraugās cementa un ūdens maisījumu, padarīt ūdens necaurlaidīgu. Tā kā būvēt spēkstaciju pēc zviedru projekta iznāca daudz lētāk, tad Latvijas valdība to pieņēma.

1936. gada rudenī sākās Ķeguma spēkstacijas būve, ko veica zviedru firma "Svenska Entreprenad A.B.". Darbus vadīja zviedru inženieri, kas būvniecībā iesaistīja vietējos speciālistus, strādniekus un atsevišķus darbus uzdeva arī vietējiem uzņēmumiem. Pirmajā rudenī vēlreiz pārbaudīja iežu sastāvu, izdarot vairākus urbumus pat līdz 160 m dziļi. Dažās vietās radās artēziskās akas (tās tagad applūdinātas ar ūdenskrātuves ūdeni). Tai pašā rudenī noteica dambja asi un uzcēla laipas. Pārī

Urbēju brigādes nostiprina Daugavas
gultni, 1937

Noteicošais faktors Ķeguma izvēlei, lai būvētu pirmo lielo spēkstaciju, bija tieši drošie ģeoloģiskie apstākļi. Smilšakmens, kas spēkstacijas pamatam ir diezgan nedrošs, atrodas ap 42 m zem upes dibena un tādēļ ir nekaitīgs. Virs smilšakmeņa guļ ap 20 m biezas apakšējo dolomītu kārtas. Augstāk seko mergeļi un māli ap 12 m biezumā. Uz mergeļiem un māliem guļ augšējie dolomīti, kas parasti atšķiras ar lielu cietumu, pazīstami ar savu iesarkano krāsu un iecienīti kā labs materiāls šoseju un ēku pamatu būvēm. Pie Ķeguma šo dolomītu biezums krastos ir ap 10 m, bet upes dibenā no 6 līdz 8 m. Tie veidoja arī Ķeguma krāces. Šī dolomītu kārtā ir pietiekami bieža smagā aizsprosta, spēkstacijas būves un uzstādīnātā ūdens spiediena uzņemšanai, bet daudzo plaisu un nelielo tukšumu dēļ tā ir ūdens caurlaidīga, tādēļ to bija nepieciešams saslēgt ar dziļāk gulošajiem māliem un mergeļiem, kas ir ūdens necaurlaidīgi.

Daugavas gultni izpētīja amerikāņu un zviedru inženieri, un radās divi projekti, kā nostiprināt Daugavas gultni.

Amerikāņu projekts – šķērsām pāri Daugavai izkalt upes dibenā 12 – 15 m dziļu un vairākus metrus platu tranšeju, tas ir, izņemt ārā dolomītu slāni un tā vietā ieliet betonu. Zviedru projekts – celt spēkstacijas aizsprosta dambi uz dolomītu pamatiem, bet dolomītu ar injekcijas palīdzību,

Daugavai iekārtoja vagonešu ceļu, nodibinot sakarus starp abiem krastiem. Viena no grūtākajām lietām bija gultnes nostiprināšana. Lai to veiktu, izdarīja urbumus un tos zem spiediena piepildīja ar šķidru cementa javu, kas sacietējot izpletās un piepildīja katru mazāko spraudziņu. Gadījumam, ja vēlāk izrādītos, ka injekcija izdarīta par maz, pārī Daugavai, pareizāk sakot – zem Daugavas, izbūvēja "inspekcijas galeriju" tā, lai tur var ievietot mašīnas un injekciju pēc vajadzības turpināt. Izbūvēja veselu rindu kontrolaku, kurās novēroja spiedienu un noteica caursūcošā ūdens daudzumu, lai pārbaudītu, kā tas sūcas pa dambja apakšu. Pagaidām injekcija nav bijusi jāturpina, jo jau pirmajos palos pēc dambja uzcelšanas Daugava sanesa tik daudz dulķu, ka visu dambja augšpusi tās nosedza 0,5 m biezā kārtā, tā aizblīvējot visas plaisas.

Par urbšanu un cementa iepildīšanu plaisās tautā izplatījās dažādi nostāsti – pie Valmieras kāds zemnieks aris savu tīrumu un nolauzis arklu, bet, tuvāk apskatot, izrādījies, ka caur zemi no Ķeguma esot izspiesta sacietējusi cementa masa, kas bijusi tā vainīgā.

Nostiprināšanas darbus, aizsprosta dambja celšanu nevarēja izdarīt visā Daugavas platumā vienlaicīgi, jo Daugavas ūdeņi plūst nemītīgi un tiem bija jādod ceļš uz jūru. Tāpēc tika celti četri pagaidu aizsprosti un darbi veikti pa daļām.

Labajā krastā uzbūvēja pagaidu aizsprostu, kas aizturēja ūdeni no tās vietas, kur jāceļ spēkstacijas ēka. Lai ēkā varētu iebūvēt turbīnas, bija jāizspridzina klints. Ēku būvēja no 1936. līdz 1938. gadam. Tāpēc pirmajam pagaidu aizsprostam bija jāiztur Daugavas ledus iešana divus pavasarus.

1937. gadā uzcēla pagaidu aizsprostu Daugavas vidū. Šajā sektorā darbi norisa veselu gadu, dambi vēl neuzcēla vajadzīgajā augstumā, jo bija jāaizsprosto pārējā Daugavas straume un jāveic darbi tur.

1938. gadā nojauca 2. pagaidu aizsprostu un darbus uz laiku beidza. Ūdeni laida pāri zemajam dambim. Tikmēr uzcēla 3. un 4. pagaidu aizsprostu un būvniecība turpinājās šajos sektoros.

1939. gadā nojauca pirmo pagaidu aizsprostu. Ūdeni laida cauri spēkstacijas ēkai, jo tai laikā tur vēl nebija iebūvētas turbīnas un generatori. Pabeidza dambja un tilta būvi. Tilts sākumā bija zems. Nu varēja uzstādināt ezeru.

Granti un oļus pa īpašu šaursliežu dzelzceļu Daugavas kreisajā krastā piegādāja no karjera Tomes pusē pie Ņegas (apmēram 6 km). Zviedrijas būvfirma deva priekšroku Latvijā ražotajiem materiāliem.

1940. gada maijā pabeidza ledlauža *Pērkons* sagatavošanu ledus sablīvējumu novēršanai. Ir ziņas, ka 1943. gadā ledlauzis nogādāts Jaunjelgavā, bet kara laikā pazudis.

Fotogrāfs un kinooperators E. Kraucs 2409 fotogrāfijās ir fiksējis tehnisko virzību HES celtniecībā no 1936. gada augusta līdz 1940. gada 25. jūlijam. Šie fotomateriāli glabājas Ķegumā, Daugavas spēkstacijas muzejā.

Ja zemes darbos neaizvietojams palīgs bija zirgs, tad darbos uz ūdens – laivas

Ķeguma HES būvbedres norobežošanas darbi, 1937

Būvē aizsargvalni ūdenskrātuvei. Redzamas vēl nenojauktas mājas. 1938. gada 28. jūlijs

Dizellokomotive vagonetēs piegādā granti no karjera būvdarbu veikšanai

Ledlauzis "Pērkons", 1940. Pirmais no kreisās HES vadītājs P. Krasovskis

Uz dzelzceļa sliedēm HES turbīnas ģeneratori. Labajā pusē instrumentu noliktavas un elektrodarbnīcas, 1938

Daugavas kreisais krasts un betona fabrika, 1937

Ūdenstornis, 1989

Līdztekus sāka celt arī cilvēku dzīvei un darbam nepieciešamās saimniecības ēkas un būves. Pirmā celtnē, kas 1936. gadā greznoja apkārtni, bija ūdenstornis pie tautas nama. Dzeramo ūdeni saņēma pa ūdensvadu no artēziskās akas, kuras dziļums – 106 m. Piecdesmitajos gados šis koka konstrukcijas ūdenstornis bija kļuvis simbolisks, līdz 1986. gada rudenī pāris simts metrus tālāk sāka darboties jaunais ūdenstornis.

Jau 1937. gada beigās bija gatavas strādnieku barakas 1500 cilvēkiem, plaša virtuve ar divām ēdamzālēm, ambulance, pirts, veikals, frizētava, sporta zāle un laukumi, 5 mūra dzīvojamās ēkas, kurās izbūvēja 10 dzīvokļus inženieru ģimenēm, provizorisks spēkstacija ar diviem dīzeļmotoriem, mehāniskās un galdnieku darbnīcas, noliktavas, ierīces cementa pārsūknēšanai no labā krasta uz kreiso, betona fabrika, dzelzceļa atzarojums no Ķeguma dzelzceļa stacija līdz būves vietai un speciāls 6 km garš šaursliežu dzelzceļš kreisajā krastā līdz Birzgales karjeram, no kura ieguva granti un oļus betonam.

Mājas strādniekiem. Gar Daugavas krastu redzams senais lielceļš, 1938

Mājiņas (barakas) precīzi izplānotas neliela ciema veidā, 1938. Redzams HES tilts

Viendzīvokļa un četrdzīvokļu Liepu alejas mājas celtas inženieru ģimenēm, 1937

No labās – M. Robs, G. Feigmanis un P. Stakle stāda kokus pie jaunuzceltajām Liepu alejas mājām, 1937

1937. gadā uzcēla barakas tipa divstāvu māju zviedru speciālistiem. Tā kā tajā laikā tur dzīvoja daudzi vēl neprecējušies inženieri, ķegumieši to nosauca par “vecpuišu māju”.

Mājas Liepu alejā 1937. gadā un Skolas ielā 1949. gadā celtas par valsts līdzekļiem spēkstacijas darbiniekiem un viņu ģimenēm. Tās ar 1995. gadu ir iekļautas Ķeguma pilsētībūvniecības pieminekļu grupā.

Zviedru speciālistiem celtā inženieru māja. Skats no Liepu alejas, 1998

Tilts pāri Daugavai

Kā tikt pāri Daugavai? Iedzīvotāji jau sen paši izlīdzējās, kā nu varēja. Katram piekrastē dzīvojošam saimniekam bija laiva. Palīdzēja arī daba – vasarā zinātāji seklākajās vietās Daugavu pārbrida, bet ziemā pāri brauca pajūgos pa ledu.

“Ķeguma spēkstacijas būves priekšdarbos jau strādā apmēram 80 strādnieku. Drīz sāksies tilta būve pāri Daugavai. Lai pirms ledus varētu izbūvēt tilta betona balstus, strādnieki paātrinātā gaitā nobeidz koka pagaidtilta būvi. Koka tilts sniedzas pāri Daugavai un kalpos materiālu piegādei tilta balstiem un dzelzstila būvei. Uzcelto pagaidtiltu decembrī varēs nojaukt.”

Tēvijas Sargs, 1936. gada 18. septembrī

Laika gaitā Ķeguma tilta konstrukcija mainījās. 1936. gada oktobrī bija gatavs pagaidu tilts uz koka stēķiem. Vēlāk uzbūvēja trosēs iekārtu pagaidu tiltu.

1937. gada jūnijā tilts pār Daugavu bija gatavs uz pastāvīgajiem balstiem, ar metāliskiem pārlaidumiem un arkām – tikai pazeminātā augstumā.

Tiltu projektētajā līmenī pacēla 1939. gada beigās, kad visi pārējie spēkstacijas elementi bija gatavi. No 1939. gada dzelzs tilts bija izmantojams arī kā autoceļš.

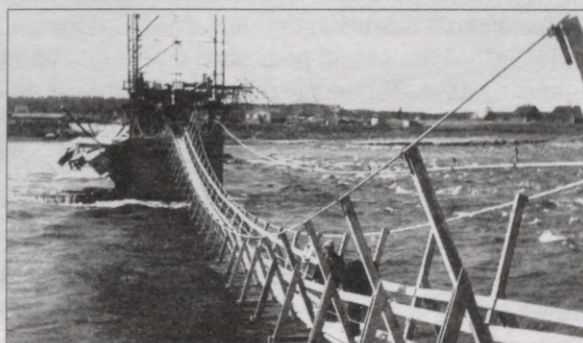
Sākoties karam, 1941. gada jūlijā tilta sesto posmu saspridzināja, lai apturētu ienaidnieka tālāk virzīšanos. 1945. gadā atjaunots, tas atkal darbojās.

1986. gadā notika tilta avārija – pārbaudes laikā tika sagrauts septītais posms. Pēc tās no 1986. līdz 1988. gadam tiltu varēja izmantot tikai gājēji.

No 1988. gada tilts darbojas pašreizējā izskatā kā dzelzsbetona autoceļš ar gaismas signāliem abos tilta galos.

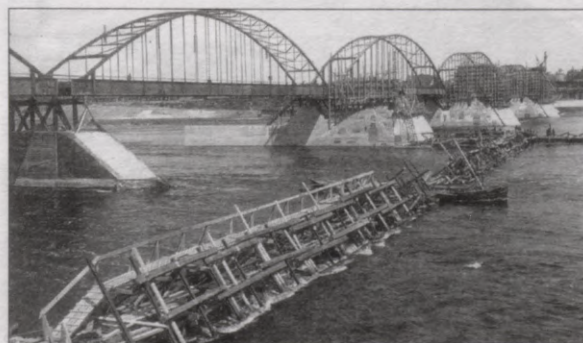
Uz koka stēķiem pārmestais tilts, 1936

Trosēs iekārtais pagaidu tilts pāri Daugavai, 1937

Tilts un spēkstacijas būvvieta 1937. gada oktobrī

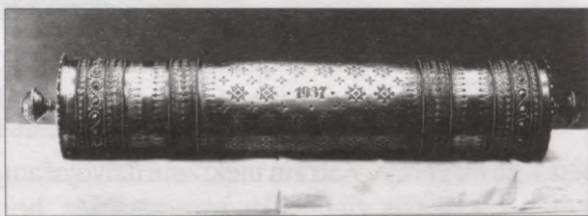

Tilts 1938. gada maijā

Spēkstacijas pamatakmens likšanas svinības

Lasot 1937. gada avīzes un dokumentus, var secināt, ka "gada notikums" Ķegumā bijis spēkstacijas pamatakmens likšanas svinības.

Uz pamatakmens likšanu un iesvētīšanu 1937. gada 22. maijā ieradās Valsts un Ministru prezidents Kārlis Ulmanis, Latvijas evaņģēliski luteriskās draudzes arhibīskaps Teodors Grīnbergs, ministri un viesi. Kārlis Ulmanis parakstīja vēstījumu nākamajām paaudzēm, ko ievietoja pēc mākslinieka Arvīda Dzērvīša zīmējuma veidotajā sudraba kapsulā un iemūrēja spēkstacijas pamatos.

Pēc mākslinieka Arvīda Dzērvīša zīmējuma veidotā sudraba kapsula

Vēstījuma tekstā ir arī šādi vārdi:

"Lai šī pirmā lielā ūdens spēka stacija mūsu diženajā Daugavā, kuras krastos latvju tauta tūkstošiem gadu ir cīnījusies par savu patstāvību un kultūru, dotu liecību mūsu laikmeta rosībai un zelsšanai, sekmētu Latvijas saimnieciskās dzīves tālāko uzplaukumu un līdzētu stiprināt mūsu valsti uz mūžīgiem laikiem."

Valsts prezidents Kārlis Ulmanis ievieto vēstījumu kapsulā. No kreisās: P. Stakle, M. Robs, G. Feigmanis, 1937

"Daugavas – māmuļas krastos pie Ķeguma šodien pulcējas Latvijas valsts vadība, pulcējas zemnieki un strādnieki, lai iemūrētu un iesvētītu pamatus Ķeguma spēkstacijai.

No Rīgas uz Ķegumu šodien plkst. 10. 22 aizgāja speciāls vilciens ar goda viesiem. Latvju lielā darba izpaušmi ar savu klātbūtni pagodināja valsts un ministru Prezidents K. Ulmanis, kara ministrs ģenerālis J. Balodis, nacionālās celtniecības komitejas priekšsēdētājs ministru prezidenta biedrs M. Skujenieks, ministri, diplomāti, valsts un pašvaldību iestāžu atbildīgie vadītāji, mūsu universitātes mācību spēki un galvaspilsētas preses pārstāvji.

Goda viesu vilciens līdz Ķegumam brauca nepilnu stundu. Visas stacijas līdz vilciena galamērķim bija karogotas. Pl. 11.20 vilciens pienāca Ķegumā, kur to sagaidīja stacijas priekšnieks A. Palejs līdz ar dzelzceļa kalpotājiem. Vilciena sastāvu novadīja pa īpašu atzarojumu uz Ķeguma spēkstacijas būves vietu. Pie bijušajām "Kalēja" mājām uzcelti goda vārti un Prezidenta sagaidīšanai nostājušies mazpulki, skolu jaunatne, aizsargi un aizsardzes. Turpat prezidenta sagaidīšanai pulcējušies visu mūsu valsts apriņķu priekšnieki, apriņķu lauku pašvaldību vecākie, pilsētu galvas, tautas pārstāvniecības kameru priekšsēdētāji un 15 pagastu vecākie.

Nedaudz tālāk goda ierindā nostājušies arī Ķeguma strādnieki līdz ar būves vadītājiem, latviešu un zviedru inženieriem."

Jaunākās Ziņas, 1937

"Sakarā ar Ķeguma spēkstacijas pamatakmens guldīšanu Zviedrijas sūtnis B. Johansons sūtniecībā pasniedza Vazas ordeņa 2. šķiras nozīmes Ķeguma spēkstacijas finanču inspektoram G. Feigmanim, 3. šķiras –

līguma slēgšanas komisijas priekšsēdētājam zv. adv. A. Valdmanim, būvinspektoram M. Robam, *Sentaba* juriskonsultam zv. adv. M. Antonam un 4. šķiras – inspektora palīgam inž. Staklem un vec. elektr. inž. O. Leimanim."

Jaunākās Ziņas, 1937

1937. gada 22. maijs. Svētku mielasts par godu HES ēkas pamatakmens iemūrēšanai

1937. gada 15. novembrī Ķeguma spēkstacijas būvinspektors vecākais docents Mārtiņš Robs tika apbalvots arī ar III šķiras Triju Zvaigžņu ordeni.

Pēc pamatakmens iemūrēšanas būvē bija svētki un dižs mielasta galds, pie kura kopā ar Kārli Ulmani, valdības pārstāvjiem un viesiem sēdēja visi vairāk nekā 1500 strādājošie.

Spēkstacijas celtniecības gaita

"Strādnieku darba apstākļi bija smagi. Tādas modernas, varenas mašīnas kā buldozerus, ekskavatorus, pašizkrāvējus, kādas varējām redzēt Pļaviņu HES būvlaukumā, tolaik vēl nepazina. Pārsvarā bija roku darbs. Ar lāpstām un ķerrām vajadzēja pārvietot tūkstošiem kubikmetru grunts. Arī tagadējā Ķeguma-Lielvārdes šoseja būvēta, izmantojot grunts transporta atvieglināšanai vienīgi pajūgus. Betona javas sagatavošana gan bija mehanizēta, un šis darba process principā neko daudz neatšķīrās no tagadējiem paņēmieniem. Protams, vēriens tik plašs nebija."

Herberta Tomberga atmiņas, 1970

"Ja redzēja, ka darbu dara kārtīgi, pēc pāris nedēļām pielika algu. Pašam jāprasa nebija. Man vēl tagad prasa, kādēļ es tik stiprs esmu. Pie borēšanas visu dienu 36 kilogrami bija jāizcilā. Nostiprināšanai likām lielas bultas līdz 5 m dziļumā. Toreiz pelnīju 500 – 550 latus mēnesī. Labs uzvalks maksāja 100 latus, bet pusdienas – 45 santīmus. Vecāki vīri man teica: "Netrako! Pēc pāris gadiem karoti pie mutes nepiecelsi." Bet, redz, vēl šodien āmuru valdu!"

Andreja Berkmaņa atmiņas, 1986

Spēkstacijā darbu atrada daudzi jo daudzi tuvākā un tālākā apkārtnē dzīvojošie cilvēki, bija laba iespēja nopelnīt. Arī skolas zēniem gribējās iekļūt darbā spēkstacijā.

"1937. gadā īsi pēc pamatakmens ielikšanas svinībām mātes radnieks Rūdolfs Daudze, kas tajā laikā strādāja Ķegumā par namdari, paņēma mani līdz uz Ķegumu un stādīja priekšā inženierim Kārlim Sirmajam. Neraugoties uz manu mēģinājumu izlikties vecākam un brašākam, inženieris uz savu risku mani nepieņēma, bet veda pie valsts kontroliera inženiera Legzdīņa. Pēc ilgām un dedzīgām pārrunām viņš deva atļauju pieņemt mani darbā, bet nepieļaut pie virsstundu strādāšanas. Iedalīja mani 10. betonētāju grupā pie pazīņas Mārča Sirmā ar atalgojumu 45 santīmi stundā. Stiegrotājiem, ja pareizi atceros, maksāja 90 santīmi stundā, namdariem – 75 santīmi, motoristiem uz mazgabarīta lokomotīvēm (dīzeļiem) un buldozeristiem – 1 latu stundā. Bija speciālisti, kas saņēma arī 2 latus stundā. Pēc diviem mēnešiem man algu paaugstināja uz 55 santīmiem un vēl pēc pāris nedēļām maksāja 65 santīmi stundā. Tomēr rēķināju, ka bez virsstundām tehnikumam naudu nesapelnīšu, tādēļ vēlreiz griezpos pie inženiera Legzdīņa un lūdzu atļauju strādāt virsstundas. Šoreiz atļāva. Virsstundas bija jāstrādā bieži, par tām arī ļoti labi maksāja. Izpeļņa man sasniedza pat 250 latus mēnesī.

Tajā laikā kārtīgai ēšanai tika rēķināts 1 lats dienā, kas arī atbilda patiesībai. Toreiz Ķegumā labajā Daugavas krastā bija strādnieku ēdnīca. Pusdienās trīs ēdieni maksāja 40 santīmus. Porcijas bija lielas, trīs ēdienus ne vienmēr varēja pieveikt, turklāt ēdienu kvalitāte bija tāda, ko vēl šodien ar ilgām pieminu. Ēdnīca par 10 santīmiem litrā iepirka no apkārtnējiem zemniekiem pilnpienu. Tas tika ieliets litra tilpuma bļodiņās un saraudzēts. Virsū nostājās krējums. To visu apbēra ar biezu kārtu cukura un kanēļa. Šis rūgušpiens, par 10 santīmiem bļodiņa, bija dabūjams gan brokastīs, gan pusdienās, gan vakariņās. Īsta rudzu maize bija pilni šķīvji – ēd, cik gribi, par to maksa netika iekasēta. Latgales zēni dienu iztika ar rūgušpienu un maizi, bet rudenī, kad sezonas strādniekus atlaida, brauca mājās ar naudas pilnām kabatām, lai pavasarī atkal ierastos Ķegumā uz jauno darba sezonu.

Krieviem okupējot Latviju un jaunajai valdībai sākot saimniekot, cenas mūsu ēdnīcā tika paceltas. Pusdienas maksāja ne vairs 40 santīmus, bet 1 latu. Atceros lielo traci un brēkšanu, kas sacēlās pie ēdnīcas. Ieradās kāds varas vīrs, kas izskaidroja

HES būvdarbu strādnieki, 1938

Priekšplānā strādnieku ēdnīca un pa labi pirts, 1938

situāciju. Ēdnīca tagad pārņemta strādnieku valdības rīcībā un tādēļ paaugstināta maksa. Ulmanis esot pie šīs strādnieku ēdnīcas piemaksājis, ko pašreizējā valdība nevarot atļauties.

Strādniekiem neatkarīgās Latvijas laikā bija brīnišķīga pirts. Ja pareizi atceros – par ieejas maksas 20 santīmiem pasniedza arī divi un ziepes. Pirts un ēdnīca strādniekiem bija lielā cieņā.

Arī kultūras dzīve nebija atstāta novārtā. Ēdnīcas mājā bija liela telpa, kurā atradās klavieres. Pie tām pulcējās vietējie mūzikas entuziasti. Tajā laikā modē nāca akordeoni. Akordeona virtuozs Eriks Eks nodibināja mutes harmoniku kapelu. Bieži viesi bija brāļi Vinteri ar savu meiteņu kvintetu. Vairākas reizes ieradās un koncertēja Elfrīda Pakule, vēlākā "latviešu lakstīgala".

Bija arī sava Ķeguma sporta biedrība, kurā arī es ņēmu dalību. Piedalījās 1938. gadā "Vienības" braucienā Rēzeknē – Rīga. Izcīnīju 4. vietu republikā un 1. vietu Ķegumā. Saņēmu no prezidenta Ulmaņa kā balvu sudraba karošu komplektu un no Ķeguma – sudraba ķemmi ar iegravējumu "Labākajam Ķeguma VIENĪBAS braucējam 1938. gadā".

No priekšniekiem atceros inženierus: Kārli Sirmo, kas pārgāja "Sentaba" dienestā un Irānā kara laikā pazuda, Purnu, Gvido Cerkitski vai Cverkitski (poli pēc tautības, nodarbojās ar gleznošanu), brāļus Francmanus, kas vadīja plostu ceļa būvi, no zviedriem – inženieri Halbergu, Lundstromu un Eglonu – borētāju meistarū, vēlāk betonmeistaru. Ar pateicību un sirsnību pieminu manu "audžu tēvu" inženieri Sirmo, tāpat inženierus Legzdiņu un Francmani."

Ēvalda Lodziņa atmiņas, 1990

Jau celtniecības sākumā tika noslēgts līgums, ka ārzemju kapitālu izmantos, lai ievestu galvenās mašīnas, bet pārējie būvdarbi jāveic ar pašu darba spēku un kapitālu. "Ķegums būs mūsu pašu spēkiem celts!" teica finansu ministrs L. Ēķis. Vecie dokumenti un kredītziemes liecina, ka no Ķeguma HES celtniecībai nepieciešamajiem 52 miljoniem latu, valdība piešķīra 4 miljonus, Zviedrijas būvfirma – 20 miljonus latu. Pārējais bija jāsedz ar iekšējo aizņēmumu.

Latvijas Banka 1938. gada 15. februārī pasludināja:

"Spēka stacijas izbūve pie Ķeguma būs lielākais Latvijā līdz šim veiktais celtniecības darbs, kas turpmāk kalpos daudzām paaudzēm. Lai visa tauta varētu piedalīties Ķeguma spēka stacijas izbūves veicināšanā, Finanšu ministrija izlaiž valsts kredītziemes kopsummā par 34 milj. latu, kuras realizē Latvijas Banka nominālvērtībā. Katra ieguvēja maksāšanas spējam ir piemērotas vērtības kredītziemes, jau sākot ar 25 latiem un beidzot ar 100000 latiem gabalā. Kredītziemes nes 5% augļus gadā, un augļus izmaksās Latvijas banka divas reizes gadā, t.i., 2. janvārī un 1. jūlijā. Kredītziemes valsts izpirks 4 gados pēc izlaišanas apgrozībā, atmaksājot pilnu vērtību, kāda uzrādīta kredītziēmē. Ieguldītais kapitāls ir pilnīgi drošs un dod ienākumus kredītziemju turētājiem."

Jau 1938. gada 16. februārī plānoto 34 miljonu latu vietā iedzīvotāji bija parakstījušies uz kredītziēmēm par 36 miljoniem latu.

Cilvēki ne tikai ziedoja naudu, bet arī vēlējās celtniecību redzēt savām acīm. 1937. gada maijā tika pieņemti ekskursiju noteikumi par Ķeguma spēkstacijas būvvietas apmeklēšanu. Ar būvinspektora M. Roba rīkojumu un Sabiedrisko lietu ministrijas tūrisma nodaļas noteikto kārtību tūristiem un ekskursantu grupām būvvietas apskate bija atļauta tikai no noteiktas novērošanas vietas Daugavas labajā krastā iepretī būvbedrei Daugavas gultnē. To norādīja attiecīgs uzraksts. Bija stingri noliegts staigāt pa pārējo būvlaukumu, darba vietām un strādnieku barakām.

Tika arī izdotas atklātnes ar Ķeguma panorāmu. Populārākā ir bijusi atklātne ar pantiņu: "Ķegums ražo elektrību, divas sirdis – mīlestību!"

Bet gaisā virmoja kara draudi. HES arhīva fondos atrodas ģenerāļa J. Hartmaņa 1938. gada 28. septembra ziņojums būvinspektora kungam:

“Var rasties steidzoša vajadzība izmantot Ķeguma pagaidu tiltu pār Daugavu karaspēka pārvietošanai. Tāpēc lūdzu ar to rēķināties un paziņot, cik ilgā laikā ir iespējams šo prasību realizēt, pieņemot noslodzi 6 – 8 t uz tekošo metru un paredzot izbūvēt nobrauktuvi Daugavas kreisajā krastā vismaz 6 m platumā ar pieslēgšanos Tomez–Jaunjelgavas lielceļam.”

Iedzīvotāji saprata, ka spēkstacija nozīmē ne tikai mašīnas, būves un iekārtas, kas ražo elektroenerģiju, bet arī to, ka tā noteiks strādnieku, celtniecības un ražošanas vadītāju darbu un apkārtējo saimniecību likteņus.

Zemes un cita īpašuma atsavināšana

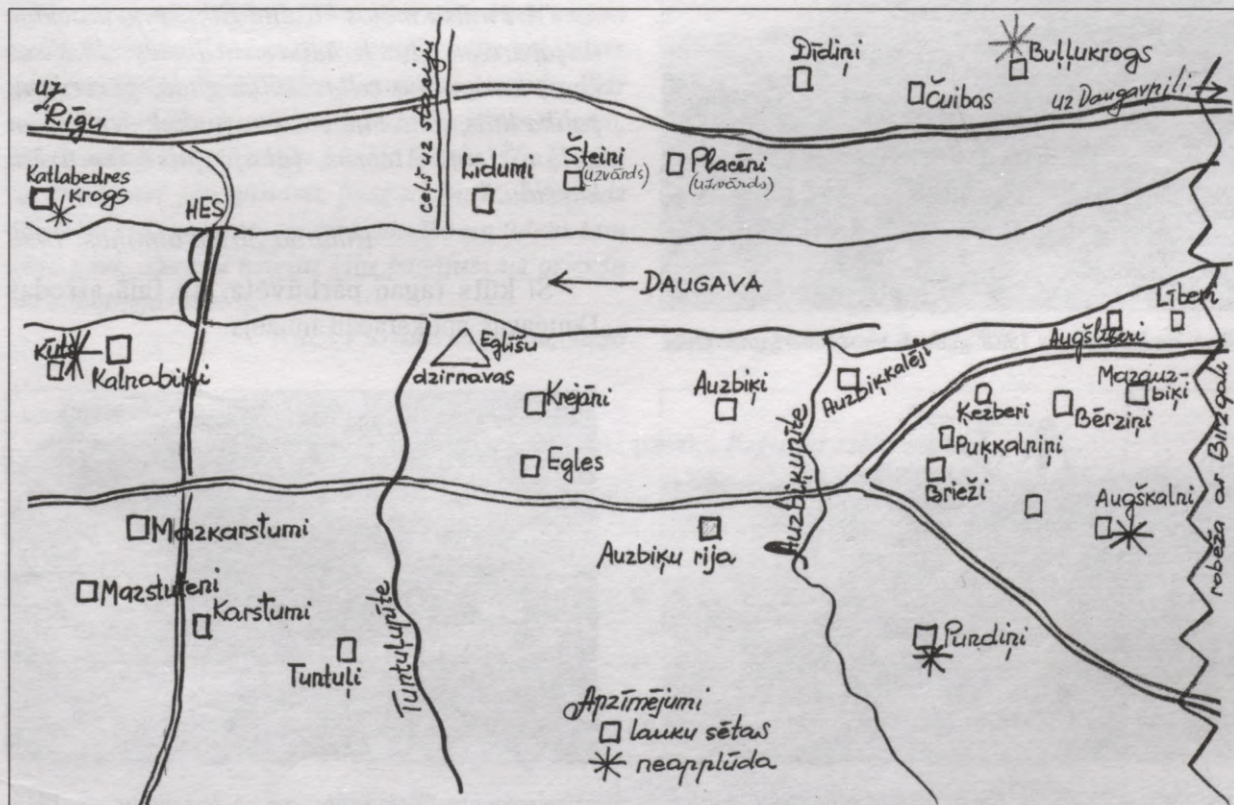
Veidojot spēkstaciju, bija jāatsavina daudzi īpašumi. Katrai applūdināšanai paredzētajai saimniecībai tika uzmērīta zeme, aprēķināta gan tās, gan ēku un augļu dārzu vērtība. Īpašnieki saņēma valsts kompensāciju un varēja būvēt mājas citā vietā.

Kā pirmajiem līdz 1937. gada 1. maijam savī īpašumi bija jāatstāj Daugavas labā krasta to māju īpašniekiem, kuru saimniecības atradās paredzēto būvdarbu teritorijā – Oskaram un Idai Zēkiem (*Vecķegumi*); Alfrēdam Zēkam (*Ezerkalni*); Jānim Diķim (*Miesnieki*); Jēkabam Ķikulim (*Kalēji*). Paplašinoties būvdarbiem 1938. gadā – Fridriham Bērensam Rautenfeldam (*Lidumi* – Ķeguma muiža); Kristapam Ābolam (*Dūmiņi*); Mildai un Eduardam Placēniem (*Dārziņi*); Mārtiņam Kļaviņam (*Klavani*); Jānim Grīnfeldam (*Didiņi*) u.c.

Daudzi ķegumieši vēl atceras senās mājvietas, kas tagad atrodas zem Ķeguma ūdenskrātuves līmeņa. Ūdens neskartas ir palikušas tikai atsevišķas applūdināšanai paredzētas sētas. *Miesnieku* māju ozolu birzīte vēl šodien ir redzama greznojam Ķeguma pilsētas pludmalī.

Almas Krūmiņas dzimtās mājas *Pundiņi*, kas atrodas Daugavas kreisajā krastā, brīnumainā kārtā palika neapplūdušas, un tajās šīs dzimtas ceturtās paaudzes pārstāvji dzīvo un saimnieko vēl šodien. Savulaik *Pundiņu* mājās tika izmitināti arī atpūtnieki un tūristi.

1996. gadā pēc Almas Krūmiņas atmiņām veidotā Daugavas applūdināmās piekrastes seno mājvietu shēma

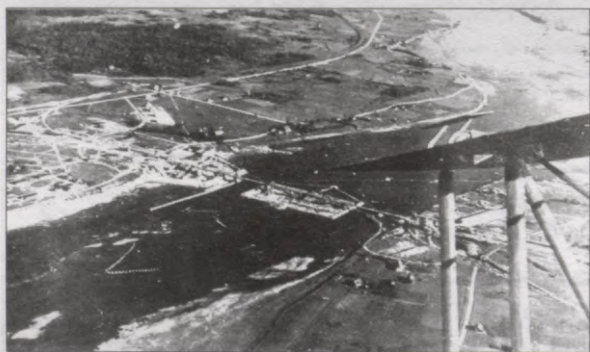
"Būvējot Ķeguma spēkstaciju, notika zemes atsavināšana. Toms pusē tika applūdināti 18 zemes īpašumi. Pirmā komisija, kas sāka kārtot zemes novērtēšanu un atsavināšanu, varētu teikt, pārāk strikti piegāja ar atmaksas cenām. Īpašnieki bija neapmierināti un protestēja. Prezidents ieradās personīgi apmeklēt cietušos. Pēc saraksta izraudzīja gados vecāko Biķu mājas saimnieku. Šī satikšanās bijusi neaizmirstama. Apsēdies pie galda, prezidents vaicājis, ko viņš varētu lūdzēt, kad jāatstāj senču iekoptās druvas. Biķu tēvs teicis: "Prezidenta kungs, lai cik man žēl atstāt savas tēva mājas un manu mūža darbu, tomēr esmu lepns, ka manas druvas dos Latvijai gaismu un spēku nākotnei, mūsu bērnu bērniem." Prezidents bijis bezgala priecīgs dzirdēt no sirmā vīra šādus patriotiskus vārdus. Laikam bija gaidījis pretējo. Biķu tēvs turpinājis: "Vienīgais, prezidenta kungs, ja tas iespējams, atstāt dzīvojamo māju, jo tā atrodas zemes otrā galā, kas nebūtu zem ezera, vai piešķirt blakus esošā valsts mežā vienu hektāru zemes, kur es uzceltu sev vecumdienām mājiņu."

Ķeguma spēkstacijas pamatakmens likšanas svētkos Biķu tēvs sēdēja blakus prezidentam viesu daļā. K. Ulmanis parūpējās, lai Biķu tēvam piešķir no valsts meža zemes gabaliņu jaunai mājai un lai Zemes banka piešķir aizdevumu mājas uzcelšanai. Vēlāk dzirdēju, ka prezidents visiem īpašniekiem piešķīris "sāpju naudu".

Artūra Brieža atmiņas, 1997

Rembates salā pie Kārļa Štrāla sanākuši ciemos kaimiņi Kaupmaņi no Līberu mājām, 1938

Skats no lidmašīnas 1938. gada 1. martā mērījumu laikā

Spēkstacijas būvdarbi, 1937. Tālumā Miesnieku mājas

Līdz pēdējām applūdināšanas nedēļām Daugavas krasta tuvākajās saimniecībās pārsprida pārcelšanos uz citu dzīves vietu.

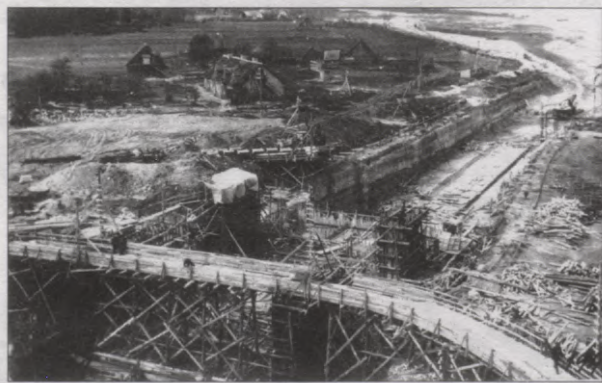
Daugavas kreisajā krastā, kur tagad atrodas sporta un atpūtas vieta *Spārīte*, senāk atradās vairākas Toms pagasta lauku sētas. Visā apkārtnē tika veikti mērījumi.

Attēlā, kas uzņemts no lidmašīnas, Daugavā redzama Rembates (saukta arī Štrālu) sala, uz kuras dzīvoja Kārlis Štrāls ar savu māsu. Šī sala drīzumā pilnībā palika zem ūdens. Fotogrāfijā var saskatīt Liepu alejas un pašā Daugavas malā Miesnieku un Līdumu mājas.

"Arī mūsu mājas "Kalna Biķi" bija jānojauc un jāpārceļas citur. Ierādīja vietu Toms salā. Visas ēkas, kuras bija celtas 1905. gadā, pārvedām, palika kūts, jo tā bija celta no laukakmeņiem un dolomītiem. Atceros, labajā pusē iemūrēja kapsulu."

Riharda Striga atmiņas, 1998

Šī kūts tagad pārbūvēta, un tajā atrodas Daugavas spēkstaciju muzejs.

Vēl nenojauktie "Kalna Biķi" un topošais plostu ceļš, 1939

“1936. gadā sāka celt Ķeguma elektrostaciju uz Daugavas, ļoti tuvu mūsmājām – tikai pāris kilometru uz leju pa upi. Visiem šai apkārtnē, kas dzīvoja Daugavas abos krastos no Ķeguma uz augšu, bija satraukums. Spēkstacijai būs nepieciešama ūdenskrātuve. Tādēļ daudzas mājvietas tiks pakļautas applūdināšanai, citas – daļējai applūdināšanai. Arī senais lielceļš gar Daugavas krastu posmā no Ķeguma līdz Lielvārdei daudzviet paliks zem ūdens.

1937. gada 8. decembrī izdeva Zemkopības ministra J. Birznieka un Zemes ierīcības departamenta direktora vietnieka E. Maciņa parakstītu Ķeguma spēka stacijas vajadzībām atsavināmo nekustamo īpašumu sarakstu. Tas noteica, ka 38 sētām no Rembates, Lielvārdes, Birzgales un Tomes pagastiem tiek atsavināta visa zemes platība. Arī manas mātes un tēva dzimtās mājas “Līberi” un “Dīdiņi”, kā arī tuvāko kaimiņu mājas “Kociņi” paredzētas nojaukšanai un applūdināšanai. Rinda saimniecības ēku paliks neskartas, bet zemes platības daļēji tiks applūdinātas.

1938. gada beigās arī Puriņi saņēma kompensāciju par zemi. Bija jāizvēlas – vai pāriet uz citu vietu, vai palikt “Buļļukrogā”. Ēkas palikšot ūdens neskartas, bet HES ezera ūdens skalosies gar veco ceļu, kas turpat aiz mājas, un nav zināms, kas pēc laika notiks ar mājām. Ļoti augsts būšot arī gruntsūdens līmenis, un tas atstāšot ietekmi uz augļu dārzu un pārējām kultūrām. Ko darīt? Vectēvs ar tēvu sāka aplūkot iespējamās pērkamās mājas, atrada kādas divas tepat rembatiešos un lielvārdiešos. Izšķirties bija ļoti grūti, beidzot viņi tomēr nolēma riskēt un palikt uz vietas.

Un tad jau klāt arī bija 1939. gada rudens. Teju, teju tiks piepildīta ūdenskrātuve. Visapkārt skats diezgan drūms. No “Buļļukroga” lēzenais upes kreisais krasts labi pārredzams. Nav vairs “Līberu”, nav arī “Briežu”, “Auzbiķu” un vairāku citu sētu, palikuši tikai pamati. Nav neviena koka, tie visi nozāģēti un aizvākti. Postaža. Arī šajā krastā viss citādi. No tēva dzimtajām mājām “Dīdiņiem” palikuši tikai ēku pamati. Tepat aiz Buļļupītes pagaidām vēl tikai daļēji nojaukti “Kociņi”. Tur dažas ēkas paliks ūdens neskartas, tādēļ vēl var nedaudz vilcināties, bet pienāca arī viņu kārta, un saimnieki pārcēlās.

Ūdens upē cēlās un cēlās, Daugava kļuva platāka un platāka, kamēr skatam pazuda ne tikai pirtiņa lejā, bet arī “Līberu”, “Dīdiņu” u.c. mājvietas – nu tās atradās gandrīz jaunā ezera viducī. Beidzot Daugava pierima pļesties, bet tagad tā izskatījās jau gandrīz kā jūra, ap 1,5 km platumā...

Dienā, kad tika iedarbināts Ķeguma spēkstacijas pirmais agregāts, “Buļļukroga” iemītniekiem sākās pavisam jauna dzīve. Ūdens skalojās gar krastu tikai dažus metrus aiz logiem. Ūdens čalas nu ieaijāja vakaros miegā un modināja rītos. Bet negaisa un stipra vēja laikā augstie viļņi ar baltajām putu galotnēm, ieskrējušies šķērsām pāri visam ezeram, krākdami metās pret krastu un likās diezgan baigi, līdz ļaudis pamazām pierada. Par nākotni domājot, vienīgās cerības tika liktas uz veco, bet ļoti dziļi un pamatīgi būvēto šoseju. Un tiešām tā izturējusi jau gandrīz pusgadsimtu. Nedaudz tālāk no mājām, kur ceļš bija zemāks un ūdens tam gāja pāri, upe jau krietni tālu pagājusi uz priekšu no sākotnējās vietas.”

Ritas Puriņas atmiņas, 1998

Buļļukrogs no lielceļa puses, 1956

Pamest savu dzimto māju nav viegli.

Rakstniece A. Sakse šīs skumjas aprakstījusi pasakā *Ķeguma ezera vārava*.

“Tuvu jo tuvu bija pienākusi tā diena, kad Ķeguma dambis aizsprostos ceļu Daugavas ūdeņiem, lai to vareno spēku pārvērstu gaismā un siltumā. Ja dažiem likās, ka tovasar krastmalas vītolos vēji šalc skaļāk nekā citos gados, tad viņi nezināja, ka vējiem bija pievienojušās veco tēvu nopūtas. Un, ja daži brīnījās, kāpēc Daugavā ūdens kļuvis tāds kā sālš, tad tāpēc, ka viņi nezināja, cik gauži raudāja vecās māmuļas, uz nūjiņas atspiezdāmās, aizvilkušās līdz Daugavai.

Kāpēc gan nopūtas vecie tēvi, kāpēc raudāja sirmās māmuļas? Tuvu jo tuvu bija pienākusi tā diena, kad viņiem jāatstāj vecās mājas, jāpamet ceriņu iežogotais pagalmis, apsūņojušās ābeles un daudzu paaudžu iemītās taciņas, pa kurām turpmāk rāpos slinkie, ūsainie sami un dejos jautrās, zaļzeltainās līdakas, jo vecās mājas, ceriņi un ābeles drīz nogrims lielajā Ķeguma ezerā, tiklīdz aizvērsies dambja slūžas.”

A. Sakse. “Zāles stiebrs”. – Rīga, *Liesma*, 1987, 110 lpp.

"Blakus milzīgām izmaiņām republikas ekonomikā, ko radīja spēkstacija, pati celtniecība bija saistīta ar lielākām un mazākām traģēdijām.

Zem Ķeguma HES uzplūdinājuma līmeņa palika gan nolīsti meži, gan sentēvu koptie lauki, pļavas. Te palika mājas, dzimtās takas. Ģimenes, ceļos nometušās, atvadījās no savas zemes, kā atvadās no kaut kā ļoti tuva. Mājas nojauca, mežus nocirta. Nezinu kāpēc, bet vietām palika nenojaukti pavardi. Skaidrā laikā, braucot laivā pa Daugavu, ilgi bija redzamas šīs vietas, bet zvejnieki dusmojās, ka aiz skursteņu pamatnēm ķeras tīkli...

Neko nezaudējot, laikam jau neko nevar iegūt. Tas attiecas arī uz enerģētiku."

Roberta Jūras atmiņas, 1998

Ūdenslīmeni Daugavā cēla vairākas reizes – 1939. gada septembrī, oktobrī un novembra sākumā.

"Top lielais Ķeguma ezers

Ķeguma ezers pārklās ap 1300 ha. Ezers skars 410 saimniecības, 201 – Zemgales, 209 – Vidzemes krastā. Galīgi applūdinās kādas 50 saimniecības. (Zem ūdens palikusi arī Rautenfelda muiža.) Tā saukto Lāčplēša kapu pie Lielvārdes arī vairāk neredzēsīm. Tas ir vairāk kā desmit ha gara, krūmiem apaugusi sala Daugavā. Pavasara plūdus šī sala pazuda vienmēr. Teika stāsta, ka šī esot tā vieta, kur Lāčplēsis ar Melno bruņinieku iegāzušies Daugavā. Varbūt Ķeguma ezers ir tas likteņa nolemtais līdzeklis, kā atgūt atpakaļ to spēku, kas mūsu tautai kopā ar Lāčplēsi bija nogāzies Daugavā?"

K. Degumnieks, *Brīvā Zeme*, – nr. 214, 1938

Pie Lielvārdes salas atradās milzu akmens. Tas iesaukts par Lāčplēša gultu. Nedaudz tālāk atradies otrs liels akmens. Finanšu ministrs A. Valdmanis 1938. gadā laikrakstā *Brīvā Zeme* rakstīja:

"Vai nevajadzētu padomāt par šo akmeņu atgādāšanu pie Ķeguma spēka stacijas? Varbūt tos varētu novietot Daugavas abos krastos kā "Ķeguma vārtus" un viņos arī iecirst svinīgu ierakstu sakarā ar Ķeguma izbūvi."

Lāčplēša akmens Ķegumā, 1972

Pēc skolotāja Jāņa Grestes ierosinājuma 1939. gadā, lai pasargātu akmeni no palikšanas upes dzelmē, tas no Lielvārdes bija ar kuģi atvilkts pa Daugavu uz Ķegumu. Bija domāts to novietot pie dzelzceļa stacijas ozoliem, bet tomēr tas palika Daugavas krastā pie senā muižas ceļa un bija tur apskatāms līdz 1976. gada 11. augustam, līdz to aizveda atpakaļ uz Lielvārdi, kur tas atradis savu vietu Daugavas krastā pie Andreja Pumpura muzeja.

Ošu ģimene Ķegumā uz dzīvi apmetās trīsdesmito gadu beigās. Mirdza Oša kādu laiku strādāja HES grāmatvedībā, dzīvoja Liepu alejas mājā, bija ciemata kultūras un sporta dvēsele. Pati nodarbojās ar akadēmisko airēšanu. M. Ošai iznākušas dzejas grāmatas *Dievišķā mīlestība*, *Sapņu mākoņos*, *Septītās debesīs*, *Domas un vārdi*, *Uz sava celma* u.c. Ilgus gadus viņa vadīja Latvijas Kultūras fonda kopu *Likteņdzirnas*. Varbūt Lāčplēša akmens Mirdzu iedvesmoja?

M. Ošas meita pie Lāčplēša akmens, 1965

Lāčplēša akmens Ķegumā

Tu esi tik vientuļš un kluss,
Tu ieklausies citu sāpēs,
Tu piedod un saproti visu,
Jo tu esi tikai akmens.
Mans mīlais Lāčplēša akmens.
Ja arī vēji auro un kliež,
Ja arī Lāčplēsis mūžībā cīnās,
Stāvi tu lēns un brīvs
Mierinot, aicinot nepagurt.

Mirdza Oša

Daugavas straume dod spēku un gaismu

1939. gada 15. oktobrī pulksten 23.05 tika iedarbināts pirmais elektrostacijas agregāts. Ķegums sāka dot elektroenerģiju. Darbu vadīja zviedru inženieri Sederbauma vadībā, bet ar 1939. gada 4. decembri spēkstacijas ekspluatāciju pilnīgi pārņēma 25 latviešu vīru kolektīvs ar vadītāju **Pāvilu Krasovski** un viņa vietnieku inženieri **Edgaru Kelderu** priekšgalā.

"1939. gadā vienā pēcpusdienā man vajadzēja pārbraukt laivu no lejas bjefa kreisā krasta uz labo. Laiva, spēkstacijas īpašums, jauna, nekrāsota, – centos airēt tuvāk aizsprostam. Biju neuzmanīgs. Aizvars bija attaisīts, ūdens krituma vilnim es atrados par tuvu. Viens acumirklis, un biju mutuļojošā ūdens virpulī. Ūdens trieciens jauno laivu saplēsa atsevišķās dēļu šķembās. Laime bija, ka pēc mutuļojošiem riņķiem straume mani izsvieda no virpuļa ārā. Ķepurojos, kā spēju. Strādnieki to bija redzējuši, ar citu laivu piebrauca klāt un izveda krastā. Jutu krūtīs sāpes, zobiem atlūzušus galus. Noslimoju pāris nedēļas. Mehāniķis A. Jēgins bija dusmīgs uz mani (jaunā laiva arī pagalam), bet Pāvils Krasovskis teicis: "Ko tu, Alfrēd, bēdā, laivu norakstīsim, labi, ka cilvēks palika dzīvs."

P. Krasovskim kolektīvā bija liela autoritāte. Man patika viņa vienkāršība. Atmiņā šāds gadījums.

Pa šaursliežu dzelzceļu smilti veda no Ūdru kalna, granti no Birzgales karjera, tāpat mālus, oļus. Neliela dizellokomotīve vilka truļus (vagonetes). Viens cilvēks, drusku piepūloties, šo truli varēja izgāzt ceļam blakus. Dizēļa mašīnistam gadījās ķibeles ar dampi. Netālu gāja P. Krasovskis, ģērbies pelēkā uzvalkā, baltā krekļā (viņš vienmēr bija solīdi ģērbies), ieraudzījis notikušo, novilkā savu žaketi, atlocīja krekla piedurknes, teica: "Neuztraucies, draugs!" – un palīdzēja mašīnistam "atdzīvināt dzelzi", uzsita uz pleca un novēlēja laimīgu braukšanu."

Pēteris Bērziņš atmiņas, 1998

Par vadītāja vietnieku Edgaru Kelderu ir ļoti maz ziņu, tikai atmiņu stāstījumi. Bijis ļoti gudrs inženieris, prasīgs pret padotajiem. 1944. gada otrajā pusē viņš aizbraucis uz Vāciju, pēc tam uz Ameriku, kur autokatastrofā gājis bojā.

Cilvēks aiziet no mums it kā divas reizes: vispirms fiziski, otro reizi, kad izzūd no ļaužu atmiņas. Varam droši teikt, ka Ķeguma HES galveno speciālistu, arī inženiera Edgara Keldera vārds nezudīs. Viņa parakstītie dokumenti, organizētie darbi paliks vēsturē.

Tā kā darbu uzsāka pirmā valsts nozīmīgākā elektrostacija, tika pieslēgta elektropārvades līnija uz Rīgu un ierindā stājās arī Jāņciema apakšstacija, Latvijas energosistēmas apsaimniekošanai tika nolemts dibināt Valsts elektrības uzņēmumu *Ķegums*, kur noteicošā vieta būtu Ķeguma spēkstacijai. Daudzu simtu kilometru gaisvadu elektrolīnijas, elektrostacijas, neskaitāmie gaismas "punkti" visā Latvijā iezīmē energospeciālistu veidoto "gaismas ceļu". Liekot visu valsts enerģētiku gudrību kopā, iezīmējās Latvijas energosistēmas dzimšanas diena.

"1939. gada 22. decembrī Latvijas laikraksti vēstīja, ka Ministru kabineta sēde beigusies tikai pustrījos no rīta. Tā bija visgarākā valdības sēde aizejošajā gadā. Ministru kabinets, kuru vadīja Dr. Kārlis Ulmanis, pieņēma un Valsts prezidents parakstīja Likumu par Valsts elektrības uzņēmuma (VEU) "Ķegums" nodibināšanu. Par jaunā uzņēmuma galveno direktoru iecēla bijušo finansu ministru Alfrēdu Valdmani. Uzņēmumu dibināja visas valsts apgādei ar elektrisko enerģiju. Tā iezīmējās Latvijas energosistēmas dzimšanas diena.

Pagātnē palika enerģētikas veterānu vairāk nekā 60 meklējumu gadi, veiksmes un neveiksmes, miniatūrās spēkstacijas, pirmā elektriskā gaisma lauku sētās, pirmie elektromontieri, kas tā lepojās ar šo amatu. Pirmie ..., veselās enerģētiku paaudzes mūžs palika aiz nospraustās robežas.

Jaunais likums bija dzīvotspējīgs. Tas izdarīja apvērsumu latviešu tautas dzīvē, bet tā pamatam – pašai Ķeguma spēkstacijai – bija lemts kļūt par leģendu!"

*R. Jūra. No krājuma *Latvijas energosistēma 55 gadu gaitā*, 1994*

*Pie vadības pults, 1939.
No labās: HES direktors Pāvils Krasovskis un galvenais inženieris Sederbaums*

Ķeguma HES kameru tipa zivju ceļš, 1998

Skats uz plostu ceļu no tilta, 1964

novietotas apmēram 3 m viena par otru zemāk. Paplašinot Ķeguma HES, visa šī unikālā būve diemžēl likvidēta.

“Plosti un laivas ies pa slūžu kanālu Daugavas kreisajā krastā. Tam pašlaik veido pamatus. Tur būs jauna Daugavas gultne. Tā nu iznāk, ka tur, kur Lejas-Biķu vecais saimnieks sēja un plāva, drīz redzēsim cilvēka prāta iezīmētu un izcirstu Daugavas gultni. Nākotnē laivas ies tur, kur kādreiz Daugavas strūdzinieki savām kājām minuši Daugavas krastus.”

Brīvā Zeme, 1939

Okupāciju gadi

Ķeguma spēkstacija strādāja, taču mainījās laiki un varas, atstājot cilvēkos nedrošības sajūtu. Toreiz Ķegumā, kā nozīmīgākajā celtniecības objektā Latvijā, koncentrējās simtiem strādnieku. 1940. gada 17. jūnijā padomju tanki ienāca Rīgā un jau 19. un 22. jūnijā Ķegumā notika mītiņi. Komunisti ievēlēja strādnieku komiteju. Lūk, ko par to rakstīja 26. jūnija laikraksts *Cīņa*:

“Ar sarkaniem karogiem un plakātiem, ar sarkanām lentām pie krūtīm, orķestrim spēlējot Internacionāli, sākās gājiens uz strādnieku ēdienu namu, pie kura notika mītiņš. Runāja komunistiskās partijas vietējās organizācijas pārstāvis, bijušie politiskie ieslodzītie un strādnieki. Spēcīgās runās izpaudās sašutums par agrākās valdības noziedzīgo politiku. Bez apstājas skanēja saucieni “Nost Ulmani! Sodīt noziedzniekus!” Sapulce jūsmīgi sveica Sarkano armiju un viņas varoņus.”

Komunistu rikotais strādnieku mītiņš 1940. gada 22. jūnijā

HES milzīgajā kompleksā pēc zviedru speciālistu unikāla projekta bez spēkstacijas ēkas un aizsprosta uzcēla vairākas unikālas būves.

- *Kameru tipa zivju ceļš* vēl līdz šim ihtiologu aprindās skaitās viens no efektīvākajiem. Tas izbūvēts galvenokārt lašiem un zušiem ar tādu aprēķinu, lai zivis pēc iespējas vieglāk atrastu ieeju. Zivju ceļu veido 86 noteikta izmēra un dziļuma baseini, kas novietoti ap 30 cm augstāk viens par otru. Laši pārvietojās no viena baseina otrā pārlecot, bet zuši – izlienot caur sienās atstātiem caurumiem. Mūsu dienās zivju ceļš praktiski netiek izmantots. Nav vairs caurceļotāju zivju.

- *Divi vārstuļaižvari* pavasara ledus masu izlaišanai un vispārīgai ūdens regulēšanai, pēc vajadzības vairāk vai mazāk nolaižot vai paceļot Šveices firmas piegādātos dzelzs aizvaru vārstuļus.

- *Būves pamatu filtrācijas un pjezometriskā sistēma*, kuras uzdevums radīt iežu slāņu struktūras un stāvokļa novērošanas un defektu novēršanas iespējas daudz gadu vēl pēc spēkstacijas izbūves.

- *Plostu ceļš*, kas tika izbūvēts, lai novadītu plostus un arī liellaivas apkārt aizsprostam. To veidoja 5 kameru kuģošanas slūžu kāpnes, kas bija

novietotas apmēram 3 m viena par otru zemāk. Paplašinot Ķeguma HES, visa šī unikālā būve diemžēl likvidēta.

novietotas apmēram 3 m viena par otru zemāk. Paplašinot Ķeguma HES, visa šī unikālā būve diemžēl likvidēta.

novietotas apmēram 3 m viena par otru zemāk. Paplašinot Ķeguma HES, visa šī unikālā būve diemžēl likvidēta.

novietotas apmēram 3 m viena par otru zemāk. Paplašinot Ķeguma HES, visa šī unikālā būve diemžēl likvidēta.

novietotas apmēram 3 m viena par otru zemāk. Paplašinot Ķeguma HES, visa šī unikālā būve diemžēl likvidēta.

novietotas apmēram 3 m viena par otru zemāk. Paplašinot Ķeguma HES, visa šī unikālā būve diemžēl likvidēta.

novietotas apmēram 3 m viena par otru zemāk. Paplašinot Ķeguma HES, visa šī unikālā būve diemžēl likvidēta.

novietotas apmēram 3 m viena par otru zemāk. Paplašinot Ķeguma HES, visa šī unikālā būve diemžēl likvidēta.

novietotas apmēram 3 m viena par otru zemāk. Paplašinot Ķeguma HES, visa šī unikālā būve diemžēl likvidēta.

novietotas apmēram 3 m viena par otru zemāk. Paplašinot Ķeguma HES, visa šī unikālā būve diemžēl likvidēta.

novietotas apmēram 3 m viena par otru zemāk. Paplašinot Ķeguma HES, visa šī unikālā būve diemžēl likvidēta.

novietotas apmēram 3 m viena par otru zemāk. Paplašinot Ķeguma HES, visa šī unikālā būve diemžēl likvidēta.

novietotas apmēram 3 m viena par otru zemāk. Paplašinot Ķeguma HES, visa šī unikālā būve diemžēl likvidēta.

novietotas apmēram 3 m viena par otru zemāk. Paplašinot Ķeguma HES, visa šī unikālā būve diemžēl likvidēta.

novietotas apmēram 3 m viena par otru zemāk. Paplašinot Ķeguma HES, visa šī unikālā būve diemžēl likvidēta.

novietotas apmēram 3 m viena par otru zemāk. Paplašinot Ķeguma HES, visa šī unikālā būve diemžēl likvidēta.

novietotas apmēram 3 m viena par otru zemāk. Paplašinot Ķeguma HES, visa šī unikālā būve diemžēl likvidēta.

novietotas apmēram 3 m viena par otru zemāk. Paplašinot Ķeguma HES, visa šī unikālā būve diemžēl likvidēta.

novietotas apmēram 3 m viena par otru zemāk. Paplašinot Ķeguma HES, visa šī unikālā būve diemžēl likvidēta.

novietotas apmēram 3 m viena par otru zemāk. Paplašinot Ķeguma HES, visa šī unikālā būve diemžēl likvidēta.

novietotas apmēram 3 m viena par otru zemāk. Paplašinot Ķeguma HES, visa šī unikālā būve diemžēl likvidēta.

novietotas apmēram 3 m viena par otru zemāk. Paplašinot Ķeguma HES, visa šī unikālā būve diemžēl likvidēta.

novietotas apmēram 3 m viena par otru zemāk. Paplašinot Ķeguma HES, visa šī unikālā būve diemžēl likvidēta.

novietotas apmēram 3 m viena par otru zemāk. Paplašinot Ķeguma HES, visa šī unikālā būve diemžēl likvidēta.

novietotas apmēram 3 m viena par otru zemāk. Paplašinot Ķeguma HES, visa šī unikālā būve diemžēl likvidēta.

novietotas apmēram 3 m viena par otru zemāk. Paplašinot Ķeguma HES, visa šī unikālā būve diemžēl likvidēta.

novietotas apmēram 3 m viena par otru zemāk. Paplašinot Ķeguma HES, visa šī unikālā būve diemžēl likvidēta.

novietotas apmēram 3 m viena par otru zemāk. Paplašinot Ķeguma HES, visa šī unikālā būve diemžēl likvidēta.

novietotas apmēram 3 m viena par otru zemāk. Paplašinot Ķeguma HES, visa šī unikālā būve diemžēl likvidēta.

novietotas apmēram 3 m viena par otru zemāk. Paplašinot Ķeguma HES, visa šī unikālā būve diemžēl likvidēta.

novietotas apmēram 3 m viena par otru zemāk. Paplašinot Ķeguma HES, visa šī unikālā būve diemžēl likvidēta.

novietotas apmēram 3 m viena par otru zemāk. Paplašinot Ķeguma HES, visa šī unikālā būve diemžēl likvidēta.

novietotas apmēram 3 m viena par otru zemāk. Paplašinot Ķeguma HES, visa šī unikālā būve diemžēl likvidēta.

novietotas apmēram 3 m viena par otru zemāk. Paplašinot Ķeguma HES, visa šī unikālā būve diemžēl likvidēta.

novietotas apmēram 3 m viena par otru zemāk. Paplašinot Ķeguma HES, visa šī unikālā būve diemžēl likvidēta.

novietotas apmēram 3 m viena par otru zemāk. Paplašinot Ķeguma HES, visa šī unikālā būve diemžēl likvidēta.

“Toreiz bijām jauni. Un laiks bija grūts, neno-
teikts. Cilvēki cits citam baidījās uzticēties. Zinājām,
ka darbojas pagrīdes grupa, bet tas viss bija tik
konspiratīvi, maskēti. Tiem, kas nav paši to laiku
piedzīvojuši, grūti spriest.”

Jāņa Placēna atmiņas, 1989

Kādā augusta dienā atceļā no Maskavas profesors Augusts Kirhenšteins apstājās Ķeguma stacijā un sapulcinātajiem strādniekiem pavēstīja, ka Latvija uzņemta Padomju Savienībā.

Valdība rēķinājās ar Ķeguma spēkstacijas kolektīvu.

“Tikko ievēlēja strādnieku komiteju, tā mums sākās cita dzīve. Nebija jau viegli, bet darījām radošāku darbu. Parādījās pirmie racionalizācijas priekšlikumi, sākās stahanoviešu kustība, uzskaitē un kontrole katrā darba iecirknī. Toreiz bijām jauni puiši, bieži izsalkuma pārņēmti un darbā pārguruši, bet ar lielu ticību nākotnei.”

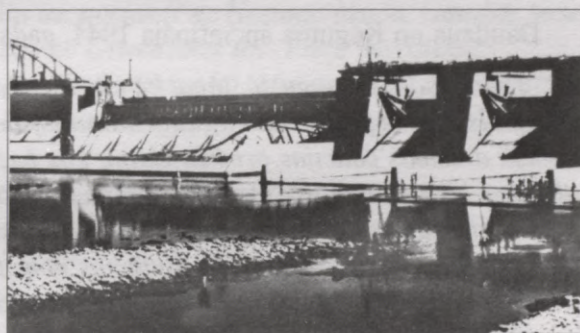
Herberta Tomberga atmiņas, 1968

“Līdz krievu ienākšanai strādnieks Ķegumā varēja brīvi iet visā būvlaukumā, apskatīt visu, kas viņu interesēja bez jebkādiem ierobežojumiem. To it sevišķi izmantoju es, jo mani interesēja viss, kas šeit bija redzams. Esmu izpētījis visas trīs galerijas, visas turbīnas, plostu ceļu, aizvarus, jo biju uz laiku norīkots kā palīgstrādnieks pie aizvaru kniedēšanas. Sākoties padomju varai, pirmais, ar ko iepazinās, bija būvlaukuma sadale sektoros. Katrs sektors tika norobežots ar dzeloņdrātīm. Pie ieejas sektorā dežurēja vīrs ar šauteni. Ieeja bija ar speciālām atļaujām. Tās tika izdotas uz visu dienu attiecīgajā sektorā. Ja arī darbu padarījām ātrāk, tajā dienā citā sektorā netikām. Mums, kas Latvijas laikā strādājām ne tikai naudas dēļ, kam bija goda lieta padarīt darbu ātri un labi, šī krievu ievestā kārtība likās robežojamies ar ārprātu. Pēkšņi mēs visi tikām turēti aizdomās kā tautas ienaidnieki, kas to vien domā, kā uzspriecināt Ķegumu. Nekur vairs nevarējām ne iet, ne ko apskatīt.”

Ēvalda Lodziņa atmiņas, 1990

1941. gada 4. jūnijā Ķeguma spēkstacijas vadītājam P. Krasovskim pienāca ziņojums, ka mobilizācijas gadījumā uz 6 mēnešiem no darba jāatbrīvo 29 Ķeguma spēkstacijas darbinieki.

22. jūnijā sākās karš starp Vāciju un Padomju Savienību. 28. jūlijā Sarkanās armijas daļas uzspriecināja Ķeguma tilta sesto laidumu, lai kaut cik kavētu Hitlera armijas virzīšanos uz austrumiem. Nevienam nedomāja, ka karš ilgs gandrīz četrus gadus. Elektrostacija strādāja ikdienas darbu.

1941. gada 28. jūlijā saspridzinātais Ķeguma tilts

1942. gada 1. maijā pēc valdības rīkojuma Ķeguma spēkstacijas būves inspekcija beidza darbību.

Ķeguma spēkstacijas būvinspekcija, 1942. Pirmās rindas vidū – būvinspektors vecākais docents Mārtiņš Robs

Sākās vācu laiks. Jaunā vara pasludināja par spēkā neesošām visas iepriekš dibinātās organizācijas, biedrības, aizliedza sapulces un mītiņus.

Tika izveidotas pirmās pašaisardzības grupas. Vācu varas iestādes rūpīgi uzskaitīja visas materiālu rezerves un krājumus, savāca krāsainā metāla vadus, izolatorus, slēdžus u.c. To visu veda prom savu lidlauku vajadzībām.

Vācu policijas C grupa ar kara tribunālu tiesāja tos, kas atteicās paklausīt varai, un nosūtīja uz koncentrācijas nometnēm. Varas nodrošināšanai tika izveidots vietējās policijas apsardzes vads, kas Ķegumā pastāvēja līdz 1942. gada augustam, bet kā rota darbojās līdz 1943. gada 1. novembrim.

1943. gada sākumā pēc Staļingradas kaujas iebrucēji izsludināja latviešu mobilizāciju savā armijā. Ja kāds atteicās dienēt, sekoja represijas.

"No 1938. gada biju HES atslēdznieks. 1943. gada 16. martā vācieši mani arestēja, jo atteicos dienēt SS. Sekoja nopratināšana Ogres policijas ēkā pie policijas priekšnieka Pārūpa, tad Centrālcietums, Salaspils nāves nometne ar dažādiem "darbiem". Ja cita nebija, ko darīt, tad mūs sastādīja lielā aplī un ar nestuvēm, kurās citi iebēra smiltis, lika skriet pa apli. Tā otrā pusē izbērām smiltis kaudzē un turpinājām riņķot pa apli. Vēlāk mani aizsūtīja uz Sauriešu ģipšakmens lauztuvēm un 1943. gada 5. decembrī kopā ar citiem arestētajiem kā politiskais ieslodzītais ar sarkanu atšķirības zīmi un numuru atrados Dancigā, Štuthofas nometnē.

Atgriezies mājās 1945. gada 30. jūnijā un atsāku strādāt HES par atslēdznieku. Vēlāk pārgāju darbā uz Starpkolhozu celtniecības organizāciju."

Viktora Račeka atmiņas, 1955

Daudzus no Ķeguma apcietināja 1944. gada augustā un septembrī.

"1944. gada 24. augustā, tāpat kā citā dienā, es atbraucu no Lielvārdes uz Ķegumu darbā un sāku strādāt. Īsi pirms pusdienas Ķeguma administrācijas komandants aizsauca mani uz kantori un stādīja priekšā drošības policijas priekšniekam, kas paziņoja, ka esmu apcietināts. Jautāju – kāpēc, bet viņš atbildēja, ka to noskaidros Ogrē. Izgājām no kantora. Tur jau stāvēja mašīna ar apcietinātajiem. Redzēju arī pazīstamas sejas. Kļuva mierīgāks, ka neesmu viens. Vladislavs Osmanis, Jāzeps Giruckis (pēc dabas noslēgts cilvēks, gāja bojā Štuthofas nometnē), Jānis Krūmiņš no Tomes.

Ogrē drošības policijas komandants mūs nostādīja rindā un pārbaudīja kabatas, atņemot visu, kas bija. Man pat gredzenu norāva no pirksta. Ieslodzīja nelielā šķūnītī, no kurienes pa vienam veda uz pratināšanu. Daudz te neprasiņa. Pietika, ja tu proti krievu valodu, tātad esi komunist.

Pēc dažām dienām mūs sadzina mašīnā un stingrā apsardzībā aizveda uz koncentrācijas nometni Salaspilī, kur bija jāstrādā visi smagākie un netīrākie darbi. Pēc tam mums lika sastāties rindā un šucmaņu stingrā apsardzībā kājām aizdzina uz Rīgas kuģu ostu. Te mūs, ap 1200 apcietinātos, sadzina kādā kuģa bunkurā, izsniedzot uz 4 cilvēkiem 1 klaipu maizes, 1 cūkas kāju. Aizveda uz Vāciju, Dancigu, kur nodzīvojām 4 dienas. Tad atkal sadzina mazos kuģīšos un aizveda uz Štuthofas koncentrācijas nometni.

Tur mūs numurēja. Tad sadzina pirti, noņēma mūsu un iedeva arestantu drēbes. Barakā Nr.1 nogrieza matus, galvai pāri atstājot celiņu, iezīmēja, lai nevarētu izbēgt. Iedeva nozīmi – sarkanu trīsstūri ar uzšūtiem burtiem LE un numuru (man bija 800008. numurs). Burti nozīmēja, ka apcietinātais ir politiskais ieslodzītais.

Šajā nometnē piedzīvoja vislielākās mocības. No sākuma strādājām kopā, vēlāk sadalīja pa amatiem. Pieteicos par atslēdznieku un sāku strādāt kā alumīnija metinātājs. Strādāt bija ļoti grūti, jo katru dienu mūs te spīdzināja un sita. Uzturam saņēmām dienā 150 g maizes, ceturtdaļu litra kafijas un šķidru zupu. Daudzi mira badā, daudzi slimoja. Nevienu neārstēja, kaut gan slimnīcas atradās turpat tuvumā.

Ziemas aukstajā salā 2 stundas katru dienu bija jāstaigā plānajās drēbēs. Maksāja arī speciālu apcietināto naudu 2 – 3 boni mēnesī. Par to, ja palaimējās dabūt, varēja nopirkt paciņu tabakas.

Ilgi vienā vietā dzīvot neļāva. Dzenāja no vienas nometnes uz citu.

1945. gada 2. maijā tuvumā bija dzirdama lielpabalu dārdoņa. Mūsu mocītāji aizlaidās projām, atstājot mūs vienus uz kuģiem ostas tuvumā. Pašu spēkiem iebraucām ostā. 3. maijā no fašistu mocībām mūs atbrīvoja Sarkanā armija. Kādu laiku tajā vēl dienēju."

Roberta Bērziņa atmiņas, 1950

"Pienāca 1944. gada augusts un ziņa, ka mans vīrs Roberts Bērziņš arestēts (vēl V. Osmanis, P. Krasovskis, V. Giruckis u.c.). Pietika ar vienu melnumiņu, lai nonāktu apcietinājumā. Domāju, ka šoreiz iemesls bija radio klausīšanās. Uzzināju, ka vīrs aizvests uz Ogrī. Ar velosipēdu braucu turp, bet no Pārūpa uzzināju, ka Robertu sūtišot darbos uz Vāciju.

Pēc nedēļas Roberts bija jau Salaspils nometnē. Sēdos ritenim virsū un vedu pārtiku, smēķus. Satiku Osmani. Viņš ar zirgu veda skujas, krūmus. Blakus bija karavīrs un uzraudzīja. Roberts esot zāgētavā. Tur priekšā sēdēja latvietis, šautene uz galda, liels suns blakus. Ielaida mani, bet tālāk sēdēja vācietis, kājas uz galda salicis, teica, ka nekas neesot jānodod. Rokas trīcēja no bailēm, visu atvesto iedevu vācietim, lūdzu atdot un cerēju, ka izpildīs lūgumu. Redzēju, ka tālāk dresēja sunus. Vēl Osmani satiku, iedevu viņam sīpolus, maizi, lai paņem sev un iedod Robertam. Braucu mājās un raudāju. Mani gaidīja 4 gadus vecais dēliņš Osvalds.

Rakstīju lūgumu kara pārvaldei, lai atbrīvo – nekā. Pēc dažām dienām uz Salaspili brauca Osmaņa un Girucka sievas. Atveda ziņu, ka mūsu vīrus sūtišot uz Vāciju.

Roberts atgriezās tikai 1946. gada janvārī.

1947. gadā pārnācām no Lielvārdes dzīvot Ķegumā. Sākumā 3. barakā, tad Skolas ielas dzīvoklī. Vīrs turpināja strādāt HES..."

Annas Bērziņas atmiņas, 1998

Mobilizēti vācu armijā, daudzi latviešu zēni kā karavīri nonāca arī Ķegumā.

"Jaunās uniformās mūs, 300 gaisa spēku izpalīgus, ar speciālu vilcienu no Strēlnieku ielas Rīgā atveda uz Ķegumu. 30 puīši, ieskaitot mani, tika atdalīti un novietoti uz Ķeguma jumta. Gandrīz puse no puīšiem bijām no Gaujienas ģimnāzijas 2. klases, citi no Grundzāles un citiem pagastiem.

Mums bija diezgan lādzīgi vācu apmācītāji, kā nekā skaitījāmies kā izlases grupa. Labi pratām solot, izpildīt pagriezienus un galvenais – droši dziedāt. Vāciešiem nebija nekāda bēda, ko mēs dziedājām, ka tik melodija bija braša.

Uz Ķeguma jumta atradās 3 zenītlieģabali. Tie visi bija 20 mm, lai gan ļoti ātri šāva, tie daudz ko vairāk par 2,5 km augstāk netika. Viens lielgabals bija uz trepju telpas jumta, pārējie divi uz koka torņiem.

Tāds jau ir karš, un neviens nezināja, ka mūsu kara "kristības" Ķegumā būs pēc pāris dienām. Uzlidojums bija sestdienas pēcpusdienā ap pieciem, un, tā kā bija brīvs laiks, tad visi puīši bijām uz jumta un šur tur gulējām. Vācieši bija pie zenītlieģabaliem. Viena bumba eksplodēja ap 2 m no jumta uz Rīgas pusi. Vienai turbīnai pārsita eļļas vadu. Vairākas bumbas krita transformatoros, un tie dega vairākas stundas.

Ķeguma ezerā bija 2 lieli plosti, uz kuriem atradās pretgaisa aizsardzības balonu mašīnas un arī baloni. Vienam plostam trāpīja bumba, un tas sāka degt. Smagi ievainoja plecā vienu latviešu puisi. Kāds Ķeguma darbinieks ar airu laivu aizbrauca viņam pakal un atveda krastā.

Pēc kādām 20 minūtēm eksplodēja ūdeņraža gāzes cilindri. Lielāko tiesu tie gāja gaisā kā milzīgas raķetes. Parasti katrā balonu novietnē bija 30 līdz 50 cilindru.

Cik atceros, tad 2 vācieši mira un kādus 7 latviešu puīšus ievainoja. Viens no vācu kritušajiem bija pavārs. Bumba bija eksplodējusi tieši ēdnīcas lielajā katlā, un visa mūsu vakariņu zupa un pavārs "kaput".

Pēc pāris dienām bija nakts uzlidojums. Daudz bumbu nemeta, bet fotografēja gan.

Kad pienāca ziņa, ka jānostiprinās 200 – 300 m aiz Ķeguma stacijas uz Ogres pusi bērzu birzē, mēs bijām priecīgi. Tur izrakām ap 75 cm dziļas bedres, kurās varēja gulēt kādi seši puīši. Virsū bija telts, kad salika daudz zaļu lapu, tad gulēšana bija tīri patīkama. Arī katram tika izrakta sava personiskā paslēšanās bedre.

Nākošās dienas vakarā mūs "apsveica" krievu smagā artilērija. Laime, ka šāviņu nebija daudz.

Apmācību maz, bet mums nepārtraukti dzelzceļa vagonos bija jākrauj viss, ko vācieši negribēja atstāt krieviem (elektriskie vadi, spēkstacijas daļas utt.).

Septembra beigās kādā naktī atbrauca smagās mašīnas un lielākā daļa kareivju – vācieši un arī latviešu puīši – aizbrauca. Ķegumā palika apmēram 50 – 60 latvieši un kādi 25 vācieši. Gandrīz visi baloni un lielgabali no jumta bija noņemti un uzstādīti ap 200 m no transformatoriem Rīgas virzienā.

Kādā vakarā pie mūsu nometnes pieveda starmetēju. To lietošot tad, kad krievi pienāksot pie Zemgales

krasta. Rakām "privātbedres", kur vajadzēs paslēpties, ja sāks šaut. Mēs bijām priecīgi, ka neviens latvietis nav apmācīts, kā starmetēju lietot (lai nu tā ir vāciešu padarīšana).

Kādu nakti atbrauca ap 15 vācu bruņumašīnu un gandrīz visu nakti iekrāvām pēdējos balonus, atlikušo municiju, starmetēju utt. Mašīnas tika paslēptas zem kokiem un krūmiem, lai nākamajā naktī varētu doties uz Rīgu. Mēs visi Ķeguma strādnieku barakās bijām priecīgi, ka pienācis prom braukšanas laiks.

Ķeguma stacijā stāvēja milzīga lokomotīve ar "zivju āķi". Kad lokomotīve uzņēma ātrumu, šo āķi nolaida lejā starp sliedēm, un visi gulšņi un sliedes tika izpostītas ap 200 m garumā, un tad viss sākās no jauna. Vēlāk mēs smējāmies, ka ar krievu visu lielo šaušanu nebija nevienas lodes cauruma ne barakās, ne arī logos.

Arvīds Millers (no Rietumaustrālijas) Ķegumā 1996. gada augustā uz HES ēkas jumta, kur 1944. gada rudenī atradies viņa zenītlieģabals

Mēs sākām braukt vēl naktī bez ugunīm pa 200 m viena mašīna no otras, jo dzelzs kāpurķēdes taisīja lielu troksni. Uz rīta pusi jau bijām Rīgā. Tās pašas dienas vakarā vācieši mums stāstīja, ka Ķeguma tilts ir uzspriecināts, bet kāds strādnieks vai darbinieks esot sagriezis spridzināšanas vadus un pati spēkstacija palikusi vesela.

Manas kara gaitas beidzās dienvidos no Minhenes. Iespēja apciemot savas vecās tēva mājas Latvijā radās tagad – pēc 52 gadiem. Apmeklēju arī Ķeguma jumtu un atcerējos kara laiku.

Arvīda Millera atmiņas, 1996

Kopā ar A. Milleru uniformā ietērpts tika arī Jānis Jaunozoliņš. Ar viņa atmiņām iepazīstināja J. Jaunozoliņa radniece Jūlija.

"Stacijā jau gaida pasažieru vilciens, ar kuru tad sākās ceļojums uz sen dzirdēto, bet vēl neredzēto Ķegumu. Noskaņojums visiem labs. Jūtamies kā īsti kareivji, kaut arī pavadoņi un komandieri ir tikai vācieši, kurus mēs paklusām saucam par fričiem.

Barakas atrodas pie pašas spēkstacijas transformatoriem Daugavas krastā. Katrā telpā divpadsmit puīšu. Barakas ir bez grīdām un logiem. Mūsu barakām pretī ir vēl lielākas barakas, līdzīgas dzīvojamām mājām, kurās dzīvo vācieši. Pertī barakām Ķeguma tilts un slēgums ar vienmēr mutuļojošo ūdenskritumu. Barakām apkārt žogs un sardze, tā kā brīvi izklūt gandrīz nav iespējams. Daži bija mēģinājuši paņemt brīvoli, bet ātri vien atgriezti atpakaļ.

Dien un nakti kādai no mūsu grupām ir jāiet dežurēt pie katra ap Ķeguma spēkstaciju novietota "stellunga", t.i., četrstobru zenītlieģabala, starmetēja vai gaisa balona. Viens no četrstobru lielgabaliem novietots uz spēkstacijas jumta. Pienāk brīdis arī mūsu grupai pirmo reizi iziet pie balona un starmetēja. No rīta visiem jābūt uz izvadi, kur tad norīko sardzes maiņu. Saņemam ieročus, municiju un unteroficiera vadībā dodamies pāri Ķeguma tiltam uz vienu no tālākajām "špērstellēm" (novietnēm). Mūs sadala pa divi pie katra balona un starmetēja, tad sīki iepazīstina ar apsargājamiem objektiem, uzdevumiem un noteikumiem, kaut gan to jau bijām apguvuši teorētiski un arī praktiski apmācību laikā. Bet vecā maiņa dodas uz nometni. Diena ir mierīga un baloni – gaisā.

Jāpaskaidro, ka īpašie baloni bija pacelti gaisā visapkārt Ķeguma spēkstacijai un tiltam, lai ienaidnieka lidmašīnas zemuzlidojumos nevarētu izdarīt tiešos bumbu trāpījumus mērķim.

Visur, kur vien mēs ejam, kaut līdz virtuvei pusdienās, jāsoļo ar dziesmu. Ja dziesmu pēc komandas nevar uzsākt, tad atskan komanda "gulties, celties, skriet" tādēļ mums ir izvēlēts dziesmas uzsācējs.

Bieži mūs aizsūta darbā kādas jaunas "špērstellēs" ierīkošanai. Ap Ķegumu novietotas divas pretgaisa aizsardzības baterijas ar apmēram 48 baloniem, zenītlieģabaliem un starmetējiem.

Pa visu šo Ķegumā pavadīto laiku neviena ienaidnieka lidmašīna neielidoja balonu paceltajos režģos, jo baloni nelāva lidot zemu. Ķeguma tilts tā arī palika neskarts, kaut uzlidojumu tam bija daudz."

Pēc J. Jaunozoliņa "Atmiņas no svešumā atstātās dienasgrāmatas",
1944. gada 16. augusts – 1946. gada 23. oktobris

Daudzi no latviešu puīšiem, sargājot spēkstaciju, tika ievainoti vai pat palika Ķeguma zemē.

Vācu armijā iesauca un 1944. gada rudenī uz Ķegumu atsūtīja arī populāro aktieri Hariju Liepiņu.

“Mūs ved uz pretgaisa beterijām un apmācībām Ķegumā – zonā, barakās pie spēkstacijas Daugavas krastā. Pirmajā apmācību dienā iepazīstamies ar vācu dzelzs disciplīnu, tā pazemo, iznīcina jebkuru pašcieņu un protesta garu. (..)

Esam salauzti, tīras bezgribas skrūvītes, kuras pamazītēm jau var iemontēt lielajā militārajā mašīnā.

Beidzot klāt vēsturiskais brīdis – zvēresta nodošana Hitleram un vermahtam. Slēgtā ierindā stingstam visu pieredzējušās Daugavas malā. Skaļruņos skan Vāgnera mūzika, plīvo karogi. Uz paaugstinājuma vācu pulkvedis sāk svinīgos vārdus, tos tulko kāds latviešu kapteinis, mums tie jāatkārto ar paceltu roku. Tiekam līdz pirmā teikuma pusei: “Es, Lielvācijas jaunais kareivis...” – kad Daugavas tīrā sirdsapziņa un Staļina “ērgļi” nāk mums palīgā. Bumbvedēju eskadriļas uzbrukums pārtrauc apkaunojošo rituālu. Sprāgst bumbas, visi virs– un apakšvirsnieki kopā ar jaunajiem kareivīšiem cits citam blakus sakrīt tuvējās kartupeļu vagās. Pateicoties 800 metru augstumā uzvilktajiem pretgaisa uzbrukuma baloniem, trāpījumu maz, bet panika liela. Rēkoņā un svilpienos turpināja skanēt Vāgnera “Dievu mijkrēslis”... Pēc tam gaiss vēl ilgi smirdēja pēc pulvera, šur tur dega. Svinīgais ceremoniāls atkārtots netika. Tā ar pusteikumu mans zvērests “Vadonim” beidzās, un nekad mūžā nevienam neofašistam par tā laušanu vai nepildīšanu man nebūs jāatskaitās. (..)

Ar Henrihu gājām pa lauku mājām mainīt benzīnu pret šo to ēdamu. Lauku ļaudis latviešu puikam ar spēka šķēli vai sviesta kunkuli izpalīdzēja vienmēr. Sadraudzējos ar Ķeguma Anniņu (gluži kā mūsu tēvi ar Ķemeru Anniņu), un upmalas birzīs mijāmies ar svēti nevainīgām bučām tālsāvēju artilērijas pavadījumā. (..)

Dienās spodrinājām starmešus, dažreiz untera vadībā pasojām pa šoseju. Vakari parasti brīvi, tad skrejsoli pie Anniņas. Tādās reizēs aizmirsās, kā Šveiks saka: “Var taču arī nejauši trāpīt.”

Harijs Liepiņš. “Manas dzīves skatuve”. –

Rīga, Mākslas bibliotēka, 1991

A. Millers un J. Jaunozoliņš pēc kara nonāca citās zemēs, bet H. Liepiņam liktenis bija lēmis izturēt Sibīrijas režīmu.

Sarežģītajā laikā HES vadība visiem spēkiem centās nosargāt Ķegumu. Tomēr 1944. gada oktobrī vācieši atkāpjoties Ķegumu izpostīja. Saspridzināti tika abi garie tilta pārlaidumi, 9. segmentaizvars, visi turbīnu aizvāri, ģeneratori, transformatori u.c. Iespējams, ka izpostīts būtu vairāk, ja direktors Pāvils Krasovskis nebūtu jau laikus līcis aizmūrēt un nomaskēt ieeju apkalpes galerijā zem aizsprosta, ko vācieši tā arī neuzgāja. P. Krasovskis, cik varēja, aizkavēja spridzināšanas darbu sagatavošanu.

“Atkāpjoties no Ķeguma, vācieši uzspridzināja spēkstaciju. Tanī dienā es ganīju govīs kalnā, no kura varēja pārredzēt visu Ķegumu. Pēkšņi nodārdēja kā pērkons, un dūmu stabs sacēlās gaisā. Spēkstacija un barakas dega visu dienu.

Saspridzināja arī Ķeguma dzelzceļa staciju. Vilcieni gāja ļoti reti. Apstājās pie drupu kaudzes.”

Antonijas Sanderes atmiņas, 1950

“Es biju mājās. Domāju, ka visa zeme ceļas gaisā, kas par spērienu! Izskrēju paskatīties. Tilta vairs nav, ūdens gāžas aumaļām... Traks skats bija! Spēkstacijas ēka izdegusi, uzspridzināta, apakšstacija – viena lūžņu kaudze, uzspridzināts tilts un viens aizvars. Spriedām, kā to visu varēs atjaunot, kas palīdzēs, cik laika vajadzēs. Bet ko gan visu cilvēks nevar izdarīt!”

Andreja Berkmaņa atmiņas, 1989

“Kad vācieši uzspridzināja aizvarus, lielais ūdens noskrēja un Daugava ieņēma savu veco gultni. Es aizgāju līdz turienei, kur senāk atradās māju pamati. Daudzviet bija redzami celmi. Tie bija palikuši no senajiem augļu kokiem un meža. Tur, kur agrāk tecēja Tuntuļu upīte, bija vēl palikusi diezgan dziļa grava. Tās dibenā tecēja ūdens.

Cilvēks, kas iepriekš šeit nav bijis, to visu redzot, droši vien domātu, ka šajā apkārtnē nav bijušas mājas, bet audzis mežs. Tomēr kādreiz tur atradās mājas ar labi iekoptiem augļu dārziem. Apkārtni pārvērta ūdens. Pēc vairākiem gadiem tur pat celmi nebūs vairs redzami.”

Anitas Caunes atmiņas, 1998

Ķeguma HES tilts 1945. gadā

Karu tepat pārlaiduši, ķegumieši beidzot pieredzēja vāciešu atkāpšanos, līdz ar to beidzās vācu okupācijas laiks (1941. gada jūlijs – 1944. gada oktobris). Dažas dienas apkārtņē bija mēms klusums.

7. oktobrī strauji ienāca Sarkanā armija.

“Mūsu ciematu atbrīvoja 1944. gada 7. oktobrī Baltijas frontes armijas 7. strēlnieku gvardes korpusa 7. strēlnieku gvardes divīzija. Oktobra sākumā ienaidnieks dedzināja, dzina prom iedzīvotājus. Ķeguma HES mīnēja, bet mūsu lidotāji no 810. aviācijas triecienpulka neļāva to darīt, jo kontrolēja pārvadājumus visos punktos no Ogres uz Ķegumu. Vadīja majors S. Jermolajevs. Vecākais leitnants B. Gorohovs veica sevišķi negaidītus uzlidojumus ienaidnieka ešeloniem, par ko viņu apbalvoja ar Sarkanā Karoga ordeni. Baidoties, ka netiek atgriezti, ienaidnieki naktī uz 6. oktobri sāka atkāpties. 7. gvardes korpusa un 15. gaisa armija pārvirzījās uz priekšu uz Z gar Ogres krastu. Kad tika atbrīvots Glāžšķūnis, korpusa komandieris ģenerālis A. D. Kuļešovs pārsūtīja pāri upei spēcīgu vienību un deva triecienu ienaidnieka aizmugures daļām starp Daugavu un Ogrī. 118. apakšvienība ieņēma Lielvārdi, ievērojamu apdzīvoto punktu un dzelzceļa staciju. Dienas otrā pusē 118. nocietinātā rajona komandieris V. Perfirajevs dažas apakšvienības pārsveda uz Daugavas kreiso krastu. Tas noveda pretinieku pie nesaprašanas, un to izmantoja uzbrucēji, pārvirzījās uz priekšu 8 – 10 km.

7. oktobra rītā bija vieglāk. 10. gvardes armijas ģenerālmajors N. P. Sedelņikovs ap pusdienas laiku paziņoja, ka visi trīs korpusi ved smagas kaujas starp Ērgļu – Rīgas šoseju un Ogres upi. 7. gvardes divīzijas daļas pārcēlušās pār Ogres upi, ieņēmušas Ķegumu un Ķeguma HES. Uz vakaru jau abi Daugavas krasti un Ķeguma apkārtnē bija izcīnīti no ienaidniekiem līdz pat Ogrei.”

No Ogres rajona Kara komisariāta ziņām 1980. gadā

Pēckara gadi

Tautsaimniecības atjaunošanai vispirms bija nepieciešama elektrība, tātad – Ķegums. Ķeguma HES 1944. gada pavēlē Nr. 2 teikts: “Visiem Ķeguma HES bijušajiem darbiniekiem atgriezties stacijā, reģistrēties kancelejā un sākt stacijas atjaunošanu.” Par HES direktoru tika iecelts Jānis Lepins.

“1944. gada 8. oktobrī saskaņā ar Latvijas PSR Vietējās rūpniecības tautas komitejas pavēli šajā datumā pulksten 8.00 no rīta ierados Ķeguma elektrostacijā pēc tās atbrīvošanas no vācu fašistiskajiem iebrucējiem, lai sāktu izpildīt savus pienākumus.

Ķegums bija drausmīgi sapostīts. Dambis uzspridzināts, aizvari sagrauti, mašīnas un mehānismi saspridzināti, izlaupīti un izvazāti. Spēkstacijas apkārtņē frontes sapieri izņēma vairākas tonnas mīnu. Uz atjaunošanu atnāca vecie Ķeguma strādnieki. Šī mazā saujiņa cilvēku tūlīt ķērās pie darba. Trīs reizes atminētāji gāja uz elektrostaciju un ķērās pie sava baigā darba – mīnu izņemšanas.

Vispirms drūpas un gruveši bija jānotīra no piebraucamiem ceļiem un ejām, jāsalasa izmētātās detaļas, aparāti, viss, kas noderēja stacijas atjaunošanai. Īsā laika sprīdī, līdz pavasara sākumam, bija jāpagatavo hidrotehniskās ierīces, lai ledus pavisam nenopostītu vācu okupantu saspridzināto spēkstaciju. Tāpēc bija jāizremontē un jāuzstāda dambja aizvari un to mehānismi, jāpaceļ līmenis ūdens tvertnē. Viss bija sagrauts. Latvijas teritorijā plosījās karš.

Sakarā ar republikas valdības un partijas lēmumu atsūtīja 700 strādnieku. Vairāk nekā puse strādnieku nāca no laukiem, kas nekad nebija strādājuši celtniecībā. Daļa strādnieku bija jaunieši, kuriem nebija nekādas darba kvalifikācijas. Partijas pirmorganizācijai, kurā tolaik bija tikai 4 biedri,

vajadzēja mobilizēt šo nevienādo kolektīvu, apvienot to draudzīgā saimē un vadīt, lai izpildītu atbildīgos ražošanas uzdevumus. Partijas pirmorganizācijas tiešā vadībā būvdarbu veikšanai tika noorganizētas jauniešu un komjauniešu brigādes. Jo tālāk virzījās darbi, jo vairāk bija vajadzīgs kvalificēts darba spēks.”

Jāņa Lepina atmiņas, 1950

Ķegumu pasludināja par tautas celtni. Pirmie palīdzēja leņingradieši, atsūtot turbīnas, ģeneratorus u.c. Iesaistījās Rīgas uzņēmumu strādnieki, komjaunieši, saņemot ceļazīmes uz Ķegumu.

Pirmā jauniešu grupa Ķeguma atjaunošanas darbos. 1944. gada decembris

"Uz Ķegumu atnācām 1942. gadā. Abi ar vīru dzīvojām HES ugunsdzēsēju depo. Toreiz depo atradās blakus vecajai laboratorijas mājai. HES direktors P. Krasovskis ieteica vīram strādāt ugunsdzēsēju komandā, sākumā brīvprātīgā, pēc kursiem – apmaksātā darbā. Palīgs bija Kazimirs Vilcāns.

Pēc kara sākās atjaunošanas darbi. HES lielās durvis ievēroju atsviestas pie tautas nama. Atjaunošanas darbos piedalījās arī vācu gūstekņi, kas bija citās vietās saņemti gūstā. Viņi dzīvoja barakās, būvēja mājas, spēlēja orķestri.

Nojauca veco un uzbūvēja jauno ugunsdzēsēju depo. Tajā bija 2 dzīvokļi – šoferim un priekšniekam (vīram). Pienāca laiks, kad depo likvidēja un telpas pielāgoja dzīvokļiem. Vīrs HES atjaunošanā piedalījās no 1944. gada 9. oktobra. Es strādāju veļas mazgātavā – kur pirts. Toreiz tā bija ar plašākām telpām – pirts zāle, lielais rullis, žāvētava, dušas, mazgātava, tvaikotava, gērbtuve. Laba bija zviedru veļas mašīna, liela centrifūga.

Atceros HES dārznieku Jāzepu Viškaru, lab-sirdīgu, apmēram septiņdesmitgadīgu vecuku. Viņš savā dārzniecībā audzēja dēstus, pats stādīja. Liepu aleja ir Jāzepa rokām kopta. No komunālās daļas apzaļumošanā strādāja daudzi. Stādīja dzīvžogus, veidoja ielas, ceļmalas. Arī Jefims Krasņikovs strādāja HES atjaunošanā – vienkāršs, neliela auguma partijnieks. Tāpēc arī kļuva par izpildkomitejas priekšsēdi. Lai gan viņš bieži slimoja, tomēr abi ar sekretāri tika galā. Galvenais bija celtniecība.

3. istaba? Zinu, ka teica – NKVD istaba. To daudziem nācās apmeklēt. Tur "strādāja" Mihailovs vai Nakalns. Manu vīru aizsauca, arī mani. Ko es zinot, ko esot dzirdējusi utt. Es toreiz strādāju ugunsdzēsēju depo pie telefoniem. Kas nodeva? Kas sekoja? Daudzus apcietināja, daudzi arī nepārnāca.

Tagad esmu pensijā. Mana sirdslīeta ir koku sakņu veidojumi. Staigāju gar Daugavas malu, meklēju ūdenī izmirkušas saknes vai zarus, apdarinu, un man pilni plaukti ar dabas "draugiem". Piedalos izstādēs, uzdāvinu, lai citiem prieks."

Tatjanas Brodižonokas atmiņas, 1997

Pēckara gados daudzi ieradās Ķegumā. Šeit palika strādāt, nodibināja ģimenes, uzcēla mājokļus, sargāja elektrostaciju.

"1944. gada 6. oktobra vakarā Jaunjelgavā, kur es biju krievu armijas daļā, mums paziņoja, ka Ķegums atbrīvots. 7. oktobrī plkst. 7.00 ieradāmies Ķegumā. Vēl kūpēja HES. Mūsu uzdevums bija nosargāt Ķegumu, iekļūt ķīlā, kad vācieši aiziet un krievi ienāk, jo šajā brīdī karavīri lauž, demolē. Tomēr nokavējām, jo visas mājas bija izdemolētas. Tā arī paliku Ķegumā, un manā darba grāmatiņā sākās ieraksts: 1944. gada 9. oktobris – šoferis, tad komendants, komunālās daļas priekšnieks u.c. amati. Kā es no Kurillo kļuvi par Kurilovu, nezinu izskaidrot. Man kā spēkstacijas komendantam kopā ar ugunsdzēsēju komandas priekšnieku V. Brodižonoku nācās pārbaudīt, kā ievēro pretgaisa aizsardzības noteikumus par Ķeguma apkārtnes dzīvojamo māju un strādnieku baraku logu pilnīgu aptumšošanu. 1945. gadā bija 10 barakas. Vācu karagūstekņi uzbūvēja savas barakas – tur, kur tagad skola un laukums. Visapkārt bija drāšu žogs, bet ap barakām vēl speciāls žogs. Tādā sētā viņi tika apsargāti un uz HES strādāt gāja ar caurlaidēm. Vajadzēja betonēt Daugavas gultnē nostiprinājumus, kalt klinti un piebetonēt. Strādāt atsūtīja ap 120 šķūtnieku ar zirgiem no Latgales, Kurzemes. Man vajadzēja rentēt mājas, kur viņiem dzīvot un zirgus turēt. Izmitinājām Dūmiņu šķūnī, "Lizītēs" (Grišļa

Ķeguma ugunsdzēsēju komanda pie ugunsdzēsēju depo (koka ēka nodega 1944. gada oktobrī)

1948. gadā celtais ugunsdzēsēju depo. Otrajā stāvā bija HES kantoris, pirmajā – garāža ugunsdzēsēju mašīnām un 2 dzīvokļi. Sešdesmitajos gados ēka pielāgota dzīvokļiem (tagadējā Skolas ielā 1)

mājā), uz Rembates pusi. Reizēm strādāja ap 3000 cilvēku.

Ugunsdzēsēju komanda vienmēr bija gatava izpildīt uzdevumu, taču par laimi sevišķas degšanas nebija, tikai tik, cik mežu ugunsgrēki. Darbiniekiem trūka dzīvokļu, un vadība nolēma ugunsdzēsēju mājas torni nojaukt un ēku pielāgot dzīvokļiem. 1972. gada martā ugunsdzēsēju dienests darbību beidza.

Par "drošību" gādāja inženieru mājas 22. un 23. istabā. Puiši karavīru formās brauca no Ogres un "turēja acis, ausis vaļā". NKVD Lašcovu atceros. 1949. gadā par sardzes priekšnieku strādāja V. Ananjevs, viņam bija jāapsargā arī vācieši. Atceros, ka slavēja Tuntuli (no māju nosaukuma), kurš ar savu brigādi ielaidis ūdeni galerijā, citādi no Ķeguma elektrostacijas nebūtu nekā."

Staņislava Kurilova atmiņas, 1998

"1944. gada rudenī biju atbraucis ar velosipēdu apskatīt postažu. Redzēju spēkstacijas haosu – uzspriecināto tilta posmu, dambja aizsprosta segmenti atradās tālu lejas bļejā, saspridzinātas segmentu paceļamās ietaises (rokas), vadības telpa un 3 turbīnas arī juceklī.

Ejot Liepu alejas virzienā, satiku cilvēku privātās drēbēs ar šauteni plecā, blakus vēl kāds vīrs. Tas pirmais stādījās priekšā, ka esot Jānis Liepiņš (dokumentos uzvārds bijis Lepins), Latvijas valdības nozīmētais spēkstacijas direktors. Otru sauca Kurilla. Abi runāja latviski (Liepiņš ar akcentu). Direktors lika paziņot, lai rīt visi apkārtējie un agrākie spēkstacijas darbinieki būtu darbā. Bijušie strādnieki tikšot nodarbināti spēkstacijas atjaunošanā, pasargāti no iesaukšanas Sarkanajā armijā un nebūšot jākarro. Uz tā rēķina atjaunošanas darbos sanāca vīrieši no tuvas un tālas apkārtnes – Rīgas, Jaunjelgavas, Skrīveriem, Vecumniekiem, Ogres, Lielvārdes utt.

Mums, HES darbiniekiem, ejot uz darbu, kontroles posteņos bija jāuzrāda apliecības un specatļauja, ja strādāja sevišķi svarīgās vietās. Posteņos bija arī armēņi, gruziņi u.c. Tie gan bija kašķīgi pārbaudītāji.

HES atjaunošanā no 1944. gada kādus 6 gadus strādāja vācu karagūstekņi.

Tagadējā Liepu alejas teritorija, baraku laukums — viss bija iežogots, bet ap barakām vēl speciālā apsardze. Sargtorņi izvietoti ar atstatumu (SCO vietā, Liepu alejā, pie šosejas u.c.), lai pārredzētu apvidu.

Gūstekņi dzīvoja kādās 7 barakās. Vācieši bija intelligenti, labi speciālisti, amatnieki. Veikli iztaisīja pistoli pat uz frēzes mašīnas. Savstarpēji bija sirsnīgi, cits citu balstīja, ja ko neprata. Būvēja veikalu, tautas namu, atjaunoja sagrauto staciju u.c.

Daudzi mira, jo baroja ļoti trūcīgi. Uz kapsētām Lielvārdē vai citur neveda, tepat pie barakām apglabāja.

Visiem gūstekņiem bija numuri uz pufaikām. Bēga arī prom, kaut kur tikai atrada nomestu pufaiku. Protams, arī šāva uz gūstekņiem. Atceros no kreisā krasta uz mēteļa nesa ievainotu vācieti (droši vien bēga). Atsevišķiem cilvēkiem uzticēja ieroci, viņi varēja apsargāt un vadīt gūstekņu grupas. Tāds bija arī Riekstiņš, viņš bēgšanas gadījumā izlikās neredzam neko.

Gūstekņi centās piepelnīties apkārtējās mājās. Manu māju par kartupeļu maisu projektēja vācu arhitekts. Vēlākos gados tas rajona priekšniekiem nepatika, vajadzēja pārtaisīt.

Gūstekņi centās saglabāt cilvēcību – dziedāja ansambli, bija orķestris, savs drēbnieks, savs veikals. Klubs bija lielāks nekā šodien esošais, pretī tagadējai bērnu bibliotēkai. Notika koncerti, spēlēja lugas, bija nometnes, balles. Ar ko dejoja? Sieviešu jau nebija. Izgatavoja lelles un dancoja sev par prieku. 1945. gadā vācu gūstekņi sāka spēlēt orķestri. Visas apkārtnes ļaudis nāca uz dančiem.

Daļa vācu gūstekņu brauca uz Ogri mācīties komunismu cerībā, ka tiks ātrāk mājās, bet iznāca otrādi. Ātrāk mājās tika citi nodarbinātie gūstekņi, bet pēc starptautiskās vienošanās tie, kas mācījās, pabeidza kursu un tad tikai tika mājās.

Gūstekņu prombraukšana bija draudzīga. Izpušķoja zirgus un ratus – ķēvei apsēja lakatiņu ap galvu, puķes pie sakām, zirgam cēlu hūti uzlika uz galvas. Skanēja mūzika. Zirgi vilka ratus ar paunām, gūstekņi pa divi gāja aiz ratiem līdz dzelzceļa stacijai. Vilciens aizveda viņus uz mājām, bet daudzi tomēr palika šajās smiltīs.

Pēc vācu gūstekņu aizvešanas Ķeguma elektrostacijas atjaunošanai atsūtīja cietumniekus. Tie bija briesmīgi slinki, gulēja pat sniegā, bet negāja strādāt. Šmucīgi bija, kaut pirts turpat blakus barakām. Viņi vēl izdemolēja pirti.

Atmiņā arī vairāki kultūras pasākumi. 1945. gadā es biju arodbiedrībā un rīkojām Jāņu svinēšanu aiz "Baložiem" pie ozola. Bija Jāņa tēvs un Jāņa māte, dziedāja uzaicinātais Lielvārdes koris, darvas

mucai apkārt dancošana un izpriecas. Dziedāja darba kameras koris. Čanku kalnā bija estrāde, tur skatījos izrādi "Seši mazi bundzinieki".

Vēl teātri spēlējām ēdnīcā uz skatuves. Alunāna lugā "Mucenieks un muceniece" man bija Jāņa loma. Boļševiku laikā spēlēja lugas par komjauniešiem, bet es no tādām speciāli izvairījos.

Gāja gadi. Atjaunošanas darbi turpinājās. 1949. gada represijas satrauca strādniekus. Es kā dumpīgais Bērziņš jutu, ka neizsprukšu sveikā, paslēpos. Vēlāk sapratu, ka sameklēja iemeslu un apcietināja Bērziņu Robertu.

Pētera Bērziņa atmiņas, 1998

Pāreja no kara laika režīma uz mierlaika celtniecības apstākļiem bija sarežģīta. Kara postījumi un upuri bija smaga nasta ģimenēm, saimnieciskajai dzīvei, visai tautai. Tagad saprotam, ka sākās otrā padomju okupācija. Atjaunoja partijas un padomju institūcijas, notika iedzīvotāju mobilizēšana atjaunošanas darbiem, komplektēja apriņķu, pilsētu partijas un padomju darbinieku operatīvās grupas. Sākās sociālisma celtniecība, spēkā pieņēmas Staļina režīms (vienlaikus cēla Sibīrijas koncentrācijas nometnes).

Ķeguma atjaunošanai atsūtīja vairākus simtus karagūstekņu, kas novāca drupas, cēla barakas, atjaunoja staciju, veikalu u.c. Atjaunošanā strādāja vairāk nekā 1000 dažādu tautību cilvēki. 1947. gadā pastiprināja elektrostacijas teritorijas apsardzi. Uzcēla kazarmas ar dzīvokļiem komandējošajam sastāvam, kopmītnes ap 200 virsdienesta karavīriem.

HES arhīva dokumentos lasāms, ka Ministru Padome nolēma atstāt dažus simtus karagūstekņu līdz brīdim, kamēr sakomplektēs vajadzīgo strādnieku skaitu. 1948. gada rudenī HES atskaitē minēts, ka gūstekņu nometnes atrašanās Ķegumā ir nerentabla, jo pieaug izdevumi karavīriem, konvoja uzturēšanai, ēdināšanai un citiem saimnieciskiem darbiem. 1948. gada decembrī aizbrauca pēdējie karagūstekņi.

"Viens no vācu gūstekņiem (Millers vai Vāgners) tēvam uzdāvināja skaistu klūdziņu grozu, ieteica nokrāsot, jo tad būšot izturīgāks. Tēvs prata vāciski, abi nosodīja karu. Vācietis kādreiz solījās atbraukt ciemos. Tēvs grozā lika maizi, olas, speķi vai ko citu un norunātā vietā pie liela akmens bedrītē noslēpa, tā pabarojot savu reizi vācu, vēlāk arī krievu gūstekņus. "Tu riskē ar savu dzīvību!" vācietis brīdināja. "Mūs sūtīs prom, atrakstīšu, kā man iet."

Vairāk nekā 40 gadus šis grozs kalpoja saimniecībā (tajā ietilpa ap 20 litru dzērveņu), sagaidīja arī Neatkarīgo Latviju. Tēvs vienmēr noteica: "Mana vācieša grozs."

Andreja Berkmaņa meitas Dainas Jansones atmiņas, 1998

Pēdējos gados uz Ķegumu ir atbraukuši vairāki bijušie gūstekņi ar ģimenēm, kas vēlējās satikt A. Berkmani, Miķelsonu, bet daudzu seno, grūto gadu liecinieku vairs nav mūsu vidū....

1944. gada rudenī un 1945. gada pavasarī arī ķegumiešu ģimenes bija noraizējušies, kur palicis radnieks vai paziņa. Cilvēki izbrauca uz Rietumiem, cerot pabēgt uz īsu brīdi, bet izrādījās, ka visa dzīve jāpavada vai nu Zviedrijā, Austrālijā, Kanādā vai kādā citā zemē. Padomju varas pārstāvji "kārtēja rēķinus" par vācu laika "grēkiem". Turpinājās aresti.

"Strādāju gadījuma darbus Ķegumā gan krievu laikā, gan vācu laikā. 1942. gadā mani iesauca policijas bataljonā, tur bija SS, vērmahtieši, latvieši. Bija jāapsargā Ķeguma tilts. Iedeva mums sākumā krievu, tad Holandes karabīnes. Apsardze bija visu diennakti trīs maiņās 6 posteņos, naktīs – patruļas. Maksāja apmēram 90 markas mēnesī, deva formas tērpus un ēdināja. Bijām vairāki no Tomes – A. Grieze, A. un J. Rutki u.c. 1944. gada septembra beigās mūs nosūtīja uz Rīgu, tad Bolderāju, pēc tam uz Kurzemes katlu (dažiem laimējās izbēgt, to vidū arī man).

Pārnācu mājās 1944. gada 10. oktobrī. Devos uz Ķegumu – nu jau sagrautās HES atjaunošanas darbos. 1945. gada 25. janvāra rītā mājās tiku arestēts. Vēlāk uzzināju, ka par dzimtenes nodevību (peremeņņiks). Mani aizveda uz Tomes pagastmāju, tad uz Ogri, tad uz Rīgu, Stabu ielu. Centrālcietumā pavadīju vienu mēnesi, un 8. aprīlī mani kopā ar citiem vagonos aizveda aiz Urāliem, Sverdlovskas apgabalā Kušu lēģerī. Pēc 3 mēnešiem pateica, ka esmu notiesāts uz 5 gadiem. Lika strādāt meža darbus, balķus kraut vagonos, sūtīt prom. Dzīvojām barakās kā zemnīcās, rakām būvbedres fabrikām. Meža izstrādes normas bija lielas. Lāči arī iznāca mūs nopētīt. Skatos – pacēlies uz pakalkājām un sēž.

Ēšana? Mēs mājās cūkām labāku barību devām kā tur cilvēkiem (ja sasalušas kāpostu lapas iedeva,

tad jau labi ...). Maizes nebija! Ķērām zvirbuļus, žurkas, vāveres... Kad zirgiem noteica auzu normas, mēs auzas uzgarsējām un ēdām. Varēja sūtīt paciņas no mājām, rakstīt vēstules.

Pārsvārā mira skolotie cilvēki. Daudzi, saņēmuši paciņu, pārēdās... Man atsūtīja paciņā miltus. Uzcepu 5 pankūkas un naktī gandrīz nomiru. Es biju 1,90 m garš un 1947. gadā svēru 47 kg. Lēģeris bija pie lēģera, un tajos atradās visu tautību cilvēki. Komandieri – vācieši, Volgas kolonisti, tie, kas uz brīvām kājām. Es biju kādās 6 nometnēs, jo ilgi vienā neļāva dzīvot.

1949. gadā uz Oktobra svētkiem mani palaida mājās ar domu, lai “uzlabotu veselību” un brauktu atpakaļ. Bieži sauca uz pratināšanu, bet tā arī paliku mājās.”

Riharda Striga atmiņas, 1998

“1944. gada rudenī sāku strādāt Ķeguma spēkstacijas saimniecības daļā. Tiklīdz Strādnieku apgādes nodaļa pārņēma tirdzniecību un ēdināšanu, veicu kalkulēšanas un norēķinu darbus ēdnīcā. Ēdnīcas vadītāja bija partorga Poļakova sieva. Piemēram, pusdienās bija trīs galdi: inženiertehniskajam personālam, stahanoviešiem un strādniekiem. Tam atbilstoši tika gatavoti ēdieni. Inženieri, kuri vēlējās, varēja arī brokastot.

Tā kā uz Oktobra svētkiem vajadzēja sākt darboties pirmajai turbīnai, tad arī ēdnīca strādāja ar papildu slodzi. Nakts maiņā darbā veda arī vācu gūstekņus, kurus ēdināja speciāli. Turbīnas palaišanas dienā bija daudz viesu (arī no Maskavas), tā laika valdība, un tika rīkots plašs mielasts.

1945. gada 13. decembrī mani, ambulances māsu Dz. Rogu, sanitāri Irmu (uzvārdu neatceros) apcietināja – it kā par sakariem ar pretvalstisku jaunatnes organizāciju.”

Alīdas Sapales atmiņas, 1998

Jānis Gavars spēkstacijā strādāja no 1938. gada maija par darbnīcu vadītāju. Pēc kara tur tika nodarbināti apmēram 40 karagūstekņi – vācieši, slovaki, čehi u.c. Viens bijis pat 70 gadus vecs. J. Gavars strādāja arī Ķeguma HES atjaunošanas darbos, bet 1950. gadā viņu apcietināja.

“Aicināja stāties komunistu partijā. Izrunājos, biju pretī tam. Inženieru mājā, pirmajā istabā pa kreisi, no čēkas atbraukušie mani pratināja un, droši vien par draudzību ar gūstekņiem, sekoja cietums, tad Sibīrija Vjatlagā u.c. Piesprieda 25 + 5 + 10 gadus. Iedeva tukšu lapu, lai tikai parakstos. Pēc tam droši vien paši “pielāgoja” tekstu. Līdz ar Staļina nomiršanu tiku brīvībā.

Atgriezies, strādāju Lielvārdē Lauktechnikā, tagad esmu pensijā.”

Jāņa Gavara atmiņas, 1998

Par drošības ievērošanu atbildēja garnizona priekšnieks, garāžas un apsardzes priekšnieki. Tika aizliegta autotransporta un zirgu kustība pāri HES tiltam nakts laikā un brīvdienās, pārējā laikā tam vajadzēja atļauju. Pavasara plūdu periodā, piemēram, 1947. gada martā, gājēju drošībai bija noteikta kustība pa aizsprosta galeriju apsardzes pavadībā noteiktās stundās.

HES vadībai vajadzēja “par katru cenu” palaist 1. agregātu par godu Oktobra revolūcijas 28. gadadienai. Lai darbus pasteidzinātu, organizēja sociālistisko sacensību, stahanoviešu kustību, mudināja pārsniegt darba normas.

1945. gada 5. novembrī notika Ķeguma HES atjaunotās turbīnas svinīga palaišana, kurā piedalījās Latvijas PSR valdības pārstāvji.

Avizēs publicēja pirmrindnieku fotogrāfijas, pasniedza Goda rakstus. 1947. gada 20. jūlijā notika valdības locekļu un strādnieku stahanoviešu

1947. gadā apsardzes daļai celtā garnizona māja – tagad Smilšu ielā 1

No kreisās: Latvijas PSR Ministru padomes priekšsēdētājs Vilis Lācis, vidū – LPSR Augstākās padomes Prezidija priekšsēdētājs Augusts Kirhenšteins un LKP Centrālās Komitejas pirmais sekretārs Jānis Kalnberziņš atjaunotās HES turbīnas svinīgajā palaišanā, 1945

tikšanās. Šim nolūkam vajadzēja no Latvijas PSR Ministru padomes iedalītajiem līdzekļiem pārskaitīt 15000 rubļu, lai segtu tikšanās vakara izdevumus.

HES arhīva dokumentos minēti veicamie darbi, kas jāizpilda Ķeguma ciemata un HES labiekārtošanā līdz 1948. gadam – izstrādāt patstāvīga ciemata projektu; uzcelt HES kantori, klubu, veikalu, ugunsdzēsēju depo, garāžu 4 automašīnām, eļļas saimniecisko ēku, benzīnglabātuvi, noliktavas, 7 dzīvojamās mājas (pēc zviedru projekta), katlu māju, saimniecības ēkas (šķūņus un kūtis iedzīvotāju lopiem), pirti un veļas mazgātavu, 2 klašu skolu 80 skolēniem; izbūvēt ūdensvadu un kanalizāciju; izremontēt esošās ēkas, uzlabot aptiekas ēku; labiekārtot apkārtni – iestādīt 5,5 ha platībā parka kokus, košumkrūmus, izveidot apstādījumus, asfaltēt ielas u.c.; ierīkot telefonu sakarus, radiostaciju, signalizāciju, ielu apgaismojumu.

Jau 1950. gadā rajona avīzē lasām:

“Ķegumā paceļas daudz dzīvojamo ēku, ugunsdzēsēju depo, ērts veikals, skola un citas ēkas. Pašreiz būvē jaunu klubu un bērnu novietni, iekārto jaunus ceļus – ielas. Ķeguma spēkstacija ir atjaunota un atrodas savā varenībā mūsu priekšā.”

Sākās Ķeguma ciemata labiekārtošana. Tika radīti apstākļi, lai atjaunošanā iesaistītie strādnieki veikalā varētu labāk iepirkties, jo viss bija normēts. Tautā sauktie maizes “ķieģeliši” senāk bija trīsreiz lielāki nekā šodien veikalā nopērkamie. Tie izturējuši savu formu un iesauku līdz mūsdienām.

Ielu veidošana. Skolas iela 1948. gada pavasarī

HES garāžas, mehāniskās darbnīcas, noliktavas. Tālumā pārredzama Ķeguma pauguraine, 1948

Pēckara gadu “specapgāde” – puflaikas un maizes “ķieģeliši” (daudz lielāki nekā mūsu dienās nopērkamie)

Elektrostacijas kantoris, ambulance barakā pretī kultūras namam, 1946

Četras Skolas ielas mājas ir gatavas. Ceļ “mazo” skolu. Priekšplānā goda dēlis, 1947

Ķeguma HES darba vadītāji

Pāvils Krasovskis	15.10.1939. – 16.09.1944.
Bētiņš (vārds nezināms)	17.09.1944. – 06.10.1944.
Jānis Lepins	07.10.1944. – 21.01.1959.
Valeska Krūmiņa	21.01.1959. – 15.08.1959.
Leonards Bogačs	15.08.1959. – 01.01.1961.
Ņikita Gordijenko	01.01.1961. – 07.01.1983.
Vladimirs Fiļipovs	07.01.1983. – 17.10.1986.
Edvīns Dūniņš	17.10.1986. – 22.12.1986.
Vitālijs Zolotarjovs	22.12.1986. – 18.12.1987.
Viktors Šubas	18.12.1987. – 03.10.1989.
Ansis Bazons	03.10.1989. – 24.08.1992.
Emīls Kūmiņš	24.08.1992. – 29.12.1998.
Aigars Rozentāls	29.12.1998. –

Ķeguma HES pirmais direktors **Pāvils Krasovskis** (16.02.1906. – 13.02.1945.)

Pāvils Krasovskis, 1940

“Pāvils piedzima 1906. gada 16. februārī Bauskas apriņķa Kurmenes pagasta “Robežniekos”. Ģimenē bija 6 bērni. Tēvs mežsargs nomira, kad Pāvilam bija 3 gadi. Zemīte maza meža apvidū, apgāde mātes un vecāko bērnu ziņā. Pāvils mācījās vietējā skolā, tad Jēkabpils vidusskolā.

Uzsāka darba gaitas firmā “LATERN” un citos uzņēmumos, gādāja līdzekļus studijām. Studēja Latvijas Universitātes Mehānikas fakultātē un strādāja profesora Tormaņa vadībā. 1936. gadā ieguva inženiera elektriķa specialitāti un Pāvilu iecēla par Daugavpils elektrostacijas vadītāju, kur viņš nostrādāja līdz 1939. gadam. Līdz ar Ķeguma elektrostacijas nodošanu ekspluatācijā konkursa kārtībā Pāvilu Krasovski iecēla par tās vadītāju. Viņš labi pārvaldīja vācu valodu. Kādu pusgadu stažējās Zviedrijā firmā, kas būvēja Ķegumu. Viņš mīlēja šo pirmo mūsu zemes celtni un centās to aizstāvēt pret iespējamām briesmām. 1944. gada septembrī vācieši Pāvilu apcietināja, izsūtīja uz Vāciju.

Pēc kara ilgstoši meklēju Pāvila ceļus, saņēmu izziņu no Starptautiskā Sarkanā krusta, ka Pāvils 1945. gada 13. februārī Saksenhauzenas nometnē miris.”

P. Krasovska sievas Irēnas Krasovskas atmiņas, 1997

Ir zināms, ka Pāvils Krasovskis, it kā būdams medībās Sunākstes pusē, ticies ar partizānu Oškalnu un Samsonu, lūdzis viņu atbalstu, lai pasargātu spēkstaciju no spridzināšanas, vācu armijai atkāpjoties, ticis nodots un tādēļ arī apcietināts.

Jānis Lepins dzimis Aizkraukles pagastā, bet izglītību ieguva un darba gaitas sāka Krievijā.

No kreisās Ņikita Gordijenko, Jānis Lepins

Ķeguma hidroelektrostacijā vispirms bija būves priekšnieka vietnieks, pēc tam – vadītājs. Jāņa Lepina vadības 15 gados HES atjaunoja, automatizēja.

Ņikita Gordijenko pēc Otrā pasaules kara pirmo miera dienu sagaidīja Latvijā pie Lielvārdes. Uzzinājis, ka Ķegumā vajadzīgi strādnieki, kopā ar citiem frontiniekiem piedalījās spēkstacijas atjaunošanas darbos. Viņa dzimtajā Ukrainas sādžā visi tuvinieki bija gājuši bojā, tāpēc Ķegums kļuva par viņa mājvietu. Ņ. Gordijenko bija HES direktors 22 gadus.

Senākajiem ķegumiešiem vēl atmiņā **Valeska Krūmiņa**. Viņai bija skanīgs vārds, darbīgs mūžs un vientuļš dzīves novakars. Ka vecums viņai smags, pat bez attāla radnieka, to apjauta visi, kas redzēja viņu ar sunīti vien staigājam pa Ķeguma ielām.

Valeska Krūmiņa bija pirmā profesionāli izglītotā sieviete enerģētiķe visā toreizējā Padomju Savienībā. Viņa bija Ķeguma HES atjaunošanas enerģētisko uzdevumu risinātāja un vadītāja.

Valmieras puses zemnieku meitene, studējusi 1921. – 1930. gadā. Ķegumā Valeska ieradās jau ar 16 gadu ilgu inženieres stāžu dažādos Volhovas un Dņepras HES amatos. Valeska Krūmiņa nāca no tā laika, kad anketās citu starpā bija iekļauts jautājums: “Vai esat svārstījies(–usies) partijas līnijas realizēšanā un vai esat piedalījies(–usies) opozīcijās (kādas, kad)?” Ķeguma HES viņai pagāja 26 gadi (arī ar plūdu ūdeņu prasmīgu savaldīšanu 1949., 1950., 1951. gada pavasarī). Darba grāmatiņā Valeskai fiksēti daudzi atzinības ieraksti un piešķirtie ordeņi, strādājot Ķeguma HES, bet tad 1959. gada 15. augustā seko ieraksts – atbrīvota sakarā ar aiziešanu pensijā vecuma dēļ. Viss...

Tomēr Valeska Krūmiņa, vēl pēc šīs biezās svītras mūža atskaitē, cēla Pļaviņu HES. Savu reizi dziedāja, uzsmēķēja. Katrā laikā un vietā pie viņas varēja iet un izrunāt jebkuru jautājumu. Nevienš nedzirdēja J. Lepinam un citiem direktoriem tik parasto: “Ienāciet kabinetā!”

“Valeska varēja sakliegt, bet pēc tam apgriezties un pateikt, ka to un to tu esi padarījis ļoti labi. Taisnīga bija. Nekad no viņas neviens necieta personisku iemeslu dēļ,” atceras senākie darbabiedri. Pienākums bija pāri visam. Viņa nesaudzēja sevi darbā.

Valeska Krūmiņa, 1960

“Pēc PSRS aizsardzības komitejas lēmuma, aktīvi piedaloties latviešu tautai un varonīgās Ļeņingradas strādniekiem, fašistisko iebrucēju izpostītā Ķeguma elektrostacija ar pirmskara jaudu atjaunota 1947. gada 21. jūlijā.

Būves priekšnieks A. V. Kirejevs, galvenais inženieris – S. L. Krasivskis, Latvijas kom. part. Centrālās komitejas partorgs – I. M. Mihailovs, būves priekšnieka vietnieks J. M. Lepins, galvenā inženiera vietnieks V. A. Krūmiņa.”

Uz HES sienas uzrakstītā teksta tulkojums latviešu valodā

1996. gada 30. augustā šos vārdus izkala no sienas, cerībā kādreiz ievietot tekstu latviešu valodā.

No 1992. gada augusta līdz 1998. gada decembrim Ķeguma HES vadītājs bija **Emīls Kūmiņš**. Ķegumā viņš sāka strādāt 1954. gadā par dežūrtehniķi, elektroceha meistar, dežūrinženieri. Savulaik bija arī Pļaviņu HES un Daugavas HES kaskādes vadošos amatos. E. Kūmiņa 44 darba gadi nostrādāti hidroelektrostaciju ekspluatācijā. Viņa pieredze un profesionalitāte bija noderīga, sagatavojot Ķeguma HES–1 rekonstrukcijai.

No 1998. gada 29. decembra, kad hidroelektrostacijā noslēdzās speciālistu paaudžu maiņas posms, par Ķeguma HES vadītāju kļuva līdzšinējais elektroceha priekšnieks **Aigars Rozentāls**.

Teksts uz HES sienas, 1995

Emīls Kūmiņš (no kreisās) arkolēģi Ādolfu Melnbrenči, 1996

Ķeguma HES vadības maiņa 1998. gada 29. decembrī. E. Kūmiņš nodod HES vadītāja pilvaras A. Rozentālam

Ledus sastrēgumi uz tilta pie tautas nama, 1956

Ledus sablīvējums pie Buļļukroga, 1956

Ledus lauks pārņēmis Tomes ambulances māju un šoseju no Ķeguma līdz "Ličiem", 1956

Plūdi

Jau kopš seniem laikiem Daugavas ūdeņi ir veicinājuši saimniecisko attīstību, bet atsevišķos gadalaikos sagādājuši raizes. Parasti upe neaizsalst vienmērīgi un ledus sega neuzlūst visos posmos vienlaikus. Dažos posmos, sevišķi krāčainajos, visu laiku saglabājas lāsmeņi, kas veicina vižņu un dibena ledus veidošanos. Rudeņos un pavasaros rodas ledus sablīvējumi, bet ledus iešanas laikā izveidojas sastrēgumi.

Ūdenskrātuvei ir liela nozīme ledus apstākļu uzlabošanā – Daugava aizsalst ar līdzenu ledus segu, un tas kavē pārmērīgu vižņu rašanos un to masas kustību, kas kustot radīja grandiozus ledus sastrēgumus.

Pēc spēkstacijas izbūves, laižot no ūdenskrātuves pār aizsprostu lielāku ūdens daudzumu, radās iespēja izraisīt mākslīgu ledus iešanu Daugavas lejasgalā tajā laikā, kad tas ir visizdevīgāk. Pašas spēkstacijas aizsprosts un citas būves tika celtas tik masīvas un drošas, ka tām ledus briesmas nedraud.

Lai arī pēc HES uzcelšanas ledus režīms upē izmainījās un palu briesmas piekrastes iedzīvotājus īpaši neapdraudēja, pavasara plūdi reizēm tomēr pārbaudīja Ķeguma HES dambju un tilta izturību.

1956. gada pavasara plūdi bija pēdējie un arī visbīstamākie. Uz netālās Rembates salas radās ledus sastrēgums pāri visai Daugavai. Applūda plaša teritorija augšpus sastrēguma, jo ūdens līmenis bija cēlies par 4,6 m virs normas.

"Dabas stihijas priekšā likās bezcerīgi savaldīt ledus kalnus, kas tikai par dažiem metriem apstājās pirms apakšstacijas."

Inženiera Ilmāra Lapiņa atmiņas, 1989

Cilvēki nāca skatīties pavasarīgo rituālu, kad brīžiem tilts nodrebēja ledus blāķu triecienos, kad ūdens masas gāzās pāri aizsprostam un lika izjust dabas spēku.

1956. gada plūdus ledus sastrēgumi bija gan Ķeguma tilta augšpusē, gan leļpusē – Tomes teritorijā. Kad 1965. gadā uzcēla Pļaviņu HES aizsprostu, mainījās arī Ķeguma spēkstacijas un ūdenskrātuves režīms. Praktiski tika likvidētas lielo plūdu un ledus masu pārlaišanas problēmas un Jaunjelgavas applūdināšana.

Daugava kļuvusi rāma. Augšpusē upi regulē un piebremzē Pļaviņu HES. Ledus sastrēgumi rūpnieciski "apgūtā" upē tikpat kā vairs neveidojas.

Astoņdesmitajos gados HES par inženieri elektriķi strādāja Artūrs Snips. Rakstnieks Ķeguma dzīvi attēlojis stāstā *Ķopsis pirks govi*.

“Pavasaros, ledus iešanas laikā, cilājās aizsprosta varenie astoņdesmitmetrīgie aizvari. Visu varavīksnes krāsu šļakatu mutuļus šķaidīdami, pāri aizvāriem laidās ledus krāvumi un upes sanesas. Kā tik te nebija – ūdeņu saskalota un ledus līdzī aizrauta! Ciemnieku vidū tika stāstīts par sašķaidītām, no steķiem norautām laivām, par peldošu siena gubu un malkas šķūnišu bēdīgo galu un atgadījumiem ar zaķiem un stirnām, kas nereti bija izmisīgi uz ledus gabaliem patvērušies un tika ūdenskritumā ierauti. Un kas gan te varēja ko līdzēt! Nebeidzamajā ūdeņu pārpilnībā augu diennakti dūca spēkstacijas turbīnas, šūpojās un dārdēja zem pāri braucošām mašīnām dzelzs tilts, un no salti sanošām elektroiekārtām uz visām četrām debess pusēm stiepās elektrizētu vadu tīmekļi.

Kādreiz elektrostacijai piegulošā apbūve bija sīka un zemnieciski miegaina. Cilvēki dzīvoja kā vienā ģimenē. Karu tepat pārlaiduši un pēckara atjaunošanā spēkus netaupījuši, viņi zināja darbu un prastu to aizvērtām acīm izdarīt. Turpretim, spēkstacijai paplašinoties, tika saaicināti jauni strādnieki. Tiem gan kāre uz elektrību vispirms saistījās ar dzīvokli jaunajās mājās, tālab ar darbiem spēkstacijā viscaur vairs negāja kā agrāk. Vīri rēķināja cits citam darba stundas, apšaubīja algu likmes un uzmanījās, lai nepārcenstos bez nepieciešamības vai īpašas atzīmēšanas.”

Fragments no Artūra Snipa stāsta “Ķopsis pirks govi”. –
Literatūra un Māksla, 18.07.1986.

Daugavas HES kaskāde

Vēsture atkārtojās. Turpinot Daugavas HES kaskādes izveidošanu, arī Rīgas HES celtniecības gaitā bija paredzēts applūdināt jaunas Daugavas piekrastes teritorijas, arī daudzas Tomes mājas gan Berkavas pusē, gan Tomes centrā, to vidū arī mājas *Priedes*.

“1968. gada vasaras dienā Tomē mūsu mājās “Priedēs” ienāca Rīgas rajona inventarizācijas darbinieks. Viņš teica, ka skumju vēsti atnesis, ka mums būs no savām mājām jāiet prom, jo te būšot ūdens plašumi sakarā ar Rīgas HES celšanu. Neko precīzi nenorādījis, viņš aizgāja. Vēlāk atbrauca mērnieks – jau saīdzis, kāpēc necērtot kokus nost un māju nejaucot ārā. Ap Ziemassvētkiem saņēmu paziņojumu ierasties Ogrē. Tur satikāties daudzi no Tomes mājām, kam paredzēta nojaukšana (“Veckaktiņi”, “Skujas”, “Dirveikas” u.c.). Solīja, ka celšot Ogrē māju, tur būšot dzīvokli, Ķengaragā dabūšot vienistabas dzīvokli... Atteicos. Norādīja, lai es braucot uz Rīgas HES pie rīkotāja Dūdiņa. Lika parakstīties, ka māju atbrīvosim. Braucu vēlreiz uz Ogrī, tur sekretāre L. Bluķe pavēstīja, ka esot drukas kļūda papīros, mums neesot jāiet prom, tās esot Berkavas puses “Priedes”. Arī Ķeguma ciema padomē uzzināju, ka neesmu sarakstā. Plāni mainījās. Nu ko, nopirkām šiferi u.c. materiālus, izremontējām savu māju dzīvošanai, taču puse vērtības bija samaksāta. Sešus gadus maksājām īri kolhozam. 1974. gada rudenī vienalga bija jāiet prom. Toreiz Ķeguma ciemata priekšsēdētāja A. Smirnova līdzjūtīgi mani izvadāja pa Ķegumu, līdz piekritu tagadējās Estrādes ielas zemītei (toreiz tur bija dārziņi). Nervi neizturēja, ka ik dienas “Priedēs” iebrauca kāds “tiesīgs” mājas gribētājs, skatījās, vērtēja.

Tragiska bija aiziešana no sensenām dzimtas mājām. Kad piedzimu, deviņpadsmitgadīgais onkulis man par godu iestādīja liepu. Ik reizi, kad braucu garām, mana liepa sveicina un es raudu.

Septiņreiz mēri, vienreiz griez – ja tā būtu bijis.”

Annas Kraukles atmiņas, 1997

1974. gadā uzcēla Rīgas HES. Radās jaunas problēmas, un enerģētiķu prātus nodarbināja Ķeguma HES paplašināšana. Tā kā Pļaviņu HES, strādājot galotņu režīmā, pie pilnas jaudas izlaida caur turbīnām daudz vairāk ūdens nekā Ķegums varēja pārstrādāt, bija vērojamas lielas ūdens līmeņa svārstības. Radās nepieciešamība spēkstaciju paplašināt, pielāgojot to galotņu režīmam. Ķeguma HES paplašināšanu varēja realizēt gan tikai 1979. gadā pēc Rīgas HES uzcelšanas. Daugavas kreisajā krastā aizsprosta aizsegā uzcēla otru spēkstaciju ar trim hidroagregātiem, un viss darbs tika koncentrēts uz republikas elektrisko slodžu noseģšanu maksimumstundās. Valsts komisija pieņēma HES-2 ekspluatācijā tikai 1990. gada beigās.

Ķeguma VES (Valsts elektrostacija) no ziemeļu puses.
1968. gads

Drāma uz Ķeguma tilta

"1986. gada 20. septembrī plkst. 13. 50 notika lielākā Ķeguma traģēdija – tilta lielā arkveida pārlaiduma Nr. 7 sagraušana. Lielākā traģēdija tāpēc, ka zaudētas 11 cilvēku dzīvības. Sagraušana tāpēc, ka tas notika tilta kārtējo pārbaužu laikā, uzliekot nepamatoti lielu slodzi un ar primitīvām metodēm nepietiekami kontrolējot laiduma stāvokli. Rezultātā tilta posms ar visām 14 piekrautajām kravas automašīnām, to šoferiem un pārbaudītājiem nobruka uz betona ūdenspārgāznes. Pieļaujamo 182 t vietā uzlikta 336 t! Zīmīgi, ka bojā gājušo vidū bija arī pārbaužu vadītājs un programmas sastādītājs, tā laika Rīgas Politehniskā institūta docents zinātņu kandidāts Valentīns Salcevičs. Tātad viņš ir bijis pilnīgi pārliecināts par savas programmas pareizību."

Inženieris Harijs Jaunzems, 1998

Toreiz cenzūra modri sijāja katru informāciju, arī fotografēt šo katastrofu Latvijā nedrīkstēja... Bet tomēr! 1986. gads uzskatāms par Mihaila Gorbačova "glāstnostj" sākumposmu.

Avīzē *Pilnīgi Atklāti* žurnālists J. Blaumanis daudz Latvijas notikumos meklēja likumsakarības:

"Drāma uz tilta

Lai tā notiktu, vajadzēja ilgajā laikā (instrukcija taču kopš 1965. gada!) pierast, ka NEKAS nenotiek. Bija pierasts reālo dzīvi iesprostot papīru un tintes ietvaros. Loģika te vienkārša: lai cik daudz rakstītu, pārrakstītu, pierakstītu – tiltam viss vienalga."

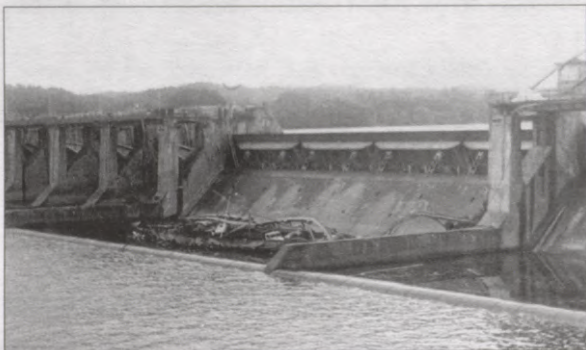
Avārija neietekmēja HES agregātu darbu un elektroenerģijas padevi.

Strādniekus, skolniekus un visus pāri tikt gribētājus veda pāri ūdenskrātuvei (vairāk nekā 1 km) ar dažāda lieluma un dažādas drošības kuteriem.

1986. gada novembrī tika uzceltas metāla kāpnes pāri bojātajam tilta posmam, lai cilvēki varētu nokļūt darbā un bērni tiktu uz skolu.

1987. gadā tika nomontētas Ķeguma tiltam tik pierastās un raksturīgās arkas.

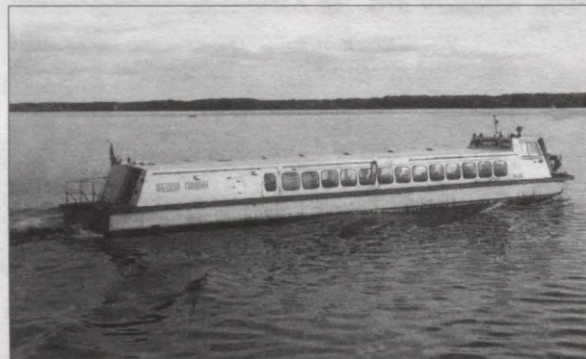
1988. gada janvārī satiksmi pār HES tiltu atjaunoja. Turpmāk braukšana pāri tiltam notiek vienā virzienā un tiek regulēta ar luksoforu.

Ķeguma tilts neizturēja. 1986. gada 20. septembris

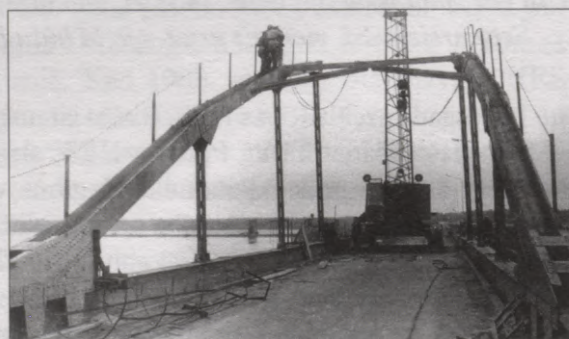
Celšanās pāri Daugavai, 1986

Pasažieru pārvadāšana 1987. gada vasarā

Gājēju kāpnes pāri tilta bojātajam posmam, 1986

Ķeguma tilta arku nojaukšana, 1987

Svētku dienas

1989. gada 20. un 21. oktobrī Ķegumā atzīmēja 50 gadus, kopš Ķeguma HES sāka darboties pirmā turbīna, un 40 gadus, kopš nodibināja Ķeguma strādnieku ciematu.

Sumināti tika darba veterāni. Svētku scenārijs bija plašs – svētku viesu, ciemata iestāžu, uzņēmumu un organizāciju darba veterānu svinīgā pieņemšana Ķeguma ciemata Tautas deputātu padomes izpilddomē, sarkanbaltsarkanā karoga pacelšana virs Ķeguma HES, jubilejas izstādes atklāšana, zinātniski praktiskā konference *Ķeguma HES attīstība 50 gados*, preses konference, svinīgā sēde un svētku koncerts.

Andrejs Berkmanis atcerējās:

“Ķeguma spēkstacijā strādāju no 1936. gada. Te jau visa Latvija pārstaigāja. Strādnieki dzīvoja 8 vai 9 barakās pa 10 cilvēkiem istabā. Lielvārdē un Ogrē dzīvojošie šurp brauca ar autobusu. Trīs maiņas strādāja pa 8 stundām katrā. Tiltu uzlikām 9 mēnešos, bet nesen pēc avārijas vienu posmu laboja divus gadus... Toreiz visi bija ieinteresēti. Elektriķu vajadzēja. Laukos dzīvojam pie petrolejas lampas. Arī naudu labi maksāja. Darbu pārbaudīja.”

Kad nevajadzēja tik daudz urbt, viņš betonēja, remontēja, veica namdara pienākumus, palīdzēja ūdenslīdzināt, īsi sakot, strādāja, darbus nešķirodams. Par pēckara periodu izvaicāts, Andrejs Berkmanis atsmēja:

“Tad mani grūda zemē un atkal cēla debesīs... Kad brāļi un māsu izveda, arī mani no “Lejas Bīķiem” gribēja izdzīt. Paglāba tas, ka pavēles devējs pēc pāris nedēļām pats nomira. Bet atņēma gan visu – no adatas līdz zirgam. Neskatījās, ka trīs mazgadīgi bērni audzināmi. Arī no spēkstacijas izspēra kā korķi no pudeles. Direktors teica – esot limiti pārtērēti, neesot par ko algu maksāt. Man tas nāca par labu, pie namdariem peļņa bija lielāka. Vēlāk, noskatīdamies, kā es strādāju, pulkvedis Labanovs painteresējās, kāpēc neesmu spēkstacijā. Tā nu atkal atgriezos.”

Par godprātīgu, apzinīgu darbu A. Berkmanim pasniegti republikas Augstākās padomes Prezidija Goda raksti, 1966. gadā – Ļeņina ordenis, bet 1995. gadā Latvijas Republikas proklamēšanas 77. gadadienas priekšvakarā Ķeguma HES ilggadējam darbiniekam 92. mūža gadā piešķīra Latvijas Republikas Triju Zvaigžņu ordeni. Par nopelniem Latvijas labā – tā rakstīts šī ordeņa diplomā

Jānis Placēns 1936. gadā sāka strādāt kā palīgstrādnieks, vēlāk bija feldšeris būves ambulancē. Diennakti nācās sniegt palīdzību kādiem 70 cilvēkiem (pārsvarā ar nelieliem ievainojumiem). Otrajā pasaules karā dabūja pieredzēt Ļeņingradas blokādi un badu. Laimējās. Varēja taču palikt purvos... Pēc atgriešanās HES viņš kā elektriķis nostrādāja visu mūžu.

Kārlis Sumerags bija HES plostu ceļa speciālists, kas no Daugavas augšpusē saņemtos plostus izvadīja cauri Ķeguma HES plostu ceļam. Spēkstacijas būves sākumā viņš bija ekskavatorists, vēlāk brauca uz dīzeļlokomotīves. “Vīrs ar zelta galvu un zelta rokām,” tā par viņu teica darbabiedri. Viņa mucinieka talants ir pārmantots viņa Lielvārdē dzīvojošo mantinieku (dēla un mazdēla) darinājumos.

Krista Brauna darba mūžs un domas kopā ar spēkstaciju bijušas, sākot no liellaivu braucieniem būves iesākumā, vēlāk viņš bija mehāniķis, bet pēdējos gadu desmitos kā dežūrmašīnists labi “saprātās” ar vareno tehniku.

Ķeguma HES veterānu tikšanās ciemata izpilddomē. No kreisās: Kristis Brauns, Andrejs Berkmanis, Kārlis Sumerags, aizmugurē – Jānis Placēns, 1989

A. Berkmanis kopā ar meitu Dainu Jansoni Triju Zvaigžņu ordeņa saņemšanas dienā 1995. gada 17. novembrī

No kreisās: H. Jaunzems kopā ar A. Briedi, kas, savulaik būdams Kārļa Ulmaņa apsardzē, pazīst arī Ķeguma spēkstacijas darbu. 1996. gada augusts

Arvien mazāk paliek to, kas savas darba gaitas uzsāka līdz ar spēkstacijas veidošanos, nostrādānot 50, 40, 30 gadus HES. Taču viņu ieguldījums darbā palicis.

“Vai ir labi tie darbinieki, kas gadu desmitiem strādā vienā uzņēmumā, iestādē? Mūsu vecais uzskats, ka tas ir darbinieku “zelta fonds”.

Jaunās domāšanas pārstāvji bieži atsaucas uz ārzemnieku pieredzi, ka, ja jau cilvēks strādā vienā vietā ilgi, tad viņš neesot spējīgs tikt uz augšu. Darbinieki esot jāmaina ik pa 5 – 7 gadiem. Jā, pareizi jau laikam būtu, ja katrs savā darba spēku briedumā sasniegtu savu iespēju griestus, tiktu

izmantots viss viņa radošais potenciāls. Bet diemžēl mūsu dzīves, sadzīves apstākļi, politiskie vēji, arī mentalitāte, sevišķi jau latviešu, rada apstākļus, kad gudri un godīgi cilvēki tā arī netiek pie karjeras kāpnēm. Bet šie darbarūķi strādā, ar pieticību uzņemot to, ko sabiedrība viņiem atvēlējusi – mazu algu, mazu pensiju, nekādu privilēģiju – un kļūst par profesoriem savā darba sektorā un jauno kolēģu vidū. Bez viņu galvām, izrādās, nevar iztikt pat gudri vīri no aizrobežām, kas dienā saņem tik, cik mūsu “profesori” mēnesī.”

Inženieris Harijs Jaunzems, 1998

1996. gada 2. augustā Ķeguma enerģētiķi atzīmēja 60 gadus kopš 1936. gada 1. augustā noslēgtā līguma par Ķeguma spēkstacijas būvēšanu – tāpat kopš celtniecības sākuma.

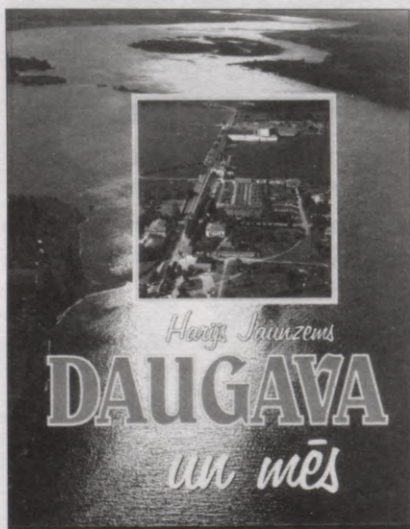
Skolas zālē pulcējās HES strādājošie ar ģimenēm, lūgtie viesi un kā valdības pārstāvji LATVENERGO prezidents E. Birkāns, Saeimas deputāts G. Valdmāns. Notika svinīga sēde, pārrunas par enerģētiķu paveikto, par rekonstrukcijas iespējām un nākotnes attīstības plāniem, debates par gaidāmo privatizācijas procesu. Ar Latvijas pirmās elektrostacijas vēsturi iepazīstināja izstādes materiāli.

“Lai godinātu “jubilāru pašos spēka gados”, 2. augustā notika atceres pasākums. Tika doti zinātniski atzinumi par Latvijas pirmās hidroelektrostacijas vēsturi, par tās rekonstrukcijas iespējām un nākotnes attīstības plāniem.

Pēc zinātniskās konferences svētku dalībniekiem bija iespējams apskatīt Ķeguma HES. Namatēva lomā un pasākuma vadītājs bija Ķeguma HES direktors E. Kūmiņš. Neizpalika ne ziedi, ne dāvanas, ne laba vēlējumi. Skolas sporta zālē notika saviesīgā daļa. Sirmākie klātesošie sacīja, ka visos HES laikos neatceras tik greznu un lielu pasākumu.

Svētki bija lietišķi un galvenais – neaizmirstami.”

Avīze *Ķeguma un Tome*, 1996. gada 16. augusts

Harija Jaunzema grāmata

Šī diena bija svētku reize enerģētiķu veterānam ķegumietim Harijam Jaunzemam, jo lasītāji saņēma viņa uzrakstīto atmiņu grāmatu *Daugava un mēs* par sastapto cilvēku likteņiem, par vērtībām, ko atstājam vai zaudējam. Grāmata veltīta Latvijas hidroenerģētikai, atzīstot, ka 1936. gada 4. augusta Valsts un Ministru prezidenta Kārļa Ulmaņa parakstītais *Likums par Ķeguma spēka stacijas būvi* pavēra ceļu visam turpmākajam darbam Daugavas enerģētisko resursu apguvē.

“Šajā laikā mainījušās gan elektroenerģijas patērētāju prasības, gan ražošanas tehnoloģija, gan attieksme pret vidi. Iespējams, ka nākamās paaudzes mums pārmetīs nevērību pret Daugavas patību, bet nav grūti būt gudram, skatoties pagātnē. Ķegums ir un paliek “pamatakmens” Latvijas “balto ogļu” enerģijas izmantošanā.”

Inženieris H. Jaunzems

Katri svētki un jubilejas saistītas ar pārdomām un atmiņām.

"Darbs man dzīvē bija galvenais. Ja dežurants ziņoja par avāriju, nekavējoties ieradās darba vietā jebkurā nakts stundā. Visiem prasīju disciplīnu. Mans darba kolektīvs bija vislabākais. Piedalījāties sacensībās. Spēkstacijas ugunsdzēsēju komanda rajona sacensībās ieguva pirmo vietu, arī republikas sacensībās nostartējām labi. Uzskatu, ka bez specialitātes cilvēka dzīve ir nepilnīga. Jāmācās."

Nikita Gordijenko

"Valdība uzskats un apziņa, ka disciplīna un atbildības sajūta ir pašas par sevi saprotamas lietas. Lielā cieņā toreiz bija sports. Lai arī politika ietekmē mūsu likteņus, es ar to neaizrāvos."

Laimonis Jakāns

"Izpildīju darbu ar atbildības sajūtu un cieņu pret pārējiem. Kārtība un disciplīna tika prasīta no visiem darbiniekiem. Direktors N. Gordijenko bija disciplinēts, apzinīgs un prasīgs."

Morālu atbalstu mācēja sniegt mans priekšnieks L. Jakāns. Viņš bija īsts paraugs – ļoti godīgs, precīzs un kulturāls cilvēks. Tāda arī viņa ģimene – sieva Anna, kas bija grāmatvede, un dēls Guntars, kas arī strādā spēkstacijā."

Tatjana Rostoka

"Par spēkstaciju varu teikt tā, ka galvenais te bija augsta darba disciplīna, ļoti kārtīgi un precīzi kadri, kas veidoja sportisku, draudzīgu kolektīvu. Jaunajai maiņai novēlu lielāku iejūtību un vērību pret darbu, pret cilvēkiem, lai vairāk sāpētu sirds par spēkstaciju."

Velta Germane

"Man daudz padomu deva vecākie vīri. Ļoti cienīju viņus, centos atrast kopēju valodu ar visiem. Jutām, ka esam spēcīgi, piedalījāties sacensībās, sapratāmies gan darbā, gan svinot svētkus. Priekšniecība bija godīga un prasīga. Es vienmēr saku tā: esi pats krietns, tad ar tevi būs labākie cilvēki."

Jānis Stīpiņš

"Mani Ķegums jau saistīja, sākot ar 1936. gada oktobri, kad ekskavators veica pirmos rakšanas darbus, kad tika likts pagaidu tilts 20 m garumā. No Rembates braucu ar velosipēdu, lai redzētu, kas notiek, jo bija liela interese. 1937. gada maija beigās lika pamatakmeni spēkstacijai, un mēs kā kora dalībnieki bijām no Lielvārdes skolas. Slavas dziesmas dziedāja Ogres skolas koris, bet Lielvārdes un Tomes bērni kaisīja ziedus valdībai. 1939. gadā man bija iespēja redzēt, kā palaida pirmo turbīnu tukšgaitā (skatījos pa durvju spraugu). Ķeguma HES garāžā nostrādāju 33 gadus. Darbu vērtēju ļoti augstu. Neviens darbinieks neizvairījās, ja vajadzēja, strādāja kaut vai divas maiņas. H. Jaunzems atzina, ka Ķegumā tikai patrioti var strādāt. Darbs mūs patiešām vienoja un disciplinēja."

Alberts Sirmāis

"Bijām iecienījuši sporta pasākumus un tajos iesaistījāties ar lielu interesi. Mūsos valdīja sacensību gars. Aizrāvos ar fotografēšanu. Bezgala interesanta bija sabiedriskā grāmatu izplatīšana. Ļoti labi atceros to, ka darbā nekur instrumentu skapjus neslēdza. Cilvēki bija tik apzinīgi un godīgi, ka visu, ko lietoja, nolika vietā, nekas nepazuda."

Citādāka kļuvusi dzīve, citāds ir darbs, un citādi tā veicēji. Pastāv uzskats, ka ar godīgumu neko nevar panākt. Dažam labam no jaunajiem kadriem Ķegums ir kā starta laukums atspērienam uz citu vietu. Viņi šeit nesakņosies. Cerēsim uz čaklajiem un godprātīgajiem."

Gunārs Trencis

"Kolektīvs bija un ir brīnišķīgs. Man vienmēr paliks atmiņā Līgo svētki, tā sirsnība, kas tur valdīja. Ķegums man ir otrā dzimtene."

Auguste Daņilova

"Man ir ļoti labas atmiņas par spēkstacijā nostrādāto laiku. Darbu izpildīju tā, ka nebija nekādu pārpratumu. Nepalaidu garām nevienu ekskursiju, jo tās bija lieliski noorganizētas."

Alfrēds Mazūdris

"Strādāts ir daudz, neesmu sevi taupījusi ne HES darbā, ne kopā ar kultūras darbiniekiem. Kad spēkstaciju apmeklēja dažādas delegācijas no citām republikām, es ciemiņiem klāju mielasta galdus. Man tas patika, un centos arvien kaut ko jaunu izveidot."

Anna Bērziņa

"Bijām labs kolektīvs – gan godprātīgā darbā, gan uzturot kārtību augstā līmenī. Kad 1978. gadā sāka strādāt jaunā stacija, mūsu vecuma vīru komanda pārgāja darbā uz turieni. Visi dežuranti izkristalizējās un palika nopietnākie.

Nodarbojāmies ar dažādiem sporta veidiem, godinājām jubilārus, organizējām balles – visi bijām apmierināti."

Egils Caune

"Uz Ķegumu atnācu 1967. gadā, beidzis institūtu. Kolektīvs bija augsti kvalificēts. Pedantiska kārtība valdīja Guntara Jakāna elektrotehniskās laboratorijas telpās. Vecie darbinieki atbalstīja jaunos, dalījās pieredzē, uz viņiem varēja paļauties."

Jānis Brauns

"Mācoties institūtā, es braucu kopā ar kursabiedriem uz Ķegumu spēlēt volejbolu. Vēlāk HES biju mācību praksē, kad sāku šeit strādāt, biju jau ķegumietis. Maniem darbabiedriem enerģijas pietika darbam, arī sabiedriskajiem pasākumiem, sportam, kultūras dzīvei. Domāju, ka Ķeguma energosistēmā var strādāt cilvēki ar savdabīgu pieeju (jāmāk elektriski domāt), ar apziņu, ka darbam jāatdod visi spēki."

Ilmārs Lapiņš

Viena paaudze nomaina otru, un šī saikne būs tik stipra, cik jaunā paaudze turpinās iesākto darbu. HES veterānu padomē ir jaukas tradīcijas, kas cildina savus ļaudis lielās jubilejās, dzimšanas dienās un svētku dienās, atbalsta dzīves nediēnās.

Šajā grāmatā nav iespējams minēt visus, kas cēlušī, atjaunojuši, strādājuši Ķeguma elektrostacijā, bet viņiem goda vieta ierādīta Daugavas spēkstaciju muzejā uzskaites grāmatā.

- Strādājuši Ķeguma HES līdz mūža beigām:
R. Bērziņš – 22 gadus, K. Brauns – 49, V. Brodežonoks – 22, A. Būtavs – 25, A. Grants – 24, J. Kļava – 33, K. Kļava – 26, P. Krasovskis – 5, A. Krauklis – 48, K. Miķelsons – 33, A. Otto – 23, J. Placēns – 41, K. Sumerags – 36, H. Tombergs – 45, A. Zaļkalns – 44 u.c.
- Strādājuši Ķeguma HES vairāk nekā 40 gadus:
A. Berkmanis – 52, L. Jakāns – 48, V. Germane – 47, G. Trencis – 47, P. Žatkins – 42, F. Batijs – 42, E. Caune – 41, T. Rostoka – 40 u.c.
- Strādājuši 30 – 40 gadus:
V. Ananjevs, J. Brauns, F. Čuikins, O. Dzerkalis, Ņ. Gordijenko, A. Jakāne, V. Krūmiņa, I. Lapiņš, M. Miķelsons, M. Ņekrasova, L. Oškalne, V. Razmisloviča, V. Setensons, A. Sirmais, J. Stīpiņš, V. Šteina, M. Taukača, P. Zambars.
- Strādājuši 20 – 30 gadus:
A. Daņilova, K. Ezeriņš, G. Gavrilovs, G. Jakāns, Z. Kļučņiks, J. Lipšāns, A. Mazūdris, A. Melderis, I. Morics, A. Ošs, Dz. Rozenfelde, L. Sobole, A. Sitova, V. Šubas, A. Taukačs, A. Vilmanis, V. Ziemeles u.c.
- Strādājuši Ķeguma HES un citās Daugavas hidroelektrostacijās vairāk nekā 40 gadus:
H. Jaunzems, E. Kūmiņš, H. Vagulovičs.

Pēc nostrādātiem 20 darba gadiem LATVENERGO sistēmā piešķir nozīmi *Darba veterāns*.

Spēkstacijas darbinieks bija visu cienīts speciālists savā amatā, vai tas būtu elektriķis, montieris, kurinātājs, inženieris vai kāda cita amata meistars. Kadru mainība spēkstacijā bija minimāla, darbinieki apgādāti ar dzīvokļiem un prom aizgāja tikai tad, ja bija kāda īpaša vajadzība.

Ja kaut ko organizēja "hesinieki", tas tika labi izdomāts un sagatavots. Bija atsaucība un pašiem dzīvesprieks piedaloties. Enerģētiķu dienas sarīkojumā satikās dažādu paaudžu darbinieki ar ģimenēm, kur katrs bija lepns, ka pieder pie enerģētiķu saimes.

Pagājuši 60 gadi. Ķeguma spēkstacijas būve pabeigta, paplašināta, modernizēta un joprojām dod elektroenerģiju.

Arhīvā HES darbu dienasgrāmatā arī lasāmi vairāki apzīmējumi – Ķeguma spēka stacija, Ķeguma valsts elektrostacija (VES), Ķeguma hidrocentrāles būve, Ķeguma hidroelektrostacija (HES).

Virs ieejas mašīnzālē ir trīs burti VES – valsts elektrostacija. Kā būs pēc privatizācijas?

HES-1 rekonstrukcija

1989. gadā tika izstrādāts Ķeguma HES-1 rekonstrukcijas projekts, kas pēc dažādām izmaiņām un saskaņošanām tika apstiprināts 1992. gadā.

Jaunajām palīgiekārtām uzcēla piebūvi spēkstacijas ēkai, ierīkojot attīrīšanu, bet no aizsprosta mehānisko ierīču rekonstrukcijas atteicās, saglabājot vecos unikālos vārstu aizvarus, kam līdzīgu pasaulē nav. Sanktpēterburgas rūpnīcā pasūtīja jaunas turbīnas (vienu pat saņēma), bet jaunās vēsmas pārtrauca rekonstrukcijas darbu finansēšanu. Tā kā LATVENERGO trūka līdzekļu, jo kolhozi un rūpnīcas pēc savas "sabrukšanas" par izlieto elektroenerģiju palika parādā vairākus desmitus miljonu latu, tika nolemts ņemt kredītu. Eiropas rekonstrukcijas un attīstības banka (ERAB) to piešķīra ar valdības garantiju. Līdz ar to tika noteikts, ko rekonstruēt, kas dos iekārtas un kādā kārtībā veicami darbi.

Pēc ilgiem konkursiem par turbīnu, generatoru, palīgiekārtu un vadības sistēmu rekonstrukciju un iekārtu piegādi uzvarēja franču firma *GEC ALSTHOM*. Ar to 1996. gadā tika noslēgts līgums, kurā noteikts, ka visa rekonstrukcija jābeidz 2000. gada sākumā, un tad arī jāsāk atmaksāt ERAB piešķirto kredītu. Tāpēc paredzēts 1998. – 1999. gadā veikt divu hidroagregātu rekonstrukciju vienlaicīgi, bet 1999. – 2000. gadā otru divu agregātu rekonstrukciju.

Pēc šo darbu veikšanas "vecais Ķegums" būs atguvis spēku vēl kādiem 30 darba gadiem.

1998. gada 11. maijā Ķeguma HES-1 mašīnzālē piestiprināja plāksni ar tekstu: "*Latvijas nākotnei un labklājībai 1998. gada 11. maijā uzsākta Ķeguma HES rekonstrukcija.*" Svinīgajā pasākumā piedalījās Valsts Ministru prezidents Guntars Krasts, Daugavas HES kaskādes direktors Aivars Frankovičs, Ķeguma HES vadītājs Emīls Kūmiņš un daudzas citas atbildīgas amatpersonas.

1998. gada nogalē pensijā aizgāja dažāda ranga HES speciālisti: HES vadītājs Emīls Kūmiņš, maiņu vadītāji Egils Caune un Gunārs Trencis, muzeja vadītājs Harijs Jaunzems, elektroinženieris Laimonis Jakāns, kasiere Velta Germane, saimniecības pārzine Līvija Oškalne, strādnieki Jānis Stīpiņš, Valentīna Razmisloviča, Auguste Daņilova. Daudziem no viņiem darba stāžs enerģētikā pārsniedza 40 gadu un gūtā pieredze lieti noderēja HES veiksmīgas darbības nodrošināšanā.

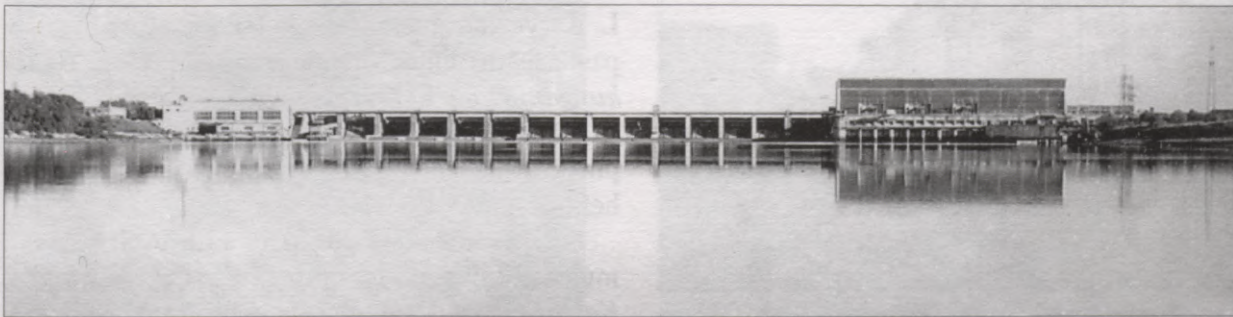
Vai šis ievērojamais darbinieku paaudžu maiņas posms būs arī pagrieziena punkts HES vēsturē? To rādīs laiks. Ķegumieši vēl veiksmi jaunajiem vadītājiem un darbiniekiem!

Skats uz HES-1 un HES-2 no Liepu alejas, 1998

Ķeguma HES darba veterāni 1998. gada 29. decembrī

Skats uz Ķeguma HES-1 un HES-2 no Daugavas lejteces 1989. gada septembrī

LATVIEŠA PASAULE – VIŅA SĒTA

Māju vēsture

Pret dabu latvietis izturējās ar bijību. No rīta sasveicinājās ar sauli, vakarā, to svētiot, atvadījās. Lauku sētā, tās apkārtnē katra ievēribas cienīga vieta bija apgūta, iekopta un saglabāta vēsturē ar saviem vietvārdiem. Laika gaitā viensētas ļoti cieta. Pēc Otrā pasaules kara 1949. gada represijās un kolhozu dibināšanas gados Latvijā aizgājušas bojā vairāk nekā 10000 viensētas, līdz ar to izzuda vietvārdi, lauku sētu raksturīgās iezīmes. Arī Ķegumā. 1950. gados sākās lielāko māju nacionalizācija, tas ir, īpašnieki pārtapa par sava bijušā īpašuma īrniekiem, savukārt kopsaimniecībās veidoja “centrus”, pārceļot turp nomaļās mājas. Vara cīņā pret “buržuāzisko nacionālismu” nesaudzēja ne cilvēkus, ne vietu vai māju nosaukumus. Politizēja kolhozu, ielu un māju vārdus.

Ķeguma strādnieku ciemata pastāvēšanas pirmajos (piecdesmitajos) gados daļu māju un to īpašniekus atceras toreizējā izpildkomitejas sekretāre Ausma Ūzule:

Ezerkalni – Mārtiņš Zemītis, Vītolīni – Katrīna Vītolīņa, Kraukļi – Mārtiņš Rijnieks, Lejasčankas – Kārlis Lejiņš, Kaceni – Pēteris Vārpa, Cīruļi – Jānis Jakubovičs, Vāveres – Anna Burdikova, Čankas – Milda Buša, Kalnačankas – Emīlija Slastorte, Pārslas – Augusts Kārklīšs, Dzintari – Olga Karvecka, Krasti – Arnolds Aizsilnieks, Putniņi – Irma Pētersone, Prauliņi – Paulis Grieze, Aizvēji – Ivans Setenšons, Saulstari – Kārlis Tomšons, Dzeņi – Vera Ūdre-Grāvere, Grāvji – Emīlija Špirka, Līdakas – Alfrēds Līdaka, Lejiņas – Marianna Bandere, Zariņi – Kārlis Zariņš, Skabargas – Roberts Pētersons, Birzītes – Made Rūte, Baloži – Zelma Balode, Miesnieki – Jānis Dīķis u.c.

“Ķuļamais dampis” Placēnu dzimtas “Dārziņos”, 1926

Fridriha Bērensa fon Rautenfelda īpašumā. Atmiņu stāstījumos daudzkārt minēta Ķeguma muiža. Muižkungu cilvēki atceras kā labsirdīgu, viņš esot paļāvies uz latviešu zemniekiem. Pati kundze mazāk “grozījusies” ļaudīs, bet pie jaundzimušajiem gājusi raudzībās ar dāvanām. Pirmajā pasaules karā zeme tika pārvērsta frontes līnijas ierakumos, blindāzās. Arī pati muiža tika sagrauta. Saimniecību atjaunoja ar nosaukumu *Līdumi*, jo tā bija kārtīga lauku sēta: dzīvojamā māja, liela kūts, piedarbs, smēde. Divdesmito gadu beigās Rautenfeldi, atdevuši dažiem apkārtnējiem saimniekiem savus būv-

“Mazķegumi”, tālumā redzamas Līdumu saimniecības ēkas

Kāpēc mēs mīlam vecas ēkas?
Vecās ēkās ir droša gaisma.
Jauno māju visā tai spēkā
Ir kāda tumsa mazliet baisa.
Kāpēc mēs mīlam vecas ēkas?
Vecās ēkas ir iedvesmotas.

I. Ziedonis

Līdz ar HES ūdenskrātuves izveidi daudzas mājas pārvietoja citur, bet māju vārdi izzuda. Interesanta ir māju vēsture. Katra senā māja glabā savus noslēpumus...

Līdz 1920. gadam Ķeguma apvidus zeme bija Līdumu kūti pārbūvēja par dzīvojamo māju – kopmītņi. Līdz applūdināšanai tur izvietoti HES strādnieki, smēde izmantota kā kalēju darbnīca. L. Karveckis atceras, ka pie HES kantora barakas pasta kastītē bijusi vēstule ar adresi: “*Cien. Bulles kungam Ķeguma muižas kūtī.*”

Mūsu dienās daudzas senās mājas ir iekļautas pilsētas apbūvē. Tās var atrast ne vairs pēc vārda, bet pēc adreses – ielas nosaukuma, ēkas numura.

Vairākas mājas savulaik bija iepirkas no muižas. Tajās, piemēram, Čankās, Lejasčankās, Kalnačankās, Kacenos, dzīvoja agrākie kļaušinieki.

1949. gadā daudzu māju īpašniekus represēja.

*"Lejasčankas" (tagad Birzes ielā 12), 1939.
Mājas 1939. gadā no Freimaņu ģimenes nopirka Lejiņi*

*Placēnu dzimtas mājas "Dārziņi", 1933. Tās applūdināja
1939. gadā*

Kraukļus Daugavas krastā divdesmitajos gados cēla Mārtiņš Rijnieks.

"Kādreiz prezidents Kārlis Ulmanis, pa seno lielceļu braukdams ar mašīnu garām Ķegumam, redzējis, ka tēvs postalām kājās ar pļaujmašīnu pļauj rudzus. Prezidents esot apstājies, parunājies un prasījis, vai varot zemnieku nofotografēt. Vēlāk šī fotogrāfija ar Mārtiņu Rijnieku rotāja Latvijas valsts 100 latu naudas zīmi."

M. Rijnieka meitas Līvijas Stepītes atmiņas, 1989

Mārtiņa Rijnieka kāzas ap 1906. gadu

Nākamo sievu Annu Mārtiņš nolūkojis Lindes muižā, kur viņš bija priekšstrādnieks.

Rijnieki iekopa zemīti, bet Pirmajā pasaules karā viss tika izpostīts. Nācās sākt dzīvi no sākuma.

Mārtiņš Rijnieks

1936. gadā M. Rijnieks uzzināja, ka sakarā ar spēkstacijas būvi māju nāksies pārcelt, un saņēma zemi aiz dzelzceļa. Rijnieku ģimene pati saviem spēkiem, izmantojot dažus Rautenfeldu atdotos būvmateriālus, uzcēla otrreiz **Kraukļu** māju (tagad Ozolu ielā 1). Mārtiņš no Pētera Vārpas klāt vēl nopirka 2 ha zemes un turpināja saimniekot kopā ar sievu un meitu Līviju.

Kamēr cēla HES, vecajā **Kraukļu** mājā dzīvoja elektrostacijas cēlāju Osmaņu, Girucku, Rogu ģimenes, bet 1944. gadā oktobrī uzlidojumā mājas nodega.

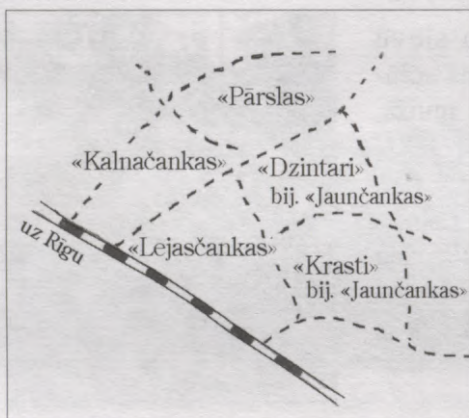
Līvija Rijniece ar zirgu pie vecajiem "Kraukļiem", 1934

Līvija siena pļavā pie jaunuzceltajiem "Kraukļiem", 1939

Līvija Stepīte pie Kraukļu mājas daļdārza dienvidu pusē, kur iestādīts vairāk nekā 300 visdažādāko augu

Saimniecību situācijas plāns 1940. gadā

zinātniskie darbi par tautsaimniecību. Plašs apraksts par viņu lasāms 1996. un 1997. gadā Latvijas Universitātes izdotajā žurnālā *Latvijas Vēsture*.

Valija Aizsilniece ar bērniem pārcieta kara grūtības tepat Latvijā. Ķegumā un arī Rembates pusē joprojām rosīgi darbojas sakupļojusi Aizsilnieku dzimta. Zinām veikalu *Salenieki*, kas iekārtots bijušajā *Krastu* saimniecības ēkā.

"Krasti", 1938

Aizsilnieku dzimta 1997. gada augustā

Līvijas vīru Arvīdu Stepīti 1941. gada 14. jūnijā kā daudzus citus apcietināja un izsūtīja uz Sibīriju. Viņš izturēja, atgriezies strādāja SCO (Starpkolhozu celtniecības organizācijā).

Līvija Stepīte bija *Kraukļu* māju dvēsele. Vispirms viņa apguva zinības daļdārzniekuursos, tad iesākās skaistumdārza periods. Viss pārdomāts, izplānots, sakopts. Dārzs kļuva slavens. Uz Ķegumu brauca pieredzē no visas Latvijas, no citām PSRS republikām...

Ar sniegpulkstenīšiem sākot, tas pakāpeniski plauka, ziedēja visu gadu līdz pat mārtiņrožu košumam. Dārzs it kā runāja. Viss prasīja rūpīgu darbu. Tas bija Līvijas sirdsdarbs, ko nevar veikt ar pavēli vai norādījumiem.

Ar mīlumu un cieņu Līviju Stepīti atceras daudzi ķegumieši. Atsauksmju grāmatā krājās apbrīna par skaisto apkārtni, līdz, saņemot ziņu, ka brauks ciemiņi no Vācijas, Līvijas sirds neizturēja lielo piepūli, lai "uzsvaidzinātu" apkārtni. 1990. gada 21. jūnijā kapu kalniņā aizveda ziedu saimnieci, blakus ieliekot atsauksmju grāmatu par skaisto dārzu. Citas ātrāk, citas vēlāk nonāka puķes un arī pats košumdārzs.

No muižas iepirtās mājas *Jaunčankas* Pirmajā pasaules karā sagrāva. Tās, daļēji atjaunotas un nosauktas par *Krastiem*, 1931. gadā nopirka Valija un Arnolds Aizsilnieki – darbīgi, izglītoti, saimnieciski cilvēki. Iekopa savu 21,4 ha lielo zemi, audzināja piecus bērnus.

Arnolds bija aktīvs sabiedriskais darbinieks, zinātnieks. Viņš darbojās Latvijas Centrālajā Padomē un Latviešu Nacionālajā fondā un bija tā priekšsēdētājs pirms Andreja Eglīša, darbojās kā Latvijas Universitātes revidents un kooperācijas kursu vadītājs, bija *Turības* skolas dibinātājs, kopdarbības žurnālu līdzstrādnieks.

Liktenis viņu izšķīra no ģimenes, no tuviniekiem 1944. gada rudenī. Arnoldam, glābjot savu dzīvību, nācās emigrēt uz Zviedriju. Palikuši profesora A. Aizsilnieka

Tagadējā **Dzintaru** māja arī saukusies *Jaunčankas*. Pirmajā pasaules karā mājas sagrāva, ap 1929. gadu tās atjaunoja un pārdēvēja par *Dzintariem*. Mājas saimnieces bijušas dvīņumāsas. Glītas, darbīgas, bet sīkā auguma dēļ iesauktas par cukurvistiņām. Otrā pasaules kara laikā viena māsa nonāca Sibīrijā, bet otra Austrālijā. Māsa no Sibīrijas atgriezusies dzimtajā Ķegumā. Šajā mājā atradās Rembates pagasta telefonu centrāle līdz 1939. gadam, kad uzcēla Ķeguma pasta ēku. 1951. gadā *Dzintarus* nacionalizēja.

1939. gadā Mārtiņa Zemīša uzceltajos **Ezerkalnos** atradās frizētava. Jau 1939. gadā te strādājusi friziere Milda Līce, kas savu pēdējo 98. dzimšanas dienu nosvinēja 1998. gada 20. februārī. No tālienes esot braukuši "pie Mildiņas pēc smukuma". Mājas otrajā stāvā dzīvoja Zemīšu ģimene. 1951. gadā māju nacionalizēja. 1957. gadā tās pirmajā stāvā no *Kraukļiem* pārcēlās izpildkomiteja, kas šeit atradās līdz 1972. gadam.

Vītolīšos bija skārnis, tur pārdeva gaļu.

Trīsdesmito gadu beigās dzelzceļa apkārtne būvēja jaunas mājas, tirgotavas. Stacijas ēkā izbūvēja skaistu avīžu kiosku.

Tagadējā Stacijas ielā 1 atradās Mārtiņa Zemīša lauku bode. Vēl tagad ielas pusē redzama veikala durvju vieta.

Pretī Ķeguma pilsētas domes ēkai atradās privātā maizes ceptuve, kurā labprāt iepirkās gan spēkstacijas būvētāji, gan pārējie iedzīvotāji un garāmbraucēji.

Bijušā **Katlabedres** kroga tagadējās ēkas saimniece Skaidrīte Burdikova te dzīvo no savas dzimšanas – 1924. gada.

"1921. gadā mans tēvs Jānis Averka par labu karošanu un Latvijas aizstāvēšanu pret Bermontu kā dāvinājumu saņēma Lielvārdes muižas zemi un kroga ēku. Tēvs pārnāca dzīvot uz "Katlabedrēm" no Lauberes, bet māte Anna bija no Kurzemes. Viņi apsaimniekoja 20 ha zemes. Kad sāka celt Ķegumu, tēvs aizgāja tur strādāt, pieveda materiālus ar savu zirgu. Mūsu mājā tika izvietoti kādi 30 spēkstacijas strādnieki gan no Latgales, gan Kurzemes. Otrā pasaules kara laikā māte bija ļoti slima, tāpēc karu pārlaidām tepat. Vācieši krogā pārnakšņoja un devās Rīgas virzienā.

1945. gadā pie mums dzīvoja strādnieks Fricis Bērziņš. 17. martā viņš atveda mājās zirgu no HES darbiem un pavēstīja, ka saimnieks aizvests prom. Vēlāk uzzinājām, ka tēvs "par dzimtenes nodevību" izsūtīts uz 5 gadiem un atrodas Mordovijā Dubrovas labošanas darbu nometnē. Izturēja, pārnāca mājās un, cik spēka bija, tik saimniekoja. Tēvs nesagaidīja ziņu, ka ir reabilitēts."

Skaidrītes Burdikovas atmiņas, 1997

Pa kreisi "Vītolīni", pa labi "Ezerkalni". Tālumā pasta un dzelzceļa stacija, 1939

"Ezerkalni", 1939

Avīžu kiosks stacijas telpā, 1938

Skats uz "Katlabedres krogu" no Daugavas puses, 1996

"Dūmiņi", 1996

Dūmiņi – māja Kuģu ielā 9, kura iezīmēta jau 16. gadsimta kartē un 1938. gadā iepilnātajā māju aplūdināšanā ir "izglābusies". Tajā savu mūžu līdz 1992. gada 10. maijam nodzīvoja dzejnieka Jāzepa Osmaņa māte Jūlija Osmane.

"Tur netālu no mana bērnības pagalma,
Daugavas krastā aiz sirmpelēkas mājas stūra
Plešas pieneņu lauki
Kā dzeltena jūra. (...)
Bet Daugava!
Brīva no ledus un plaša,
Plūst, baltu mākoņu pilna..."

Jāzeps Osmanis

No dzejoļa "Pieneņu lauki", *Dūmiņos*, 1971

"Es esmu Ķeguma zēns, kas pieredzējis spēkstacijas, mūsu pirmās HES, tapšanu, tās izpostīšanu Otrā pasaules kara beigās un atjaunošanu pēckara gados. Liktenis jau no bērnības uz visu mūžu mani satuvināja vēl ar citu gaismas avotu – ar grāmatu. (...)

Apciemojot māti, saglabāju tuvību ar Ķegumu. Ķeguma vīri, agrākie kaimiņi Tombergs, Daukšta, Kļaviņš, Leimanis, Grants, Miķelsons, pirts brālis Riekstiņš, smaidīgais Šidlovskis, Čuda un daudzi citi, atstāja manī savus rakstura spiedogus. No katra palikusi kāda asprātības kripatiņa. Tā mācījusi it visur un vienmēr ar cilvēkiem atrast kopēju valodu un saskaņu, no visām dzīves situācijām iziet ar smaidu.

Atmiņā spulgo vasarīgās Daugavas plašais, debesspožais līmenis ar Birzgales meža, Ķeguma aizsprosta un Tomes padebešu fantastiskajiem atspulgiem, ledus tumši noslēpumainais spogulis rudeņos, blāvais, lauska tricinātais, grumbuļainais ledus lauks ziemas krēslā, kad ar slidām pār dzestro plašumu traucos kā putns... Un kur Lāčplēša akmens? Tolaik tas atradās Daugavmalā netālu no "Dūmiņiem"... Un kur Ķeguma kalni? Tagad tur blīvējas māja pie mājas... Agrāk tur sals, saule un vējš rotaļājās ar visās varavīksnes krāsās zaigājošo sarmas puteni virs slēpotāju galvām... No Čankas kalna, kas tagad ieslēpies egļu pazarēs, bērzu un kļavu lapotnēs, visu Ķeguma ciematu toreiz varēja pārredzēt kā uz delnas...

Jāzeps Osmanis. No atmiņu krājuma "Vienīgi jums!". – Rīga, *Annele*, 1997

Ķegumiešu govīs ganībās, 1960

Gandrīz katrā ķegumiešu ģimenē bija govys. Tās ganīja trīs baros: kalna bars, dzelzceļnieku bars un hesinieku bars, kas bija pats lielākais. Iedzīvotājiem ierādīja ganības un siena pļavas. Noteiktā kārtība – govys aizvešana pie sava bara, "atsveicināšanās" no tā un mājās vešana – tikusi uztverta kā nopietna rituāla daļa. Govys taču bija ģimenes barotāja.

Dažas gotiņas arī šodien "uztur" savu ģimeni.

Sienā laikā saimniekiem talcinieki nāca no daudzām apkārtnes mājām, 1951

Mūsu dienās šeit ir Skolas ielas apbūve. Pa labi redzama ugunsdzēsēju māja ar tornīti, 1952

Daugavas kreisais krasts. Priekšplānā "Kalna Biķi", pa kreisi "Lejas Biķi", tālumā "Žukas", 1939

Savādnieki

Kā jau katrā apvidū, arī Ķegumā dzīvojuši savādnieki. Piemēram, brāļi Eglīši, kas bijuši lieli meistari. Kad Daugavas kreisajā krastā līdz ar HES celtniecību izcirta mežus, abi brāļi dzīvoja pie Tuntuļupītes. Tur jau ilgu gadu atradās viņu pašu būvētas ar koka turbīnu darbināmas dzirnavas, gaterzāģis ar koka tapām, koka sliedes. Kad applūdināja apvidu, viņi uzbūvējuši mājiņu uz riteņiem. Zirgs vilcis mājiņu, viens brālis turējis grožus, otrs esot cepis pankūkas istabiņā. Viņiem bijusi kuļmašīna, kurā esot metuši labību tieši no uzkalna iekšā. Veduši pienu ar paštaisītu koka velosipēdu. Kādu laiciņu viņi dzīvoja pie *Pārslu* mājam. Apkārt bija meži, vidū lauki, ābeļdārzs. Kad brāļi nomira, mājiņa palika pamesta. Eglīšiem Ciemupes kapos uzlikts viņu pašu taisītais pieminekļis *Fricis un Voldis Eglīši*.

Kādu laiku mājiņā apmetusies vientuļa, īpatnēja sieviņa, tā sauktā suņu Mīle. "*Es neesmu suņu Mīle, esmu Emīlija Štrauha, un suņu audzēšana ir mana profesija*," viņa teikusi. Tante savāca (reizēm arī pievāca) un kopa klīstošos suņus. Kad no Eglīšu mājas viņu izraidīja, tad suņu Mīle ar visiem vairāk nekā 20 suņiem pārcēlusies uz kādu tukšu mājeli – būdu dzelzceļa malā Ciemupes pusē. Pēc gadiem nomira tante, izklīda suņi, bet senākie ķegumieši viņu vēl atceras.

Savādnieks bija Jānītis, kuru pazina arī kā labu kurpnieku. Maza auguma labsirdīgais vīriņš ar savu zirgu bija neatvietoājams zemes darbu veicējs gan Ķeguma mājās, gan Tomes pusē. Traktoru toreiz nebija, un visi centās sarunāt Jānīti, jo "Jānītis ar Ansīti strādāja godīgi". Kad būvēja HES, Jānītis, kam nebijis, kurp iet, reizēm pārnakšņoja *Lejas Biķos* pie Andreja Berkmaņa, kamēr kļuva "savējais".

"Kad Jānītis iedzēra, tad kāds jau saprata, ka zirgam groži jāatsien, lai nevelkas pa zemi, kāds palīdzēja Jānītim iesēsties ratos, un zirgs savu "uzdevumu" izpildīja bez kļūmēm. Tas lēnām gar ceļa malu tika pāri tiltam un "*Lejas Biķu*" sētsvidū zviedza, kamēr mājinieki nāca to izjūgt un palīdzēja Jānītim nokļūt savā vientuļnieka istabā."

Dainas Jansones atmiņas, 1998

Ķegumieši ar gaišumu un prieku atceras Jāni Oliņu, kas trīs gadu desmitus rūpējās par pasta iznēsāšanu iedzīvotājiem. Visi viņu sauca par labsirdīgo un zinošo "pasta Jānīti". Viņam bija jānokļūst gan Tomes, gan Rembates un Ķeguma mājās. Jānītis bija ļoti iemīļojis ziedus, tos audzēja un rūpīgi kopa. Jānīša puķu lauki – gladiolas un tulpes – atradās pretī domes ēkai ielas pretējā pusē. Viņš nebija puķu biznesmenis, bet gan selekcionārs un, kā pats teica, "gāja pie meitenēm – skaistulēm – parunāties".

Patīkami ir tie cilvēki, kam dzīvē nemaz neiet tik viegli, bet kuri ir dzīvespriecīgi un darbīgi kā pasta Jānītis. Zīmīgi, ka ziedu salons *Grieta* atvērts Jānīša bijušajā pasta dzīvoklī.

Mēs esam tik dažādi! Vieni to pamato ar to, ka Dievs mīl visus, otri –, ka tas ierakstīts zvaigznēs. Gribot vai negribot katrs esam savādnieki, tikai šodienas skatījumā to apstiprina zodiaka zīmes, horoskopi, astroloģijas ABC... Kā neticēsi? Piemēram, Ūpja zīmes gadā dzimstot noslēpumaini, nedaudz dīvaini ļaudis. Šo cilvēku dzīvi varot pavadīt noslēpumaini apstākļi, īpašs dzīves ritms, spēja pareģot nākotni. Pamazām šos cilvēkus apkārtējie pieņem kā īpatņus, kā savādniekus. Protams, ka dzīvi savdabīgu padara arī vientulība.

Jānis Pīks-Tomens ar zirgu Ansīti ap 1960. gadu

Vieta, kas mums uzticēta

Ķegumieši lepojas ar saviem novadniekiem, cilvēkiem, kas šeit dzīvo un ar savu darbu, talantu ir pazīstami un cienīti visā Latvijā.

Vairāk nekā 30 gadus ķegumiete no Tomes puses *Briežiem* ir rakstniece Regīna Ezera, kas arvien rod iespēju rūpīgi koptā un bagātā valodā izteikt savu pārdzīvojumu un noskaņu nianšes kādā jaunā grāmatā.

Kopā ar Valsts prezidentu Gunti Ulmani Triju Zvaigžņu ordeņa piešķiršanas ceremonijā 1995. gada 17. novembrī. Pirmajā rindā 5. no kreisās – Regīna Ezera, otrajā rindā 5. no kreisās – Andrejs Berkmanis

“Vai tie ir laimīgi, kas šeit dzimuši? Katrā ziņā viņiem ir pamats – varbūt lepni, varbūt zobgalīgi – par sevi sacīt, ka nevis viņi izvēlējušies Ķegumu un ka, drīzāk otrādi, Ķegums izvēlējis viņus. Es pie tiem nepiederu. Taču droši vien piederēšu pie citiem – kurus no šejienes aiznesīs ar kājām pa priekšu. Bet, kamēr dzīva, dzīvot nevēlos nekur citur. Varbūt tas nozīmē vienīgi to, ka esmu jau pārāk veca miglainām alkām pēc kaut kādām zilām tālēm? Bet vai ir vajadzīga simtprocentīga skaidrība? Galu galā nav krimināllieta, un runa ir tikai par pieradumu, pieķeršanos, nu, labi, varbūt par mīlestību. Un šajā gadījumā atzīties mīlestībā vēl jo vieglāk tālabad, ka šī ir viena no retajām apdzīvotajām vietām, kas Latvijā ir vīriešu dzimuma. Ķe–gums ... Nostādīta aci pret aci ar viņu, sāku vēdināt atmiņas, kad pirmoreiz dzirdēju šo vārdu. Visdrīzāk, 1936. gadā, kādā no sestdienām, kad abas ar mammu bijām pretim tēvam, kas ņēma dalību Ķeguma spēkstacijas būvē un pārradās mājā tikai nedēļas nogalē. Es galīgi neiztēlojos, ko tēvs tur dara, vēl vairāk, man bija tumša bilde, kas vispār ir spēkstacija. Tā likās kaut kas līdzīgs Rīgas dzelzceļa stacijai, kurā ar mammu gaidījām tēvu pārbraucam no Ķeguma, – ne īsti stikla siltumnīcai, pa kuru skraida cilvēskudriņas, ne īsti milzīgam akvārijam ar lielām un mazām ņudzošām zivīm. Krietni vēlāk, kad jau zināju, ka “HESā taisa elektrību”, man ienāca prātā tēvam pavaicāt, ko viņš tanī darījis un varējis sadarīt, nebūdamas nedz elektriķis, nedz celtnieks. Esot strādājis savrupmāju iekšējā apdarē. Tagad, ejot pa Liepu aleju, ikreiz uzmetu aci. Droši vien kaut kur tur iekšā, aiz

oranžajām ārsienām, joprojām vēl atrodams šis tas, kam tēvs savlaik pielicis roku. Tās varētu būt grīdas. Vai varbūt durvis? Vai palodzes? Kā jau galdniekam ...

Taču dzīvot uz Ķegumu mani atveda drīzāk nejaušība nekā likumsakarība. Neko nemantoju ne no viena. Un samērā lēti nopērkama puspabeigta lauku māja, kur pavadīt sākumā tikai vasaras, varēja atrasties arī pavisam kur citur. Pat grūti noticēt, ka aizritējuši jau vairāk nekā trīsdesmit gadi! Puse no cilvēka mūža. Ja Liktenim būtu labpaticis aizvest mani uz citurieni? Es gan esmu, kā varētu sacīt, savas dzīves vienīgā galvenā varone – un tomēr! Citur mana dzīve iznāktu citāda un tā tad kaut kādā ziņā savādāka būtu arī es pati. Vismaz manas grāmatas būtu savādākas. Tas gan – simtprocentīgi droši! Bez “Latgaļu sādžas”, bez stopēšanas uz šosejas, bez neskaitāmajiem kilometriem, kas nostaigāti kājām pa šejienes mežu mežiem, pa ceļiem un neceļiem ... Dažai vietai esmu devusi pat savus nosaukumus. Piemēram, *Paralēle*. Vai, sacīsim, *Kleitas cirsma*. Vai, teiksim, *Pasaules skaistākā vieta*. Acu priekšā uzreiz parēgojas palmas dienvidjūras krastā, vai ne? Nebūt, nebūt! *Pasaules skaistākajā vietā* aug skaistākās priedes pasaulē. Šitā–ā–ādas! Astondesmito gadu sākumā tik tikko iecerēto romānu tetraloģiju pat biju ierakstījusi par “Desmittūkstoš kilometru divatā ar suni” un tikai vēlāk pārdēvēju par “Pati ar savu vēju”. Un ja arī kopš tā laika ir apritējuši, vai dieniņ, jau veseli piecpadsmit gadi, nepavisam nav izslēgts, ka esmu noļuksījusi vēl otru desmittūkstošu, gan tiesa, vairs ne ar to pašu suni. Soļojot meža klusumā bez steigas, jo nekur neko jau nevar nokavēt, ienāk prātā dažnedažādas *fiksas idejas*, no kurām kā no putnu izdētām dažāda izmēra olām var izperēt lielākus vai mazākus prozas gabaliņus. Man laikam ir kājminamais domājamais aparāts...

Kad mežā iebrēcas motorzāģis, pasdies, tanī pusē, kur *Pasaules skaistākā vieta*, man uzreiz iebrēcas sirds bailēs par savām majestātiskajām priedēm, kas balsta debesjumu kā antīkas kolonnas. *Sa–vām...* Paskat, es sāku piesavināties jau šejienes priedes!

Šis tas laika gaitā, protams, ir mainījies un šo to, kā vēlāk atklājies, es esmu izfantazējusi. Kaut bez ļauna nolūka. *Paralēle*, kā izrādījies, nemaz nav paralēla. Un *Kleitas cirsma* jau sen vairs nav “cirsma”. Kāpēc *Kleitas*? Tāpat. Pēc viena mazliet jocīga atgadījuma. Kad cirsma vēl bija patiešām “cirsma” un nevis jaunaudze, kā ir patlaban, vienpavasār uzdūros milzīgai murķeļu kolonijai. *Loms*, ja atļauts tā sacīt par sēnēm, pārsteidza mani nesagatavotu: ne groza, ne somas, ne polietilēna – nu, kaut vai papīra kules! Dabūju vilkt nost kleitu. Nogērbu, apakšmalu sasēju ar kabatas lakatiņu. Iznāca tik ietilpīgs auduma maiss, ka bail! Nebūtu izdomājusi, kazi, nožēlotu vēl šobaltdien... Tāds ķēriens gadās varbūt vienu reizi mūžā!

Ja suņa mīnuss ir tas, ka viņa mūžs īsāks nekā cilvēka mūžs, tad koka pluss ir tas, ka viņš dzīvo ilgāk par cilvēku. Un vai tieši koki nav tie, kuros visredzamāk materializējas Laiks? Izspūrušais pusaudzītis, kas vēl pavisam nesen atgādināja žogmalā augošu krūmu, nedaudzos gados izvērties par krāšņu žuburbērzu, kas, lapām dzeltējot, ik rudenī pārtop par ugunsgrēku ar četrām liesmu mēlēm. Augstu virs jumta izslējusies kļava, kas zilā brezenta somā atceļojusi no Mežaparka ar sabiedrisko transportu. Bet pret lapegli, kas urbjas debesīs kā skrūvgriezis, skatiens aizvien atduras kārtējā pārsteigumā: vai patiesi to atstiepām divatā? Nopietni? Un tas bija mūsu spēkos? Neesam taču nekādi Atlanti, Herkulesi vai Kokneši, vai Iljas Muromieši. Divi sievišķiņi bez iespaidīgiem bicepsiem – tricepsiem. Un mazā uzkalniņā, kur reiz ierušināju brūni lakotu bumbulīti, necerot ne uz ko, gluži nemanot izaugusi kastaņa. Šoruden bija pirmie augļi. Vai par kastaņiem var teikt, ka tie ir “augļi”? Vai arī tās ir “sēklas”? Vai tās ir “ogas”? Kad zaļais adatu kažociņš kritienā pāršķeļas, pasaulē lūkojas spīdīga, brūna acs.

Varbūt arī man tāpat kā brezenta somā atvestajai kļavai šepat kaut kur tuvumā ir saknes? Zem velēnas tikai neredzamas. Tāpat kā viņai. Vai arī es, līdzīgi lapeglei, pār jumta kori un pāri dūmenim neurbjos debesīs kā skrūvgriezis, it sevišķi, kad tās zilas? Vai kā žuburbērzs, lapkritim tuvojoties, neplīvoju četrām uguns mēlēm? Vai neraugos pasaulē ar brūnu un spīdīgu kastaņas aci? Iespējams, ka jā. Visticamāk, ka jā...

Regīna Ezera

ĶEGUMA PILSĒTAS VĒSTURE

Apdzīvotā vieta

Savā laikā Ķeguma apvidū bija apmetušies lībieši. Vissenākie apliecinātāji tam ir vietvārdi, piemēram, *Ķilupe*. Lībiešu valodas vārds *kila* tulkojumā nozīmē “ciems”, “upe”, arī “skaļš”, tātad – ciemupe, skaļupe. Protams, neviens vietas nosaukums nav dots kā skaņu savirknējums. Ir tik senī vietvārdi, ka mēs nesaprotam to jēgu, ja neiedziļināties arhīvu materiālos. Savu iespaidu atstāja vācu, poļu, zviedru, krievu laiki. Piemēram, 1795. gadā *Dīdiņu* māja saukta *Dihdin* vai *Dieding*, 1892. gadā – *Рингмундсхофъ Дидинъ* (Rigmunsdorfas *Dīdiņi*).

Grāfa J. A. Saliasa (1841–1908) romānā *Vidzemniece uz Krievijas troņa* (Rīga, Zinātne, 1994), kas attēlo 18. gadsimta divdesmitos gadus Vidzemes provinces dzīvē, aprakstīti notikumi arī “Ķeguma sādžā”, kur it kā dzīvojusi Kristīne – Krievijas carienes māsa.

“Katlabedres”, 1998. Skats no A puses. Līdz ar mājas galu bijusi Rembates un Ogresgala pagasta robeža

Kulšanas talka “Auzbiķos” trīsdesmitajos gados

Vieni šeit ir dzimuši, citus atvedis liktenis, vēl citiem ir kādi sevišķi iemesli šeit atrasties, piemēram, tirgošanās. Kā senatnes liecinieki tam ir krogi. “No krodziņa uz krodziņ...” – tikai 2 km bija no *Katlabedres* kroga līdz *Buļļukrogam*, vidū vēl atradās *Ķeguma* krogs.

Katlabedres krogs atrodas augstā Daugavas krastā, tālu redzams no kreisā krasta. Tā nosaukums radies no atvara Daugavā, kas esot bijis kā katls un bīstams plostniekiem. Gar ēku iet senais lielceļš. Krogs celts aptuveni 1770. gadā no laukakmeņiem un ir labi saglabājies. (Pēdējie gada skaitļi mūra sienā gan grūti salasāmi.) Tam ir 70 cm biezas sienas, klona grīda. Vienā galā dzīvojamās istabas šķērssienu reizē ir arī siltummūris. 1997. gada vasarā M. Mačas atrastā ar 1771. gadu datētā cara laika monēta liecina par tirgošanos šajā vietā jau izsenis. Krogs izturēja abus pasaules karus – kaut ložu sašauts, bet nesagrauts.

Nelielais *Ķeguma* krogs atradies netālu no lielajām krācēm, Daugavas labajā krastā (pašreizējās *Ķeguma* pilsētas robežās).

Vēl šajā apvidū bija arī citi krogi: *Berkavas*, *Līču*, *Liēlais* jeb *Smilšu*, *Auzbiķu*.

Auzbiķkrogu karā sagrauva, bet Mārtiņš Auzbiķis to atjaunoja un dzīvoja tajā līdz 1938. gadam, kad ēkas vajadzēja atstāt, jo šo vietu applūdināja.

Pamazām ap ekonomiski nozīmīgajiem krogiem sāka veidoties apdzīvota vieta.

Ciematics, pilsēta

Ķeguma vārds zināms katram Latvijā vispirms jau saistībā ar pirmās elektrostacijas celtniecību. Līdz tam dokumentos minēta Rīgas apriņķa Rembates pagasta Ķeguma biezi apdzīvota vieta.

Sākoties HES celtniecības darbiem, 1936. gada 17. septembrī Rembates pagasta valdes sēdē tika izvirzīts un nosūtīts Zemkopības ministra kungam jautājums – *Vai Ķeguma ciema nodibināšana būtu vēlama?* 1936. gada 23. oktobrī, atsaucoties uz saņemto Zemes ierīcības departamenta ziņojumu, būvinspektors Mārtiņš Robs atbildēja:

“*Ķeguma ciema nodibināšanas lietā Ķeguma spēka stacijas būves inspekcija pagodinās paziņot, ka gadījumā, ja patiešām Ķeguma apkārtni (ārpus Ķeguma atsavināšanas robežām) bieži apbūvētu un apdzīvotu, šē būtu vēlama ciema nodibināšana, lai apbūve notiktu organizētā veidā.*

Jāpiezīmē, ka pēc spēka stacijas būves nobeigšanas lielais cilvēku pieplūdums Ķegumā izzudīs, un tamdēļ no pārāk stipra būves drudža Ķeguma apkārtnē būtu jābrīdina.”

1947. gadā Rembates pagastu, kas līdz tam skaitījās Rīgas apriņķī, iekļāva jaunizveidotajā Ogres apriņķī.

“1947. gadā pārāk lielās un grūti pārvaldāmās teritorijas dēļ no dažādām Rīgas, Bauskas, Jēkabpils un Cēsu apriņķa teritorijām tika izveidots Ogres apriņķis, ko vēlāk pārdēvēja par Ogres rajonu. Tādējādi pirmo reizi vēsturē teritoriāli tika izveidots Ogres rajons, kurā atrodas liela daļa no vēsturiskajām Ikšķiles un Lielvārdes novadu teritorijām ar ļoti bagātu, senu kultūru un vēsturi.”

A. Kuzmins “Ogres novads”. – *Mācību grāmata*, 1996, 13. lpp.

Konkrēti aprēķini un lēmumi par Ķeguma ciemata izveidošanu tika pieņemti tikai 1948. gada 16. martā – Latvijas PSR Ogres apriņķa Darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejas lēmumā *Par VES Ķeguma spēkstacijas strādnieku ciemata plānu*. Tajā norādīts, ka ciemata teritorijā būtu ietilpināma daļa no Rembates un Tomes pagasta zemēm, kas ietilpst Ķeguma darbības rajonā un saistītas tieši ar Ķeguma pārvaldes un strādnieku interesēm.

1949. gada martā Rembates ciema padome atradās *Puscelkrogā*. Priekšsēdētājs bija Magnuss Andersons (trīsdesmitajos gados bijušais Ķeguma HES–1 celtnieks), sekretārs Paulis Avotiņš, nodokļu inspektore Janīna Račinska. Tieši viņiem nācās risināt Ķeguma ciemata izveidošanas jautājumus.

1949. gada 16. jūnijā Latvijas PSR Augstākās padomes Prezidijs nolēma:

- pārveidot Ogres apriņķa Ķeguma apdzīvoto vietu par Ķeguma strādnieku ciematu, ar zemes kopplatību 607,4 ha no šādu Ogres apriņķa ciemu padomju zemēm: Rembates pagasta Ķeguma ciema – 406,1 ha, Tomes pagasta Tomes ciema – 192,5 ha un no Ogresgala pagasta Ciemupes ciema – 8,8 ha;
- nodibināt Ķeguma strādnieku ciemata darba ļaužu deputātu padomi, pakļaujot to Ogres apriņķa darbaļaužu deputātu padomei.

Kamēr kabinetos tika risinātas ciemata dibināšanas problēmas, cilvēki iedalītajos zemes gabalos cēla mājas, kopa dārzus, stādīja kokus. Jau 1936. gadā *Neiburga* uzņēmums uzcēla pirmās dzīvojamās mājas elektrostacijas speciālistiem.

Ap 1950. gadu veidojās ciemats, sakārtoja ceļus, ielas. HES strādāja dārznieks Jāzeps Viškars, ļoti rūpīgs sava amata cilvēks. Viņš pats audzēja košumkrūmus, puķu dēstus.

Ielai, uz kuras atradās HES speciālistu dzīvojamās mājas, sagādāja liepiņas. Palīgā tās stādīt nāca daudzi ķegumieši. Tad nolēma dot ielai nosaukumu *Liepu aleja* ar novēlējumu, lai to nepārvērs šoseju. Bijusi pamācība: “*Ja esi sastrīdējies, tad saskaiti, cik liepu iestādīts alejā, – un atgūsi sirdsmieru.*”

Liepu aleja, 1998

1960. gada 14. janvārī Latvijas PSR Augstākās padomes Prezidijs nolēma likvidēt Ogres rajona Strēlnieku ciema padomi, pievienojot tās teritoriju Rīgas rajona Ķekavas ciema padomei, bet kolhoza *Tome* teritoriju ar kopējo platību 2263 ha administratīvi pakļaut Ogres rajona Ķeguma ciemata darbaļaužu deputātu padomei.

Ar 1965. gadu strādnieku ciemats kļuva par pilsētciematu.

“Pilsētciemati – jauna tipa apdzīvotas vietas, kas par administratīvām vienībām izveidojušās galvenokārt sakarā ar rūpniecības attīstību straujas sociālisma un komunisma celtniecības gados. Pilsētciematu darbaļaužu deputātu padomes vada politisko, saimniecības un kultūras celtniecību.”

LME. – Rīga, 1970, 23. lpp

1973. gada 17. martā kolhoza *Tome* zemi pievienoja Rīgas rajona kolhozam *Sarkanais strēlnieks* Daugmales ciemā, bet Tomes iedzīvotāju piesaistījums palika Ogres rajona Ķeguma ciematam, jo tā cilvēkiem bija izdevīgāk.

Ķeguma pilsēta no "putna lidojuma", 1998

Ķegums – no 1949. gada līdz 1969. gadam – *strādnieku ciemats*;
no 1969. gada līdz 1971. gadam – *pilsētciemats*;
no 1971. gada līdz 1993. gadam – *ciemats*.

1993. gada 11. martā ar Latvijas Republikas Augstākās padomes lēmumu Ogres rajona Ķeguma ciemata administratīvā teritorija pārveidota par *Ķeguma pilsētu ar lauku teritoriju*.

1998. gada 6. februārī Heraldikas komisijas sēdē apstiprināts pēc mākslinieka Jura Ivanova zīmējuma veidotais Ķeguma ģerbonis – zilā laukā zelta saule staru vainagā.

Ķeguma pilsētas ģerbonis

1948. gada 12. novembrī Ķeguma kopējais iedzīvotāju skaits bija 453, no tiem 192 strādnieki un kalpotāji. Ciematā dzīvoja 229 ģimenes. Iedzīvotājiem piederēja 15 zirgi, 78 govys un teļi, 86 sīklopi. Bija izvietotas divas HES apsardzes komandas. Ciemata daļā ietilpa Ķeguma ezers (ūdenskrātuve), zaļo zonu veidoja nelielās birztaļas, austrumos un dienvidos robežu iekļāva valsts mežu masīvi.

Četrdesmito gadu beigās strādnieku ciemata teritorijā veidojās uzņēmumi un iestādes:

	Strādājošo skaits	Izmantojamā zeme (ha)
Ķeguma spēkstacija	293	317,4
PSRS Sakaru ministrijas Ķeguma sakaru kantoris	7	0,6
Ogres apriņķa veselības aizsardzības nodaļas ambulance un slimnīca	6	0,5
Ķeguma patērētāju biedrības veikals	2	–
Rembates izpildkomiteja	8	–
Daugavas kuģniecības pārvaldes Ķeguma piestātne	14	–
Daugavas iecirkņa pludināšanas kantoris	56	–
Galvenās aptieku pārvaldes aptieka	3	–
KOPĀ	389	318,5

No minēto 389 strādnieku un kalpotāju skaita tieši Ķeguma ciematā dzīvoja 237. Uzņēmumu un iestāžu pārziņā atradās 24 dzīvojamās mājas, 13 rūpnieciskas nozīmes ēkas, 18 dažādas saimniecības būves.

Iedzīvotāju skaits Ķegumā:

1959. gads	800	
1969. gads	2000	(kopā ar Tomi)
1979. gads	1500	"
1989. gads	2147	"
1998. gads	2959	"

Nacionālais sastāvs pēc 1989. gada tautas skaitīšanas datiem:

Ķegumā no 2147 iedzīvotājiem	latvieši 75%, cittautieši 25%.
No Tomes 584 iedzīvotājiem	latvieši 77%, cittautieši 23%.

Tātad Ķegumā ir saglabājusies latviska vide, bet cittautiešu skaits ir lielāks HES vairākstāvu mājās.

Iedzīvotāju mehāniskā kustība

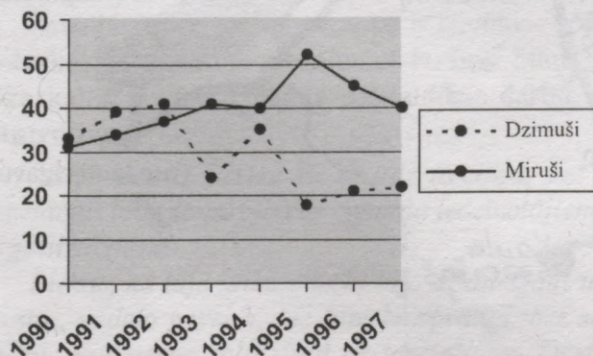
Gads	Izrakstīti		Pierakstīti	
	Ķegumā	Tomē	Ķegumā	Tomē
1991	83	55	173	24
1992	113	42	11	33
1993	87	33	83	32
1994	81	37	120	33
1995	112	58	106	30
1996	90	47	116	40
1997	82	23	128	28

To, ka Latvijā lielākā daļa iedzīvotāju dzīvo pilsētās, uzskatāmi redzam arī mūsu pilsētas ar lauku teritoriju modeli.

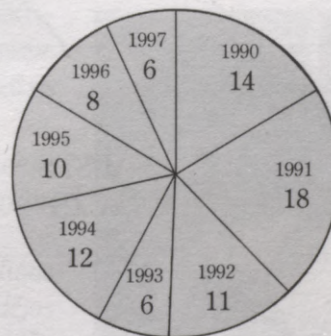
Iedzīvotāju skaits un sastāvs Ķegumā un Tomē (1. janvāra dati)

	Ķegums		Tome		Kopā	
	1998	1999	1998	1999	1998	1999
Iedzīvotāju skaits kopā	2319	2335	640	644	2959	2979
Sievietes	1244	1256	310	327	1554	1583
Vīrieši	1075	1079	330	317	1405	1396
Bērni līdz 6 gadiem	158	109	71	49	229	158
Bērni un jaunieši 7–18 gadu vecumā	499	498	122	135	621	633
Pensionāri	465	447	181	156	646	603

Demogrāfiskā situācija Ķegumā

Dzimušo un mirušo skaita dinamika no 1990. gada līdz 1997. gada 31. decembrim

Noslēgto laulību skaits no 1990. gada līdz 1997. gada 31. decembrim

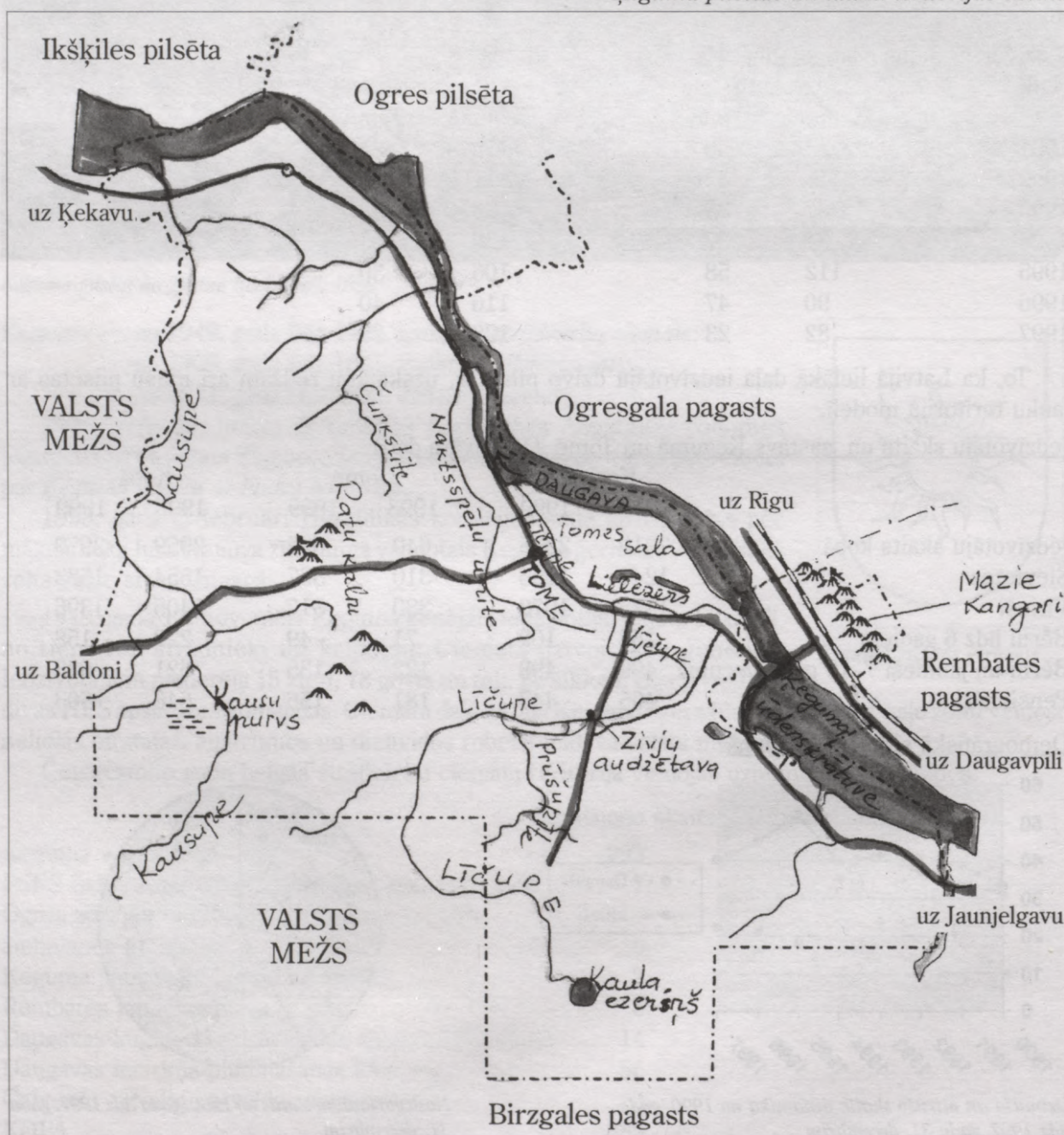
Ķeguma pilsētā ar lauku teritoriju joprojām rosās tā sauktie *Breša laika* zemnieki. Kopumā uz 1998. gadu ir izveidotas 88 zemnieku saimniecības, 187 piemājas saimniecības.

Ķegumā kopējā zemes platība – 680 ha. No Rembates pagasta 1997. gadā pievienoti 32 ha meža Ķeguma kapu paplašināšanai. Ūdeņi aizņem 532 ha Tomē un 256 ha Ķegumā. Ķeguma lauku teritorijas platība ir 110,2 km², no tiem 96,1 km² aizņem jaukto koku meži: priežu, egļu, bērzu... Jāapsaimnieko 1228 ha lauksaimniecībā izmantojamās zemes Tomē, 8600 ha meži (ieskaitot īpašnieku mežus). Pilsētas zaļā zona aizņem 140 ha.

Liela vai maza platība – tā jāapsaimnieko. Iedzīvotāji nevērtē viennozīmīgi privatizāciju, taču pārvērtības notiek. Pasākumu un panākumu pamatā ir ideja. Ja dzīvosim ar domu, ka viss, kas notiek apkārtnē, ir vērsts uz labu, tad pārvarēsim jebkuras grūtības.

1997. gada 9. marta vietējo pašvaldību vēlēšanās no pieteiktajām 5 deputātu kandidātu grupām ar savu programmu, reklāmu un domām par Ķeguma attīstību uzvarēja grupas *Ķegums un Tome* deputāti, un tagad ķegumieši un tomieši cer, ka 21. gadsimtā deputāti panāks visu iedzīvotāju dzīves uzlabojumu.

Ķeguma pilsētas un lauku teritorijas shēma

PAŠVALDĪBA

Pašvaldības darba vadītāji

Ķeguma ciemata attīstību zināmā mērā noteica izpildkomitejas priekšsēdētāju darbība, viņu saimnieciskā domāšana, sadarbība ar apkārtējām iestādēm, kolhoziem. Dažus šajā amatā iecēla rajona vadība, citus ievēlēja vietējās vēlēšanās.

Pašvaldību vadītāji

Gadi	Priekšsēdētājs	Sekretāre
1949 – 1955	Jefims Krasņikovs	Marija Draviņa
1955 – 1964	Jānis Aumeisters	Lidija Dibova
1964 – 1971	Alfrēds Siliņš	Ausma Ūzule
1971 – 1978	Aleksandra Smirnova	Mirdza Dzerkale
1978 – 1980	Lija Bluķe	Mirdza Dzerkale
1980 – 1984	Jānis Jansons	Mirdza Dzerkale
1984 – 1990	Rolands Lapiņš	Mirdza Dzerkale
1990 – 1991	Edmunds Būmanis	Liāna Čodore
1991 – 1992	Kristaps Ziemelis	Liāna Čodore
1992 –	Laimonis Bicāns	Liāna Čodore

Pirmais Ķeguma strādnieku ciemata izpildkomitejas priekšsēdētājs **Jefims Krasņikovs** dzimis 1899. gada 24. decembrī. Otrā pasaules kara laikā no 1942. līdz 1945. gadam karojis Volhovas frontē. Pēc kara nonāca Ķegumā un strādāja HES atjaunošanas darbos. 1947. gadā HES partijas pirmorganizācija izvirzīja J. Krasņikovu par kandidātu Darbaļaužu deputātu padomes (DDP) vēlēšanām. No 1949. līdz 1959. gadam viņš bija izpildkomitejas priekšsēdētājs.

IK strādāja 20 deputāti, darbojās 3 pastāvīgās komisijas – budžeta, kultūras un tirdzniecības. Viens no galvenajiem darbiem bija tautsaimniecības plāna izpilde pārtikas produktu sagādē.

“1949. gadā ciemata izpildkomiteja atradās barakas vienā istabīnā, ūdenskrātuves krastā preti inženieru mājai. Sekretāre bija Marija Draviņa. Vēlāk izpildkomiteja pārcēlās uz tagadējās zemnieku aptiekas telpām vienā istabā. 1951. gadā mājas, kurām bija lielāka platība (“Dzintari”, “Ezerkalni”, “Kraukļi”), nacionalizēja. Izpildkomiteju pārcēla uz Mārtiņa Rijnieka Kraukļu mājas pirmo stāvu. Tur bija ļoti ērti – 3 telpas un veranda. Šeit sāku strādāt kā rēķinvede Annas Jakānes vietā.

J. Krasņikova darbības laikā galvenais bija panākt savlaicīgu nodokļu samaksu, izpildīt lauksaimniecības produktu plānu (ja pārsniedza – vēl labāk). No 1952. gada līdz 1971. gadam iznāca strādāt gan izpildkomitejā, gan bibliotēkā kopā ar Valentīnu Sirmo. Priekšsēdētāji bija Jānis Aumeisters, Alfrēds Siliņš. No Kraukļu mājas 1957. gadā Ķeguma DDP izpildkomitejai telpas ierādīja “Ezerkrastos” pirmajā stāvā 3 istabīnās. Tad sāka celt jaunu izpildkomitejas ēku, un 1973. gadā izpildkomitejas darbinieki pārgāja strādāt jaunajās telpās. Priekšsēdētājs J. Aumeisters savā darbībā kārtoja ielu ierīkošanu, ciemata apzaļumošanu. Toreiz sākās arī plaša individuālo māju celtniecība. Alfrēds Siliņš iesāko darbu turpināja. Izveidoja ciematā ielas. Centāmies to nosaukumus saistīt ar dabu, piemēram, Meža, Kalna, Krūmu, Birzes, Egles, Viršu, Rasas, Saules, Avotu, Rožu utt.”

Ausmas Ūzules atmiņas, 1997

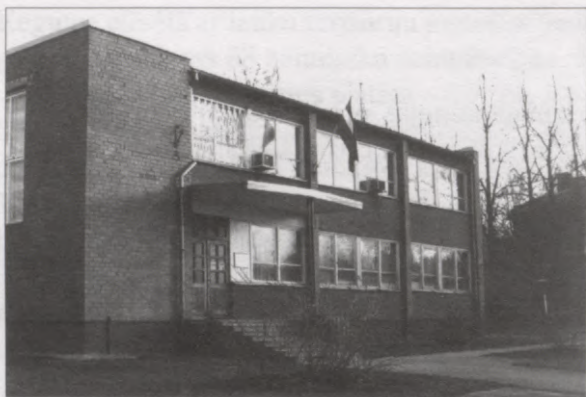
Sava taisnība ir teicienam, ka ir cilvēki – portreti un ir cilvēki – lietaskoki. Arī atmiņu stāstījumos lasāms: Siliņa, Smirnovas, Lapiņa, Dzerkales laikā... 7 gadus pašvaldības darbu vadīja **Aleksandra Smirnova**.

“Bija daudz jāstrādā, daudz krenķu, bet arī daudz prieka. Izveidojās laba sadarbība ar ciemata iedzīvotājiem, ar sabiedriskajām organizācijām.

Liekas, ka tajā laikā cilvēki bija atsaucīgāki un ar lielu atbildības sajūtu, uzdoto paveica, pie tam brīvprātīgi, bez samaksas. Tagadējos laikus jau nevar salīdzināt ar toreizējiem. Darba bija daudz, taču izpildkomitejā bija 3,5 štata darbinieki, viena rakstāmmašīna un ļoti ierobežoti finansiālie līdzekļi.

Aleksandra Smirnova, 1992

Domes ēka, 1998 (celta 1973. gadā)

A. Smirnova vada laulību ceremoniju, 1974

Šodien mani satrauc trīs kategoriju cilvēki – zagļi, dzērāji un sliņķi. Taču Ķegumā ir daudz labu draugu un cilvēku, uz kuriem varu paļauties grūtā brīdī.”

Aleksandras Smirnovas atmiņas, 1996

A. Smirnovas saimniekošanas laikā septiņdesmitajos gados uzcēla jaunu izpildkomitejas ēku, tajā iekārtoja arī mājīgu svinību telpu. Tagad A. Smirnova jau piekto gadu darbojas, atbalsta citus kā veikala *Pagrabiņš* īpašniece. Avīzes *Ķegums un Tome* tradicionāli rīkotajā aptaujā *Gada cilvēks '98* viņa atkārtoti tika nosaukta par vienu no saimnieciskākajiem Ķeguma cilvēkiem.

Ķeguma ciemata priekšsēdētājiem **Lijai Bluķei** un **Jānim Jansonam** nebija viegli risināt tai laikā izvirzītos uzdevumus. Iestādēs bija savas problēmas, tās nebija ieinteresētas pildīt rajona noteiktās ekonomiskās prasības. Piemēram, rudeņos gādāt par norādīto kartupeļu tonnu novākšanu un nodošanu valsts sagādē.

Ogrēnieša **Rolanda Lapiņa** darbības laikā no 1984. līdz 1990. gadam Ķegumā notika daudz pozitīvu pārmaiņu kultūras un saimnieciskajā dzīvē. Valstī bija iesācies politiskais pārbūves (“perestroikas”) laiks. *“Tie bija mani skaistākie darbības gadi, ko piedzīvoju Ķegumā,”* atzina R. Lapiņš. Četros gados uzplauka kultūras dzīve, izmainījās, attīstījās ciemats. Tika uzcelta jauna ambulance, rūpniecības preču veikals, bērnudārzs 160 bērniem, aptieka un sadzīves pakalpojumu ēka, uzsākta plaša individuālā apbūve utt. Arī problēmu bija pietiekami daudz.

No kreisās: ciemata izpildkomitejas priekšsēdētājs R. Lapiņš, sekretāre M. Dzerkale, HES direktors V. Filipovs, 1988

Ciemata izpildkomitejas priekšsēdētājs R. Lapiņš, atklājot aptiekas “Daugava” jauno ēku, 1989

“Mūsu teritorijā atrodas rajona SCO, Ķeguma valsts elektrostacija un trīs Vissavienības pakļautības Baltijas baseina Zivju aizsardzības, zivju krājumu papildināšanas un zvejniecības regulēšanas pārvaldes uzņēmumi. Būtu loģiski, ja katrs no tiem oficiāli daļu savu līdzekļu atvēlētu ciemata sociāli ekonomiskajai attīstībai, jo minēto uzņēmumu locekļi taču šeit dzīvo, izmanto mūsu infrastruktūru utt. Tiesa, ļoti atsaucīga ir bijusi SCO, arī Ķeguma HES vadība, kura iespēju robežās centusies sekmēt ciemata izaugsmi. Teikto nevar attiecināt uz mūsu Vissavienības pakļautības uzņēmumiem, jo, kamēr pastāv resorisms, viņi pat savās mājās nav īsti saimnieki.”

No R. Lapiņa atskaites 1988. gada novembrī

Bija cerība, ka Tautas padomes savu varu varēs labāk realizēt, ja būs kļuvušas ekonomiski patstāvīgākas. Ciematā darbojās 21 uzņēmums,

organizācija, iestāde. Starp to kolektīviem notika sociālistiskā sacensība, divreiz gadā tika apkopoti rezultāti, svinēti darba svētki... Daudz tika domāts par deputātu apmācību un viņu darba aktivizēšanu. Tika rīkotas deputātu dienas kā svētki. Citu pašvaldību pārstāvji brauca pie ķegumiešiem gūt pieredzi, un arī paši ķegumieši brauca skatīties, kā veicas citur. Taču samilza daudz citu problēmu, ar ko pašvaldībai pierakstīja veselu rindu gan pelnītu, gan nepelnītu grēku.

Deviņdesmitie gadi pienāca ar emocionālu pacēlumu – 1990. gada 4. maijā tika deklarēta Latvijas Republikas neatkarība, apstiprināta valsts simbolika. Kā saimniekot jaunajā brīvvalstī? Priekšsēdētājam **Kristapam Ziemeļim** nācās rast pareizo risinājumu par Ķeguma turpmāko statusu pretrunu pilnajā laikā. Lauku teritorija, zemes reforma... fakti un problēmas.

“Esam brīvā Latvijā. Brīvā gan, bet vai vienotā un stiprā? Kā saimniekot jaunajā brīvvalstī? Esam diezgan dažādi cilvēki un pieraduši nesaprusties un nesadzirdēt citam citu. Bet tā būs grūti izdzīvot. Ķegums un Tome. Mazpilsētnieki un zemes cilvēki. Vai sadalīties, kā tas tagad modē, vai mēģināt palikt vienotiem, līdz kļūstam stiprāki un iemācāmie saimniekot? Ķegums kļūs par rajona nozīmes pilsētu ar apmēram 2200 iedzīvotājiem (es to sauktu par mazpilsētiņu). Tome būtu pelnījusi atsevišķa pagasta statusu, diemžēl, ļoti maza pagasta (apmēram 700 iedzīvotāju). Lai normāli izdzīvotu, pagastā vajadzētu būt ap 3000 iedzīvotāju. Tome augs, cilvēki nāks atpakaļ pie zemes, iedzīvotāju skaits arī augs. Tā būs. Bet pagaidām... “mazliet par mazu, lai palaistu pasaules lielajos ceļos”. (..) Cilvēkus grūti pārliecināt, ka, sadalot 30 hektārus 10 mazos gabaliņos, droši var pateikt – rudzi tur vairs nezaļos. Viņiem liekas, ka lēmums par ziemāju platību saglabāšanu ierobežo tiesības. Tāpat grūti iestāstīt, ka zemi, ko pienākas saņemt atpakaļ, būs pavisam drīzā laikā jāsāk kopt un apstrādāt. Bet tas var izrādīties ļoti sarežģīti tehnikas deficīta un paša vājo agronomisko zināšanu dēļ. Jāatrod vidusceļš starp vēlēšanos iegūt zemi savā īpašumā un tautas paēdināšanu.”

No priekšsēdētāja K. Ziemeļa pārdomām Ķeguma avīzei 1991. gadā

Padomes priekšsēdētāja K. Ziemeļa mūžs traģiski pārtrūka pie Daugavas netālu no savām mājām 1992. gada 13. jūnijā.

Problēmas turpina risināt **Laimonis Bicāns**. Visur jāpagūst būt klāt, palīdzēt, apsvērt, rīkoties. Varbūt tāpēc arī ķegumieši domes priekšsēdētājam Laimonim Bicānam aptaujā *Gada cilvēks* piešķīra titulu *Gudrākais '96*. 1997. gada aptaujā viņš minēts pie darbīgākajiem, mūsdienīgākajiem un profesionālākajiem ķegumiešiem, bet 1998. gadā viņam piešķīra titulu *Šarmantākais vīrietis '98*.

Kristaps Ziemeļis (vidū) 1991. gada septembrī

Domes darbinieki, 1998. No kreisās: 1. rindā – domes speciāliste I. Koluža, sekretāre L. Čodore, arhitekte I. Romanovska; 2. rindā – zvērinātais mērnīeks M. Kazaks, izpilddirektors J. Pūpols, domes priekšsēdētājs L. Bicāns, saimnieciskās daļas vadītājs V. Pugačs

Domes darbinieki, 1998. No kreisās: ekonomiste finansiste A. Liepiņa, kasiere B. Zariņa, grāmatvede G. Tamane, vecākā grāmatvede A. Markusa; vidū – galvenā grāmatvede V. Gailīte. Nav klāt jurista K. Palepa, kadastra inspektors V. Freimanis

Visu labklājībai – sociālā aprūpe

Deviņdesmito gadu viena no sāpīgākajām problēmām – cik vientuļi, neaizsargāti un nevienam nevajadzīgi mūsu valstī jūtas veci cilvēki.

Protams, mēs varam vainot nesakārtotību likumdošanā, valsts neizpratni kopumā sociālo jautājumu risināšanā. Tomēr šķiet, ka visbiežāk vērojama cilvēku nemācēšana, negribēšana vai nevarēšana dažādus jautājumus risināt no cilvēciskuma pozīcijām. Tas saistās ar vienu vērtību pārorientēšanos, citu – degradēšanos mūsu sabiedrībā. Ir tāda paruna – *Paēdušais neēdušo nesaprot*. ko lielā mērā varētu attiecināt uz tiem, kam ir iespēja ietekmēt cilvēku likteņus, no kuru atbildības sajūtas pakāpes ir tik daudzas lietas iespējams atrisināt.

"Tas bija liktenis, kas mani atveda uz Ķeguma bērnu bibliotēku pie Anitas Biedres.

1992. gada novembrī Ķegumā, Komunālajā ielā 3, darbu uzsāka Sociālās aprūpes centrs. Sākām apzināt pensionārus, invalīdus, noskaidrot viņu dzīves apstākļus. Materiālais stāvoklis gandrīz visiem bija vienādi smags, bet visvairāk cilvēkus nomāca pamestības sajūta un beztiesiskums. It sevišķi no tā cieta vientuļie pensionāri. Tāpēc gribējās izveidot tādu dienestu, kur ikviens varētu atnākt un dalīties savās bēdās, rūpēs un neatrisinātajos jautājumos, zinot, ka šeit viņu uzklausi un palīdzēs. Cilvēki ātri vien uztvēra šo domu un dažādās dzīves situācijās nāca uz Sociālās aprūpes centru. Aktīvi Sociālās aprūpes centrā darbojās Sarkanā Krusta žēlsirdīgā māsa Valija Mača.

Visvairāk līdzekļu izlietojam bērnu ēdināšanai skolās un bērnudārzā. Pensionāriem, invalīdiem, daudz bērnu ģimenēm un nepilnajām ģimenēm piešķiram apkures pabalstus. Izmaksājam pabalstus mācību uzsākšanai skolēniem no daudz bērnu un nepilnajām ģimenēm. Pensionāriem un invalīdiem apmaksājam zāļu iegādi, pacientu nodevas, kā arī daļēji zobu protezēšanu.

Sociālās aprūpes centrs saņem lielu daļu no pašvaldības budžeta, bet arī tad nespējam finansiāli pabalstīt visus iedzīvotājus. Cenšamies objektīvi izvērtēt katru iesniegumu – sākot no uzstājīgā "man pienākas", līdz lūgumam pēc palīdzības.

Sarkanais Krusts rūpējas, lai pensionāriem un citiem maznodrošinātajiem būtu ko vilkt mugurā un kājās. Sevišķi smaga situācija ir Tomes pusē. Darba vietu nav. Ienākumi – nelielās pensijas un daži lati bērnu pabalstiem. Kā izdzīvot? Tad nu palīdzam, cik varam.

Runājot par svētkiem, visjaukākie ir Ziemassvētki. Tos mēs katru gadu rīkojam vientuļiem pensionāriem un tādiem cilvēkiem, kas gadu nastas vai veselības dēļ vairs no mājām neiziet. Tad mūsu ricībā ir divi autobusi, kas atvzina svētku dalībniekus uz Tautas namu, kur pie eglītes un klātiem galdiem tos viesmīlīgi sagaidām. Lielākajai daļai pensionāru tas ir vienīgais pasākums ārpus mājas gada laikā, un, vērojot prieku un sajūsmu šo cilvēku acīs, aizmirstas nogurums un nervu spriedze.

Mūsu rūpju lokā ir viss cilvēka dzīves gājums – sākot no dzimšanas līdz pat kapu kalniņam. Dažkārt svarīgāks par naudu ir vietā un laikā pateikts vārds, atsaucīga sirds, derīgs padoms un prasme otru uzklausi. Visu to mēs centīsimies dot arī turpmāk."

Maijas Vilbrantes stāstījums, 1998

Kopš 1996. gada beigām rekonstruētajā ēkā Kuģu ielā 5 atrodas Bāriņtiesa un Sociālās aprūpes centrs

Sociālās aprūpes dienesta darbinieces. No kreisās: V. Mača, M. Vilbrante, I. Cīrule

Šis ir bijis Mildas Līces gadsimts (dzimusi 1900. gada 20. februārī).

"Esmu daudz redzējusi – visādus laikus, gan pirmo neatkarīgo Latviju, gan karu, gan arī šo laiku. Un ir bijis daudz sliktāk nekā tagad. Es saku paldies Dievam. Mēs neprotam paciesties. Tas ir jādara," vēl 1998. gada pavasarī teica 98 gadus vecā, bet nu jau aizsaulē aizgājusī Milda Līce (dzim. Becīte).

Milda nāca no Raunas sešu bērnu ģimenes. Vīrs strādāja Ķeguma HES būvniecībā, pēc kara ieguva zemes gabalu savā īpašumā, un Milda kļuva ķegumiete. Uzcēla māju *Sapniši*, tagad Ganu ielā 3, ar savu aku, savu "dzīvo slazdu" – kaķi, bija sava pensija, sava iztikšana, sava gudrība. Pēc profesijas friziere, savā amatā nostrādājusi 32 gadus.

Tik bieži jubilejās novēlam, lai turas līdz pilnam simtam. Retam tas izdodas. Milda bija vissenākā ķegumiete līdz pat 1998. gada 20. augustam.

Bāriņtiesa

Termins "bāriņtiesa" saglabāts atjaunotajā Civillikumā bez izmaiņām. Bāriņtiesa aizstāv ne tikai to cilvēku kategoriju, ko mēs dēvējam par bāreņiem.

Bāriņtiesa ir aizbildniecības un aizgādniecības iestāde, kas palīdz ģimenēm, bērniem un pieaugušajiem tiesiski risināt viņu problēmas. Lai pieņemtu lēmumu, faktu pārbaudē bieži nākas iesaistīt līdzcilvēkus un amatpersonas – policijas, rajona skolu valdes darbiniekus, skolotājus u.c.

Bāriņtiesa savu darbību Ķegumā sāka 1996. gada 15. aprīlī rekonstruētajā bijušajā Daugavas rajona zivju aizsardzības valsts inspekcijas mājā. Priekšsēdētāja – I. Rītere, locekļi – L. Čodore, E. Viļuma, E. Torohoviča, sekretāre – V. Kļava. Šajā "steidzīgajā" laikā ir tik būtiski uzklaut, sniegt labu padomu, palīdzēt atrisināt problēmu. Gadās, ka bāriņtiesas darbiniekiem nākas pat ietekmēt cilvēku likteņus.

Pašvaldības avīze

Kas gan cits par mums, ķegumiešiem un tomiešiem, rakstīs, ja ne mēs paši. Skaidra un nepārprotama lieta. Mazā apvidū katrs par katru zina visu, un jaunākās ziņas senāk nāca tikai no "baumu birojiem" vai "vienas tantes" teiktā.

Ķeguma pagastvarai vajadzēja apkārtrakstu, ar ko informēt iedzīvotājus par paziņojumiem un izpildkomitejas vai domes pieņemtajiem lēmumiem. Avīzes ceļš sākās 1991. gada rudenī ciema priekšsēdētāja K. Ziemeļa laikā kā Ķeguma Tautas deputātu padomes informatīvais ziņojums. Redaktore E. Krēmere, palīdzēja G. Jakāns, J. Kolužs, A. Krēmers. 1992. gada 27. maijā iznāca Ķeguma pašvaldības izdevums *Ķegums un Tome*, redaktore bija V. Kurme. 1996. gadā avīze parādījās jaunā noformējumā. Tās redakcijā darbojas Iveta Krastiņa, Baiba Rulle, Anita Biedre. *Mūsu avīzīte* – saka Tomē un Ķegumā. Tā reizē ir vietējo notikumu kalendārs, reizē ar savu konkrētību atgādina hroniku.

Daudziem tomiešiem un ķegumiešiem avīzīte ir iesieta kā grāmata. Gaidīta, lasīta tā iznāk divreiz mēnesī. Ar avīzes starpniecību iepazīstam mūsu

Milda Līce, 1998

No kreisās: bāriņtiesas priekšsēdētāja I. Rītere un sekretāre V. Kļava

Ķeguma avīzes redkolēģija, 1998. No kreisās: I. Krastiņa, A. Biedre, B. Rulle

KEGUMS UN TOME

KEGUMA PĀRVALDĪBAS IZDEVUMS

1997. gada 10. oktobris

ISĀS ZINĀS

- Šonedien 1. oktobrī arvien 1. šķērsi atzīmēja 100. dzimšanas jubileju. Tāpat šodien 100. dzimšanas jubileju atzīmē arī 10. oktobrī dzimušie. Šodien 100. dzimšanas jubileju atzīmē arī 10. oktobrī dzimušie. Šodien 100. dzimšanas jubileju atzīmē arī 10. oktobrī dzimušie.
- Šodien 1. oktobrī arvien 1. šķērsi atzīmēja 100. dzimšanas jubileju. Tāpat šodien 100. dzimšanas jubileju atzīmē arī 10. oktobrī dzimušie. Šodien 100. dzimšanas jubileju atzīmē arī 10. oktobrī dzimušie.
- Šodien 1. oktobrī arvien 1. šķērsi atzīmēja 100. dzimšanas jubileju. Tāpat šodien 100. dzimšanas jubileju atzīmē arī 10. oktobrī dzimušie. Šodien 100. dzimšanas jubileju atzīmē arī 10. oktobrī dzimušie.

ATKAL RUDENS GADATIRGUS KEGUMĀ

10. oktobrī pilsētā notiks 10. gadatirgus. Tāpat šodien 100. dzimšanas jubileju atzīmē arī 10. oktobrī dzimušie. Šodien 100. dzimšanas jubileju atzīmē arī 10. oktobrī dzimušie.

līdzciltēkus, uzzinām domes sēžu lēmums, kultūras dzīves jaunumus, skolu ziņas u.c. Tajā sava apsveikumu vieta "apaļiem" jubilāriem, jaundzimušiem, jauniem pāriem, atvadu vārdi, kad uz kapu kalniņu kāds aizvests. Ko gan mēs zinām par cilvēkiem no blakusmājas, no kaimiņu dzīvokļa? Un, ja zinām, vai daudz? Ja arī daudz zinām, tad – vai galveno, vai to, kas jāzina vispirms? Katram ceļā ir savi pretspēki, tiem jāprot pāri kāpt vai cauri izklūt. Kas svarīgākais augšupceļā? Atzinība, cieņa?

Cilvēki dažādi veido savu dzīvi. Vieni darbojas sabiedrības labā, citi klusībā kopj zemi saskaņā ar dabu un Dievu, vēl citi sapņo vai ilgojas pēc "vecajiem, labajiem laikiem" ... Taču teiciens par darvas karoti medus mucā attiecināms arī uz cilvēku sadzīvi. Bieži dzirdēts par dažādām nevērtībām un nekārtībām, par cilvēku cietsirdību un vienaldzību. Mūsu avīzes nodaļā *Policijas hronika* fakti un "atklājumi" parāda dzīves veida netīkamās puses. Tādēļ policijas darbinieku Armanda Virša, Normunda

Tidemaņa un zemessargu amata prasme un attieksme iepriecina, ja ļaundaris "noliekts vietā" likumu ietvaros. Bet gludi tas neveicas. Bizness, rekets, "jumts", mafija, narkotikas u.c. – šie apzīmējumi slēpj sevī bīstamību sabiedrībai un valstij.

Avīze *Ķegums un Tome* ir bijusi kopā ar savu lasītāju 7 neatkarības gadu notikumos. Žurnālistu uzdevums ir skaidrojams īsi: rakstīt patiesību, kā arī to atspoguļot interesanti.

Visbiežāk jau tur, kur saskatāmi asi jūtu uzplūdi, slēpjas sīks savtīgums, tiek meklēts ienaidnieks vai kāds vienkārši "izlādējas". Cilvēki visos laikos ir ilgojušies pēc pretstatiem.

"*Laikrakstā publicētie materiāli ne vienmēr sakrīt ar redakcijas viedokli,*" tā mūsu žurnālistes, ļaujot rakstīt ikvienam, iedrošina dažādi domājošos.

Aizvadot veco un sagaidot jauno gadu, avīzes *Ķegums un Tome* redakcija rīko aptauju *Gada cilvēks*. Šāda aptauja notika arī 1996., 1997. un 1998. gadā. Šī tradīcija ir viena no iespējam paraudzīties uz kādu pazīstamu, ievērojamas cienīgu cilvēku savā mājā, kaimiņos vai darba vietā. Ikdienā mēs skrienam un tiekamies, bet tā īsti nepadomājam cits par citu. Ja kāds par mums domā, tas ir ļoti daudz! Aptaujas noslēgumā tiek sumināti visi uzvarētāji, un tas ir ļoti sirsnīgs pasākums.

Aptaujas "Gada cilvēks '98" laureāti. No kreisās: Arvīds un Anita Roziši, Regīna Ezera, Laimonis Bicāns, Janīna Brokāne, Andris Dambis, Ilze Romanovska, Vitālijs Pugačs, Ingrida Grīnberga, Ruta Andersone

Gada cilvēks '98

Asprātīgākais cilvēks – Vitālijs Pugačs

Gada pāris – Anita un Arvīds Roziši

Ievērojamākais pensionārs – Ruta Andersone

Nozīmīgākais gada notikums – Saeimas vēlēšanas

Radošākais cilvēks – Regīna Ezera

Saimnieciskākais cilvēks – Janīna Brokāne

Slavenākais cilvēks – Andris Dambis

Stilīgākais jauniešs – Ingrida Grīnberga

Šarmantākā sieviete – Ilze Romanovska

Šarmantākais vīrietis – Laimonis Bicāns

1997. gadā ķegumieši varēja lepoties ar Rīgā strādājošo vēstures skolotāju Raimonu Treiju, kas tika apbalvots ar Triju Zvaigžņu ordeni, un ar Edmundu Būmani, kam piešķīra Triju Zvaigžņu ordeņa Goda zīmi. Arī viņi bija aptaujas *Gada cilvēks '97* noslēguma pasākuma viesi.

1998. gadā pats slavenākais cilvēks, neapšaubāmi, arī valsts mērogā, bija Eiropas vicečempions autokrosā Andris Dambis, kam gada nogalē Latvijas Autobiļu federācija piešķīra nosaukumu un goda zīmi *Latvijas autosporta meistars*. Par nozīmīgākajiem notikumiem Ķegumā iedzīvotāji ir uzskatījuši arī piedalīšanos Vispārējos dziesmu un deju svētkos Rīgā, šīs aptaujas rīkošanu, sociālās aprūpes mājas gada pastāvēšanas jubileju, Ķeguma HES rekonstrukcijas sākumu, pilsētas sporta svētkus, Ķeguma dziesmu svētkus, Ķeguma skolas skolotājas E. Dārznieces izveidotās darba burtnīcas veselības mācībā izdošanu, Ķeguma avīzes 100. numura iznākšanu u.c. pasākumus.

CILVĒKI, IESTĀDES

Pasts, telegrāfs

Visos sabiedrības attīstības posmos sakariem ir bijusi būtiska loma valsts pārvaldē, tās politikas īstenošanā un varas nodrošināšanā. Ne velti arī daudzus sabiedriski nozīmīgos un atbildīgos brīžos, piemēram, kara, nelaimju, arī panākumu un svētku reizēs, sakariem ir liela nozīme notikumu izziņošanā, tautas apziņas veidošanā un arī virzīšanā. Sakaru nodrošināšanai visas pastāvošās varas veltīja pienācīgu uzmanību un modrību.

Līdz ar spēkstacijas celtniecību, iedzīvotāju skaita palielināšanos trīsdesmitajos gados tika izveidota telegrāfa nodaļa. No sākuma tā atradās *Dzintaru* mājas telpās. 1937. gada 12. martā Ķeguma telegrāfa kantora būvei piešķīra zemi, un 1939. gadā telegrāfs uzsāka darbu tā laika neoklasicisma stilā celtajā ēkā, kas bija nodota HES pārziņā.

No 1940. gada līdz 1977. gadam dzīvi kopā ar avīzēm un puķēm vadīja pastnieks Jānis Oliņš, ķegumiešiem zināms kā labsirdīgais, zinošais pasta Jānītis.

Ķegumieši atceras pasta priekšnieci Alīdu Miķelsoni, pastniekus Augustu Otto, Andreju Ūdri, Bemberu (lepojies, ka viņš ir libietis, sasveicinājies tikai libiski), dežurantes Annu Auziņu, Benitu Melderi, Ņinu Griezi.

No 1957. gada vairāk nekā 30 gadus sakaru nodaļā strādāja priekšniece Ludmila Veide, operatore Alma Cena, pastnieks Jānis Oliņš. Jānis Rubenis izvadāja pastu kolhoza *Kopdarbs* teritorijā. L. Veides vārdiem "*Ja jau strādā, tad ar visu sirdi!*" piekrita viss kolektīvs.

Atbilstoši tā laika politiskajai situācijai darbinieki sacentās par komunistiskā darba kolektīva nosaukuma iegūšanu. To piešķīra 1962. gadā. Pildījās ieņēmumu plāni, pieauga pieredze, notika mācības, sabiedriskā darbība. 1963. gada janvārī klāt nāca šefība pār Tomes un Ceļmalas sakaru nodaļām.

1964. gadā iekārtoja automātisko telefonu centrāli 50 abonentiem. Ogres rajona 43 sakaru nodaļu vidū Ķeguma nodaļa tolaik bija viena no labākajām.

Līdz ar *atmodas* gadiem palielinājās preses izdevumu klāsts, darbinieki mainījās, radās jauni darbības virzieni, apjomi. Pasta priekšnieces bija Valda Straumere, Alma Cena, Zina Arklone, Edīte Rozenberga, Ilga Grinberga. No 1993. gada sakaru nodaļas priekšniece ir Biruta Žagata.

Vairāk nekā 20 gadus godprātīgi 10 līdz 15 km dienā ar velosipēdu veic Māra Ērkšķe, labi strādā arī citi pastnieki. Pie dzelzceļa stacijas esošie divi avīžu kioski nespēj izkonkurēt pastnieku darbu.

Ķegumiešu mājās un it īpaši attālākajās lauku teritorijās sētās pastnieks ir vienmēr gaidīts.

Ķeguma telegrāfa ēka Rīgas ielā 10. Skats no Rīgas-Daugavpils šosejas, 1998

Skats uz telegrāfa ēku no Lāčplēša ielas, 1998

Pasta darbinieki, 1998. No kreisās: Māra Ērkšķe, Inga Jurisone, Jeļena Stirāne, Māris Ozols

Pasta darbinieki. No kreisās: Inga Jurisone, Biruta Žagata, Māra Ērkšķe, Jeļena Stirāne, Ilga Sirmā, Māris Ozols

Jaunā apbūve Celtnieku ielā, 1996

Ozolu ielas apbūve. Pa kreisi redzams dzelzceļa un mobilo telefonu bāzes stacijas signalizācijas tornis, 1996

Skats no HES jumta. Pa kreisi tautas nams, 1996

centrā. Taču šodien zemes reforma pilsētā un zemes ierīcības projekts nonāk pretrunā ar pilsētas attīstības generālo plānu un pašreizējo situāciju.

Saudzējama un kopjama ir mūsu zaļumos iekļautā mazpilsēta – Ķegums.”

Ķeguma pilsētas arhitekta Ilze Romanovska, 1998

Ķeguma ainavai raksturīgi ir kļuvuši arī 1956. gadā Čanku kalnā celtais dzelzceļa signalizācijas un 1997. gada martā celtais 80 m augstais SIA Baltel mobilo telefonu bāzes stacijas tornis. Pamatojumi dokumentos liek domāt, ka tornis neietekmēs mūsu pašsajūtu un apkārtējo vidi.

Konkursi par sakoptāko, skaistāko mājas vai iestādes apkārtni rīkoti jau sen. Izcils arī republikas mērogā bija Līvijas Stepītes košumdārzs. Tagad grūti noteikt labāko, to ir daudz. Kārtības un darba tikums tiek cildināts Jāņos vai rudenī. Nav viegls uzdevums sakoptāko sētu konkursa vērtēšanas komisijai noteikt oriģinālāko dārza risinājumu.

Aleksandra Šeļegovska pagalmis Egļu ielā 10

Valentīnas un Alberta Sirmo pagalmis Uzvaras ielā 8

Apbūve

“Pirmais iespaids par pilsētu ir tās arhitektūra un sakoptība. Arī cilvēku vispirms raksturo viņa vizuālais tēls. Ķeguma vēsturiskajā centrā ietilpst vietējās nozīmes arhitektūras pieminekļi – pēc zviedru projekta celtās ēkas: pasts, slimnīca, dzelzceļa stacija, inženieru māja un 4 dzīvojamās mājas Liepu alejā. Ar nelielām pārbūvētām ēkām kalpojušas 60 gadus.

Pēckara gados (1948. gadā) celtā skola, četras dzīvojamās mājas Skolas ielā (celtas ap 1950. gadu) ir līdzīgas “zviedru” mājām, tikai zemākas kvalitātes.

Izdevīgais ģeogrāfiskais stāvoklis, dzelzceļa, autoceļu, ūdensbaseina tuvums ir veicinājis individuālo māju celtniecību, apstādījumu, jaunu ielu, dārziņu izveidošanu. Pēdējos 20 gados celtās daudzdzīvokļu, pārsvarā trīsstāvu, mājas būvniecības ziņā atstāj pelēku, vienmuļu iespaidu Smilšu, Staru, Ogres, Skolas ielā.

Šodien Ķeguma pilsētas attīstība notiek pēc 1983. gadā izstrādātā un apstiprinātā generālā plāna. Projekta galvenais arhitekts G. Lūsis-Grīnbergs. Paredzēta tālāka trīsstāvu māju apbūve Ogres ielas apvidū, viengimeņu divstāvu māju apbūve aiz dzelzceļa un kotedžu tipa divstāvu apbūve

Ielu, ceļu būve

Apkārtnes rādītājs ir ne vien skaisti pagalmi un gaumīgi stādījumi, bet arī ceļu, ielu kvalitāte. Daudzas ielas tagad ir asfaltētas, un cilvēki var iestādes un veikalus izstaigāt sausām kājām.

Ielas iekārtot un asfaltēt, apgaismot un apzaļumot sāka 1948. gadā. 1952. gadā Ķegumā ar grants segumu bija izbūvēta Uzvaras iela, Liepu aleja, Skolas iela. Šodien teritoriju saposmo vairāk nekā 40 ielas ar 17 km kopgarumu. Garākās ir Uzvaras (1,7 km), Daugavgrīvas (1,3 km) un Priežu (1 km). Īsākās – Krasta iela (75 m) un Stacijas iela (100 m).

Ielu nosaukumos ietverti raksturīgi vietvārdi, apkārtnes iezīmes, īpatnības. Pie tā sauktās Kuģinieku mājas atradās augsts Daugavas krasts. Tur tika izbūvēts mols, kur piestāja kuģīši, laivas. Kad veidojās iela, to nosauca par Kuģu ielu.

Ķegumā ir atrodamas ielas ar skanīgiem un zīmīgiem nosaukumiem:

Aizvēja, Avotu, Birzes, Celtnieku, Daugavgrīvas, Dzintaru, Egļu, Estrādes, Ganu, Kalnu, Kastaņu, Komunālā, Krasta, Krūmu, Kuģu, Laks-tīgalu, Lazdu, Lāčplēša, Liepu aleja, Mednieku, Meža, Mētru, Ozolu, Piekalnes, Pils, Priežu, Purva, Rasas, Rembates, Rožu, Saules, Siguldas, Skolas, Smilšu, Stacijas, Stacijas laukums, Staru, Torņa, Upes, Uzvaras, Viršu un Ziedu.

Tika būvētas ne tikai ielas, bet arī ierīkoti, uzlaboti un remontēti ceļi. Ap 1965. gadu tos ziemas apstākļos sāka kaisīt ar smiltīm un sāli. 1947. gada janvārī, atgriezies no izsūtījuma, par ceļa meistarību sāka strādāt Jānis Kalniņš. Sadarbībā ar ciemu padomēm bija jāiesaista vietējie iedzīvotāji bezmaksas darbu izpildē. Līdz 1950. gadam katram lauku iedzīvotājam bija jānostrādā 6 darba dienas ceļa remontdarbos. Daudzus gadus, darbojoties deputātu saimnieciskajās komisijās, J. Kalniņam nācās papildus rūpēties par ceļiem, tiltiem, grāvjiem un pat celt lauksaimniecības lidlauku Birzgalē.

Tie laiki, kad mežā un ceļu būvē saimniekoja vīri eļļainās "pufaikās" un noplukušos "pižikos", aiz sevis atstādami dražu sliedes, pamazām attālinās. To vietā strādā firmu strādnieki spec-apģērbos ar mūsdienīgiem mehānismiem.

Ēka pie Kuģu piestātnes vietas (tagadējā Lāčplēša ielā 14) celta piecdesmitajos gados

No labās: J. Kalniņš un H. Vagulovičs uz HES tilta, 1970

Grāvju rakšanas darbi, 1967

Ķekavas-Jēkabpils ceļa darbu veicēji, 1967

Ceļa joslas attīrīšana no kokiem, 1964

Ceļa kopšana sešdesmito gadu beigās. Pēc šķembu uzbēršanas brauktuve ar slotu "jāizpucē"

1970. gadā asfaltu gatavoja uz vietas attiecīgajā ceļa posmā

Tomes centrā uzceltā autobusu pietura, 1972

1968. gadā Ķegumā nodibināja ceļa remonta un būvniecības iecirkni, kurā strādāja apmēram 70 strādnieki. No 1968. gada līdz 1988. gadam tika izbūvēti 128 km autoceļu, apkopti ap 240 km ceļu un tiltu. Ķeguma iecirknis ietilpa 20. CRBP (Ceļu remonta būvniecības pārvaldē), bet šoferi šos burtus skaidroja savā izpratnē "ceļi riebīgi, brauc prātīgi".

Senais Rembates ceļš, saukts arī *Planku kara ceļš*, jo tur pa saliktām plankām pārvietojusies kara tehnika, bijis likumots, izbūvēts purvainā apvidū. Asfaltēts un iztaisnots tas kalpoja arī vairāk nekā 600 ha lielā kara lidlauka vajadzībām, ko septiņdesmito gadu beigās uzbūvēja Rembates pagasta teritorijā.

20. CRBP Ķeguma iecirkņa ceļiniekiem bija jāizbūvē un jānoasfaltē ceļš no Ķeguma līdz Glāžšķūnim, jāizveido nobrauktuves.

1998. gadā par Ķeguma un Tomes ceļu būvi un kārtību gādā SIA *Tome*. Dzīves pieredze un vēstures mācība atgādina, ka nedrīkst iekļūt ne labajā, ne kreisajā grāvī, jāprot iet pa lielceļu.

Starpkolhozu celtniecības organizācija – Ogres SCO

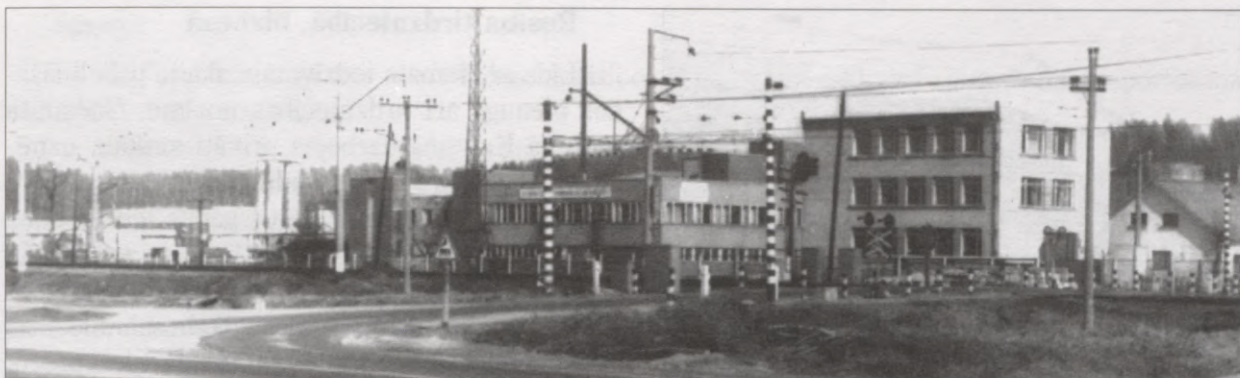
Purvainā plāvā, kur pat govīs slīkušas, pāļu dzinēji pārvērta apkārtni, un 1957. gadā tika uzcelta Ogres rajona SCO kantora ēka Celtnieku ielā 1. 1959. gadā turpat iekārtoja kokzāģētavu, galdnieku darbnīcas. Organizācijas pirmais priekšsēdētājs bija Barons, darbu vadītājs Druviņš. Ap 500 strādnieku cēla dažādus objektus kolhozos, padomju saimniecībās, uzsāka Ķegumā Staru ielas apbūvi. Pie SCO tika iekārtota dzelzceļa pārbrauktuve.

Pieauga darbu apjomi, tehnika, attālumi, kur SCO ļaudis strādāja, labiekārtoja Ķeguma apbūvi, uzcēla aptieku, ambulanci u.c.

Mainījās priekšsēdētāji. Vairāk nekā 10 gadus organizāciju vadīja S. Rumelis, tad O. Tamovičs. A. Priedītis līdz ar kolhozu likvidēšanu reorganizēja un privatizēja SCO.

Celtnieku padarīto vienmēr redz, vērtē, salīdzina. Šajā organizācijā strādāja cilvēki, kas visos 30 gados bija ar saimniecisku un praktisku domāšanu: Jānis Vīlipsons, Jānis Reinicāns, Rita Liepa, Jānis Liepa, Gaida Mazure, Miervaldis Ķisītis, Pēteris Poļanskis u.c.

1994. gada 9. oktobrī šeit nodibināja pašvaldības uzņēmumu *Ķeguma Stars*, par kura direktoru kļuva Arnis Ampermanis.

Skats uz Starpkolhozu celtniecības organizāciju (SCO) no Rīgas–Daugavpils šosejas astoņdesmitajos gados

“Uzsākot darbu, p/u “Ķeguma Stars” gan ekonomiskais, gan materiālais stāvoklis bija vienkārši bēdīgs. Faktiski tas bija miris uzņēmums, jo neviens uzņēmums nevar pastāvēt, ja izdod līdzekļus vairāk nekā ieņem. Līdz šim ar citiem mērķiem paredzētiem naudas līdzekļiem tika nosegtas ražošanas pašizmaksas. Tādējādi nolietoto iekārtas, inženierbūves netika atjaunotas un uzlabotas. Šajā situācijā ir arī savs labums. Nebija uzsākta nekāda darbība, kas varētu sarežģīt vai pasliktināt uzņēmuma tehnisko stāvokli, veltīgi izšķiežot naudas līdzekļus. Tāpēc siltuma apgādi sāku veidot pēc tādiem principiem, kādus izmanto tajās valstīs, kur prot taupīt. Siltums vienmēr un visur ir bijis dārgs komforts, tāpēc tas ir jāsaražo ar augstāku lietderības koeficientu un tikpat lietderīgi jāizmanto. Tikai tad siltuma augstā cena būs samaksājama bez problēmām. Šobrīd ir izveidots pirmais posms – siltuma ražošana (lietderības koeficients 94 %, salīdzinot, vecajai katlu mājai tas nepārsniedza 25 %). Nākošais posms uzņēmuma plānā ir siltummezgla sakārtošana, lai siltuma izmantošana būtu regulējams process, kā arī būtu iespējama karstā ūdens piegāde.

Aktuāli ir uzstādīt uz sildķermeņiem termoregulatorus. Tas ir dārgs pasākums, bet nepieciešams, lai nodrošinātu sev vēlamo komfortu. Jāturpina sakārtot arī pati katlu māja un tās teritorija. Aktuāla ir ūdens apgāde, kur arī jāiegulda līdzekļi, lai nebūtu ūdens piegādes traucējumu. Jāiegādājas arī pārvietojamā elektrostacija, lai nepārsteigtu tādas dabas stihijas, kāda bija oktobra mēnesī.

Šos pasākumus varēs veikt tikai tad, ja uzņēmums strādās ar peļņu. Stabils un spēcīgs uzņēmums būs vajadzīgs visiem, vājš uzņēmums – droši vien, ka nevienam.”

No A. Ampermaņa raksta avīzei *Ķegums un Tome*, 1998. gada 30. janvārī

Atkritumu savākтуve un attīrīšanas ietaises

Pie kārtības pieder, bet tomēr Ķeguma ļaudis satrauc Ogres rajona centralizētā izgāztuve *Ķegums*. Tā atrodas Ogresgala pagastā, taču tās tuvums Ķegumam savas bažas par piesārņojumu atstāj. Šie Ogres pilsētas un apkārtējo teritoriju atkritumi gada laikā sastāda 80000 m³. Aktuāla ir izgāztuves rekonstrukcija, tiek domāts par 0,5 m bieza māla slāņa uzklāšanu, par atkritumu pārstrādes rūpnīcas būvēšanu Ķeguma tuvumā.

1980. gada novembrī sāka darboties Ķeguma ciemata kanalizācijas un notekūdeņu bioloģiskās attīrīšanas iekārtu komplekss. To izbūvēja Daugavas HES celtniecības pārvaldes ļaudis. No ciemata līdz šim kompleksam izbūvēta cauruļvada līnija 1,3 km garumā. No vecās kanalizācijas tvertnes, kuras saturs senāk ietecēja tieši Daugavā, tagad spēcīgs sūknis šķidro masu nogādā uz iekārtu aerotankiem, kuros iepildītas aktīvās dūņas ar mikroorganismiem. Attīrīšanas iekārtām pieslēgtas arī Staru ielas (SCO) mājas.

Pēc bioloģiskās attīrīšanas šķidrā masa plūst uz nosēdvertnēm, kuru dibens noklāts ar filtrējošo smiltis–grants slāni. Pa ceļam uz upi ūdeni hlorē, un Daugava saņem tīru ūdeni. Šajā kompleksā par kārtību rūpējas atslēdznieki sanitārtehniķi.

Šobrīd attīrīšanas ietaisēm ir nepieciešama rekonstrukcija. Pašvaldības uzņēmums *Ķeguma Stars* meklē risinājumu.

Attīrīšanas iekārtu ēka, 1996

Ķeguma patērētāju biedrības veikals 1990. gadā

Aptiekas un grāmatnīcas apkārtnē 1998. gadā

Ķeguma tirdzniecības centrs 1998. gadā

Sadzīves pakalpojumu "saimnieces", 1998. No kreisās: grāmatnīcas vadītāja Astrīda Šmite, šuvēja Vija Liepiņa, friziere Gita Liekne, pārdevējas Gunta Peiseniece un Kristīne Armanoviča

Rosība tirdzniecībā, biznesā

Līdz ar ciemata iedzīvotāju skaita palielināšanos pieauga arī tirdzniecības nozīme. Gadsimta sākumā Ķegumā darbojās privāti veikali, uzņēmumi. Padomju varas gados tirdzniecību savā pārziņā pārņēma valsts. Ilgus gadus iedzīvotājus ar precēm pilnībā nodrošināja Ķeguma patērētāju biedrība. Astoņdesmito gadu beigās tika rekonstruēti un labiekārtoti daudzi veikali: saimniecības preču, lauksaimniecības produktu, pārtikas preču, kultūrpreču. Tika izveidots vasaras kiosks, kā arī avižu kiosks.

Bija laiks, kad, braucot ekskursijās tuvu vai tālu, visi steigās pa veikaliem, meklējot importa preces. Ārzemju braucienos apžilba skats no veikalu raibajām izkārtņēm un pārpilnības plauktos, jo mūsu ikdienā pastāvēja specveikali, blati, preces zem letes, garas rindas pēc desām, kafijas, sviesta. Vēlāk talonu laiks, kad katram tika atvēlēts zināms daudzums cukura, miltu, smēķu, veļas pulvera, alkohola u.c. preču. Vēl 1995. gadā ķegumieši šķendējās par tukšumu veikalos.

Rosība tirdzniecībā sākās ātri. 1995. gadā pirmais izveidojās pārtikas veikals *Roze* dzelzceļa stacijas telpās. Direktors G. Vītols ir no Lielvārdes. Pircēji bija samulsuši, kad atvēršanas dienā pārdevējas Līga un Anita cienāja pircējus ar pīrādziņiem un cepumiem.

Nākamais darbu uzsāka veikals *Viktors* tautas nama pagraba telpās. Šodien varam iepirkties veikalos *Dzīvīte*, *Salenieki* (1996. gada aptaujā ieguva laipnākā kolektīva titulu), *Austra*, *Inese*, *Pagrabiņš*, *Ziedonis*, *Grieta*, *Kastanis*, bārs *Ienāc*, *Bistro*, kafejnīca *Roze*, Ķeguma patērētāju biedrības 1. veikals. Kāds neiztur konkurenci, uzsāk citu saimniekošanas variantu, kāds no jauna nodibina firmu, piemēram, *Rondo*, *Rutki*, *Elva*, *Akmeņkalis*, *Māzers*, *Āre* u.c.

Ķegumā darbojas sadzīves pakalpojumi, grāmatnīca, frizētava, amatnieku saimniecība *Labeka*, uzņēmums *Gaisma* u.c. Ķegumieši piedāvā savās privātmājās vietas tūristu izmītināšanai. No tā laika, kad bija zināmi ierobežojumi, bet ziedēja visa Ķeguma apkārtnē kā krāšņs paklājs un naudas pietika, lai būvētos, nopirktu moskviču vai žiguli, nav aizmirsts puķu bizness.

Pagaidām nepiepildīts paliek daudzu ķegumiešu sapnis par pirts atjaunošanu.

1996. gada 27. martā Ķegumā durvis vēra plaša grāmatnīca, salīdzinot ar nelielo grāmatu veikaliņu tautas namā. Tā pilsētas iedzīvotājiem patiešām bija ļoti nepieciešama.

Sports

Sports, sportam, ar sportu – šos vārdus var attiecināt uz visām ķegumiešu paaudzēm, jo sportošana vienmēr ir bijusi un ir cieņā.

Ar to pirmie sāka aizrauties HES vīri. E. Lodziņš 1938. gada *Vienības* velobraucienā *Rēzekne – Rīga* ieguva 1. vietu Ķegumā, 4. valstī. Vēlāk ar M. Ošas aktīvu darbību rīkoja akadēmiskās airēšanas sacensības. HES sporta zālē katru dienu trenējās skolēni un pieaugušie.

Vairāk nekā 30 gadus sporta dzīves dvēsele bija skolotājs Pēteris Ūzuls, erudīts, augstas kultūras, humora un optimisma pilns, aizraudams sportā visus – no skolēniem līdz ģimenēm. Viņš bija sastopams nelielajā laukumīnā pie *Baložu* skoliņas vai arī tuvajā mežā, jo sporta zāles sākumā nebija. Uz Daugavas tika veidots skrejceliņš ātrslido-tājiem. Skolā notika sacensības šahā.

Daugavas viļņos Mirdza un Arnolds Oši ar paštaisīto smailīti, 1941

Sacensības šahā, 1953

Ātrslidošanas sacensības, 1952. Vidū P. Ūzuls

Sportoja katrā darba kolektīvā. Arī pludinātāji pēc darba trenējās volejbolā, airēšanā, virves vilkšanā, balansēšanā ūdenī uz 2 balķiem un mērķa sasniegšanā, stumjoties ar ķeksi.

Ik gadus rīkoja spartakiādes Baltezerā, Ķegumā un Ķesterciemā. Tajās bija viss: no sportošanas līdz pat dziedāšanai. Daugavieši sportoja, piedalījās arī ar kora dziesmām, duetiēm un trio diriģentes Ināras Kļavas vadībā, kā arī ar viencēlienu ludziņām, kuru režisore bija Mirdza Šķipsna.

Slidošanas un slēpošanas sacensību sezonas noslēgums, 1952

Virves vilkšana, plostu pludinātāju komanda 1964. gada 9. augusta spartakiādē

Vīru ansamblis 1962. gada 22. jūlijā spartakiādes noslēgumā. Solo dzied māsas Kļavas

Sacensības šaušanā pie Ūdru kalna, 1960

Pavasara tūrisma diena, 1961

Pludinātāju sporta svētkos iegūtie "ceļojošie" kausi, 1962

Sešdesmitajos gados sportoja gan Ķeguma skolā, gan HES un citos kolektīvos. Spēkstacijas dalībnieku vidū populāri bija daudzi sporta veidi, arī ugunsdzēsības sports.

Slēpotāju diena, 1976

"Biju fizkolektīva priekšnieks. Šāvām, spēlējām volejbolu, galda tenisu, piedalījāmies rajona spartakiādēs. Bija arī viens "starptautiskais mačs" – ar igauņu enerģētiku volejbola komandu. Nostājāmies uz laukuma: igauņi vienādos sporta treniņtērpos, mēs raibi. Lai mūs uzmundrinātu, Egils Caune teica: "Krekli jau nespēlē!" – un uzrotīja sava krekla piedurknes. Viņš bija trenera Grigulīnoviča audzēknis un labākais mūsu komandā. Uzvarējām.

Izmantojot pazīšanas, no airēšanas trenera Miļerska dabūju mācību akadēmisko četrinieku un remontējamu sacīkšu četrinieku. Uzbūvējām laivu šķūni – ellingu – un sākam braukāt pa ūdenskrātuvi. Interesanti tas, ka ļoti gribēja braukt meitenes un sievietes, bet puīši turējās malā. Bet mācību četrinieks jau ir smags, un skolas meitenītēm iznest to no ellinga un ienest iekšā nav pa spēkam. Bet skolas meitenes un puikas jau bija tie perspektīvie, daži varbūt būtu tālu tikuši, ja būtu kārtīga trenera rokās. Tā kā īsti nesajēdzu, ko darīt, arī sacīkšu laiva palika līdz galam neizremontēta, un pēc pāris gadiem airēšana jau apsīka, tikai vienreiz jauno komandu aizvedu uz Lielupes bāzi uz sacensībām, bet arī te bez sevišķiem panākumiem. Vēlāk *Darba rezerves* uzcēla savu airēšanas bāzi (smailotājiem un kanoistiem) Lielvārdē, bet par viņu darba rezultātiem nekā nezinu.

Riteņbraucējs Oliņš un citi brauca ar saviem saķīlētajiem ceļa velosipēdiem, bet pāris reižu viņiem uz sacīkstēm savu "Tūrista" tipa velosipēdu aizdeva V. Krūmiņa. Viņa vispār visvairāk atbalstīja sportu, jo arī pati bija sportiska.

Šaušanu ar mazkalibra šautenēm vadīja I. Krūmiņš, vispār labs šāvējs, bet ar nepietiekamu psiholoģisko stabilitāti. Sacensību laikā viņam vienmēr vajadzēja kaut ko pateikt, kādu pamācīt, par kaut ko pastrīdēties, un tas kavēja koncentrēties un uzrādīt labākos rezultātus tieši atbildīgākajos mačos. Reiz treniņā viņš bija paņēmis uz šautuvi līdzī arī savu sieviņu Ritu un pierunājis, lai pamēģina izšaut. Viņa, apmācīta, kā tas uguns rīks turams, uz kuru pusi tēmējams, acis aizžmiegusi... Imantu uzveikusi. Tā parādījās viena laba šāvēja, kura mājas kārtībā tika līdz II sporta klasei, bet kārtīga trenera rokās sporta meistara kvalifikācija būtu reāla.

Par partijas sekretāru atnāca strādāt Maļinovskis, kara invalīds. Viņš agrāk bija spēlējis pingpongu un tagad organizēja galda tenisa nodarbības. Arī Placēns bija spēlējis, un abi sniedza mums paraugdemonstrējumus. Tas arī iekustējās, un vēlāk brāļi Ozoli un citi "sitās" rajona un republikas sacensībās. Sākās badmintona ēra – atkal rajonā pirmajos mačos izgājām vadībā. Izkarojām veco mehānisko darbnīcu sportam. Tombergs ar saviem galdniekiem daudz palīdzēja. Tombergs arī uzbūvēja ledus jahtu, kurai reiz, droši vien nemākulības dēļ, nolauzu mastu. Šī bāze bija pamats sporta nodarbībām līdz pat jaunās skolas uzcelšanai ar normālu sporta zāli."

Harijs Jaunzems, "Daugava un mēs". – Rīga. *Sprīdītis*, 1996

Būtiskas izmaiņas sportā radās līdz ar Ķeguma HES sporta zāles izveidošanu. Dienā to izmantoja skolēni skolotāja Pētera Ūzula vadībā, vakaros aktīvi darbojās volejbolisti, basketbolisti un galda tenisa spēlētāji. 1976. gadā skolā sāka strādāt Artūrs Ābols, kas ieviesa jaunu sporta veidu – rokasbumbu. Skolas labākie spēlētāji guva panākumus arī PSRS mērogā. Nelielā HES sporta zāle kļuva par Ogres rajona galda tenisa centru. Visu saimniecību vadīja Ilmārs Lapiņš.

Ķeguma HES sporta zāle, 1980

1981. gada 10. oktobrī atklāja jauno Ķeguma skolu ar labu sporta zāli, kurā atradās viss nepieciešamais inventārs un sporta spēļu laukumi. Tomēr no šī brīža sports Ķegumā vairāk balstījās tikai uz skolēnu paveikto.

1986. gada 14. aprīlī Ķeguma ciemata TDP izpildkomitejas priekšsēdētājs Rolands Lapiņš pie sevis uzaicināja Ķeguma ciemata sporta aktīvistu grupu – Ķeguma skolas skolotājus Pēteri Ūzulu, Artūru Ābolu, HES darbiniekus Egilu Cauni un Ilmāru Lapiņu, Toms zivju audzētavas direktoru Kušķi, lai lemtu, ko darīt. I. Lapiņš bija kategorisks: “Beidzot ir jāsāk sportot!”. Un tā 1986. gada 24. maijā tika rīkota veselības sporta diena *Veselīgu dzīves veidu katram*. Tas bija sākums jaunam sporta bumam. 1986. gada 2. augustā notika Ķeguma ciemata *Vasaras spartakiāde*. Varēja sacensties vieglatlētikā, virves vilkšanā, volejbolā, spēka vingrinājumos. Piedalījās 14 komandas, un galvenais tiesnesis bija Artūrs Ābols.

1987. gadā 14. februārī tika sarīkota *Ziemas veselības diena*. Tā paša gada maijā – Ķeguma ciemata svētki *Skaists ir mans novadiņš*, oktobrī – masu skrējieni *Ķegums '87*, 1988. gada janvārī – sacensības minifutbolā, februārī – basketbolā, 1989. gada martā – minifutbolā.

Sporta aktivitātes no 1989. līdz 1993. gadam izmainīja jauna darba forma – maksas pakalpojumi, kas ievadīja saimniecisko aprēķinu un pirmos tirgus ekonomikas principus. Sporta dzīvē iestājās atslābums. Nepietiekama ekonomiskā bāze, valsts un pašvaldību ierobežotais budžets kļuva par iemeslu vairāku sporta bāzu slēgšanai. Samazinājās sporta grupas, skolēnu un jauniešu sacensību skaits tika ierobežots. Visai saspringta un aktuāla kļuva sporta bāzu izdzīvošanas problēma. Saruka maksāspējīgo nomātāju skaits. Ķeguma sporta zāle vakaros netika izmantota, fiziskās aktivitātes balstījās tikai uz skolu jaunatni sporta stundās.

1993. gada 8. jūnijā tika nodibināta organizācija *Sports visiem*. Tās statūti paredz dažādu sporta un fiziskās audzināšanas formu izmantošanu cilvēku fiziskām aktivitātēm. 1993. gadā Ķegumā sāka dzīvot Latvijas Sporta pedagogijas akadēmijas docents Viktors Mūzis. Pēc viņa ierosinājuma 1994. gada 16. jūnijā Ķeguma kultūras namā sanāca kopsapulce, lai dibinātu sporta klubu. Sapulcē piedalījās 25 entuziasti. To skaitā arī Ķeguma pašvaldības, Ķeguma lielākā uzņēmuma HES, skolas un kultūras nama pārstāvji. Kopsapulce nolēma dibināt Ķeguma pilsētas sporta un atpūtas klubu *Ķegums*. Par kluba prezidentu ievēlēja Viktoru Mūzi, un sākās aktīva darbība, izmantojot Ķeguma skolas sporta bāzi. Tika izveidotas vairākas sporta atpūtas un treniņa grupas: vispusīgās fiziskās sagatavošanas, basketbola (vadītājs A. Ābols), slēpošanas (K. Jurcēna), ritmiskās vingrošanas (L. Semjonova), kā arī

Ķeguma skolas sporta zāle, 1981

Laima Semjonova (priekšplānā) vada aerobikas nodarbības, 1998

volejbola sekcija, kas pakļauta volejbola izlasei *Ķegums*, kura startē Latvijas Republikas sacensībās "A" klases grupā. Komandu trenē Māris Bremze. Ar 1995. gadu tiek atjaunotas vasaras sporta spēles Ķeguma pludmalē un licīti pie atpūtas bāzes *Pūt, vējiņi!* Sacensības notiek vairākos sporta veidos.

Pārlūkojot sporta attīstības gaitu līdz 1997. gadam, varam konstatēt, ka viss sasniegtais balstījās uz organizatoru entuziasmu un kalpoja par piemēru jaunajiem. Nodarbības no rīta un vakaros brīvdabas laukumos, lietū un vējā. Sporta inventāra kvalitātes līmenis bieži vien bija neapmierinošs, bet pastāvēja nerimstoša cīņas un uzvarēt griba. Protams, eksperimenti ne vienmēr izdevās veiksmīgi, taču šķiet, ka viss paveiktais bija nepieciešams, lai sasniegtu pozitīvu rezultātu. Notika labi organizētas sacensības. Pēc 1991. gada radikāli izmainījās sporta dzīve. Nodibinājās klubi, kuru galvenais uzdevums ir radīt apstākļus sporta attīstībai Latvijā, kā arī propagandēt sportu kā veselīga dzīves veida sastāvdaļu, kas veicina cilvēka harmonisku fizisko un garīgo attīstību.

Latvijas slēpošanas federācijas ģenerālsekretārs A. Raugulis apbalvo Kitiju Jurcēnu par iegūto 2. vietu Latvijas čempionātā "roller" slēpošanā, 1994

Latvijas izlases sēdvolejbola komanda, 1997. Pirmajā rindā otrā no kreisās Līga Kārliete

Beidzamo gadu laikā Ķegumā ir izaugusi astoņkārtējā Latvijas čempione distanču slēpošanā Kitija Jurcēna un vieglatlēte Agita Mihailova. 1998. gadā Agita ir ieskaitīta komandā, kas gatavojas startēt Pasaules junioru čempionātā vieglatlētikā Turīnā.

1997. gada vasarā ar uzvaru Eiropas čempionātā Tallinā atgriezās arī Latvijas izlases spēlētāja sēdvolejbolā sievietēm ķegumiete Līga Kārliete. (Sēdvolejbols ir sporta veids, ar kuru nodarbojas cilvēki, kam ir kustību traucējumi.) Jāspēlē gan ar rokām, gan ar galvu.

"Uz laukuma visi ir slimi, jo spēles laikā protēzes tiek noņemtas, bet banketā nevar atšķirt. Daudzi labi dejo un brīvi kustas. Būtu jākliež par citu – veselo cilvēku attieksmi pret invalīdu. Ļoti vajag atbalstu, citu cilvēku netiešu klātbūtni un gādību," saka Līga. Viņa ir invalīdu darba sporta metodiķe.

Liels prieks bija līdzjutējiem, kad 1998. gadā ķegumietis Andris Dambis Eiropas čempionātā autosportā izcīnīja otro vietu. Novērtējot viņa sasniegumus, Latvijas Autobiļu federācija piešķīra A. Dambim *Latvijas autosporta meistara* nosaukumu. Ķegumiešu aptaujā *Gada cilvēks '98* viņš ieguva titulu *Slavenākais '98*.

Andris Dambis – Eiropas vicečempions autokrosā, 1998

SIA *Baltijas kausa fonds* mototrase *Zelta Zirgs* atrodas uz 35 ha Rembates pagasta zemes, kas robežojas ar Ķeguma pilsētas teritoriju. No Ķeguma dzelzceļa stacijas un Rīgas–Daugavpils šosejas līdz tai ir tikai 15 minūšu gājiens.

No jebkuras mototrases vietas var pārredzēt vismaz divas trešdaļas trases, bet, to paplašinot atbilstoši Ģenerālajam attīstības plānam, pārredzamība būs simtprocentīga no jebkuras vietas.

Trase *Zelta Zirgs* ir atestēta Eiropas un Pasaules motokrosa čempionāta posmu rīkošanai. 1996. gada 16.–18. augustā tur notika Latvijas un Baltijas vēsturē pirmais Pasaules čempionāta posms motokrosā blakusvāģu klasē, kas bija ne tikai notikums “numur viens” Baltijas motosportā, bet arī viens no ievērojamākajiem pasākumiem Baltijas sporta un kultūras apritē vispār.

Pēc veiksmīgi noorganizētajām sacensībām arī turpmāk katru gadu mototrasē *Zelta Zirgs* notiek Pasaules un Eiropas čempionātu posmi motokrosā.

Enduro jeb, vienkāršāk izsakoties, daudzdienu motobraukšana ir sacīkstes pa grūti izbraucamu ceļu. Atšķirībā no parastā motosporta, kur sacensības notiek slēgtā posmā, enduro trase ir gara, viens aplis apmēram 150 km. Enduro ir pirmais motosporta veids, kļuvis populārs ap 1903. gadu. Tam ir raksturīga īpaša specifika, kas atklājas gan dalībnieku vecumā (no 23 līdz 45 gadiem), gan nepieciešamajā pieredzē. Sacensības ilgst no 2 līdz 6 dienām, katru dienu smagā un garā trasē sportistam jāatrodas 7 līdz 11 stundas. Tieši tāpēc enduro ir fiziski vismagākais motosporta veids.

Ķegumietis Artūrs Robežnieks 1996. gadā bija pirmais Latvijas motosportists, kas pasaules čempionāta posmā spējis iekļūt labāko skaitā, izcīnot bronzas medaļu. Pats bija sev arī sponsors, morāli stiprināja dēls Kārlis un sieva Ināra. Somijā sacensībās, nesot Latvijas karogu, Artūrs pārstāvēja visu Latviju.

Sacensības mototrasē “Zelta Zirgs”, 1998

No labās – mototrases “dvēsele” un galvenais sacensību organizators Salvis Freimanis

Artūrs Robežnieks, 1998

Vēsturisks Latvijas motobraucēja panākums divdienu enduro

Pirmo reizi Latvijas motosporta vēsturē kāds no mūsu valsts motobraucējiem Latvijai ir izcīnījis punktus pasaules čempionāta ieskaitē. Tas ir Artūrs Robežnieks, kurš vienā no čempionāta posmiem divdienu enduro – Francijā finišēja 14. vietā.

Sporta Klubs, 1995

Artūrs Robežnieks šokē enduro pasauli!

Neticama ziņa saņemta no Somijas, kur risinājās pasaulē visprestīžākās sacensības daudzdienu motobraukšanā jeb enduro – “Six day’s”. Hēmenlinnas apkaimē sešu dienu cīņās trešo vietu savā klasē ieguva Artūrs Robežnieks. Atklāti sakot – vēl nevar apjēgt, kā tas bija iespējams... Tātad vēl viens motosportists pasaules elitē!

Sporta Klubs, 1996. gada jūnijā

Ķeguma vecā kultūras nama zālē, 1948

Kultūras dzīve

Trīsdesmito gadu beigās, ceļot HES "baraku ciemu", vienā no barakām tika iekārtots arī kultūras nams. Šī ēka atradās netālu no tagadējās bērnu bibliotēkas. Kara laikā celtnē nodega, taču 1945. gadā to atjaunoja ar daudz plašākām telpām nekā pašreizējā tautas namā. Jau trīsdesmitajos gados kultūras namā notika dažādi pasākumi. Pēc Otrā pasaules kara rādīja kino (1947. gadā kinomehāniķi bija V. Jegins, K. Kļava), rīkoja balles. Orķestrī spēlēja vācu karagūstekņi, saposti baltos kreklos un melnās biksēs. Vēlāk deju vakaros muzicēja vietējie muzikanti.

Tautas nams celts tam laikam raksturīgā neoklasicisma stilā, 1951

Vēlēšanu diena, 1951

Politinformācijas nodarbība, 1964

1951. gadā uzcēla tagadējo Ķeguma tautas namu. Veidojās pašdarbības kolektīvi. Cilvēki dziedāja, dejoja, piedalījās dažādos tematiskos pasākumos, atpūtas vakaros.

Līdz 1968. gadam tautas nams bija HES pārziņā, pēc tam tas tika nodots Ķeguma ciemata padomes bilancē. Par kultūras nama vadītājam strādājušas P. Ponomarjova, F. Sirmā, M. Tomberga, I. Bite, L. Egle, V. Voita u. c.

Valsts svētku tradīcijas veidojas saistībā ar pastāvošās valsts varas politiku, bet iedzīvotāju atsaucību gūst tikai tās, kas laika gaitā tuvinās jau sen izkoptām tautai saprotamām un pieņemamām tradīcijām. Padomju varas gados svētki Latvijā bija Padomju Savienības svētku sastāvdaļa ar noteiktu kārtību, attiecīgiem simboliem un bieži ielūgumos lasīto "ierašanās obligāta". Veselai paaudzei tie bija saistīti ar pašu cilvēku pārdzīvoto, piemēram, Otrajā pasaules karā (*Uzvaras svētki* 9. maijā, *Padomju Armijas diena* 23. februārī). Par politiskiem svētkiem kļuva vēlēšanu dienas. Agitatori aicināja vēlēt par partijas izvirzītajiem noteiktiem deputātu kandidātiem, iedzīvotājiem bija jāklausa politiski referāti, ko lasīja lektori. Tika sagatavoti svētku koncerti. Neiztrūkstoša bija pionieru goda sardze pie vēlēšanu urnas.

Lektoru grupa, 1964. No kreisās: 1. rindā – skolas direktore A. Strazdiņa, HES partijas pirmorganizācijas sekretārs Nakalns, HES direktors J. Lepins, skolotājas K. Fiļipova un A. Kleinberga; 2. rindā – sagādnieks V. Ananjevs, kultūras nama vadītāja M. Luce, skolotājas N. Biedre, J. Setensone, N. Vavilčenkova, HES inženieris H. Vagulovičs

Arī strādājošo ikdiena bija cieši saistīta ar valsts politisko dzīvi. Reizi nedēļā ķegumiešiem pirms darba bija jāpiedalās politinformācijas nodarbībās kultūras namā (cilvēki tās sauca par "utrenņiku"). Kultūras nama politpulciņā piedalījās pasta, aptiekas, kultūras nama un izpildkomitejas darbinieki. 1964. gada atskaitē var izlasīt, ka lektori kopumā nolasījuši 105 lekcijas, bet klausītāju kopskaits bijis apmēram 80000 cilvēki.

Jebkura vara pieteica sevi ar attiecīgā laika pieminēkliem. Tādus ierīkoja arī Ķegumā. Pie kultūras nama bija krūšutēls Staļinam. To nojauca 1958. gadā, bet vēl redzams tā pamats. Pie ieejas HES ēkā bija bareljefs Ļeņinam, ko noņēma 1990. gada 22. oktobrī. Pēc Otrā pasaules kara veterānu lūguma, atzīmējot Lielā Tēvijas kara uzvaras 40. gadadienu, 1985. gadā tika izveidots piemiņas akmens parkā pie kultūras nama. Piemiņas akmeni noņēma 1993. gada 13. aprīlī.

Par kultūras darbu rūpējās arī darba vietās. Katrā ciemata iestādē bija arodbiedrības ievēlēts kultorgs, kas ar saviem aktīvistiem kolektīvos organizēja valsts svētku svinēšanu, sveica kara veterānus un darba jubilārus. Savukārt kultūras namā notika lekcijas, rādīja kino. Cilvēki tika iesaistīti tematiskos pasākumos. Interesantas bija sacensības, sporta dienu pasākumi, izbraukumi, saviesīgie vakari.

Jau piecdesmitajos gados izveidojās deju kolektīvs, kas piedalījās daudzos pasākumos un priecēja ķegumiešus. Aktīvi darbojās dramatiskais kolektīvs. Iestudēja R. Blaumaņa lugas, un skatītāju zāle parasti bija pilna. 1961. gadā tika iestudēta N. Glazova luga *Dimanti* 3 cēlienos.

1963. gada 2. novembrī tautas namā atklāja platekrāna kino. To rādīja sabiedriskā kārtā. Par kinomehāniķi strādāja B. Trence.

Vietējie aktieri, 1961. No kreisās: pirmajā rindā – Krēgere, A. Bērziņa, Dz. Zaķe, L. Ozols; otrajā rindā – V. Voita, A. Ozola, A. Kūmiņa

Lekciju lasa Ķina Biedre (no labās), 1964

Ķeguma ciemata Lielā Tēvijas kara veterāni Uzvaras svētkos pie piemiņas akmens Otrajā pasaules karā kritušajiem, 1985

Pēc kinomehāniķa diplomu saņemšanas, 1963. Vidū – B. Trence

Tautas nama deju kolektīvs, 1954. No kreisās: V. Lapicka, M. Ozols, M. Krapāns, kolektīva vadītāja A. Pušpure, V. Sirmā, A. Oliņš, A. Alkšbirze, P. Konušs

1967. gads bija politiski saspringts laiks. Visās dzīves jomās darba kolektīvi, cilvēki gatavojās atzīmēt Oktobra revolūcijas 50. gadadienu. Iestādēs plānoja lekcijas, referātus, svētku norisi... Strādājot sabiedriskā kārtā (iedzīvotāji to dēvēja par strādāšanu "subotņikos") Ķegumā šai gadadienai par godu meža ielokā tika izbūvēta brīvdabas estrāde. Skatītāju izvietošanai izmantoja ērto, dabisko nogāzi. Daudz palīdzēja SCO kolektīvs, Ķeguma HES, Tomes skolēni un Ķeguma bērni, Tomes kolhozs. Iestādes deva gan būvniecības materiālus, gan palīdzēja darbus veikt, piemēram, betonēt estrādes laukumu. Ļoti atsaucīgi strādnieki bija G. Kļava, J. Kļava, O. Lazdiņš u.c.

Ķeguma pirmo Dziesmu un deju svētku gājiena priekšgalā (no kreisās) M. Boževniece, R. un A. Bērziņi, 1967

Ķeguma pirmos Dziesmu un deju svētkus atklāj un jaunās estrādes lentu pārgriež visu svinību dvēsele Anna Bērziņa

Estrāde joprojām ir iecienīta pasākumu vieta, 1996

Estrādi atklāja 1967. gada 4. jūnijā, kad notika Ķeguma pirmie Dziesmu un deju svētki. Ciemata priekšsēdētājs A. Siliņš un visi svētku dalībnieki bija gandarīti par sakopto, iekārtoto estrādi.

Joprojām šī vieta allaž pulcina ķegumiešus un viesus gan svētku un svinību reizēs, gan sabiedriski nozīmīgos brīžos, kad nepieciešams pārrunāt visus interesējošus aktuālus jautājumus.

Deviņdesmitajos gados Tautas frontes aktīvisti atjaunoja estrādes solu rindas.

Ķegumā mājā dziesmu gars

Jau izsenis ķegumieši ir bijuši dziesmu mīļotāji. Gadsimta sākumā daudzi dziedāja kaimiņpagastu koros. Lielvārdes korī, ko diriģēja skolotājs Austrums, 1938. gadā dziedāja gan ķegumietes, gan tomiētes.

Lielvārdes koris, 1938. Diriģents skolotājs Austrums. No kreisās: pirmajā rindā otrā – B. Šteina, trešā – L. Rijniece

Ķeguma koris, 1955. No kreisās: 1. rindā – 4. M. Tomberga, 5. R. Strēlniece, 6. L. Bērziņa, 7. J. Osmane; 2. rindā – 2. Gaižutis, 5. V. Brodežonoks

Ķeguma pirmajos Dziesmu un deju svētkos, kas notika jaunatklātajā estrādē, piedalījās Tomes un Ķeguma skolu 5. – 8. klašu koris, bērnu deju kolektīvi, Tomes un Ķeguma sieviešu kori ar dirigentu O. Kuģenieku, veco ļaužu deju kolektīvi.

1968. gada 27. jūlijā notika otrie Ķeguma ciemata Dziesmu un deju svētki, kur piedalījās visi ciema pašdarbības kolektīvi.

1968. gada vasarā Ogres rajona kultūras dzīvē bija izcils notikums – pirmais republikas sieviešu un vīru koru salidojums. Rajona centra Kultūras un atpūtas parka labiekārtotajā estrādē nebija redzēti vienkopus tik daudz dziedātāju, tik spilgti izjauts dziesmas spēks. Ogres rajonu pārstāvēja Ķeguma ciemata kultūras nama sieviešu koris. Dziedātājas gan no Tomes, gan no Ķeguma.

“Kā ļaudis pulcēt vienuviet? Grūti. Tomē uz vietas jau ilgu gadu darbojušies sieviešu un vīru ansambļi. Ķegumā tādi pastāv pēdējos gados. Bet dziedātājus apvienoja, kad 4. jūnijā notika pirmie ciemata Dziesmu svētki. Tovasar apvienotais sieviešu koris savā grupā godam izcīnīja 1. vietu rajona Dziesmu un deju svētkos. Tas bija liels stimuls, gatavojoties republikas mēroga salidojumam.

Un tagad nedaudz par šo nelielo (30 dalībnieces), bet pašai dziedzīgo kora kolektīvu. Dziedātājas vispirms apmācīja divās vietās: Tomē – skolotāja I. Ķezbere, Ķegumā – dirigents J. Slavis, kas pēc tam abus ansambļus saliedēja. Vairākas no tomiētēm mēroja garu ceļu – pat kilometrus astoņus un vairāk, lai piedalītos mēģinājumos. Visas viņas ziedoja dziesmai daudz sava brīvā laika, kaut arī ne vienu vien mājās gaidīja ģimene, darbi.

Lai nu kā arī nebūtu, ķegumietes ir veikušas lielu darbu un godam pārstāvējušas sava rajona “krāsas” šajā lielajā koru forumā. Par to liels paldies ilggadējām koristēm Bertai Jakubovičai, Verai Drozdeckai, Ārijai Celmiņai, Ausmai Ramatai, Lilijai Dubovai, Mildai Bērziņai, Helēnai Geidei, Marijai Kļaviņai, Ausmai Ūzulei, Veltai Baltausei, Anetai Švānei ar meitu Dzidru, Ainai Grīnbergai, Edītei Paio un pārējām dziedātājām.”

Padomju Ceļš, 1968

Ķegumieši gājienā uz Ogres estrādi, 1968

Ķegumiešu jauktais koris koncertē sporta svētkos. Dirigente Ināra Kļava. 1964. gads

Ķeguma Dziesmu un deju svētkos brīvdabas estrādē dzied Tomes un Ķeguma sieviešu koris. Dirigē O. Kuģenieks. 1967. gada 4. jūnijs

Dejo veco ļaužu deju kolektīvs, 1968

Dziesmu svētku gājiens Ķegumā, 1968

Keguma estrādes ansamblis, 1974

Estrādes ansamblis, 1974

Politiskās dziesmas ansamblis Keguma skolā, 1981

Keguma folkloras kopas dalībnieki koncertbrauciena laikā pa Krievijas nemelnzemes apgabalu, Udmurtijas, Mari APSR ar Vissavienības komajaunatnes aģitvilcienu "Leņinskij komsomol", 1982

Folkloras kopa "Trejdeviņi", 1984

1974. gadā darboties gribuši jaunieši noorganizēja estrādes ansamblī. Tautas nama vadība iegādājās mūzikas instrumentus, un kolektīvs spēlēja deju mūziku, uzstājās koncertos, bija iecienīts gan pašu mājās, gan plašā apkārtņē. Mainījās repertuārs un dalībnieki, bet dziesmas un Keguma vārds skanēja tālu.

Ansamblī darbojās Zigismunds Kļučņiks (tenorsaksofons), Imants Filipsons (elektroģeģeles), Viktors Žeivenieks (altsaksofons), Bruno Grīnbergs (basģitāra), Vladimirs Kozlovskis (elektroģitāra), Viktors Puļajevs (sitamie instrumenti), Ēriks Paio (operators), Inese Zavelska (soliste), Ilze Klepere (soliste), Aivars Leiboms (solists), Igors Lodziņš (solists), Līgita Bimbere (programmas vadītāja).

Astoņdesmitie gadi Keguma kultūras dzīvē bija Igora Lodziņa laiks. Tie bija "ziedu laiki" Igora dibinātajam ansamblim, kas vēlāk pārtapa par folkloras kopu *Trejdeviņi*.

Igors Lodziņš – enerģisks, jauns, muzikāls cilvēks – atrada pareizo darbību īstajā laikā. Viņš pulcēja kopā jauniešus, meklēja dziesmas, centās ne tikai parādīt, bet izdzīvot un pasniegt kā pārliecību cilvēka un dabas aprites loka esamību katrā darbā, svētkos un ikdienas dzīves brīžos.

Kolektīvs sākumā veidojās kā politiskās dziesmas ansamblis, iekļaujot savā repertuārā arī latviešu kara dainas. Koncerti tika sniegti svētkos, atceres dienās, izbraukumos, politiskās dziesmas festivālos, sabiedriskos pasākumos. Pamazām, apgūstot arī latviešu tautas gadskārtu ieražas un rotaļas, ansamblis pārtapa par folkloras kopu, ko pazina daudzviet. Dalībnieki dziedāja, dejoja, vadīja rotaļas dažādos sabiedriskos pasākumos, svinēja tautas gadskārtu svētkus. Tajā laikā folkloras kustība Latvijā nupat tikai sāka veidoties un attīstīties.

Arvien pieprasītāka kļuva grupas kapela. Tā ar panākumiem muzicēja dažādos pasākumos. 1984. gadā republikas lauku kapelu skatē ieguva pirmo kategoriju.

Izpildītāji mainījās, tomēr *Trejdeviņi* savas darbības laikā "nopelnījuši" tik daudz diplomu, pateicības rakstu, godalgotu vietu kā neviens cits tautas nama kolektīvs.

Folkloras kopā muzicējuši: Igors un Marija Lodziņi, Līga Bautris, Jānis un Baiba Bērziņi, Ineta Bula, Nata Elksne, Bruno Grīnbergs, Silvija Grugule, Ieva Koluža, Solveiga Lēmane, Jānis Mūrnieks, Gita Pērkone, Iveta Ruiss, Juris un Maija Savicki, Juris un Ināra Strazdiņi, Ginta Vecozola u.c.

Tradīcijas, godi

Ķeguma ciemata izpildkomitejas priekšsēdētājas Aleksandras Smirnovas darbības laikā celtajā izpildkomitejas ēkā tika izveidota savam laikam grezna ceremoniju zāle. Svētku noskaņu vēl aizvien papildina skaistais dekoratīvais interjers. Pasākumos valda īpaša gaisotne, jo katrs klātesošais tiek iesaistīts tautas tradīciju rituālā. Neviena atnākušais nevar palikt vienaldzīgs.

Ar sveču liesmiņu, ierakstu Ķeguma Goda grāmatā, vecāku apsveikšanu, kūmām, folkloras kopas skandētām tautasdziesmām tika svinīgi izsniegtas bērna dzimšanas apliecības. Ir savs rituāls kāzu dienā, savs – sudraba vai citās kāzu jubilejās, dažādos ģimeņu godos. Lielākie un plašāk rīkoti svētki notiek tautas namā.

Jūlijā ar ozolzariem, meijām un rudzu vārpām rotātajā zālē svinēja bērības svētkus. Ar pašu vai Rīgas mākslinieku līdzdalību bērnu izšūpoja jaunie kūmas, “ceļoja” rotaļlietas un dāvanas, priecājās vecāki. Pilngadības svētki gadu gaitā no svētku ceremonijas pārvērtās par vairāku dienu jauniešu mācību un izklaides pasākumu. Izpildkomitejā priekšsēdētājs runāja ar jauniešiem par tiesībām, atbildību, kāds no iestāžu vadītājiem stāstīja par ciemata nākotni. Pēc “audzināšanas” runām visi brauca nolikt ziedus kādā piemiņas vietā. Citu reizi Daugavas malā kopā ar folkloras kopu jaunieši dziedāja, gāja dančos, tad tautas nama sapostajās telpās, apsēdušies goda vietās, bija savu radu un draugu uzmanības lokā. Citu gadu vairāk vai mazāk bija šo svētku dalībnieku, līdz – šāds pasākums vairs nepiesaistīja interesentus.

Gadu desmitiem bijām piepildīti ar vienu un to pašu attieksmi pret darbu, ticību, cilvēkiem, morāles vērtībām. Ir pierādījies, ka kultūra ir tas labākais ceļš, kā sabiedrībai atklāt savas spējas un derīgumu, pierādīt tautas gara bagātības.

Aleksandra Smirnova vada laulību ceremoniju, 1974

Pilngadības svētki tautas namā, 1982

Pilngadnieki kopā ar izpildkomitejas priekšsēdētāju J. Jansonu un folkloras kopu līcītī pie Daugavas, 1982

Mātes dienas pasākums Ķeguma tautas namā, 1997

Bērnudārza “mākslinieku” apsveikums Mātes dienā, 1997

Gimeņu vakars Tomes tautas namā, 1997

"Cālis '97". No kreisās Lauma Šmite – "Amizantākais cālis" titula ieguvēja kopā ar draudzeni Sandru

Vokālais ansamblis, 1997. No labās vadītāja Māra Sirmā

Deju kopā "Kadiķis", 1996. No kreisās: 1. rindā – J. Skrivelis, A. Kotāns, Ž. Geruckis; 2. rindā – Ž. Adamsona, B. Gulbe, R. Saleniece, D. Gulbe, repetitore A. Šauva, I. Ritere, D. Skrīvele, A. Lošaka; 3. rindā – Agris Serafimovičs, J. Žvagins, V. Vonda, A. Salenieks, vadītājs D. Ola, Aivars Serafimovičs

Grūti atspoguļot kultūras dzīves norises. Katram laika posmam ir atšķirīgi gan pasūtījuma pasākumi, gan izklaides vakari.

Deviņdesmitie gadi sākās ar *atmodas* laika notikumiem arī kultūras dzīvē: Tautas frontes saieti, vēstulju dienas, represēto piemiņas dienas u.c. 1998. gada marta mēnesī pēc ilga laika atkal pārpildīta bija tautas nama zāle, kad demonstrēja latviešu filmu *Likteņdzirnas*. Tātad nevar teikt, ka video ir pārņēmis visu. Gadu ritumā kultūras dzīve mainījusies līdz noskaņām cilvēkos un sabiedrībā.

Sadarbojoties pašvaldības un kultūras nama darbiniekiem, joprojām tiek rīkoti dažādi pasākumi. L. Čodores un A. Rozītes sagatavots un tautas nama darbinieku atbalstīts, Tomē 1997. gadā notika gimeņu jubileju godiem rīkots pasākums.

Atsaucību guva konkurss *Vecmāmiņa '97*, ko, atzīmējot Mātes dienu, sagatavoja un vadīja A. Biedre un A. Rozīte, žūrijā pieaicinot vīriešus. Arī *Cālis* Ķegumā dzied vairākus gadus.

Nu jau vairāk nekā 5 gadus ķegumiešus un citus klausītājus iepriecina Māras Sirmās vadītais sieviešu vokālais ansamblis. Tas arī sveic jaunos pārus laulību reģistrācijas ceremonijās.

Arvien jauni dalībnieki pievienojas Jāņa Zarinieka vadītajam jauktajam korim.

Līdz ar dziedāšanu, lielu ķegumiešu un tomiešu atsaucību guva vēlme sadancot. Dejot-prieks aizsākas skolā, kur, savu skolotāju mācīti, bērni iegūst pirmās deju iemaņas.

Varam sacīt, lieli vai mazi mākslinieki, tomēr ir skaidrs, ka panākumus nosaka personību enerģijas lādiņš.

Savs pievilkšanas spēks kopā tur dejotājus vidējās paaudzes deju kopā *Kadiķis*, ko vada Daumants Ola. Kolektīvs radās 1995. gadā, sadejojot Tomes tautas nama pamatsastāvam ar ķegumiešiem. Kolektīva repetitore A. Šauva, koncertmeistare S. Viļuma. Tērpus palīdzēja iegādāties pilsētas dome.

Kultūras dzīves organizatori

Kultūras darbā nevienu nevar piesaistīt ar rīkojumu. Ir vērtības, ko par naudu nenopirkt. Pašdarbības kolektīvu entuziasti, ap kuriem pulcējas citi dalībnieki, iezīmē to varavīksni, ko mēs krājam savās atmiņās un ierakstām tautas mākslas vēsturē. No bērnu svētkiem līdz pensionāru vakariem, no vēlēšanu politiskās atmosfēras līdz dažādiem interešu klubiem un diskotēkām – tas viss kopā ir tautas nama darba ritms.

Kad tautas nama direktore Marija Lodziņa pāršķir dienasgrāmatas lapas, tad grūti atrast “tukšās” stundas visā dienas garumā. To piepilda valodu kursi, deju mēģinājumi, interešu klubiņi pieaugušajiem, bērniem. Vokālais ansamblis no rīta ieskandina namu, tad darbu uzsāk bērnu deju pulciņi, rotaļlietu šūšanas nodarbības u.c.

Marija Lodziņa, saukta tautas nama Mārīte, un Anna Kotāne – Anniņa – abas kopā bez skaļuma, ar labestību organizē, sakārto telpas, sagaida, rada noskaņu. Kultūras dzīvē aktivitātes atkarīgas no to organizētājiem. Tās var iemirdzēties spilgti, bet īsu brīdi, var krāties pamazām, pilnveidojot tautas mākslas vērtības. Bija Imanta Filipsona laiks (mūziķis), bija Mirdzas Dzerkales laiks (deju speciāliste), tagad vairāk nekā 20 gadus Marijas Lodziņas laiks – gan priecājoties, gan noraudot pa asarai. Kultūras dzīve nav peļņas vieta, bet cilvēkiem tā sagādā daudz prieka brīžu. Šajā negāciju laikā, kad sabiedrība ir sašķēlusies, kad naudas pelnīšana nodarbina domas un prātus, tomēr ir spēks, kas satur cilvēkus kopējai dejošanai, dziedāšanai, teātrim u.c. Gaisma tautas nama logos liecina, ka cilvēki jūt vajadzību pēc izglītības un kultūras.

Astoņdesmitajos gados aktīvi ciematā darbojās sieviešu padome, pārrunājot un risinot dažādus sadzīves, bērnu audzināšanas jautājumus. Organizēja svinības, konferences, citus pasākumus ar ticību, ka sliktais var kļūt labāks. Sieviešu padomes darbībā līdzās politiskajai aktivitātei bija vērojams aicinājums apstāties un paskatīties uz dzīvi no cita redzes punkta, atgādinājums pavērot, ka ap mums ir daudz skaistuma, daudzveidības un prieka, atvēlēt brīžus dziļākām pārdomām par notiekošo, kā arī ceļot godā ģimenes tradīcijas.

No 1996. gada darbojas sieviešu klubiņš *Saulespuķe* – gluži sievišķīgs prieks! To noorganizēja Edīte Sīle, un tagad aizsākto darbu turpina aktīvākās ķegumietes. Ir labi, ja ikdienas stresiem pa vidu var atvilkt elpu un sajust labestību, dzīvošanas spēku, kas sievietēm tik lielā mērā piemīt. Tām zināšanām, ko *Saulespuķē* iegūst, ir liela vērtība sevis stiprināšanā, apziņā, ka var uzzināt ko jaunu, sev noderīgu gan angļu valodas, gan imidža veidošanas, gan datoru kursoš.

Tautas nams, 1998

Tautas nams no austrumu puses, 1998

Ķeguma kultūras darbinieki, 1998. No kreisās: 1. rindā – Anna Kotāne, Marija Lodziņa, Valentīna Sirmā, Valda Kurme; 2. rindā – Sarmīte Pugača, Anita Biedre, Mārīte Kiseļ, Sarmīte Tarvida, Ginta Zālīte, Harijs Jaunzems

Sieviešu klubiņa “Saulespuķe” dalībnieces ar ģimenes locekļiem ekskursijā Ungurmuižā, 1997

Mūsu talanti

Dažādās izstādēs savus paziņas, kaimiņus varam ieraudzīt kā māksliniekus, daiļamatu meistarus. Priecājamies par V. Kurmja sudraba rotām, O. Dzerkaļa dzintara greznumlietām, A. Briezes un A. Griezes klūdziņu pinumiem, T. Brodižonokas sakņu un zaru figūriņām. P. Kiseļs iepriecina ar ainavu un klusās dabas burvību, V. Kupera gleznās dominē jūras miers un trauksme, I. Romanovskas gleznās jūtams mīlums pret lauku sētām, cilvēkiem. Sevi piesaka māšas – tekstilmāksliniece Gunta Krievāne, rokdarbu māksliniece modelētāja Evita Jakuboviča un gleznotāja Vera Ivanova.

Airas Bicānes tekstilmākslai līdzī nāk mātes un māšas Dainas profesionālais pavediens, ko turpina arī meita Kristīne. Viss pašas radītais A. Bicānes mājās ir roku darbs, izstrādāts uz koka stellēm. Ārzemnieki kādā izstādē esot teikuši, ka tas nevarot būt, tāpēc, ka nevar būt! Roku darbā neizbēgami jāparādoties kādam raupjumam, neprecizitātei, jo nekas nevarot mēroties spēkiem ar mūsdienu moderno aušanas tehnoloģiju. Izrādās, ka Sievietes rokas to spēj gan. Gobelēni, šalles, sienas segas, villaines, lakati, seģenes – šie mākslas izstrādājumi raksturo latviešu pūra daudzveidību un Airas dvēseles bagātību. Aušana ir process, kam raksturīga izturētība, iedziļināšanās pamatvērtībās. Tajā izpaužas dzimtas mīlestība tautas mākslas nozarēs. Arī mājās pie Airas Bicānes izjūtams, ka esam maza tauta, bet bagāta savā kultūrā un dzīves gudrībā.

Aira Bicāne kopā ar māti Mariannu Galakrodzinieci pie gobelēna "Mājas", 1990

Metālmāksliniece, topošā scenogrāfe Kristīne Bicāne, 1997

Sandijs Greiškāns pie pašportreta izstādes atklāšanā A. Pumpura muzejā, 1995. No labās – Gunārs Priede

Mākslinieku Greiškānu ģimene ar minimālu rocību pacietīgi, sirsnīgi sagatavo izstādes tuvu un tālu. Sandijs ir koka tēlnieks, bet viņa sirdi un dzīvi paņēmusi grafika. Māsa Linda ir rokdarbniece, māte Daina – keramiķe, bet tēvs Staņislavs sapņo uzbūvēt māju, kurā varētu izvietot apskatei savējo mākslas darbus.

Cerība uz sakārtotāku dzīvi, atbalsts darbībai un labestības izpausme daudzās jomās ir nepieciešama katram cilvēkam, katrai dzīves nozarei, bet it īpaši tautas mākslai un kultūrai.

Cik labi, ka ir cilvēki, kas joprojām darbojas kultūras jomā! Katrs no mums ar savu darbu, izglītību, attieksmi, kā arī ar apkārtnes sakoptību veido daļiņu no Latvijas kopainas. Kādi ieiesim nākamajā gadu tūkstoši? Tam vajadzētu būt kultūras un garīguma gadsimtam.

Linda Greiškāne, mākslas koledžu beidzot, pie sava diplomdarba – bērnu istabas interjera, 1998

Bibliotēkas

Grāmata kā vērtība ir katrā ģimenē. Ir bagātīgas personiskās bibliotēkas, tomēr visu neno-
pirksi. Nākas apmeklēt un izmantot bibliotēku
periodikas un grāmatu klāstu.

Mūsu pašvaldības teritorijā ir četras biblio-
tēkas, no kurām vecākā atrodas Tomē, izveidota
trīsdesmitajos gados no dāvinātām grāmatām.
Ķeguma pilsētas bibliotēka ir atvērta 1951. gadā.
Tā atradās tautas nama otrajā stāvā, un visu
grāmatu klāstu varēja ievietot vienā skapī. Par
bibliotekārēm strādājušas: Brigita Trence, Ausma
Ūzule, Rita Puriņa, Valentīna Sirmā. Valentīna
Sirmā šim darbam veltījusi 31 mūža gadu.

Ķeguma bibliotēkas lasītava, 1975

*"Uz Ķegumu atnācu 1952. gada rudenī. Tas kļuva par manu otro dzimteni, te arī mana vienīgā
darba vieta. Ķeguma bibliotēka izauga reizē ar pilsētu. Jau pastāvēja HES arodbiedrības bibliotēka, bet
1949. gadā tika pieņemts lēmums izveidot ciematam atsevišķu grāmatu krātuvi. Sākumā bija tikai
caursataigājama istabiņa, kuru dēvēja par bibliotēku. Tā atradās tautas nama otrajā stāvā. Pamazām
tai pievienoja vēl 2 nelielas telpas. Sāku strādāt – gādāt grāmatas, avīzes, žurnālus. Bibliotekāres vēl
bija A. Ūzule, R. Krūmiņa, S. Tarvida, N. Ivanovska, S. Bērziņa, V. Kurme.*

*Piedalījos ciemata sabiedriskajā dzīvē. Deju kolektīvā, ko vadīja A. Pušpure, mācījāties dažādu
tautu dejas, piedalījāties valsts svētku koncertos. Vēl atceros Uldi Šteinu, kas citureiz ar saviem
studentiem brauca mums mācīt dejas. Mēģinājumos radās jaunas iepazīšanās. Darbojāties aizrautīgi,
pašiem bija prieks, ka skatītāju zāle pilna ļaužu."*

Valentīnas Sirmās atmiņas, 1998

1962. gadā bibliotēkai piešķīra nosaukumu *Teicama darba bibliotēka*. Tā sniedza metodisku
palīdzību Birzgales, Ciemupes, Daugaviešu, Tomes un kolhoza *Uzvara* bibliotēkai. 1968. gadā izveidoja
bērnu nodaļu, kas 1973. gadā tika iekārtota kā bērnu bibliotēka. 1991. gadā to pārcēla no tautas
nama uz rekonstruēto bijušo ambulances māju. Mājīgajās telpās ik dienu savus mazos lasītājus sagaida
bibliotekāre Anita Biedre, kas aktīvi darbojas arī pilsētas kultūras dzīvē un avīzes redkolēģijā.

1974. gadā no tautas nama uz jaunuzceltās izpildkomitejas ēkas pirmo stāvu pārcēla visu grāmatu
fondu, iekārtojot arī glabātuvi, lasītavu, metodiskos kabinetus. Par šādām telpām varēja tikai sapņot
un to īstenoja, pateicoties bibliotēkas vadītājas Valentīnas Sirmās neatlaidībai un enerģijai. Nu šeit
darbojas bibliotekāres Sarmīte Tarvida un Valda Kurme, pārzinot vairākus desmitus tūkstošus
grāmatu.

Kas var saskaitīt izstādes, tikšanās ar dzejniekiem, rakstniekiem, ilustratoriem, ko rīkojušas
bibliotekāres? Sekmīgs bibliotēkas darbs nav iedomājams bez skolēnu aktivitātes un lasītāju atsaučības
arī grāmatu apskatos, jautājumu un atbilžu vakaros, lasītāju konferencēs, citos tematiskos pasākumos.
Kopš 1991. gada Latvijas un arī Ķeguma bibliotēkās pievērsās novadpētniecībi, uzkrājot materiālus un
pieredzi to vākšanā, apkopošanā. Tieši novadpētniecības darbs ļauj bibliotēkai būt atšķirīgai.

*Grāmatas ir dārgas; grāmatas nav laika lasīt,
jo business, reklāma, tirgus paņem laiku; grāmatu ir
tik daudz, ka grūti orientēties. Šo uzskatu bieži
nākas dzirdēt, tomēr pārliecināties, ka bez
grāmatas gudrībām nekur tālu netiksim.*

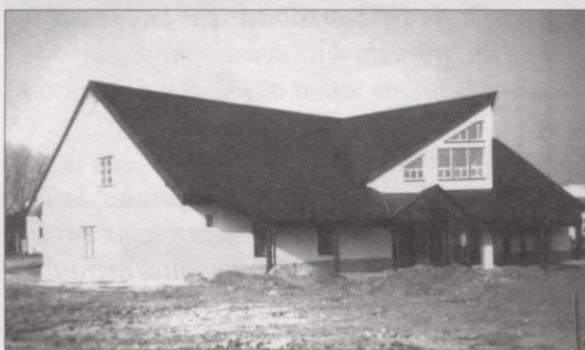
Ķegumiešu pieprasītas ir grāmatas par
filozofiju, psiholoģiju, mīlestību, detektīvi,
enciklopēdijas. Populāra ir krustvārdu mīklu
minēšana. *"Ar grāmatu guļos un ceļos,"* atzīst daļa
lasītāju. Bibliotekāres nonāk arī psihologa lomā –
cilvēkiem gribas izrunāties par lasīto. Cits atnāk
pāršķirstīt avīzes, žurnālus.

Bibliotēkas kolektīvs, 1980. No kreisās: N. Ivanovska,
S. Tarvida, bibliotēkas vadītāja V. Sirmā

Daugavas spēkstaciju muzejs un tā apkārtnē, 1998

Daugavas spēkstaciju muzejs, 1998

Latvenergo pārstāvis sveic H. Jaunzemu un G. Zālīti muzeja atklāšanas svēībās, 1997

Ginta Zālīte pie muzeja ekspozīcijas, 1998

Daugavas spēkstaciju muzejs

Daugavas HES kaskādes darbiniekiem jau sen radās doma apkopot sava uzņēmuma vēsturi un radīt muzeju, lai iepazītu un izvērtētu pagātņi, lai, balstoties uz atklātajām likumsakarībām, prognozētu nākotni. 1996. gadā tika izstrādāts muzejam domātās ēkas rekonstrukcijas projekts (ēka bija paredzēta nojaukšanai pēc Ķeguma HES-2 celtniecības), un 1997. gadā būvfirma "J.M." to īstenoja. 1997. gada 22. decembrī Daugavas spēkstaciju vēstures muzejs tika atklāts.

Rekonstruējot nojaukto *Kalna Biķu* māju palikušo saimniecības ēku Ķeguma HES-2 mašīnzāles tuvumā, var apbrīnot arhitektes Gintas Erdmanes prasmi no senā stālā, tad saimniecības ēkas, vēlākā spēkstacijas kantora, izveidot plašas, gaumīgas telpas, piemērotas muzeja ekspozīcijas izvietojumam.

Muzeja izveidotājs un vadītājs bija nopelniem bagātais enerģētiķis Harijs Jaunzems, bet kopš 1999. gada sākuma šo darbu ir pārņēmusi agrākā muzeja fondu glabātāja Ginta Zālīte.

Muzejā var iepazīties ar Daugavas hidroenerģētiskās izmantošanas pirmsākumiem līdz Ķeguma HES uzcelšanai, t.i., līdz Otrajam pasaules karam. Visplašākais materiālu klāsts, protams, ir par Ķeguma HES būvi – gan dokumenti, gan fotogrāfijas, gan dažādi priekšmeti un iekārtas. Āra laukumā novietota 1939. gadā uzstādītā pirmā spēkstacijas turbīna, dažādas elektroiekārtas. Vecais Ķeguma HES pats jau ir kļuvis kā muzeja eksponāts, kur vēl darbojas unikālas iekārtas – zivju ceļš, HES-1 vadības telpa, 80 metrus garie vārstuļaižvari, plostu ceļa ieejas un izejas konstrukcijas.

Muzejā ir materiāli arī par Pļaviņu HES, Rīgas HES un Ķeguma HES-2 būvēm.

Bērnudārzs

Kas Ķegumā ir *Gaismiņa*? Tā ir 1986. gada 24. aprīlī uzceltā "otrā māja" 160 mazajiem ķegumiešiem. Bērnudārzs ir uzbūvēts jaukā vietā – tuvu Daugava, mežs, ambulance, stadions un skola.

"Audzinātāja ir vairāk nekā skolotāja skolā. Visu dienu bērni tiek mācīti, audzināti, sagatvoti skolai, tie iegūst saskarsmes iemaņas. Svarīgi sagatavot roku rakstīšanai un smadzenes domāšanai. Katru dienu dziedāšana, zīmēšana, matemātika, veidošana, aplicēšana, runa, rokdarbi, fizikultūra, dejošana, pastaigas u.c. Šajās nodarbībās attīsta iztēli, emocijas, uzmanību, atmiņu, mācās kopīgi sagatavoties svētku svinēšanai. Vēlētos labāku sadarbību ar vecākiem, lielāku viņu ieinteresētību un atbalstu."

Vadītāja Gaļina Puncule, 1997

Bērnudārzs "Gaismiņa", 1998

Bērnudārza darbinieku kolektīvs, 1998

1996. gada rudenī ēkai rekonstruēja jumtu, un tagad tā pilnībā apmierina tās iemītniekus. Bērnudārza standartbūves telpās katras grupiņas mājoklī bērniem ir iespējas ik brīdī uzzināt kaut ko jaunu, iemācīties lepoties ar *"manā grupiņā ir visskaistāk"* atziņu. Ir problēmas un grūtības, bet tās tiek pamazām veiksmīgi risinātas. Dažādās grupiņās, katrā ar savu mīlumu ik dienas tiek sagaidīti vairāk nekā simts bērnu. Tas, kas savas bērnu dienas pavadījis mājās vien, šeit jutīsies kā burvību zemē, bilžu pasaulē. Šīs ir jaukas "otrās mājas" mācībām, rotaļām, gulēšanai un ēšanai.

Ik reizi Ķeguma Dziesmu un deju svētkos ar dziesmiņām un deju soļiem kopējā dalībnieku pulkā sevi piesaka jaunie "mākslinieki".

Reizi gadā pienāk svinīgais brīdis – izlaidums, kad no bērnudārza kolektīva ir jāatvadās, jo jādodas skolas gaitās. *Mans dārziņš, mana audzinātāja, mans spēļu namiņš un lodziņš* (nevis mūsu) – tā saka vai ikviens Ķeguma skolēns, ejot garām *Gaismiņai*.

Bērnu dārza vadība, 1996. No kreisās: medmāsa I. Romaņenko, saimniecības daļas vadītāja V. Potjomkina, bērnu dārza vadītāja G. Puncule, metodiķe L. Šukajeva

Muzikālā audzinātāja D. Babāne ar dejojājiem Ogrē, 1996

Bērnu dārza jubilejas gada izlaidums, 1996

Ķeguma mediķi

Gadiem pāri skatot Ķeguma mediķu darbību, skan jauki vārdi – mans dakteris, mūsu ambulance. Jau 1930. gadu vidū uz Ķegumu atbrauca ārsts Artūrs Briedis. Kopā ar dzīvesbiedri medmāsu un sanitāri Katrīnu Grīnfeldi viņi strādāja gan privātmājas palātā, gan vēlāk slimnīcas ēkā. 1939. gadā pēc zviedru projekta uzcēla slimnīcu. A. Briedis pārgāja dzīvot slimnīcas otrajā stāvā. Pirmajā stāvā bija ambulance. Kā feldšeris te strādāja Jānis Placēns. 1944. gada rudenī uzlidojumā cieta viss Ķegums. Slimnīcas ēka bija izdemolēta, nebija nepieciešamā inventāra. 1944. gada 14. novembrī ambulance darbu atsāka.

Bijusī Ķeguma slimnīca, tagad Sociālās aprūpes māja. 1998. gads

Sociālās aprūpes mājas kolektīvs, 1997. Priekšplānā no kreisās SAM direktore Z. Kravale, galvenā māsa D. Dzalbe, medmāsa H. Ādamsons

Lūcijas Bērziņas jubilejā, 1982. Henrihs Čerkass – pirmais no labās. Prasībās stingrs un zinošs – tā ārstu atceras kolēģi

Ārsts Henrihs Čerkass sākumā strādāja privātā palātā. Apkalpoja Ķeguma, Rembates un Tomes iedzīvotājus. Toreiz veselības aizsardzības komisariāts bija pretimnākošs un darba apstākļus uzlaboja. 1946. gadā sāka darboties zobārstniecības kabinets. Ārsti Kseniju Kalniņu ķegumieši pazina jau no 1937. gada, kad viņa strādāja privātmājā *Kraukļos* un pie R. Pētersona *Skabargās*. Četrdesmitajos gados slimnīcas ēkas pirmajā stāvā bija ambulance, bet otrajā stāvā – slimnīca.

Ar 1960. gadu Ķeguma ciemata slimnīcu pārveidoja par Ogres rajona centrālās slimnīcas infekcijas slimību nodaļu. Palielinājās gultu skaits līdz 25 vietām. Ārstēja arī bērnus. Vēlāk nozīmēja otru ārstu, paplašināja telpas. Gada laikā te veselību atguva apmēram 400 slimnieku, strādāja 6 medmāsas, 6 sanitāres, saimniecības daļas vadītājs un 4 tehniskie darbinieki.

Izsverot visus “par” un “pret”, rajona medicīniskā padome secināja, ka Ķeguma infekciju slimnīca ir neekonomiska, neatbilst mūsdienu medicīnas prasībām un ir jāslēdz. 1997. gada 19. novembrī šī ēka kļuva par Ķeguma SOCIĀLĀS APRŪPES MĀJU (SAM). Šeit nodrošina kopšanu, ēdināšanu maznodrošinātajiem un slimiem cilvēkiem, tos rehabilitējot un ārstējot.

“1957. gadā atnācu strādāt Ķeguma ambulancē, kur sastapu ārstu H. Čerkasu ar lielu zināšanu bagātību, pieredzi. Viņš bija prasīgs pret saviem padotajiem, atsaucīgs. Visi viņu cienīja, jo dakteris vienmēr palīdzēja. Varu teikt, ka dr. H. Čerkass bija vienā personā terapeits, pediatrs, neiropatologs, psihologs un arī labs vadītājs.

Nekad es nejutu, ka viņš ir noguris. Slimnīcā nostrādātās stundas un pieņemšana ambulancē (vai otrādi), vēl mājas vizītes. Pie slimniekiem dakteris gāja kājām, kilometrus neskaitot. Toreiz jāapkalpo bija arī Rembates ciems. Turp brauca ar zirgu, vēlākos gados viņu veda ar mašīnu. Profilaktiskās putes mācai bija jāizdara ārsta klātbūtnē.

Iedzīvotāju skaits pieauga, tika atsūtīta ārste Laila Zālīte. Abi dakteri darbus sadalīja, taču dr. Zālītei nācās ar grūtībām iekarot cilvēku uzticību

(pēc dr. Čerkasa personības). Kādu laiku strādāja daktere Galuzo.

Kopā ar dakteri Čerkasu visu darba mūžu nostrādāja stomatoloģe Ksenija Kalniņa, medmāsa Vera Daugavbērziņa, feldšere Purene, sanitāre Vilma Grīna, virsmāsa Donāta Dzalbe, ambulances reģistratore Elvīra Ejupa un es.

Valijas Mačas atmiņas, 1998

Pēc laika ambulatorisko slimnieku pieņemšanu noorganizēja atsevišķi – mazā mājiņā, kas 1948. gadā bija HES maizes ceptuve. Šajā ēkā mediķi strādāja gandrīz 25 gadus. Iedzīvotāju skaits pieauga, telpas kļuva pārāk šauras.

1988. gada 28. septembrī no mazās, bet mājīgās ambulancītes mediķi pārcēlās uz 1950. gadā celto, bērnu silītei paredzēto un tagad pārbūvēto divstāvu ēku ar piebūvi. Līdzšinējā ambulancē tagad atrodas bērnu bibliotēka un avīzes *Ķegums un Tome* redakcija.

1988. gada 28. septembrī Ķeguma mediķiem pienāca Jurgu diena. Īsta skursteņslauķa vadīti, mediķi pārgāja uz jauno, plašo ambulanci. Tik daudz ļaužu ar ziediem rokās Ķeguma Komunālajā ielā gadījās satikt varbūt vienīgi pirmajā skolas dienā. No vecās vienstāvu ēkas līdz rekonstruētajai divstāvu celtni attālums metros ir ne sevišķi liels, tomēr, ja to pārliet laika izteiksmē, tad šis brīdis bija gaidīts gana ilgi.

Ambulances vadītājas Anitas Zītares vārdos – *Nu varēsim cilvēciņi strādāt* – bija ne vien gandarījums un prieks par SCO celtnieku darba rezultātu, bet arī uzelpa. Daudz kas arī pašu mediķu rūpēts un gādāts. Jaunajā ambulancē par šaurību vai darba telpu nepiemērotību nevarēs sūroties neviens no kolektīva 11 locekļiem. Rajona galvenais ārsts Ēriks Makševics Ķeguma kolēģus svētku reizē uzteica par viņu čaklumu un apzinīgumu, bet tās jau nav vienīgās labās īpašības, kas piemīt šim nelielajam kolektīvam. Viņi prot sadzīvot un sastrādāties.

Vecmāte Valija Mača, kurai te rit jau trīsdesmitais darba gads, teica, ka ķegumiešiem vienmēr ir veicies ar labiem ārstiem. Sveicēju vidū bija pārstāvji no rajona izpildkomitejas, centrālās slimnīcas, tuvākie kaimiņi no Ķeguma skolas un bērnudārza, kultūras darbinieki un daudzi ķegumieši.

Stipras rudzu maizes klaipu mediķiem bija atnesis ciemata izpildkomitejas priekšsēdētājs Rolands Lapiņš. Viņš kopā ar ārsti Anitu Zītari, gatavojot šo sengaidīto brīdi, bija “puđu sāls apēdis”.

SCO priekšnieks Oļģerts Tamovičs sniedza simbolisko nama atslēgu jaunajiem saimniekiem. Katrs varēja pārliecināties, ka nauda te nav zemē nomesta. Visur valdīja mājīgums un saulaina noskaņa. Sienu koka apdares darbus kvalitatīvi veicis Jēkabs Saulītis, savukārt piemērotas mēbeles pēc arhitektes Ilzes Romanovskas zīmējumiem gatavojuši *Kopdarba* galdnieki.

Visskaistāk iekārtots kabinets mazajiem pacientiem. Šajā ēkā ķegumiešu rīcībā beidzot tika nodots arī fizioterapijas procedūru kabinets, pagaidām aprīkots ar sešām dažādām iekārtām. Taču tā visa būtu par maz, ja ambulances darbinieki šurp no vecajām telpām nebūtu atnesuši siltu dvēseles starojumu.

Vecā ambulances ēka, 1988

Jaunā ambulances ēka, 1998

Anita Zītare un Rolands Lapiņš jaunās ambulances atklāšanas – lentas pārgriešanas brīdī, 1988

A. Zītares jubilejas svinības, 1997.

No kreisās: 1. rindā – vecmāte V. Mača, sanitāre E. Ejupa, ārste A. Zītare, feldšere M. Blūzma, zobārstes māsiņa V. Viziņa; 2. rindā – zobārstes S. Zviņģele un A. Vaguloviča, laborante I. Meilusa, pediatre I. Raga, feldšere S. Jakuboviča; 3. rindā – sanitāre D. Skrīvele, šoferis A. Kotāns, psiholoģe I. Krastiņa

“Biju pārliecināta, ka izārstēšu visus, kas meklēs daktera palīdzību, jo tas likās vienkārši – ir slimība, ir zāles, tikai jānosaka ārstēšanas kurss. Protams, sastapos ar sarežģītām problēmām, ko citu reizi izdevās atrisināt bez medikamentiem. Kad Rīgā viesojās slavenā Džūna, mani interesēja viņas enerģētiskās masāžas metodes un paņēmieni, kā izmantot cilvēka biolauku. Katram pacientam jāpiemēro savs terapijas veids. Pēdējo gadu laikā arvien biežāk sastapos ar organisma alerģiskām izpausmēm uz ādas, ar gremošanas sistēmas patoloģijām. Lielu “ieguldījumu” te devušas “superzāles”, ko reklamē kā ātru un efektīvu iedarbības līdzekli, un pacients kļūst par šo zāļu upuri. Savu iespaidu atstāj koncentrētā, konservantiem bagātā pārtika, mazais šķidrums daudzuma patēriņš dienā, piesārņotā vide. Uztrauc jaunā “darbaholiķu” grupa – “zinu, esmu slim, bet man jābūt darbā, citādi pieņems citu, mani atlaidīs, viss iesāktais izjuks...”. Seko hroniskas kaites.

Nav un nebūs bezmaksas medicīnas, bet vienmēr pastāvēs slimību profilakse, ikviens bez maksas jebkurā vecumā var sevi norūdit. Mani satrauc cilvēku attieksme pret savu veselību. Vēlētos, lai viņi izprastu slimības cēloņus un novērtētu profilakses vērtību. Agrāk ārsts bija atbildīgs par pacienta profilaktiskajām apskatēm. Tagad pacients pats izvēlas ārstu, ārstniecības iestādi un pats arī ir atbildīgs par savu veselību.

Labs vārds.... Es domāju, ka mēs neprotam novērtēt vārda spēku, tā nozīmi, jo ar vārdu var izārstēt, ar vārdu var nogalināt. Man liekas, ka mēs ļoti maz sakām viens otram labus vārdus gan ģimenē, gan darbā.

Anita Zītere, 1998

Aptiekas

Ambulance un aptieka viena otru papildina. Pirmā aptieka Ķegumā atradusies iepretī tagadējai domes ēkai Kuģu un Lāčplēša ielas stūrī. Aptiekas pārvaldniece bija Ogres aptiekas īpašnieka meita Marija Ozola (dzim. Šīrone). Ķegumieši viņu sauca par Maiju un bija ļoti iecienījuši savu “aptieknieci”. Kā pārvaldniece, vēlāk receptāre M. Ozola strādāja līdz 1963. gadam.

Marija Ozola, 1960

Silvija Grunte, 1989

No 1956. gada 9. janvāra līdz 1985. gadam aptiekas pārvaldniece bija Silvija Grunte.

“Pēc Medicīnas institūta beigšanas atbraucu uz Ķegumu. Tas bija ļoti sakopts un tīrs. Pie tautas nama ziedēja puja. Tad par Ķeguma tīrību rūpējās Anna Bērziņa. Es brīnos – kā viņa to spēja? Viņai bija zirgs, ar kuru tika aparti visi lauki, izvadātas ogles. Ķegumiešu attiecības bija brīnišķīgas, man liekas, ka es ienācu tādā lielā, draudzīgā ģimenē.

Pamazām darbinieku skaits palielinājās. Aptiekā bija pārvaldniece, receptāre, asistente, fasētāja, sanitāre. Strādājām tagadējās veterinārās aptiekas telpās. Tajā laikā raksturīgs bija tas, ka zāles varēja nopirkt, bet bija grūtības tās dabūt. Tagad var dabūt, bet nevar nopirkt.

Kad strādāju, mans moto bija: "Lai aptiekā netrūktu nekā." Es darīju visu, lai to panāktu. Braucu ar puķu klēpiem uz noliktavu, ar rožu pušķiem uz ministriju un plēsos, un lūdzos, jo toreiz zāles bija lētas, bet bija "punkti", pēc kuriem mūsu mazajai aptieciņai nekas nepienācās. Un, ja pati nebrauktu ar somām un mugursomu pakaļ un nelūgtos, tad arī nekas nebūtu bijis. Bet es ļoti mīlēju Ķegumu. Mans dzīves sapnis bija dāvēt cilvēkiem zāles par velti, un jāsaka, ka šis sapnis arī piepildījās, kad, pensijā aizejot, 3 gadus es strādāju Rīgā, kur dalīju humānās palīdzības medikamentus.

Man ir ļoti laimējies ar tiem cilvēkiem, kurus izdevās dzīvē satikt. Esmu varējusi bagātināties kā pie dzīvā avota un smelt, un smelt. Sevi uzturu ar vārdiem: "Nesūdzies – Tava sirds ir dziļāka nekā Tava aka, Tava atmiņa – bagātāka nekā Tava klēts."

Silvijas Gruntes atmiņas, 1997

1985. gadā par aptiekas pārvaldnieci sāka strādāt Dace Ķikute. 1989. gada 28. augustā visa aptiekas saime pārnāca no aptiekas telpām, kas atradās pie veikala, uz jauno Daugavas aptieku "līvānietē".

"Ar 1997. gada 1. augustu Ķegumā atkal darbojas privātaptieka. Vēsturiski pirmā privātaptieka "Daugava" Ķegumā tika atvērta 1937. gadā. Pēc kara mēs bijām GAP aptieka nr. 114. Tuvojoties atmodas laikam, valsts aptiekas, lai uzsvētu savu nozīmīgumu, izvēlējās nosaukumus. Man ļoti patika vēsturiskais nosaukums, un mēs kļuvām v/u "Daugavas aptieka". Privatizācijas procesā sanāca tā, ka šo nosaukumu zaudēju. Tagad ir reģistrēts uzņēmums "Ķeguma aptieka". Faktiski tā bija piespiedu privatizācija, jo pēc valsts farmācijas attīstības programmas Latvijā valsts aptiekas nepastāvēs. Bija divas iespējas – pašai iesaistīties privatizācijā vai "pārdoties" un atteikties no patstāvības. Privatizācijas process ilga apmēram pusgadu. Es to dabūju iznest uz saviem pleciem, lai kļūtu saimniece savā aptiekā.

Cilvēki aptiekā saņem ne tikai medikamentus, bet arī farmaceita pakalpojumu – informāciju par zālēm. Visās civilizētās valstīs cenšas aptieku skaitu limitēt uz konkrētu iedzīvotāju skaitu, un Latvijas vidējais cipars ir – uz 3,5 tūkstošiem iedzīvotāju viena aptieka, ko, es ceru, ar laiku nostiprinās likumdošana. Tas ir precīzs Ķeguma modelis. Aptieka nekad nav bijusi strauja peļņas vieta.

Man jau sen sāp sirds par Tomi. Izbraukuma tirdzniecība ar zālēm ir aizliegta. Zāles drīkst tirgot tikai aptiekās. Ja Tomē būtu feldšeru vecmāšu punkts un, tā kā tā ir lauku teritorija, tad pēc aptieku likumdošanas feldšeris varētu būt arī aptiekas filiāles darbinieks un saņemt algu par zāļu tirgošanu.

Cilvēkiem vajadzētu atcerēties, ka tīru ūdeni dzert un saglabāt savu veselību ir lētāk nekā dzert kolas un limonādes un pēc tam pirkt dārgās zāles sabojātiem kuņģiem."

Dace Ķikute, 1998

Ķegumieši priecājās, ka 1997. gada janvārī pēc daudziem gadiem bijušās aptiekas telpās atvēra individuālo uzņēmumu Zemnieku veterinārā aptieka, kuru vada vetārsts Ilmārs Zemnieks. Aptaujā Gada cilvēks '97 Ilmārs ieguva titulu Simpatiskākais cilvēks '97. Tagad gan privātmājās, gan daudzdzīvokļu mājās pretī nāk (rej, naud) lepni suņi, kaķi ar ciltsrakstiem. Arī laukos minkām un krančiem garšo aptiekā nopirktā kombinētā barība, nav jāskrien pelēm pakaļ. Saprotama ir cilvēku mīlestība pret dzīvniekiem, un, ja rocība ļauj, tad neklājas sacīt – Manā laikā tā nebija. Dzīvnieku dakterītis ārstē, veic profilaksi, piedāvā papildbarību, vitamīnus liellopiem, cūkām, kazām, aitām, vistām, suņiem, kaķiem. Patīkami iegriezties Ilmāra valstībā.

Dace Ķikute, 1998

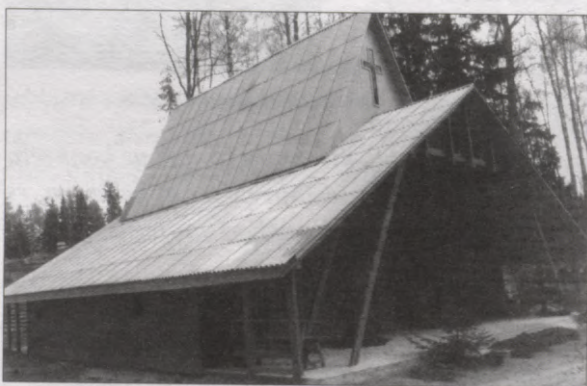
Ilmārs Zemnieks, 1998

Keguma kapi, 1998

J. Brokāne stāsta bērniem par kapsētas vēsturi, 1998

Keguma kapliča, 1998

Ozolu aleja kapsētā, 1998

Keguma kapi

Kapsēta ir dabiska un neatņemama katras apdzīvotas vietas sastāvdaļa, reizē arī sabiedrības kultūras līmeņa rādītāja. Keguma kapi sāka veidoties 1957. gadā atvēlētajā paugurainē uz Rembates robežas.

“Ciemats auga, un bija nepieciešama sava – Keguma kapsēta. 1957. gadā ierādītajā kapu zemē pirmo pārapbedīja Jēkabu Purmali, kas kara laikā ar bumbas šķembu bija nosists un tajā pašā vietā arī apglabāts – dārzā pie Uzvaras ielas. Kapu vecākais bija Augusts Kazaks. Liktenis lēma otrajā kapa vietā guldīt viņa sievu Liliju.”

Ausmas Ūzules atmiņas, 1997

Pēdējā atdusas vieta šeit ir dažādu ticību ļaudīm, un nu kapu skaits tuvojas septiņiem simtiem.

1986. gadā Latvijas Kultūras fonds aicināja visus iedzīvotājus sakopt visu veidu kapus, jo padomju gados, piemēram, vācu karavīru kapus nebija vēlams kopt. Tāpat tika apsekotas un apzinātas visas kapsētas.

Keguma pilsētas teritorijā ir viena, Tomē divas kapsētas un 3 karavīru apbedījumu vietas.

Kopš Keguma kapos saimnieko Janīna Brokāne, laipna un izpalīdzīga, kapos vienmēr valda tīrība un kārtība. *Dalīta bēda ir pusbēda* – šie vārdi raksturo Janīnas labestību un rūpes cilvēka atvadu ceļā. Avīzes *Kegums un Tome* ikgadējā iedzīvotāju aptaujā *Gada cilvēks* Janīna Brokāne ieguva titulu *Saimnieciskākais cilvēks '98*.

1994. gadā pēc ķegumietes arhitektes Ilzes Romanovskas projekta uzcēla kapliču.

1997. gadā Keguma kapu teritorijai pievienoja 32 ha meža no Rembates pagasta. Pēc veco koku izciršanas skatam pavērās skaisti pakalni.

Pateicoties rembatietes Intas Brokānes gādībai, Ķegumā tapa Krusta kalns. Uzstādītais priedes koka krusts ir sešus metrus augsts.

Inta to izjuta kā misiju, kas jāisteno dzīvē. *"Es biju klāt, kad krustu veidoja,"* stāsta Inta, *"un man šķita, ka koks ir dzīvs, ka tas runā ar mani."*

Krusta ceļā *Rembate-Ķegums* piedalījās priesteri no Rīgas, Aizkraukles, Ķeguma. Runu teica Lielvārdes katoļu draudzes prāvests Z. Naglis un mācītājs K. Bojārs.

Ļoti iespējams, ka sirmā senatnē šeit bijusi svētvieta, jo visi pakalni ir pārklāti ar akmeņiem, un zinātnieki stāsta, ka pašā augstākajā kalnā tie ir izvietoti tādā kā kāsi. Zinātnieki šajā apvidū konstatējuši neparastu enerģiju.

Ķegums ir īpatnēja vieta, kura pati it kā aicina pēc krusta. Satiksmes kustība caur šo pilsētu ir sarežģīta – plānojuma ziņā un sliktas redzamības dēļ. Pašā Ķegumā nereti valda nomācoša sajūta, un kaut kāds gaišums ir vienkārši nepieciešams. Šajā gadījumā krusts lieliski var stabilizēt un harmonizēt enerģiju, vēršot to pozitīvāku.

Atliek aiziet uz šo vietu un pašiem pārliecināties.

Draudze

Ķegumā sava baznīca nekad nav bijusi, bet Lielvārdes evaņģēliski luteriskajā draudzē ietilpa Lielvārdes, Rembates, Lēdmanes mācītājmuižas pagasti, daļēji arī Ogresgala pagasts un līdz Pirmajam pasaules karam kā filiāle arī Lieljumpravas draudze. Tādēļ ļoti plašā apvidū bija tikai viena Lielvārdes baznīca un kapsēta. Šodien grūti iedomāties, kā varēja, piemēram, bērnieku brauciens ar zirgu pajūgiem no pārogres, aiz Glāžšķūņa, nokļūt līdz Lielvārdes kapiem un atkal atpakaļ. Bet tā kādreiz bijis, un tādēļ tik kupls apmeklētāju pulks vienmēr ir Lielvārdes kapusvētkos, jo tur sabrauc, satiekas un izciemojas radi no tāltālām vietām. Mūsu aizgājēji atkal satuvina un vieno savus pēcnācējus...

Ķeguma evaņģēliski luteriskās draudzes priekšnieka A. Krēmera sarūpētā draudzes mājvieta atrodas tautas nama otrajā stāvā. Šeit iekārtota dievkalpojumu telpa ar vācu draugu dāvināto altārglezni. Tiek izdota arī sava draudzes avīze *Vārds*. Svētdienās bērni tiek gaidīti uz svētdienas skolas nodarbībām.

"Un pāri visam lai ir mīlestība, kas ir pilnības saite," saka draudzes mācītājs Valdis Mārtiņš Drinks, kurš kalpo arī Seces, Tomes draudzēs, rod iespēju dot savu svētību svinīgos brīžos. No 1998. gada Tomes un Ķeguma ev. lut. draudzes mācītājam ir sertifikāts, kas atļauj noslēgt laulības, kristības.

Savu vietu tradīciju vidū ieņēmuši kristīgie Kapu svētku dievkalpojumi, ko sāka organizēt Ķeguma ev. lut. draudze kopā ar Ķeguma padomi, vēlāk domi.

Ļaudis sāk ieklausīties Dieva vārdos, sāk tos izprast un arī izvērtēt. Gan Tomes, gan Ķeguma evaņģēliski luteriskā draudze cer, ka nepaies ilgs laiks un īstenosies iecere par savu lūgšanu namu.

Krusta kalna atklāšana, 1997

Mācītājs Valdis Mārtiņš Drinks skolas absolventu salidojumā, 1996

Pēc kristībām Tomes tautas namā 1997. gada Ziemas-svētkos. Mācītājam V. M. Drinkam pa kreisi – Anna un Edgars Zālītes, pa labi – Aija un Linda Smilgas

1989. gada 12. marta manifestācijā Rīgā, Daugavmalā

ATMODA

Pārmaiņu noskaņā

"Ar to vien nepietiek, ka mēs cīnāmies par saimnieciskās un politiskās iekārtas pārgrozību un ieliekam tur visus spēkus. Mēs atstājam tad novārtā dvēseles pārgrozību, un nepārgrozītā dvēsele nepārgrozīs ārējo iekārtu."

Rainis

Trešās atmodas laiks... Meklējumu ceļš, pieņēmumi, minējumi, baumas. Pēc Padomju Savienības sabrukuma Ķegumā tāpat kā visā valstī notika nacionālpolitiskās, administratīvās, saimnieciskās, kultūrsabiedriskās un citas pārmaiņas.

"Atmoda arī ķegumiešiem sākās 1989. gadā, virmojot saucieniem par valsts neatkarību. Pirmā grupiņa veidojās SCO – L. Grunskis, A. Grieze, M. Mirķe. LTF Ķeguma nodaļa izveidojās 28. oktobrī. Tās pirmie priekšsēdētāji bija E. Būmanis, B. Zepa, A. Grieze. Kopā ar tomiešiem nodaļā darbojās ap 200 biedru. 26. novembrī izvirzīja G. Jakānu par delegātu Latvijas tautu forumam. Uz LTF 1. kongresu aizbrauca L. Grunskis, R. Veckaktiņa. 1989. gadā Ķeguma nodaļas priekšsēdētājs V. Kurmis bija arī delegāts II LTF kongresā. 1990. gadā Ķeguma nodaļu vadīja priekšsēdētāja vietnieks A. Grieze, uz kongresu devās I. Ignatāns.

Ķegumieši, TF aktīvistu organizēti, iesaistījās arī pilsoņu kongresa vēlēšanu pasākumos un ievēlēja delegātu Rasmu Veckaktiņu. Organizējās zemessargu vienība, tajā aktīvi darbojās Oļģerts Čodors, Askolds Grava.

1990. gada septembrī valdes sastāvā ievēlēja V. Bulmeisteri, A. Ābeli, J. Liepu, O. Čodoru, A. Ruseli, E. Paio, A. Krēmeru un arī pārstāvjus no Staru ielas – V. Vizīnu, no Liepu alejas – I. Lapiņu, no Estrādes ielas – P. Rubīnu, no Birzes ielas – A. Ruseli, no Smilšu ielas – E. Paio, no Stacijas ielas – B. Rudzi, no ambulances – Sk. Jakuboviču, no Ogres ielas – A. Krēmeru, no Skolas ielas – A. Ābeli. Šī valde strādāja, organizēja, iesaistījās problēmu apspriešanā, piedalījās ziedojumu vākšanā. Itas Kozakēvičas pieminēklīm tika saziesti 119 rbl., Latvijas žurnālistu solidaritātes fondam – 147 rbl., krievu tautas demokrātiskajiem spēkiem – 800 rbl., ziedojumi ogļračiem – 912 rbl. u. c.

Un tad nāca 1989. gada 23. augusts – "Liesmotais Baltijas ceļš", ko organizēja Latvijas tautas fronte, bet piedalījās visa Latvijas tauta. Neaizmirstamajās 1991. gada janvāra barikāžu dienās piedalījās daudzi ķegumieši.

1992. gadā aktivizējās darbošanās sabiedrības labā. Sākās mazturīgo iedzīvotāju uzskaitē, radās kontakti ar organizāciju "Glābiet bērņus!", vienmēr bija gaidīts un arī aktīvi līdzi darbojās ciema padomes priekšsēdētājs Ziemeļa kungs.

1995. gada 21. aprīlī ar domu – nepazaudēsim atmodas ideālus – bija tikšanās ar Latvijas Tautas frontes valdes pārstāvjiem U. Augstkalnu, T. Jundzi, U. Zariņu, J. Freimani, V. Aivaru.

Ķeguma nodaļa beidza pastāvēt 1995. gadā, bet 20 biedri rajona centrā veidoja Ogres nodaļu, priekšsēdētājs bija Uldis Zīters.

Atmodas laiks – skaists laiks, kad draugi bija, tie, kas atbalstīja valsts neatkarību, un rezultātā mēs dzīvojam Latvijas valstī – brīvā, patstāvīgā. Latvijas tautas frontes biedri iesaistījās Kristīgās Tautas partijas darbā. To pārstāvēja 20 ķegumieši, protams, Tautas frontes aktīvisti."

Venitas Bulmeisteres atmiņas, 1997

"No Tomes puses daudzu desmitu tautfrontiešu vidū nepieķāpīgs taisnīguma meklētājs un skaistu dzejas rindu rakstītājs bija (nu jau viņā saulē aizgājušais) S. Karņoviča kungs. Gandrīz visos pasākumos līdzdarbojās sirsnīgā I. Ozoliņas kundze. Daudzi dedzīgi Tomes ļaudis mēroja sniegotu puteņu ceļu kājām līdz Ķeguma bibliotēkai, kur notika Tautas Frontes sanāksmes, lai izteiktu savu attieksmi pret apkārt notiekošo.

Šai periodā sabiedrība izrādīja lielu interesi par visu, kas notika Tomē un Ķegumā. Izteica neapmierinātību, ka tirdzniecības veikalos bija vairāk pieprasīto rūpniecības un pārtikas preču deficīts.

Iedzīvotāju neapmierinātību izraisīja tas, ka vietējā pašvaldība gribēja piekrist liela uzņēmuma mazdārziņu kolonijas izveidošanai Ķeguma tuvumā. Tāpat liela pretestība no iedzīvotāju puses bija Līvānu māju būves kombināta filiāles izveidei Ķegumā, kad skolas tuvumā tika iecerēts uzcelt desmit "līvānu" mājiņas un tajās izvietot kombināta darbiniekus. Tie ir tikai daži no lielā jautājumu klāsta, ko Tautas Frontes biedri ar sabiedrības atbalstu mēģināja risināt dialogā ar esošo pašvaldību.

Vecāki bija nemierā ar dēlu iesaukšanu Padomju armijā, jo negribēja, ka tiem jādien tālu projām plašajā "Dzimtenē" un jāatdod veselība, pat dzīvība un ne jau par Latviju. Tā bija liela uzdrīkstēšanās protestēt un nosargāt savus dēlus.

Tautas Fronte atbalstīja LNNK un pilsoņu kongresam delegēja R. Veckaktiņu. Zaļās partijas dibināšanas kongresā Ķegumu pārstāvēja A. Ābele. Esošās varas un Tautas Frontes biedru un atbalstītāju domstarpības notika gan priekšvēlēšanu, gan pašu vēlēšanu norises laikā. Tautas Frontei bija nepieņemamas esošās varas darbības metodes ciemata saimnieciskajā dzīvē, un tā, izklāstot savu politiski ekonomisko platformu ar devīzi "Vienoti Latvijai", ieguva lielu vēlētāju atbalstu. Jaunajā deputātu padomē vairākumā bija TF pārstāvji. Par Ķeguma Deputātu padomes izpildkomitejas priekšsēdētāju tika ievēlēts pirmais TF Ķeguma grupas priekšsēdētājs Edmunds Būmanis, sekretāres amatu ieguva Tautas Frontes ieteiktā Liāna Čodore. Arī Augstākās Padomes vēlēšanu sagatavošanas procesā Tautas Fronte aktīvi atbalstīja savus izvirzītos kandidātus, kā rezultātā uzvarēja E. Grinovskis un T. Jundzis.

Šai periodā notika 1989. gada 23. augusta pasākums "Baltijas Ceļš", 1990. gada 12. marta manifestācija, 25. marta represēto piemiņas dienas atzīmēšana, kas cēla tautas vienotības apziņu ar kaimiņu tautām un rādīja pasaulei mūsu apņēmību atgūt neatkarību. Turpinājās trauksmes pilnais ceļš uz Latvijas valstisko neatkarību, un TF Ķeguma nodaļas vadības groži vienprātīgi tika nodoti Venitas Bulmeisteres kundzes rokās.

Visvalža Kurmja atmiņas, 1998

1989. – 1991. gadi bija satraukuma un lielu cerību gadi. Latvijas Tautas fronte kā sabiedriski politiska organizācija uzņēmās atbildību pārejas posmā uz valsts pilnīgas neatkarības atgūšanu. Ķeguma un Tokes iedzīvotāju vidū notika sabiedriska rosība. Ar domu par nacionālo neatkarību, pret padomju varu kā krievu okupācijas iemiesojumu, sāka darboties Tautas Frontes (TF) Ķeguma nodaļa. Bija arī daļa iedzīvotāju, kam nebija pieņemamas esošās izmaiņas.

TF un izpildkomitejas (IK) attiecības var raksturot kā konfrontāciju. TF aktivitātes veicināja partijas organizācijas šķelšanos. Komunistiskās partijas biedru nostāja bija atšķirīga. Tautas kustību negribēja atzīt "stingrās līnijas" piekritēji, tie 1990. gada aprīlī palika uzticīgi uz Maskavu orientētai Latvijas Komunistiskajai partijai (LKP), turpretī citi aktīvi iesaistījās TF darbībā.

Pirmajos iedzīvotāju saietos tautas namā varēja brīvi izteikt savas domas, priekšlikumus, protestu... Iedzīvotāji saņēma informāciju kā par republikas TF aktualitātēm, tā arī par ciemata problēmām.

"Centāmiēs būt atklāti – visos jautājumos, sava viedokļa izskaidrošanai avīzē palīgā lūdzām Ogres rajona žurnālistus L. Treznovsku un G. Šļaukstiņu, no mūsu vidus S. Karpoviču kā TF locekli.

Ķegumā bija neliels okupācijas varai uzticamo cilvēku slānis, kam nebija pieņemama atmoda un kas centās pretdarboties TF. Taču lielā vairumā arī krievi atbalstīja latviešu centienus gan ceļā uz Latvijas neatkarību, gan pret PSRS Konstitūcijas variantu. Domāju, ka šeit liela loma bija mūsu HES speciālistu tautfrontiešu darbībai, kas laikus inteligēnti izskaidroja šiem cilvēkiem politisko situāciju. Liela autoritāte HES arī cittautiešu vidū bija G. Jakānam, tādēļ viņa ievēlēšana TF sapulcē uz Latvijas Tautu forumu, kas notika 1988. gada 26. novembrī, nebija nejauša.

Iekšējo un ārējo sakārtotību veicināja līdzdalība kultūras un piemiņas pasākumos. Ķegumieši apmeklēja Z. Liepiņa rokoperu "Lāčplēsis", "Čikāgas pieciņu" koncertu, E. Rozenštrauha koncertus

Tautas frontes Ķeguma nodaļas līderi (no kreisās) Edmunds Būmanis un Visvaldis Kurmis, 1990

Ķegumā un Tomē. Nozīmīgi nacionālās apziņas veicināšanas pasākumi bija pirmās Lāčplēša dienas atzīmēšana 1989. gada 11. novembrī. Tās iniciatore bija Ķeguma skolas TF aktiviste E. Krēmere. Šajā laikā Ķegumā Padomju ielu pārdēvēja par Lāčplēša ielu.

Ļoti svarīgi bija represētajiem veltītie pasākumi Tomes tautas namā 1989. gada 8. janvārī. Pirmo reizi šajā namā tika sniegts 1941. un 1949. gadu komunistiskā režīma veikto represiju patiesais vērtējums. Jāatzīmē, ka atmodas gaisotnē šos pasākumus visnotaļ atbalstīja toreizējais Ķeguma IK priekšsēdētājs R. Lapiņš.

TF organizēja un piedalījās talkās. Kā nozīmīgākās minamas Ķeguma estrādes atjaunošanas talkas. Tās organizēja A. Grieze un A. Romanovskis. Tāpat nozīmīgas bija Tomē sarīkotās Otrā pasaules kara apbedījuma vietu sakopšanas un Tomes vēsturisko vietu un objektu iezīmēšanas talkas. Šajos pasākumos lielu materiālu atbalstu sniedza kolhoza "Sarkanais strēlnieks" priekšsēdētājs J. Krūmiņš. Sapulces un parakstu vākšana bieži notika skolas zālē vai kultūras namā. Kopīgi izrunājām visas ciemata problēmas un politiskās aktualitātes. Apspriedām likumprojektus par migrācijas ierobežošanu, par PSRS Konstitūciju (vienlaicīgi tika vākti paraksti pret to), par Latvijas PSR suverenitāti. Tāpat vācām parakstus, lai no Vācijas un Polijas izvedamās PSRS armijas daļas nepaliktu Latvijā, tāpat arī protestējām pret PSRS attieksmi pret Baltijas valstīm.

Tika rīkotas ķegumiešu tikšanās ar deputātu kandidātiem uz PSRS Augstāko Padomi – V. Avotiņu un E. Grinovski, LPSR Augstāko Padomi – T. Jundzi. Tikāmies ar toreizējās LPSR AP deputātu G. Poļanski, lai izteiktu vēlētāju viedokli Valodu likuma jautājumā. Pēc TF iniciatīvas tika rīkotas lekcijas ar juristiem J. Bojāru, I. Upmaci, teologu J. Rubeni, vēsturnieku V. Blūzmu, ar LNOK priekšsēdētāju V. Baltiņu."

Edmunda Būmaņa atmiņas, 1997

"Latvijas Nacionālās neatkarības kustība sāka pierādīt, kas ir Tauta, Zeme, Valsts, Nacionālā teritorija un Latvijas Republikas valstiskā neatkarība. Liekas, ka visu savu apzinīgo mūžu biju meklējusi organizāciju ar šādu mērķi un realizācijas programmu. Liela ietekme bija manu vecāku atziņām par Latvijas brīvvalsts laiku. Grāmata "Baigais gads" parādīja, un pati redzēju, ar kādām metodēm padomju vara šeit ienāca un turpināja tautas asimilācijas un teritorijas kolonizācijas politiku.

Latvijas Nacionālās neatkarības kustība kā reģionāla nodaļa tika reģistrēta jau 1988. gada 24. oktobrī Ķeguma bibliotēkā. Vēlāk šeit notika arī LTF valdes sēdes. Daudzus pasākumus organizējām kopā. Ļoti spilgtā atmiņā ir Ķeguma spartakiāde, kur mēs pirmo reizi ar labiem rezultātiem startējām kā komanda ar nosaukumu "LNNK". Bija mītiņu, piketu un protesta demonstrāciju laiks. Vēl arvien ausīs skan: "Nost okupāciju!" – un atbalsojas šī kopības izjūta ar savu tautu. Bija arī nemiers un pat bailes, galvenokārt par savu ģimeni, kura varētu ciest manis dēļ.

LNNK kongress notika Ogres kultūras namā 1989. gada februārī. Kad mēs, izvirzītie kongresa delegāti, gājām uz turieni, redzējām, ka mūs filmē no daudzām automašīnām, kas bija aizņēmušas visu ielu pretī kultūras namam. Filmēja, protams, arī visu kongresa gaitu.

Divas reizes Latvijas Komunistiskās partijas Centrālās Komitejas uzdevumā mūsu organizāciju neveiksmīgi mēģināja slēgt.

Neaizmirstams ir barikāžu laiks, kad ķegumieši brauca uz Rīgu. No iestāžu vadītājiem, kas organizēja šos braucienus, sevišķi gribas atzīmēt Andri Priedīti – SCO priekšsēdētāju, kas spēja aizraut ne vienu vien neticīgo un pat šo pasākumu pretiniekus.

Pēc LNNK padomes 1989. gada 19. marta aicinājuma apzināt Latvijas pilsoņus un veidot pilsoņu komitejas uzsākām darbu arī mēs. Atceros Ķeguma un Tomes iedzīvotāju lielo aktivitāti un atsaucību pilsoņu reģistrācijas un pilsoņu kongresa delegātu vēlēšanu laikā. Par Latvijas pilsoņiem un to kandidātiem reģistrējās 79,9 % iedzīvotāju.

Mūsu cilvēki – pārliecinātie un neatlaidīgie un tie, kas sēj šaubas, atnākušie un aizgājušie, mūsu vienotības sargātāji un strādnieki, pastāvīgie un mainīgie, – viņi visi palikuši manā atmiņā. Lai mums visiem pietiktu mīlestības, pacietības, izturības un spēka saglabāt šo vienīgo vēlēšanos – brīvu Latviju."

Sarmītes Tarvidas atmiņas, 1998

Tādu dvēseles pacēlumu latviešu tauta nebija pieredzējusi ilgu, ilgu gadu. Emocionālā spriedze bija liela gan mītiņos, gan manifestācijās. Un atkal pārliecinājāmies, ka dziesma mūsu tautu vieno un stiprina, pasargājot no ļaunuma.

Ķegumieši norādītajā vietā 1989. gada 23. augusta akcijā "Baltijas ceļš"

No kreisās: K. Ziemeļis un J. Kolužs

1989. gada 23. augustā akcijā *Baltijas ceļš* piedalījās vismaz 215 ķegumieši. Brauca ar četriem autobusi un 14 automašīnām, un cilvēki izjuta to saliedējošo tautas spēku, kas dziemžēl jūtams tikai viskritiskākajos brīžos.

Ir atkal atguvusi savu vietu un nozīmību mūsu dzīvē gaišā tradīcija, kas vienoja un vienos mūs brīvai Latvijai – LĀČPLĒŠA DIENA. 1989. gada 11. novembrī pirmo reizi to atzīmēja arī Ķegumā un Tomē.

"Ar sarkanbaltsarkaniem karogiem, lāpām un aizdegtām svecēm skolas pagalmā pulcējās vairāki simti ķegumiešu, lai svinīgā gājienā cauri ciematam dotos uz bijušo Lāčplēša akmens vietu Daugavmalā godināt gan vēl dzīvos, gan mūžībā aizgājušos Lāčplēša Kara ordeņa kavalierus, klusuma brīdī pieminot visus, kas atdeva dzīvību par Latvijas brīvību.

Skolotāji Arturs Ābols un Laura Strode sarunās pakavējās pie Lāčplēša Kara ordeņa tapšanas vēstures un ar to apbalvotajiem mūsu ciemā – Jāni Bergmani un 1941. gadā Sibīrijas taigā bojā gājušo Feliksu Kraukli. Pēc sešpadsmit trimdā pavadītiem gadiem par savu tēvu F. Kraukli stāstīja viņa meita Dzidra. Šo svinīgo brīdi ar dziesmām kuplināja ciemata kultūras nama Igora Lodziņa vadītais folkloras ansamblis.

Uzrunājot svinīgā gājiena dalībniekus, ciemata izpildkomitejas priekšsēdētājs R. Lapīnš uzsvēra šī pasākuma nozīmi mūsu turpmākajā gaitā uz Latvijas patstāvību un savu tradīciju atjaunošanu un paziņoja, ka ar izpildkomitejas 10. novembra lēmumu Padomju iela tiek pārdēvēta par Lāčplēša ielu. Paldies māksliniekam Pēterim Mellim par izdomu un gaumi, ozolkokā veidojot rādītāju ar Lāčplēša ielas nosaukumu. Pasākuma noslēgumā tika iestādīts ozoliņš. Prieks par to, ka piedalījās daudz jaunatnes. Tas liecina, ka līdz ar iestādīto ozolu viņi augs par savas tēvzemes stipriem saimniekiem.

Tomes deviņgadīgajā skolā par J. Bergmaņa darba un cīņu gaitām savas atmiņas stāstīja I. Kruška. Jānis Bergmanis savas dzīves gaitas beidza 1977. gadā un ir apglabāts Tomes kapos. Pēc svinīgā brīža visi gājienā devās uz kapiem, kur nolika ziedus un iededza sveces pie J. Bergmaņa atdusas vietas un F. Kraukļa vecāku kapiem."

Staņislavs Karpovičs, 1989

Aizdedzot piemiņas sveces, vēlamies, lai līdz šim pārdzīvotajām piemiņas dienām nevajadzētu pievienot kādu jaunu datumu!

"Tuvojoties LTF dibināšanas 10. gadadienai, savās atmiņās atgriežamies laikā, kad notika lielas tautas daļas patiesi garīga atmoda. Arī man tas bija laiks, kad ar visu savu sirdi un dvēseli biju tur iekšā. Ne no kā nebija bail, nekā nebija žēl lietas labā. Liekas, ka tie bija paši skaistākie gadi manā mūžā.

LTF ienācu sākumā nejauši – 1988. gada oktobra pirmajās dienās, kad bijušajā SCO galdnieku darbnīcas strādnieki, kādi 10 darbinieki, bija

Lāčplēša dienas atceres brīdis, 1990

izveidojuši vienādi domājošu cilvēku grupu ar toreizējo galdnieku darbnīcas vadītāju L. Grunski priekšgalā. Tā kā Grunskis dzīvoja Ogrē, LTF idejas viņam bija ātrāk zināmas. Toreiz biju SCO arodkomitejas sekretāre, un arodkomitejas loceklis A. Grieze (arī strādāja galdniecībā) mani uzaicināja viņiem palīdzēt lietvedībā. Jau pēc kādas nedēļas organizējās Ķeguma LTF un mēs pievienojāmies tai. LTF Ķeguma grupā biju no tās dzimšanas dienas līdz laikam, kad tā pārtapa partijā. Veicu kasieres pienākumus un piedalījos visos LTF rīkotajos pasākumos gan uz vietas, gan republikas mērogā. Atceros, ka mēs, neliela cilvēku grupa, ar SCO mikroautobusu bijām Lietuvā, Viļņā, atbalstīt kaimiņtautas prasības pēc neatkarības. Toreiz šo ideju palīdzēja realizēt A. Romanovskis.

LTF sākuma periodā interesanti bija vērot, kā cilvēki "atmodās": cits – ar neticību, cits – ar aizdomām, cits – ar bailēm, bet visinteresantāk – tie ar savām skaistajām, atvērtajām sirdīm. Šajā laikā nācās sastapties ar dažādiem cilvēkiem. Ļoti daudzi sākuma periodā piekrita LTF idejām, bet vēlākā laikā vairs neiesaistījās darbībā, acīmredzot tie bija cilvēki, kas cerēja gūt kādu materiālu labumu. Palika cilvēki, kuri ticēja brīvības un neatkarības idejām, strādāja, sevi nesaudzējot. Domāju, ka Ķeguma LTF grupa Ogres rajonā bija viena no saliedētākajām un aktīvākajām, jo pamatā bija izveidojies stiprs, darboties spējīgs kodols, kas organizēja ķegumiešus visu LTF pastāvēšanas laiku. Atmiņā paliks cilvēki, kuri patiesi ar sirdi un dvēseli ticēja Latvijas neatkarībai un ziedoja visas savas zināšanas, savu laiku šī mērķa sasniegšanai.

Ir pagājuši gadi, liktenis mūs katru ir aizsviedis citos ceļos, bet atmiņas cilvēks nes sevī, kamēr viņš dzīvo. Un visskaistākās ir atmiņas par gaišiem cilvēkiem. Man tādas ir par ļoti daudziem. No maniem bijušajiem darba biedriem atmiņā paliek Arvīds Grieze, Visvaldis Kurmis, Aldis Andersons, kuri bieži vien, paši nezinot, man ir daudz palīdzējuši. Kopīgi darbojoties LTF, atmiņā paliks Sarmīte Tarvida, Edīte Paio, Venita Bulmeistare, Ķeguma ambulances kolektīvs, Benita Rudze, Ivars Ignatāns, nelaiķis Kristaps Ziemeļis, Ivars Morics, Pēteris Rubīns, Rasma Veckaktiņa, nelaiķis Staņislavs Karpovičs, Brigita Zēpa, Guntars Jakāns un vēl ļoti, ļoti daudzi cilvēki, kas deva spēku un ticību mūsu taisnībai – būt brīvai, neatkarīgai Latvijas valstij.

Maijas Mirķes atmiņas, 1997

1991. gada janvāra notikumiem ir jāpaliek latviešu tautas atmiņā. Barikāžu laikā bija tik daudz vienotības, gaišuma, sapratnes un cerību!

Ļoti atsaucīgi bija arī Ķeguma pensionāri.

"Atceroties 1991. gada janvāra notikumus Rīgā, mēs, Ķeguma pensionāri, varam teikt: "Mēs bijām tajos klāt!" Atsaucoties uz Tautas frontes aicinājumu, daudzi no mums stāvēja 13. janvārī Daugavmalā mītiņā un bez bailēm vēroja helikoptera demonstratīvo lidojumu ar Padomju Latvijas karogu.

Es nākamajā dienā TF mītnē ziedoju iekrātos 100 rubļus tās darbībai, saņemot pretī žetonu. Sākās barikāžu celšana. Otrdien, izdzirdusi ziņu, ka Juglas tilta sargiem nav ēdamā, devos ar sviestmaizēm un diviem termosiem kafijas uz turieni. Pie Juglas tilta sievietes mani pagrieza atpakaļ, jo ēdamā esot savests par daudz. Atgriezoties centrā un savu vedamo atdevu sargiem pie Ministru padomes ēkas. Par tur redzēto, pat tagad rakstot, mani pārņem satraukums. Mašīna pie mašīnas, traktori, lielle balķu vedēji ar balķiem, visādi aizsprosti. Pat lišus bija jālien starp mašīnām, lai tiktu pie MP ēkas, kur ap uguns-kuriem sēdēja veci un jauni. Bet bijušajā Ļeņina ielā pie MP ēkas cilvēki stāvēja četrās rindās, aizmugurē smagās mašīnas. Vienā no tām pat

Brikāžu dienās pie Augstākās padomes, 1991

Barikāžu laiks vienoja dažāda vecuma iedzīvotājus – Latvijas neatkarības atbalstītājus, 1991

desmitiem jauniešu cits pie cita. Pārbraukusi no Rīgas, par redzēto stāstīju mājās palicējiem. Nolēmām vākt ziedojumus. Vecie cilvēki bija ļoti atsaucīgi. Savācām 125 rubļus un simtiem paciņu cigarešu un to talonu.

15. janvārī, izdalījusi sargiem atvestos produktus un cigaretes, braucu ar 6. tramvaju uz Juglu. Tas bija pilns ar mūsu "glābēju" mītiņa dalībniekiem, kas, dziedādami un latviešus lamādami, brauca uz ASK stadionu. Pēc pāris stundām atgriežoties, tālāk par Gaisa tiltu ar 6. tramvaju netiku, jo visa K. Barona iela bija pilna ar tukšiem tramvajiem līdz pat stadionam, bet pie Ļeņina pieminekļa bija redzami nedaudzko pielūdžu noliktie ziedi.

Pirmā upura Mūrnieka bērū dienā G. Elagina, A. Mazūdrs un es vedām produktus. Apmeklējuši MP ēkas sargus un no grupas kurlmēmo par cigaretēm saņēmušas bučas, devāmies uz veco Ģildi. Tur bija pilns ar cilvēkiem, kas ēd vai atpūšas, sildās. Nodevuši saimniecēm produktus, gājām uz MP ēku. Apskatījuši un apbrīnojuši barikādes, vēl dāvinājām AP ēkas sargiem cigaretes. Apmierināti, ka kaut nedaudz esam palīdzējuši barikāžu dalībniekiem, braucām mājās. Un tā septiņas reizes sniedzu palīdzību sargiem. Drīz notika bojā gājušo bēres. Nopirku par pēdējo naudu ziedus un braucu pavadīt kritušos. LVU aulā, kur atradās zārki, nebija iespējams iekļūt, rinda bija puskilometru gara. Brīvības pieminekļa aizmugurē bija divas automašīnas. Salikām ziedus gar mašīnas malām, gaidījām zārkus atnesam. Noklausījies sēru mītiņu, ar skatu pavadīju kritušos pēdējā gaitā. Pārbraukusi mājās, stāstīju palicējiem par redzēto Rīgā.

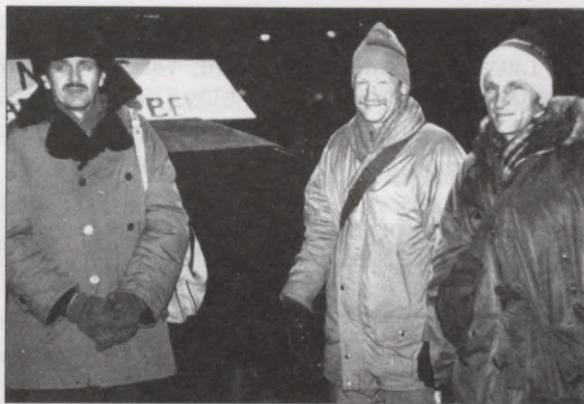
Tagad TV pārraides atsauc atmiņā tā laika dienās pieredzēto un pārdzīvoto."

Alīdas Kleinbergas atmiņas, 1996

Pagājuši tikai desmit gadi, kopš Tautas frontes sāktā ceļa. Sava zeme – tie nav tikai vārdi. Svinot Latvijas neatkarības 80. gadadienu, jāņem vērā 50 okupācijas gadi, kas Latvijai piešķīra savu nokrāsu. To dēļ šodienas situācija ir tik sarežģīta un bieži šķīļas politiskie "zibšņi". Ir tādi brīži dažādās dzīves jomās, kad personības parādās katrā reizē citādāk.

Deviņdesmitajos gados mēs iegājām ar kontrastu sajūtu, un krasi mainījās cilvēku attiecības. Ja godavīrs no sirds stāvēja barikādēs un vēl šodien ir norūpējies arī par veco ļaužu likteni, tad turpat stāvēja, sevī smīnēja un domāja par padomju iekārtu – līdzschrējējs. Visi tomēr dziedāja *Dievs, svētī Latviju!*, sacīja "kungs, kundze" agrāko "biedrs, biedre" vietā. Zināmu aprindu ļaudīm bija beidzies specatļauju, specsanatoriju un speclabumu laiks. Kā 1987. gadā gaidījām TV raidījuma *Labvakar* aso atklātību par notikumiem, cilvēku likteņiem!

1990. gada 4. maijā pāri Latvijas zemei pāršalca neatkarības ziņa. Pavērās ceļš uz atklātību, brīvu svētku svinēšanu, baznīcu. Bija liela ticība Tautas fronteī, pašiem sev, bija vēlēšanās pašapliecināties.

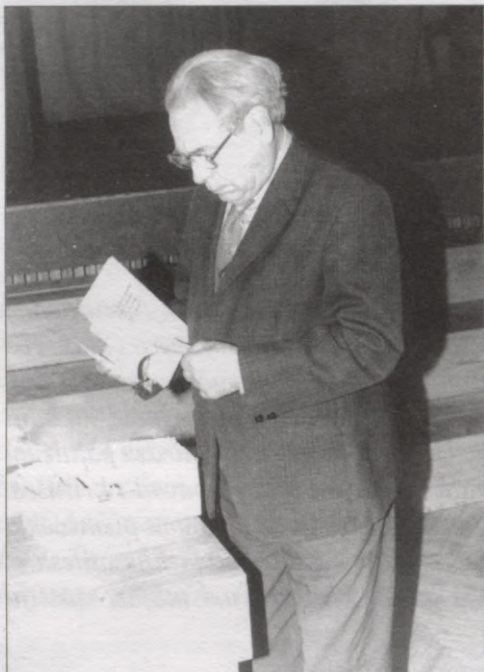
Ķegumieši 1991. gada 20. janvāra barikāžu laikā. No kreisās: I. Ignatāns, A. Krēmers, O. Čodors

1991. gada 19. janvāra naktī Zaķu salā

Atminoties "baigos" gadus...

Latvija vienmēr bijusi citu, varenu un stipru tautu krustcelēs. Tā ir gan pirktā, gan pārdota. Latviešu tauta ir šķelta un nīdēta. 1941. gada 14. jūnijs ir tikai viens no sāpju ceļu posmiem latviešu vēsturē, viens no visdrausmīgākajiem savā netaisnībā, viena no visnežēlīgākās ideoloģijas nesēju realizētajām kampaņām.

Stanislavs Karpovičs, 1989

1941. gada 14. jūnijs

(Tās tālās, baigās dienas piemiņai)

Nezvaniem, cīruļi, virs latvju sētām,
Nešalciet, ozoli, klusējiet, liepas.
Šai dienā bij' dzīti uz svešām vietām
Vīri un sievas, un maziņi čiepas.
Sarkani vagoni, dzeloņos lūkas,
Vienos tik vīri, citos tik sievas.
Sadzīti kopā kā bekona cūkas,
Sejā vīd neziņa, sāpīgas rievās ...
Dzinēji steidzas, tiem pamaz ir laika,
Ja trūkst kāds pēc papīra – ķer, kas pie rokas.
Vilciens uz sliedēm jau tusnī zem tvaika,
Ne viņiem – tiem citiem nolemtas mokas.
Tie tūkstošiem vagonos neziņā rīpo,
Uz tālēm, kur negaida viņus neviens.
Kas tautai tik negantu likteni stīpo,
It kā tai jāizpērk parāds kāds sens?
Palika neslauktas gotiņas kūtis,
Neaizvests pieguļā kumeliņš stalts.
Tik vientuļi krēsla iegula rūtis
Un neiekurts pavards melnoja salts.

S. Karpovičs

TF izdevums "Ogres Atmoda", 1989. gada 17. jūnijs

1988. gada jūnijā sāka atklāti runāt par šo tautas traģēdiju. Latvijas Komunistiskās partijas CK biroja kārtējā sēdē tika izskatīti priekšlikumi par Staļina personības kulta perioda nepamatoto represiju upuru piemiņas saglabāšanu mūžos.

Ķegumā 1941. gada deportācijās cietuši 5 iedzīvotāji, no 1945. līdz 1947. gadam apcietināts un uz filtrācijas nometnēm izsūtīts 21 ķegumietis. 38 iedzīvotājus, galvenokārt sievietes un bērnus, deportēja 1949. gada 25. martā, bet apcietināti un izsūtīti cilvēki tika arī 1951. un vēlākajos gados.

Arvien mazāk paliek to gadu aculiecinieku. 1998. gadā pašvaldības uzskaitē ir 71 represētais, kas dzīvo mūsu pilsētā (toreiz daudzi no viņiem vēl bija tikai bērni, daudzi piedzima izsūtījumā):

Jekaterina Akmentiņa, Aldis Andersons, Ausma Andersone, Arvīds Aurmanis, Rūdolfs Auzāns, Aina Avotiņa, Elmārs Balodis, Marianna Bandere, Aija Bērziņa, Adele Buša, Edmunds Būmanis, Imants Boksbergs, Ilga Brauna, Viktors Čornijs, Antanas Dargevičs, Juris Dāle, Juris Dāle (jun.), Valērija Dāle, Miervaldis Dzenis, Velga Eltermane, Mihails Gerasimovs, Valters Kupers, Pēteris Kārlietis, Ludmila Gordijenko, Arvīds Grieze, Maija Grieze, Inta Grūbe, Vladislavs Ivons, Edgars Jaunmaize, Ausma Jefremova, Zenta Kalniņa, Jānis Kalniņš, Juris Kalniņš, Vilis Kalniņš, Dzidra Karpoviča, Laimonis Kārkliņš, Ēriks Krēgers, Silvija Krauja, Elvīra Kurpniece, Ilmārs Lapiņš, Skaidrīte Ļubiša, Anna Maslobojeva, Alfrēds Mazūdris, Alma Meldere, Arnis Melderis, Emīls Osis, Ilga Ozoliņa, Brunis Pastars, Rasma Pavāre, Dzidra Pārpucis, Janīna Poļanska, Valentīna Razmisloviča, Linards Rostoks, Dzintra Rozenfelde, Valentīns Siliņš, Edīte Sīle, Alberts Sirmāis, Andris Skrīvelis, Aida Smirnova, Marija Sprukule, Rihards Striga, Dzidra Šeflere, Vilis Tošens, Rasma Tošena, Ausma Upīte, Pēteris Veikšins, Svetlana Visocka, Mirdza Vaitekūne, Fricis Vītols, Paulis Vītols, Elfrīda Zdanovska.

Līdz ar iedzīvotāju dzīves vietas maiņu, mainās arī represēto sarakstos iekļautie uzvārdi. Daudzi ķegumieši ir apmetušies uz dzīvi citur, daudzi no citām Latvijas malām ir kļuvuši ķegumieši...

Izdota grāmata *Baigais gads*, citi dokumenti, bet nav notikusi Starptautiskā tiesa staļinisma

režīmam. Hitlera un Staļina iekārtas starptautiskajā sabiedrībā vērtē kā līdzvērtīgas. Ilgu laiku mūsu valstī valdīja mēms aizliegums runāt par izsūtītajiem, it kā tādu nemaz nebūtu bijis.

Pieminēt un neaizmirst atgādina 25. marts – komunistiskā terora upuru piemiņas diena. 1989. gada 25. martā arī ķegumieši piedalījās Tautas gājienā uz Brāļu kapiem Rīgā, atceroties visus tos, kurus Staļina režīms bez tiesas sprieduma, pasludinot par noziedzniekiem, izsūtīja no Dzimtenes.

Kur ved? Kāpēc? To nevienam neteica. No Latvijas izsūtīja vairāk nekā 42 tūkstošus cilvēku (no zīdaiņa līdz sirmgalvim) – inteligenci, zemkopjus. Laikam tāpēc, ka bija centīgi, strādīgi ...

Es ticu

*Es ticu kā saulei, kas debesu klajā
No mūžības mūžībā uzlec un riet,
Ka svešumā dzītais reiz pārnākšu mājā
Vēl strādāt, vēl sapņot un līksmojot smiet.
Es ticu kā debesīm, mūžam kas zilas
Steidz rītausmā zvaigznes pret saulstariem mīt,
Ka pārnākšu mājās, pilns ilgu un mīlas,
Reiz pamesto vagu nu tālāku dzīt.
Es ticu, ka, gaidot mūs Daugavas krastos,
Jūs negursiet ticēt, kā ticam šē mēs,
Ka pārnāksim mājās un siltākos glāstus
Dzimtenes saule pār visiem mums lies.*

S. Karpovičs, 1946. gadā Krasnojarskas novadā

Vārdi “lopu vagon” vecākās paaudzes cilvēkiem saistās ar baisām atmiņām. Tas bija tumšs, neapgaismots dzelzceļa vagonš, ar dēļiem aizsists, gar malām no dēļiem sameistarotas guļvietas divos stāvos, pa vidu šaura eja. Cilvēki iespiesti tuvu cits pie cita pie otra tā, ka pagriezties nevar. Ar šiem baisajiem vagoniem daudziem iesākās padomju okupācijas gadi.

1989. gadā, kad tepat Ķeguma skolā pirmo reizi atklātībā rajona represēto apvienības vadītājs A. Meijera kungs iepazīstināja ar GULAG (“Главное управление лагерей” – galvenā noietņu pārvalde – krievu valodā) karti, kļuva baismīgi.

Šodien ir dokumenti ar faktiem un skaitļiem, toreiz bija tikai neizpratne, izmisums un sāpes. Tik daudz atmiņu stāstu un dokumentu lasīts par represijās cietušo cilvēku likteņiem, ka šķiet – ko vairs jaunu var pateikt par šo mūsu tautas traģisko vēsturi. Ķegumiešu pieredzētais bija daļiņa no visas tautas pārdzīvotā. Visi dzīvojam zem vienas saules, tomēr dzīves ceļi un gadi, kā valsts, tā arī personīgie, ir dažādi apspīdēti.

“Jau 1949. gada 24. marta vakarā bija sasaukti vietējie varas pārstāvji, laikam nozīmēti – kas kur brauks pēc “kulakiem un saimniekiem”. Pie HES garāžām sasauca kopā visus šoferus un paziņoja: “Jums rīt no rīta būs jāveic interesants (uzsvēra) uzdevums.” Izrādījās, ka mums bija jābrauc uz Birzgales pagastu...”

Gunāra Kļavas atmiņas, 1997

Kāds sastādīja sarakstus, vēl kādi rīta agrumā klaudzināja pie māju durvīm, kāds cits neļāva līdzī paņemt pat otru drēbju kārtu, apavu pāri ... Cits no promvešanas atpirkās samaksājot, tad paņēma nākamo. Arī dokumentos var lasīt par nodevību, kā ieslodzītajam samaksāts par noietnē nodoto kameras biedru. Toreiz 1949. gadā pirmo apsargāja Ķeguma pastu.

“Biju telefoniste Ķeguma pastā. Vēl tur strādāja Benita Meldere un Valija Upeniece no Lielvārdes. Toreiz dzīvoju pasta ēkas pirmajā stāvā kopā ar Benitu.

25. marta naktī dežurēju, ienāca pasta priekšniece Alīda Miķelsone un teica, ka bijusi sanāksmē un tajā teikts, ka šonakt notiks izvešana un lai mēs, telefonistes, neveicam nekādu kaitniecību. Tajā naktī pie manis, baiļu pārņemta, atnāca Marta Striga no Tomes un pārgulēja pasta istabā.

Naktī pastā ienāca divi bruņoti vīri, pieteica, lai ievērojam kārtību, un visu nakti mūs novēroja. Dzirdēju, ka pār tiltu brauc mašīnas, ka ļoti daudzi zvana pa telefoniem. No rīta man pateica, ka līdz pusdienai pastu nedrīkstu atstāt. Domāju, kas noticis ar manu ģimeni Tomes “Skauķos”...

Kad tiku brīva, steidzos uz mājām. Pāri tiltam Žuku priedītēs stāvēja trīs mašīnas ar Tomes cilvēkiem: Aurmaņi, Lejasbiķu ļaudis ... Lidija man lūdza, lai aizskrienu Kārlim pēc brillēm, viņš aizmirsis.

Atnesu vēl zābakus, kleitu, bet Licītis nelaida mani pie Lidas. Izkratīja, tad varēju atnesto nodot. Redzēju, ka Žuku mājās savāca cilvēkus. Es skrēju, cik vien ātri varu uz mājām – viss sapakots, taču mājinieki nebija aizvesti.

Nākamajā dienā pie Ķeguma stacijas stāvēja vilciens ar sarkanīgiem lopu vagoniem braucienam uz Maskavas pusi. Kur vien vagoniem bija spraugas, laudis meta ārā zīmītes. Kā balts sniegs pajuka šīs lapinas. Bērni Jānis Kļaviņš, Šidlovska un citi tās lasīja. Toreiz jau nesapratu to postu.

Pieaugušie savāca dažas zīmītes un teica, ka jānosūta radiniekiem.”

Annas Ozolas atmiņas, 1997

“1941. gada oktobrī apcietināja manu vīru. Viņš bija aizsargs. Pēc tiesas aizbraucu uz Rīgu, redzēju, ka pa ielu apsardzē ar suņiem dzen lielu vīriešu grupu, redzēju arī vīru Jāni ... izrādījās – pēdējo reizi. Tikai dažus vārdus pārmijām.

1949. gada 25. marts bija vēsa, saulaina diena, šur tur sniega laukumi. No rīta meitu un dēlu sūtīju uz skolu, pati ar vilcienu vedu piena kannu uz Rīgu, nesu dzīvokļos un pārdevu. Nedēļā pāris reizes braucu, tā bija mana peļņa. Ap pulksten vienpadsmitiem atbraucu mājās. Istabā sēdēja divi armijas vīri. Bērni arī mājās. Lika tūlīt taisīties prombraukšanai. Man bija skaidrs, ka izvešana, zēl, ka naktī neaizbēgām. Piebrauca mašīna, tajā Purmaļu, Lazdupu cilvēki, Grieze Lidiņa ar mazo bērniņu. Prasu: “Kur mūs vedīs?” Man atkliedza: “Lāpstu un cirvi paņemiet līdzī!” Istabā ienāca vēl divi karavīri, teica, lai kaut ko paņemu līdzī. Man palika slikti, gribēju iedzert sirds sāles, bet tās man izrāva no rokas un noklīdzda, vai es noindēties gribot viņu priekšā. Dēliņš pieskrēja, meitiņa – gājām uz mašīnu.

Braucām kādas 2 nedēļas. Aizveda uz Tomsu. Tur mūs sadalīja, pa Čulimas upi nogādāja “tirgošanas” vietā. No apkārtnējiem kolhoziem bija sabraukuši “pircēji”. Nonācām kopā ar Lidiņu Griezi kolhozā “Pobeda truda”. Dzīvošanai ierādīja “māju”, bez logiem, durvīm, Lazduptēvs aizpakoja ar sienu logus. Pašus mūs norīkoja darbā, mani – tēlu fermā, Lidiņu – govju fermā. Kolhoza priekšsēdētājs (arī bija izsūtītais ar četriem bērniem) mums teica, lai turamies pie fermas, būs kāds kumoss bērniem. Mūs pārskatīja, un katru sestdienu vajadzēja pieteikties, ja gribējām kur aiziet, bija jāprasa atļauja.

Cilvēki mira katru dienu ar tīfu. Mēs vārījām upeņu zarus, dzērām, cīnījāmies par bērnu veselību. Apkārtnes mežos dzīvoja lāči. Tie uzbruka arī manam tēlam, kumeļam.

Latvieši bija strādīgi. Dēls izmācījās par traktoristu. Te cilvēki pirmo reizi redzēja traktoru. Gāja gadi. Mūs “noņēma no komandantūras”. Dēlu palaida mājās pirmo, es paliku gaidīt meitu, kamēr pabeigs vidusskolu. Tad braucām mājās. Dēls jau strādāja Lielvārdē lauktehnikā, bet drīz viņu iesauca armijā, aizsūtīja uz Volgogradu. Tur apprecējās, uzcēla māju, audzina četrus bērnus, tie tagad jau studē. Mēs ar meitu meklējām, kur palikt. Mājas bija, bet tur dzīvoja cita ģimene. Atnācām pie vārtiem, paskatījāmies, un viss. Gāju uz izpildkomiteju prasīt, kur apmesties. Atbildi deva jaunais manas mājas īpašnieks: “Priekš jums man nav dzīvokļa un, ja arī dabūsi istabu, es jūs tur nepierakstīšu. Manas durvis vairāk nevirināsi.” Stindzināja šie vārdi.

Kādus 20 gadus dzīvoju un strādāju kolhozā “Uzvara”, bija ļoti atsaucīgi cilvēki, kas palīdzēja. Piemēram, dakteris Čerkass pieņēma mani slimnīcā par sanitāri. Esmu viņam pateicīga. Palīdzēja E. Būmanis, ierādot istabu Daugavas malas mājā.

Tagad esmu atgriezusies savā mājā. Cīņa par to nebija viegla. Trīs gadus virināju tiesu durvis. Kā saprotošu, cilvēciņu atcerēšos priekšsēdētāju K. Ziemeli. Gaidu ciemos meitu Irēnu no Rīgas. Viņas mūžs pāiet Rīgas pastā. Esmu pateicīga mūsu dakteriem par apciemošanu.”

Mariannas Banderes atmiņas, 1997

1989. gada maijā saules pielietā istabiņā, vadot vecumdienas savu meitu un znotu celtā mājā Ķegumā, sarunājāmies ar 84 gadus veco Almu Zeltiņu. Sejā – smalku līniju tīmeklītis, balsī – labvēlība, tā staroja no visas viņas būtības. Netālu baltā kupenā slīga ieva, pie vārtiņiem pār avotiņu pārlicis vītols, bet dārzs viļņojās vienā tulpju jūrā. Nebija ne sala, ne bada, bet gan plaukstošs pavasaris. Izaudzinātas, izskolotas meitas, savas dzīves lielceļos soļo mazbērni.

“Toreiz gatavojāmies Lieldienām, bet nonācām Sibīrijā. Paldies Dievam, ka visi bijām mājās. Nudien – paldies Dievam, jo kas tad būtu noticis, ja Vija un Rasma todien mācītos skolā? Mēs visi kaimiņi ļoti labi satikām. Ne pret vienu neko ļaunu neturu. Dievs sodīs. Neviens nav laimīgs bijis, kas

otram ļaunu vēlētājs. (Ceļā vien pagājis vairāk nekā mēnesis, bet Tomskas apgabalā Zeltiņu ģimene aizvadīja nepilnus astoņus gadus.)

Tēvs bija īsts, kārtīgs latviešu zemnieks. No Holandes iepirka ražīgus rabarberus, mums bija labi darba zirgi, kuļmašīna. Tēvs nebija ne komunistis, ne fašistu līdzskrējējs, – rūgti noskanēja meitas Rasma teiktais. “Sibīrijā bads bija drausmīgs. Ēdām zāli, kaut ko līdzīgu ķiplokiem. Lasījām olas – rubeņu, teteru, to tur bija daudz. Mazā māšele Ināra vārīja melleņu klimpas, protams, bez cukura. Mums jau nebija ar ko pirkt. Deva to smagāko, sliktāko darbu.

Astrīdai vajadzēja pabeigt 6. klasi, atnāk mājās no skolas, raud. Vaicāju: “Kas tad nu?” Astrīda atbild: “Es uz skolu vairs neiešu, neko krievu valodā nesaprotu.” “Gan jau iemācīsies, meitiņ!” es viņu mierinu. Ināra, pati mazākā, divu trīs nedēļu laikā prata ar sādžas bērniem krievu valodā runāt.

Nudien jāsmējas! Mazs cilvēkbērns spēj runāt svešā mēlē, bet lielais vīrums mūsu Latvijā dzīvojošo cittautiešu atrod vienu ieganstu pēc otra, lai tikai nevajadzētu piepūlēt galvu: kam viņiem tāda valoda!”

Almas Zeltiņas atmiņas, 1989

Zeltiņi atgriezās 1956. gadā. Pārcietuši pazemojumu, badu, netaisnību, un tomēr atgriezās visi. Mamma sākumā strādāja lauku brigādē, vēlāk kopa zirgus, arī tētis, cik nu ļāva veselība, strādāja kolhozā. Mājiniekiem šķiet – pārāgi apgūlās zem velēnām.

“1944. gada rudenī krievu karavīri apcietināja manu vīru Pēteri Apsi. Lika, lai es viņu aizvedot uz Rembates “Kāpostiņu” pagrabu. Tur jau bija J. Banders. Saprātām, ka iemesls ir darbošanās aizsargu organizācijā.

Sekoja Rīga, Stabu ielas čekas pagrabi, Centrālcietums. Sodīja ar 10 gadiem, klāt vēl 5 gadi bez tiesībām atgriezties mājās Latvijā. Nosūtīja uz Komi Abzes pilsētiņu, tad Vorkutu, no kurienes pēc cietumnieku sacelšanās pārveda uz Noriļsku.

Sūtīt varēja divas vēstules un divas paciņas gadā. 1954. gadā vīru atbrīvoja no apcietinājuma, bet 1955. gadā saņēmu telegrammu no viņa istabas biedriem, ka Pēteris miris. Televīzijas pārraidē par Noriļsku nesen ieraudzīju viņa kaķu ... no akmentiņiem salikts vīra vārds, uzvārds, gads.

Kad vīru apcietināja, es pārgāju dzīvot pie vecākiem Lēdmanē Lobes dzirnavās. 1955. gada janvāra rītā pēc balles Lēdmanē pie mums sanāca muzikanti. Manas māšas vīrs bija E. Rozenštrauham “lēģera” biedrs. Viņš skaisti spēlēja akordeonu un dziedāja kādu melodiju. Mana brāļa sieva Elza Elstiņa vēlējās, lai šo melodiju uzraksta. Otrs muzikants Jānis Vanags sacerēja vārdus, un tapa dziesma “Likteņdzirnas”.

Es pati esmu ķegumiete, manī možumu uztur atmiņas par Līviju Stepīti, ar kuru kopā darbojāmies.”

Centas Apses atmiņas, 1997

Daudzu atmiņu rindās lasām par čeku (VDK – Valsts drošības komiteja). Tas bija padomju spēcienests ar īpašiem, totalitārai valstij raksturīgiem uzdevumiem. Ko tautā parasti saprot ar “čeku”? Pamatā – cilvēku vajāšanu par viņu politiskajiem uzskatiem, izmantojot ziņotāju, tā saucamo “stukaču”, sniegto informāciju. Par ko varēja “nostučīt”? Par to, ka kritizē valdību, ka runā par notikumiem, kas varai nav tīkami, ka stāsta politiskas anekdotes vai dzied nevēlamas dziesmas, lasa “aizliegtās” grāmatas u.c. Taču tā bija neliela daļiņa no darbības, ko veica VDK.

Arī ķegumietes Lidijas Doroņinas–Lasmanes dzīvē ir bijusi nodevība, ko veica čekas šantažēti draugi un pat brālis. Lidija ir kristiete un tic, ka ļaunuma veicēji sapratīs, ko izdarījuši. Ja sapratīs, tad ir cerība, ka var novērst vainu un ka tas vairs nekad neatkārtosies.

Kādreiz pie Lidijas biju braukusi kā pie šuvējas modelētājas. Nopriecājos, cik sunītim te grezna būda – īsta suņa pils. 1989. gadā aizbraucu pie Lidijas Doroņinas–Lasmanes viņas mājās Tomses Arkādijās, lai parunātos un lūgtu piedalīties Ķeguma, Birzgales, Rembates, Tomses represēto saietā Ķeguma skolā. (Biju dzirdējusi, ka “modrā acs un auss” šīs mājas pieskata joprojām.) Lidija ar māsu, angļu valodas pasniedzēju, bija mājās.

Lidija Doroņina–Lasmane (no labās) ar māsu Veltu Čaksti, 1997

Lidija Doroņina-Lasmane darbā,
1994

Sirsnīga, vienkārša un atsaucīga bija tikšanās, un Lidija apsoliņa, ka Ķeguma pasākumā piedalīsies.

Kad mēs atkārtoti tikāmies 1997. gadā, viņa pastāstīja:

"Esmu sodīta 3 reizes, pirmoreiz par mūsu nacionālo partizānu atbalstīšanu. (Toreiz 20 gadu vecumā viņu notiesāja uz 5 gadiem ieslodzījumā un 3 gadiem – nometinājumā. Visu šo laiku viņa pavadīja Vorkutā.) Pirmajā apcietinājumā izcietu fiziskas mokas. Iesēdināja mani uz diennakti karcerī basām kājām uz maza finiera gabaliņa. Gar sienām tecēja ūdens, kas uz grīdas sasala. Bet Dievs mani pasargāja, un man nav pat reimatisma. Kad atbraucu uz Latviju, bija Hruščova laiks, zināma brīvība. Es domāju, ka būs labi, bet tā nebija."

1970. gadā Lidija tika tiesāta otrreiz. Šo ieslodzījumu viņa izcietā par krievu disidentu Saharova un Solžeņicina darbu lasīšanu un izplatīšanu. Spriedumā bija teikts – *"par svešu, nepatiesu sacerējumu izplatīšanu, kas diskreditē padomju varu"*. Tas bija Leonīda Brežņeva varas laiks, sākas brīvdomības apspiešana. L. Doroņinu-Lasmani notiesāja uz 2 gadiem. Sodu viņa izcietā Stabu ielas cietumā.

"Čekisti uz mani izdarīja psiholoģisko spiedienu. Piemēram, nosēdina vienu pašu kameras vidū, pieci seši cilvēki stāv apkārt un iedarbojas uz visām smadzeņu daļām – viens draud, otrs žēlo, trešais pasniedz kafiju. Un man tas viss jāiztur."

Stabu ielas cietumā ne vienmēr viss bija ļoti tīrs. Piederīgajiem atļāva man atnest 5 kg pārtikas, es par 10 rubļ. mēnesī varēju čekas veikaliņā iegādāties svaigas desas un sviestu, ko tajā laikā veikalos pat iedomāties nevarēja."

L. Doroņinas-Lasmanes atmiņas, 1997

Trešoreiz viņu apcietināja 1983. gadā. Spriedumā teikts, ka tiesājamā L. Doroņina-Lasmane laikā no 1981. gada beigām līdz 1983. gada 6. janvārim nolūkā graut un vājināt padomju varu nodarbojās ar pretpadomju agitāciju un propagandu. Šajā reizē Lidijai bija 59 gadi. Tiesā viņai nebija advokāta.

"Atnāca advokāte, jauna sieviete, un teica – nu, ko jūs, sieviete gados, sastrādājāt šitādas muļķības! Vai tad jūs nezināt, kā jāuzvedas mūsu valstī? Es no viņas atteicos."

Nokļuvi Mordvijā. Izsūtījuma nometnes tur bija viena pie otras. Kāds no Rīgas čekistiem, kas atbrauca mani pārraudzīt, teica: "Es zināju, ka te ir lēģeri, bet nevarēju iedomāties, ka to ir tik šausmīgi daudz." Lēģera veikaliņā varējām iepirkties par 5 rubļ. mēnesī. Nopirkām ledenītes, sētā salāsijām pienenes, samaisījām, un mums bija vitamīnu medus. No sētā augošās zāles salātus gatavojām."

Neuzskatu sevi par disidenti un cīnītāju. Vienkārši biju dzimusi un veidojusies citos apstākļos Latvijas brīvvalsts laikā, tādēļ nevarēju pieņemt Latvijas okupāciju, kas nāca kā šausmīgs ļaunums un pārdzīvojums. Cilvēki nojauta, ka uzspiestā kārtība ir neīsta, bez pamata un tai jāsagrūst. Mēs gribējām modināt cilvēkus apziņu, lai viņi redz, kas te notiek, kāpēc tiek veicināta tautas nodzirdīšana."

L. Doroņinas-Lasmanes atmiņas, 1997

Četrpadsmit savas dzīves gadus L. Doroņina-Lasmane pavadījusi ieslodzījumā padomju nometnēs, notiesāta par savu pārliecību. Apsūdzības pamatā bija iesaistīšanās *Gaismas akcijas* kustībā, ko Bonnā dibināja Pauls Kļaviņš. Tās mērķis bija, apelējot pie sabiedrības apziņas ārpus PSRS robežas, aizstāvēt "sirdsapziņas" cietumniekus PSRS. *Gaismas akcijas* piekritēji Latvijā izplatīja arī emigrācijā izdoto literatūru.

Lidija Doroņina-Lasmane tomēr nenožēlo apcietinājumā pavadītos gadus, tie bagātinājuši viņas dzīves pieredzi.

"Es nevarētu spriest par cilvēku tā, kā to varu tagad. Esmu redzējusi, cik daudz ļaunuma cilvēks cilvēkam var nodarīt. Zinu, ka nav absolūti ļaunu cilvēku un ka arī čekists sevi var parādīt no labās puses. Tomēr uzskatu, ka tagad ir ļoti svarīgi pārvērtēt šo laiku. Ne velti devu atpakaļ Triju Zvaigžņu ordeni. Es gribēju, lai šī lieta tiktu izdiskutēta. Lai nekāptu tribīnē un neizliktos par labu cilvēku tas, kam tas nav jādara. Augstos posteņos atrodas neizgaismoti cilvēki, kuri padomju likumos saskatīja ideālu. Viņi darbojas vēl šodien."

Mani šis laiks apmierina. Vajadzētu taču visiem beidzot paskatīties apkārt un salīdzināt, kā bijis pirms 10 gadiem un kā ir tagad – mēs vienkārši neprotam savas Dieva dotās vērtības saskatīt. Tikai gaužamies. Ticu, ka ir augstāka vara, kas mūs sargā, cilvēkos ir jābūt bijībai pret to.”

Lidija Doroņina–Lasmane, 1997

Totalitārisma seku dokumentēšanas centrā Rīgā, Šķūņu ielā 15, kur šobrīd strādā Lidija Doroņina–Lasmane, tā darbinieki apzina gan totalitāro režīmu upurus, gan viņu ciešanu vaininiekus. Pateicoties latviešu izturībai, strādīgumam, daudzi atgriezās Latvijā, bet arī šodien dzīvo trūcīgi. Līdz *trešajai atmodai* represētie bija otrās šķiras cilvēki, tagad kādu daļu no viņiem atņemtā atdod. Atdoti tiek sagruvuši grausti, māju pamati, mājas ar iemītniekiem, zeme, uz kuras uzbūvētas mājas. Ir arī cerīgāki gadījumi. Nākošās paaudzes par represijām uzzinās no grāmatām un pierakstītajām atmiņām.

Cilvēks pazīstams var būt labā vai sliktā nozīmē, bet “dzīvā atmiņa” liek atcerēties notikumus, ciešanu laiku, uzvārdus. No “trešās atmodas” sākuma pagājuši desmit gadi. Šodien mēs citādāk skatāmies uz cerēto un pašreizējo situāciju Latvijā. Bija ugunsgrāvu un dziesmotās “revolūcijas” laiks, bija prievīšu un auseklīšu laiks. Daudzi “baltie plankumi” valsts vēsturē tiek aizpildīti, nav vairs “dzelzs priekškara”, kas neļāva piekļūt patiesībai. Ir pieejami uzziņu avoti valsts arhīvos, notikumu izpēte iegūst daudz plašākas iespējas, atklājas noklusēti fakti un biogrāfijas. Palielinās iedzīvotāju interese par savu pagātni, apkārtni, atgriežas savās dzimtajās pēcteči, līdz ar īpašumu atjaunojot senos māju vārdus.

Ikdiena ir asa, jo vēl nerimst tādu “birku” piekarināšana kā stagnāts, čekists, stukačs, komunisti u.c., enerģija tiek patērēta cīņā par sava viedokļa “caursišanu”, bet citi cīnās par izdzīvošanas iespējām. Cerēto nesagaidījuši no ievēlētajiem deputātiem un visa valsts aparāta, cilvēki rīko mītiņus, piketus, lai viņu sāpes, problēmas uzklausu un atrisina.

Katrā vēstures posmā cilvēki izmanto iespējas, lai tiktu pie varas. Jau atmodas laikā daudzi negribēja redzēt netikamo, un tas turpinājās arī pēc neatkarības atjaunošanas. Ja barikādēs visi bija vienoti, tad vēlāk valdība attālinājās no tautas, un valsts nekļuva par tautas valsti. Paliek cerība.

Pēc septiņiem neatkarības gadiem 1998. gada aprīlī pulcējās kopā Latvijas inteliģence 19. konferencē *Nacionālās attiecības un nacionālā politika Latvijā*. Ceļš vai strupceļš? Vai zudusi prasme sarunāties, uzklaut, izprast? Kāpēc sākušās politiskas “atrakcijas”? Vai apzināti politiski meli tiek uzkurināti, lai pārmācītu Latviju, pakļautu? Kāpēc atkal savā tēvu zemē, savā mātes valodā jāprasa, lai ievēro valodas un pilsonības likumus? Varbūt pārāk daudz spriežam par to, kas Latvijai ir bijis slikts šajos gados, un enerģiju iztērējam nelietderīgi? Vai mums radušies tikai divi viedokļi – savs un nepareizs? Šie un daudzi citi jautājumi liek aizdomāties arī ķegumiešiem.

Tomēr – arvien sakoptāka kļūst Latvija, prieks rodas, redzot vecās paaudzes cilvēkus savās mājās kopā ar jauno paaudzi.

Līdz ar “atmodu” izgaismojās arī tādas cilvēku traģēdijas kā Afganistāna, Černobiļa u.c.

Kaut arī Ķeguma ciemats bija mazs, daudziem tā jauniešiem bija jāpakļaujas varas rīkojumiem. Padomju iekārtas “rēķinos” paliks Afganistānas karā iesauktā Edgara Reveliņa un citu puisi veselība. Cits jau kapu kalniņā, citam piešķirta invaliditāte.

Černobiliešu sarakstos lasāmi vairāk nekā 15 ķegumiešu uzvārdi. 1986. gada pavasarī pēc Kara komisariāta rīkojuma jaunos vīriešus iesauca Černobiļas atomreaktora avārijas seku likvidēšanas darbos – brāļus L. un J. Maslobojevus, M. Petkūnu, J. Lorenci, S. Greiškānu, P. Develu, T. Fedotovu, A. Raginski, J. Radzēviču, A. Kļavu, V. Šulti, A. Rubīnu, A. Filatovu, E. Avotiņu u.c. Motivācija bija īsa – jādodas palīgā, tas ir iesaukums. Neviens nebrīdināja par situācijas bīstamību.

Daļa sabiedrības domā pat tā – ko tur vairs cilāt pagātnes lietas, jāšķir tā lappuse pāri un jādzīvo tālāk. Tomēr jāatceras, ka bez pagātnes izzināšanas nevar veidot labāku nākotni...

Lidija Doroņina–Lasmane ar nūpat iznākušo Irinas Ratušinskas grāmatu “Pelēkais–cerību krāsa” 1999. gada 5. janvārī

SKOLAS VĒSTURE

Pirmsākums. *Ķēķa* skola

Kaut gan robežu ietvaros Ķegums nesniedzas tik tālu, taču "sirdsietvaros" senākajām ķegumiešu paaudzēm izglītības devēja (daudziem arī vienīgā) bija *Ķēķa* skola Ciemupē.

"Tas nams te atradās vēl tajos laikos, kad nebija dzelzceļa un nogrēkojušos latviešus kājām dzina uz Sibīriju. Tad lielceļa malā, 40 verstis no Rīgas, bija uzbūvēta ēka naktsguļai, un tur lielos katlos vārīja ēdienu. Tāpēc jau arī vietējie iedzīvotāji to māju iesauca par "ķēķi". Kad uzbūvēja dzelzceļu, šī ēka kļuva tukša un nevajadzīga. Valdība tur nolēma ierīkot skolu. Pēc veca paraduma skolu tā arī nosauca – par "Ķēķa" skolu."

Ogrēnieša Rubeņa atmiņas, 1991

Tie bērni, kuru mājas bija tuvāk Rembates pusei, apmeklēja Rembates jeb Rēžu pamatskolu vai Lielvārdes skolu.

Ogresgala pagasta *Ķēķu* I pakāpes pamatskolas vēsturi 1933. gada decembrī aprakstīja Dāvis Adams *Rutuļos*, vēlākais skrīveris.

"ĶĒĶA SKOLAS VĒSTURE

(Sākums no tiem laikiem, kad šeit vēl skolas nepazina)

Ziņas par *Ķēķa* skolu esmu sakrājis no sen aizgājušiem veciem cilvēkiem un paša novērojumiem, kā arī ziņu sniedzēji bija krievu ķeizara Nikolaja I divi zaldāti. (..)

Šo rindiņu rakstītājam, kā šīs skolas skolēnam, jo dzīvi atmiņā tēlojas toreizējā skolas klase, jeb, pareizāk sakot, lielā krogus istaba ar visu tās iekārtu – brūnas no dūmiem kā nokrāsotas sienas, durvju un logu stenderes, uz kurām redzami dažādi ar krītu rakstīti skaitļi – laikam dzērāju nesamaksātie rēķini. Garais ceļinieku ēdamgalds, pie kura sēdam. Klases kaktā dzīvo kāds vecāks pāris – vecīte vērpj, vecuks vij auklas, tie mūs mācībās netraucē.

Mācības programma sastāvēja no Bībeles stāstiem, katķisma, dziedāšanas, rēķināšanas un lasīšanas. Lasīšana tika izdarīta pa lielākam daļai kopīgi, skaļā balsī lasīja vārdus, sakot reizē. Dažureiz iznāca diezgan jocīgi, pat dzejiski panti. Tā, piemēram: "Pūļos pulka vilku rodas, kas uz aitu bariem dodas." Senie panti tika tā galvā iekalti, ka tos neaizmirsīšu līdz mūža vakaram.

1873. gadā Ikšķiles pagasta valde lika šo krogu-skolu noplēst un tanī pašā vietā uzbūvēt diezgan ērtu mūra skolas namu. *Ķēķa* vārds palika vecais. 1874. gada 10. novembrī jaunais skolas nams tika iesvētīts un atvērts lietošanai. Par skolotāju pagasts izvēlējās šejienieti Juri Baumanī, Cimzes semināristu.

Jaunais skolotājs Baumanis bija īsts audzinātājs, kas neapmierinājās ar sauso skolas mācību programmu, bet atrada katrā vietā piemērus no dzīves, tā atstādam savos audzēkņos neizdzēšamu piemiņu. Viņa vadībā sprēstieņi ierīkoja skolā bibliotēku ar vairākiem simtiem grāmatu, nodibināja dziedāšanas kori, vārdā Austruma koris, kurš viņa vadībā piedalījās II Vispārējos dziesmu svētkos Rīgā. Skolotāja Baumaņa laikā tiek nodibināta arī Sprēstiņu Palīdzības biedrība. Skolotājam Baumanim nebija lemts baudīt sava darba augļus – dilonis to bija izredzējis par savu upuri. Slimības laikā tas pieņēma sev palīgu Jāni Dosīti no Piebalgas.

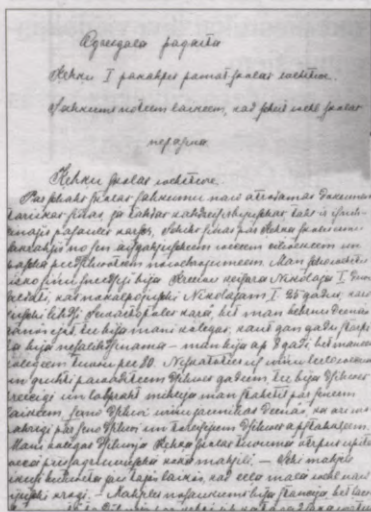
1888. gada decembrī Baumanis tika aizvadīts smiltainē – guldīts Tomes kapos. Dosītim nebija vajadzīgo skolotāja

dokumentu, un līdz ar Baumaņa nomiršanu, tam skola bija jāatstāj. 1888. gadā pagasts ievēlēja jaunu skolotāju – Pēteri Miežiti no Gulbenes. Miežitis šīnī skolā darbojās vairāk nekā 25 gadus, piedalījās arī sabiedriskajā dzīvē. Kā kora darbonis ar kori piedalījās IV Vispārējos dziesmu svētkos Jelgavā, pārcieta drausmīgo 1905. gadu, bet pasaules kara sākumā 1915. gadā kā kara bēglis atstāja *Ķēķa* skolu un vairs neatgriezās.

Kad vācu karaspēks pienāca pie Daugavas, man bija izdevība redzēt, kā granātas atsitas šajā skolas mūrī. Granātas biezajiem mūriem nekaitēja, bet kaitēja krievu cirvis, kas pamazām atlupināja visas koka daļas, tā atstādam kailas mūra drupas.

Karam beidzoties, sprēstieņi nevarēja tūlīt ķerties pie skolas atjaunošanas, jo visiem ēkas bija sagrautas un nopostītas. Laimīgs bija tas, kas atrada patvērumu kādā zemnīcā, kur apmesties.

Nodibinoties Ogresgala pagastam, 1924. gadā iesāka risināt jautājumu par *Ķēķa* skolas atjaunošanu uz bijušās skolas drupām. *Ķēķa* skolu iesvētīja un nodeva atklātībai 1927. gada oktobrī. Līdz ar skolas būves pabeigšanu pagasta padome ievēlēja, jeb, pareizāk sakot, pieņēma kā skolotāju Augustu Meleci. Skolotājs Melecis bija ar tumšu pagātni. Lielinieku laikā Vidzemē,

"Ķēķa" skolas vēstures pieraksts

Lejasciemā visādi spīdzinājis pilsoņus, kas nebijuši lielinieku piekritēji. Rundālē, Mežotnē tas izsviests no skolas kā skolotāja amatam nederīgs.

Ķēķa skolā jau pirmajā mācību gadā atklājās Meleča mācības sekas gan skolā pie bērniem, gan sadzīvē ar jaunatni. Lai novērstu nesaskaņas ar skolu un bērnu vecākiem, pagasta valde lūdza apriņķa skolu valdi, lai sūta uz Ķēķa skolu otru skolotāju – Melecim palīgu – bērnu lielā skaita dēļ, lai gan skolēnu skaits bija tikai trīs vīrs pieņemtās normas un šie paši trīs bērni arī tika sadabūti ar skolas padomes pūlēm, braukājot apkārt pa mājām. Sprēstiņu pagasta Kārļa skolā viņš dzīvoja vienā nesaskaņā ar skolas pārzini Alksni.

Ka Ķēķa skola tiešām pārdzīvojusi septiņus krīzes gadus, kamēr Augusts Melecis bija par skolas priekšnieku, to rāda dažādi sūdzību un izmeklēšanas raksti (ap 70 loksnes), kas izgājuši gan apriņķa skolu valdi, gan skolotāju departamentu, gan Iekšlietu ministriju.

"Ķēķa" skola. Skats no šosejas puses. Parādes durvis tagad ir aizmūrētas. 2. rindā vidū – Dāvis Adams. Trīsdesmitie gadi

Fragments no Dāvja Adama 1933. gada pieraksta

"Ar ko interesanta bija šīs skolas dzīve? Ar to, ka bija divas klašu telpas – 1. un 3., 2. un 4. klasei. Skolotājs reizē strādāja ar divām klasēm. Svētku reizēs, piemēram, Jaungadā, kolhoza gada atskaite sarīkojumā u.c., balles notika skolā. Starpsiena bija izņemama, un abu klašu telpas tika pārvērstas par pietiekami lielu deju zāli. Bija arī skatuvīte, un šeit notika visa ciema pašdarbība, kā dziedāšana, dejošana, arī teātra spēle, kas bija ļoti iecienīta Ciemupē.

Gadsimta sākumā mācībām bija atļautas 39 stundas nedēļā, tai skaitā: reliģijai - 18, lasīšanai - 6, rakstīšanai - 6, rēķināšanai - 6, ģeogrāfijai - 3, krievu, vācu valodai un vingrošanai - pa vienai stundai, atreķinot no reliģijas."

Dāvja Adama mazmeitas Ausmas Ūzules atmiņas, 1998

Ķēķa skola darbību beidza 1969. gadā. Tās kādreizējais skolnieks dzejnieks Jāzeps Osmanis tai veltījis daudzus dzejoļus, kas ievietoti atmiņu krājumā *Vienīgi jums!*

Kāds liktenis piemeklējis Ķēķa skolas ēku? Daudzus gadus šajā mājā bija Ogres trikotāžas kombināta kopmītnes, dzīvokļi, plastmasas izstrādājumu cehs. Kādu laiku ēka nīkuļoja. Deviņdesmito gadu otrajā pusē raibi krāsotajā mājā ir ierīkots autoserviss, veikals un arī ceļmalas krodziņš.

Ķeguma skoliņas

Pēc kara, līdz ar Ķeguma HES atjaunošanas darbu uzsākšanu, pieauga iedzīvotāju un arī bērnu skaits. Ķēķa skolā tie mācījās no 1. līdz 3. klasei. Ko tālāk? 1946. gada rudenī HES vadība organizēja bērnu aizvešanu uz Ogres septiņgadīgo un Lielvārdes skolu ar smago automašīnu. Arī atpakaļceļu nodrošināja.

1947. gada 1. septembrī Ķegumā, Skolas ielā 2, atvēra Ogres pilsētas septiņgadīgās skolas filiāli ar latviešu un krievu mācību valodu. Šīs telpas skolēni vēlāk iesauca par *Fiļipovu māju*, jo pēc jaunās skolas uzcelšanas tās piešķīra skolotāju Fiļipovu ģimenei.

Pedagogi uz stundām brauca no Ogres, jo Ķegumā nebija dzīvokļu. Skoliņa bija paredzēta četrām klasēm. Tautību ziņā skolēnu sastāvs bija ļoti dažāds: krievi, ukraiņi, lietuvieši, latvieši, kazahi, tatāri u.c. Skolotājiem vajadzēja bērnus saliedēt "tautu draudzīgā saimē". Mācības notika divās maiņās. Skolēnu skaits strauji pieauga, bērni izjuta telpu trūkumu.

"Pēc kara visus bērnus sapulcināja kopā un ar zirgu veda uz "Ķēķa" skolu. Mājās nācām pa veco ceļu, tagadējo Daugavgrīvas ielu. Grāvji bija pilni ar tehniku – tankiem, mašīnām. Zēnus tā interesēja. Atceros, kā es asistēju zēnus blēnās – kā Jāzeps Osmanis aiz piekalnes sīta uz akmens spridzekļus. Atceros "Ķēķa" skolā skolotāju Noriņu, viņa sievu. Kad šo skolu pabeidzām, tad apkārtnes bērnus veda ar HES mašīnu uz Lielvārdes skolu. Ziemā bija auksti. Gulējām mašīnas kravas kastē uz grīdas.

1947. gadā pēc Oktobra svētkiem vienu gadu mācījās Ķegumā, tā sauktajā Fiļipovu mājā. Atsevišķi krievu un latviešu bērni. Telpas bija ļoti šauras. 3. un 4. klase mācījās no rīta, 1. un 2. klase – pēc pusdienas. 1948. gadā sākām mācīties jaunajā skoliņā."

Benitas Rudzes atmiņas, 1997

Ķeguma "mazā" skola, 1948. Kad noasfaltēja laukumu, ieeju skolā iekārtoja no tā puses

"Baložu" ēka ar 1963. gadā uzcelto piebūvi, 1980

Pedagogu kolektīvs, 1951. No kreisās: 1. rindā – P. Ūzuls, S. Malnača, M. Fiļipovs, V. Zvaigzne; 2. rindā – N. Vavilčenkova, K. Fiļipova, H. Graudone, J. Setensone, R. Strēlniece, V. Saulīte

Ķeguma septiņgadīgās skolas pirmais izlaidums, 1951

1948. gada 1. septembra svinīgajā sanāksmē Ķeguma VES inženieris A. Kirejevs nodeva jaunās neoklasicisma stilā celtās skolas atslēgas direktoram Jānim Sviridovam. Taču drīz vien skolas telpas kļuva par šaurām arvien pieaugošajam skolēnu skaitam.

Ķeguma HES vadība 1950. gadā Ķeguma skolai piešķīra *Baložu* ēku, kur līdz tam atradās Rembates pagasta valde. *Baložu* skoliņā bērni mācījās no 4. līdz 8. klasei. Pēc jaunās skolas uzcelšanas no 1983. gada tajā darbojās Ogres rajona jauno tehniķu stacija, vēlāk tika iekārtoti dzīvokļi skolotājiem.

1951. gadā ar VES vadības atbalstu skolai papildus piešķīra kā bērnu silīti celto ēku, kur iekārtoja divas klases. Tagad pēc rekonstrukcijas tajā atrodas ambulance.

1970. gadā skolai piešķīra vēl divas telpas ēkā, kurā atradās HES sporta zāle.

Četrdesmito gadu beigās nostabilizējās skolo-tāju kadri. Ar 1949. gada 1. septembri Ķegumā sāka strādāt Fiļipovu ģimene. Matvejs Fiļipovs – par direktoru, bet viņa sieva Kilikija – par skolotāju. Viņiem viss darba mūžs pagāja Ķegumā.

No 1949./50. mācību gada pastāvēja viena skola un tās vadība, bet paralēlklasēs mācījās gan latviešu, gan krievu, gan citu tautību bērni. Tika izveidotas apvienotās divplūsmu klases. Tā kā telpu skaits bija neliels, tad skola joprojām strādāja divās maiņās.

Skolotāji piedalījās un arī paši organizēja ciemata pasākumus. "Ja skolotāji rīko pasākumus un piedalās paši, tātad skola strādā," atzina HES darbinieki, vērtējot skolas darbu.

1951. gadā gan skolas vēsturē, gan Ķeguma dzīvē bija svarīgs notikums – pirmais izlaidums latviešu klasei. Septiņgadīgo skolu beidza audzinātājas Hildegardes Graudones 11 skolēni. Skaists brīdis bija, kad 1988. gada 6. oktobrī skolas 40 gadu svētkos savu klases audzinātāju H. Graudoni sveica pirmā izlaiduma absolventi.

1. izlaiduma absolventi sveic audzinātāju H. Graudoni, 1988

Skolotāji bieži bija ciemata kultūras pasākumu organizatori un palīgi, 1950

Skolotāja A. Gridiņa māca apvienoto 2. un 4. klasi. Piecdesmitie gadi

Skolēni savu pedagogu vadībā ne tikai ieguva zināšanas, bet arī mācījās praktiski strādāt.

1952. gada pavasarī pie skolas, veidojot ābeļdārzu, iedēstīja 100 ābelītes. Darbus vadīja skolotājs Vasilis Ūdris.

Sākot ar 1954./55. mācību gadu programmās ieviesa jaunu priekšmetu – rokdarbus no 1. līdz 4. klasei un praktiskos darbus no 5. līdz 7. klasei. Šīm stundām divās telpās tika iekārtotas darbnīcas. Skolas šefi, Ķeguma HES darbinieki, palīdzēja iegādāties un uzstādīt pirmos metālapstrādēšanas darbgaldus un iegādāja kokapstrādes darba rīkus.

Neatlaidīga un sistemātiska darba rezultātā ar vecāku un šefu palīdzību skolai izdevās iekārtot labu darbnīcu, kas 1955. un 1957. gadā bija viena no labākajām Latvijas PSR skolās.

No 1958. gada, kad reorganizēja MTS, direktors M. Fiļipovs dabūja no Ogres MRS nelielu traktoru un 6. un 7. klases skolēni viņa vadībā mācījās traktoru mācības pulciņā. Bērniem lielu interesi izraisīja pie skolas notiekošās apkārtējo iestāžu un kolhozu mašīnu tehniskās apskates.

Darbs skolā bija godā vienmēr. 1959. gadā ieviesa pašapkalpošanos, tika organizēta ražošanas prakse vasarās. Bērni strādāja apkārtējos kolhozos, palīdzot novākt ražu, brauca uz mežu cirst egļu zarus govīm papildbarībai. Notika gan mācības un praktiskās nodarbības, gan ekskursijas un svētki.

Ābeļdārza stādīšanas laikā, 1952

Skolēni apkārtnes labiekārtošanas darbos, 1959

Pie skolas meteoroloģiskās stacijas, 1952. No kreisās: L. Kuzmina, M. Fiļipovs, I. Bogača, N. Biedre

Septītās klases zēni pēc traktormācības apliecību saņemšanas, 1958. Pie galda – direktors M. Fiļipovs

Alida Kleinberga, 1989

Ilggadējo skolotāju atmiņas

Alida Kleinberga (dzim. Pušpure)

"1951. gada 25. augustā 32 gadu vecumā ar 10 gadu darba stāžu ierados Ķegumā "Baložos", lai strādātu par latviešu valodas skolotāju. Direktore A. Fomina runāja krieviski, es latviski, tomēr sapratāmies. Tā kā biju Rīgas Pedagoģiskā institūta 3. kursa studente, tad sapratu arī krievu valodu. Iepazinot ar mācību pārziņi A. Gudi, skolotājiem J. Setensoni, P. Ūzulu, K. un M. Filipoviem, J. Ūdri, V. Gaili un R. Strēlnieci, "mazās skoliņas" apkalpotāju Zundovski. "Baložos" bija tikai trīs apvienotās latviešu un krievu plūsmas klases. Saņēmu audzināšanā 6. a un b klasi. Vienā klases pusē sēdēja latviešu, otrā – krievu bērni, kopā 26 skolēni. Katrai plūsmai bija sava mācību programma. Kad vieni stāstīja, otri rakstīja vai klusām lasīja. Skolotāja A. Gridiņa daudz palīdzēja mācību vielas tulkošanā un skaidrošanā krievu bērniem. Vienu gadu mācīju meitenēm arī fizikultūru, vadīju tautas deju pulciņu gan skolā, gan kultūras namā.

Apvienot darbu ar studijām bija ļoti grūti. Trīs reizes nedēļā vakaros piedalījās lekcijās Rīgā. Tajās naktīs gulēju tikai trīs stundas. Pēc gada par direktoru kļuva M. Filipovs. Kolektīvs bija mazs. Tā "dvēsele" bija A. Gude. Viņa bija prasīga, bet prata saliedēt kolektīvu, aizstāvēt to.

1955. gada rudenī pabeidzu institūtu un ieguvu tiesības strādāt par skolotāju arī vidusskolā. Visvairāk man atmiņā palikusi 1956. gada izlaiduma klase. Skolniece M. Kuleša man daudz palīdzēja uzskates līdzekļu gatavošanā. Daudz braucām ekskursijās, pārgājienos, piedalījāmies darbos kolhozā.

Pedagogu kolektīvs, 1951. No kreisās: 1. rindā – Antoņina Gridiņa, Valentīna Orlovska, Agnese Gude, Alida Pušpure, Velta Gaile; 2. rindā – Airisa Vendena, Jevgenija Setensone, Anna Kursite, Nīna Vavilčenkova, Kilikija Filipova; 3. rindā – direktors Matvejs Filipovs

Ar 8. klases atvēršanu skolā sāka strādāt jauni skolotāji. Mainījās arī direktori. Pēc M. Filipova nāca I. Bogača, V. Grunte, A. Strazdiņa, V. Kokins.

Skolotāji veica sabiedrisko darbu. 8 gadus es vadīju dramatisko pulciņu kultūras namā, 6 gadus biju ciemata padomes deputāte. Aktivitāte sabiedriskajā darbā veicināja laba raksturojuma saņemšanu. Pieteicos ekskursijā uz Čehoslovākiju un partijas komitejā dabūju atļauju braucienam uz ārzemēm. Ceļojums pa šo zemi man lika saprast, kā dzīvo augstas kultūras zemes iedzīvotāji. Par redzēto stāstīju gan bērniem, gan pieaugušajiem, jo bija tikai 1961. gads, un nebija daudz to, kas bijuši ārvalstīs.

Tā kā skolai savas zāles nebija, tad visi koncerti, "eglītes vakari", teātra izrādes notika kultūras namā. Skaisti un svinīgi bija gājieni no "Baložiem" uz kultūras namu izlaiduma dienā. Svinīgā daļa un dejas bija tur, mielasta galdi – "mazajā" skoliņā.

Sešdesmitajos gados ceļoju uz Maskavu, pēc tam ar kuģi pa Volgu, apskatot deviņas pilsētas. No jauna uzzināto un attēlus izmantoju stundās, mācot krievu literatūru. Otrs brauciens bija ar autobusu gar Melnās jūras krastu un ar lielu kuģi no Jaltas uz Sočiem. Redzētais bagātināja pašu.

Krievu plūsmā bija labas, centīgas meitenes un zēni. Sevišķi daudz man palīdzēja skolnieces Marčenkova un Marhiļeviča, labojot krievu valodas vārdus un uzsvarus.

Kādā pārbaudē latviešu valodas stunda krievu klasē iznāca tik laba, ka inspektore uzaicināja mani

Izlaiduma klašu absolventu gājiens no "mazās" skolas uz tautas namu, 1958

dalīties pieredzē ar kursu dalībniekiem Rīgā.

Septiņdesmitajos gados iemīlēju klasi, kurā mācījās I. Jaunzema, S. Akermane, I. Kalniņa. Ar viņiem es strādāju it kā spēlējoties, jo viņi bija ļoti aktīvi, atsaucīgi. Es zināju, ka atklātās vai inspicētās stundas būs labas. Mēs strādājām kā viena ģimene, kurā cits citu balsta.

24 gados gan pati, gan ar V. Gruntes palīdzību biju savākusi daudz izdales materiālu stundām. Ilgus gadus kolektīva "dvēsele" bija arodbiedrības priekšsēdētāja A. Kūmiņa. Viņa prata saliedēt kolektīvu un novērst savstarpējās ķildas.

Darbā biju stingra, prasīga, kas daži skolēni nepatika, bet man gandarījumu sagādāja labas sekmes latviešu valodā skolēnu tālākajās mācībās tehnikumos un vidusskolās. Ir prieks par viņu "paldies" tagad.

Skolēni daudz palīdzēja lauku darbos kolhozos. Braucām ar klasēm paši sienu vākt, kartupeļus rakt, bietes raut. Vācām egļu zarus mežā lopu barības papildināšanai, sniedzām kolhozos priekšnesumus.

Smags posms manā dzīvē bija 1974. gada aprīlis un maijs, kad slimnīcā pārdzīvoju lielu operāciju. Siltumu un atbalstu izjutu kolēģu apmeklējumos un mierinājuma vārdos.

Visskaistākais un neaizmirstamākais vakars manā mūžā bija manas 55 gadu jubilejas atzīmēšana. Kad ansamblis skaistos tērpos skolotājas I. Ķezberes vadībā dziedāja šūpla dziesmu un klases audzēkne I. Zeltiņa runāja melodeklamāciju, es noslaucīju asaras. A. Kūmiņa savā runā lika man izstaigāt ganu gaitas pastaliņās un grūto bērnību daudz bērnu ģimenē. Vārdos nespēju izteikt kolēģiem to pateicību, ko viņi bija pelnījuši, man šādu vakaru sarīkojot. Man likās, ka neesmu veltī 24 gadus veltījusi gan ciemata, gan skolas dzīvei. Paldies visiem!

1975. gada pavasarī bija mans pēdējais izlaidums, ar kuru kopā izbraukājām gan Ļeņingradas, gan Puškina pilsētas skaistākās vietas. Jūlijā aizgāju pensijā. Vissāpīgāk jutos 1. septembrī, kad bērni gāja ar ziediem rokās uz skolu, bet es vairs nebiju nevienam vajadzīga. Pagāja 3 gadi, un es atkal biju skolā kā aizvietotāja, un turēšos tajā, kamēr būšu noderīga, jo skola ir mana lielā mīlestība, ciems un mājas."

Alīdas Kleinbergas atmiņas, 1996

1998. gada rudenī viss Ķeguma skolas kolektīvs cienā nolieca galvas, pieminot aizsaulē aizgājušo skolotāju Alīdu Kleinbergu.

Airisa Kūmiņa (dzim. Vendena)

"Ķeguma skolā sāku strādāt 1953. gada janvārī par vecāko pionieru vadītāju un jaunāko klašu skolotāju. Papildus mācījos arī V. Lāča Liepājas Valsts Pedagoģiskajā institūtā. To pabeidzu 1968. gadā.

Pēckara laikā bija jāpārvar lielas grūtības. Daudz kā skolā trūka, bet mēs dzīvojam patiesi, vienkārši, pieticīgi. Bija vēlēšanās strādāt un ticība dzīvei.

"Pārgalvīgs" notikums bija viena no pirmajām rajonā noorganizētajām pionieru vasaras nometnēm "Baložu" skolas ēkā 1954. gadā. Tajā iesaistījās apmēram 25 bērni, un to finansēja Ķeguma HES. Visu vajadzīgo – gultas, matračus, spilvenus, segas, veļu – mums patāpināja spēkstacijas ļaudis. Daudz strādājām, līdz klases kļuva par patīkamām guļamtelpām, iekārtojām atpūtas istabu. Skolas apkalpotāja "mīlais Zundiņš" (Zundovska) bija lieliska pavāre, un viņai šis pienākums tika pilnībā uzticēts. Ēdienu gatavoja mazajā skolas virtuvītē. Maltītes bija gardas, visi bijām veseli un dzīvespriecīgi. Nometnē apvienojās dažāda vecuma bērni no 1. līdz 6. klasei. Lielākie – Maija Placēna un Ivans Slavuks – bija īsteni sabiedriskie audzinātāji un labi palīgi mums, lielajiem.

Airisa Kūmiņa, 1990

Skolotājas A. Kleinbergas 55 gadu jubilejas svinībās, 1974

"Baložu" skoliņa, 1970

Skolotāja A. Kūmiņa ar saviem mazajiem dejotājiem, 1967

Direktore A. Kūmiņa saņem skolai piešķirto Ceļojošo Sarkanā karogu, 1986

1986. gada 5. oktobrī, atzīmējot Ķeguma HES un Ķeguma ciemata 50. gadskārtu, tika piešķirts rajona ceļojošais Sarkanais karogs par izcīnīto pirmo vietu skolu sociālistiskajā sacensībā astoņgadīgo skolu grupā.

"Vienmēr skolas galvenais uzdevums ir bijis nodrošināt zināšanu kvalitāti un veidot vispusīgi attīstītu personību. Īstenojām Izglītības ministrijas noteiktās prasības mācību kabinetu izveidošanā.

Plašās telpas, arvien pieaugušais skolēnu un darbinieku skaits, daudzie risināmie uzdevumi prasīja pašatdevi, ko nevar ietvert ne grafikos vai plānos, ne atskaitēs vai ziņās. Uzmanības lokā bija divplūsmu skolas statuss (savu laiku skolā mācījās deviņu tautību bērni). Trešā daļa skolotāju un arī skolēnu bija "braucēji" no Ciemupes, Ogres, Ikšķiles, Lielvārdes u.c. Bija cieša sadarbība un reizē arī atkarība no šefības uzņēmumiem, piemēram, SCO, Ķeguma HES, kolhoziem.

Ne jau visu var uzskaitīt, un ne arī viena pati būtu ko paveikusi. Kolektīvs bija atsaucīgs. Meklēju iespējas, lai ar iejūtību un cilvēcību atrisinātu sarežģījumus."

A. Kūmiņas atmiņas, 1995

Bērniem skolā bija bezgala liela atbildības izjūta par jebkuru uzticēto pienākumu, uzdoto uzdevumu. Neatceros gadījumu, kad kādu par nepadarīto būtu jākaunina vai jāizbar. Ikdienā katru pavadīja darba prieks, vēlēšanās nepalikt bez pienākuma. Veicām arī lietderīgus darbus – sējām slotiņas lopbarībai, lasījām tīrumā vārpas. Bērni paši uzposa un turēja kārtībā telpas un skolas teritoriju. Viss brīvais laiks skolā bija veltīts organizētai atpūtai – radošām rotaļām, mākslinieciskajai pašdarbībai, sportam. Organizējām pārgājienu, ekskursijas.

Tagad smeldz sirdī, kāpēc gan tagad bērni bieži vien nespēj attaisnot viņiem dāvāto uzticību? Kur mēklējama vaina? Aizgājušo nevar atgriezt, varbūt vienīgi kaut ko darīt citādāk.

Lai vairāk dzīvētu mirkli, kad esi gandarīts par savu nelielo veikumu un patiesi esi kādam bijis ļoti vajadzīgs!"

Airisas Kūmiņas atmiņas, 1992

Ļoti daudz laika skolotāja Kūmiņa veltīja savai aizrautībai – deļai. Sešdesmitie, septiņdesmitie gadi bija Ķeguma skolas dejotāju saimes "ziedu laiki". Raits deju solis, krāšņi, pašu šūdināti tautas tērpi mazo klašu deju kolektīvu ierindoja pirmajās vietās rajonā.

Darba gadus var izteikt skaitļu valodā, bet darba laiku? Airisa Kūmiņa "dzīvoja" skolā vairāk nekā 40 gadus, no kuriem 25 bija veltīti 1. – 3. klašu mācīšanai un audzināšanai. Viņa vadīja skolotāju arodbiedrību, bija mācību pārzine, bet no 1984. gada arī Ķeguma skolas direktore, visā savā darbības laikā veicinot astoņgadīgās, vēlāk deviņgadīgās skolas un komercnovirziena vidusskolas attīstību.

Direktorei, jo sevišķi jaunuzceltajā skolā, ir svarīga loma kolektīva sliedēšanā, mācību un audzināšanas darba organizēšanā. Lieti noderēja A. Kūmiņas organizatoriskās spējas, prasme saprasties ar cilvēkiem, talants veidot jaukas tradīcijas gan skolā, gan ciematā.

Anita Caune (dzim. Alkšbirze)

Skolnieces un vēlāk skolotājas Anitas Caunes dzīve ir arī Ķeguma skolas un ciemata vēstures daļa. Pirmā izlaiduma vienpadsmit absolventu vidū 1951. gada 17. jūnijā Anita Alkšbirze saņēma diplomu ar pirmo numuru.

“Dzīve mūsu ģimeni netika lutinājusi. Trīs mēnešu veca aizsaulē aizgāja māsiņa, tēvs nomira pirms manas piedzimšanas. Pārdzīvot un tālāk izturēt nācās manai mātei. Tepat Daugavas krastā no “Lejas Bīķu” mājām man sākās pirmās skolas gaitas uz 5 km attālo Tomes pamatskolu. No 4. klases sāku mācīties Ķegumā, tā sauktajā Fiļipovu mājā, vēlāk – jaunuzceltajā Ķeguma skolā. Mācības man grūtības nesagādāja. Skolā bija laba pašdarbība – dejošana, dziedāšana, pārgājieni, sports u. c. Skolotāji man iemācīja STRĀDĀT.

Tālāk – Jelgavas pedagogiskā skola, studijas LVU Ģeogrāfijas fakultātē. 1955. gadā atgriezies Ķegumā kā ģeogrāfijas skolotāja. Kādu laiku biju vecākā pionieri vadītāja. Iestudējām leļļu teātri “Trīs sīvēntiņi”, vācām makulatūru (nācās ar zirgu apbraukāt iestādes, mājas, lai savāktu papīru), tāpat arī vācām metāllūžņus, gājām pārgājienos, atzīmējām tā laika valsts svētkus. Mācību gada beigās labākās, aktīvākās klases vedām ekskursijās pa Latviju (HES arodbiedrība deva smago mašīnu, sēdējām visi kravas kastē).

Skolotāji bija ļoti atsaucīgi, labi speciālisti. Man ir laimējies – blakus vienmēr ir bijuši brīnišķīgi darba biedri, kas gan ievadījuši darbā, gan palīdzējuši ikdienā. Esam daudz ceļojuši ārpus Latvijas (uz Ļeņingradu, Maskavu u.c.). Sākumā strādāju kopā ar direktoru M. Fiļipovu. Viņš bija stingrs prasībās – skolotājam vienmēr vajadzēja atrasties kopā ar bērniem. Pats daudz strādāja skolas labā, gādāja materiālus, būvēja darbnīcas u.c. Ziemā braucām ar bērniem uz mežu vākt skuju kolhozu govīm.

Daudz par skolu tika runāts un spriests partijas pirmorganizācijas sanāksmēs. Tika pārbaudīts, vai pedagogi “pareizi” veic idejiski politisko audzināšanu jaunatnes vidū. Piemēram, man nācās saņemt aizrādījumu, ka biju skolēnus aizvedusi uz ungāru filmu “Lietainā svētdiena”, kurā pasniedzējs iemīlējās un draudzējās ar savu audzēkni Agiju. Filma esot aizliegta līdz 16 gadiem, bet kuriozākais bija tas, ka soļi paši šo filmu nebija redzējuši. Ar šodienas prātu grūti aptvert tos papīru apjomus, ko vajadzēja pierakstīt, gan izstrādājot klases audzināšanas plānus, gan organizējot sociālistisko sacensību, dažādus pasākumus u.c. Taču skolas godu aizstāvējām.

Vienmēr būšu pateicīga darba biedriem I. Ķezberei, K. Bērziņai, A. Rudušai, A. Kūmiņai, R. Strodei, P. Ūzulam u.c. par atbalstu. Patika Pētera Ūzula teiciens: “Svece tiek dedzināta no abiem galiem.”

Anitas Caunes atmiņas, 1998

Skolotāja Anita Caune piedalījās pašdarbībā, pati vadīja deju kolektīvu skolā un ciematā, spēlēja teātri, daudz sportoja. Viņai bijuši sasniegumi gan vietējās, gan rajona un republikas mēroga sacensībās galda tenisā, volejbolā, šaušanā, tūrismā. Tika atbalstītas vietējo iestāžu komandas.

Anita Caune, 1980

Deju kolektīva mēģinājums uz Skolas ielas, 1957.
A. Alkšbirze – pirmā no labās

Skolotāji pie “Baložu” skolas, 1964. No kreisās: 1. rindā – K. Fiļipova, A. Jablovskis, Ņ. Biedre, I. Apsīte, V. Savostjanova; 2. rindā – V. Grunte, P. Ūzuls, A. Smirnova, J. Rudušs, A. Pušpure, A. Caune; 3. rindā – R. Aldersons

Skolotāja A. Caune ar skolas komandu tūrisma sacensībās Siguldā, 1959

Pārgājienā uz Tomes zivju audzētavu, 1976

Ciemojoties pie tankkuģa "Kegums" apkalpes, 1977

Skolotājas Anitas Caunes ģeogrāfijas kabinets, 1981

Sporta pasākumos viņa iesaistīja arī audzēkņus. A. Caune sagatavoja skolēnus tūrisma sacensībām, un komanda pat pārstāvēja Ogres rajonu tūristu salidojumā Siguldā. Ar patiesu prieku skolēni atceras daudzās ekskursijas un pārgājienu.

Skolotājas lielā mīlestība un aizraušanās bija ģeogrāfija. Krustām šķērsām izbraukāta Latvija, aizbraukts arī tālāk, taču uzskats palicis nemainīgs – dzimtenes mīlestība sākas ar mājām.

Ķeguma vārdu pasaules ūdeņos nesa tankkuģis *Kegums* – sašķidrinātās gāzes pārvadātājs, būvēts 1964. gadā Japānas kuģu būvētavā pēc PSRS Jūras flotes ministrijas pasūtījuma. Tas bija viens no septiņdesmito gadu modernākajiem kuģiem. Anitas Caunes klasesbiedrs kapteinis Georgs Draviņš iepazīstināja skolēnus ar šī tankkuģa apkalpi. Audzēkņiem izveidojās skaista draudzība ar jūrnikiem, kas bija dažādu tautību jaunieši.

Apkalpes loceklis valmierietis Jānis Ozoliņš bija aizrautīgs fotogrāfs, un viņa krāsainie diapozitīvi par Kanāriju salām, Eiropas valstīm un citām pasaules vietām bija neparasts, brīnumains "logs" uz pasauli. Ģeogrāfijas kabineta uzskates materiāli papildinājās ar jūras pasaules ekspozīcijām, suvenīriem, grāmatām. Skolēni brauca ciemos uz ostu, jūrniki pēc reisiem no Francijas, ASV, Kubas, Itālijas u.c. valstīm apmeklēja bērnus skolā. Tie bija svētki bērniem, bet skolotājai rūpes, lai viss labi izdodas.

1981. gadā pienāca jaunās Ķeguma skolas atklāšana, par ko tika ilgi sapņots, un sākās iekārtošanās darbi. Skolas bezgala bagātīgais ģeogrāfijas kabinets bija skolotājas A. Caunes izveidots. Tur bija daudz papildmateriālu, uzskates līdzekļu.

"Visa siena ir viens vienīgs logs. Klasei ir blakus telpa, kur tagad novietot visu ģeogrāfijas stundu uzskates līdzekļu bagātību. Es nemaz nezinu, kā tas būs, kad vairs nevajadzēs skriet no vienas ēkas uz otru, kad kartes atradīsies tepat kabinetā. Līdz šim 10 minūšu starpbrīžos, kartes un citus mācību un uzskates līdzekļus klēpī saņēmusi, tecīņus vien skraidīju no vienas ēkas uz otru. Jāpaspēj līdz zvaniem. Ja līst vai snieg, tad galvā tikai viena doma – kaut nu neiegāztos dubļos ar visu nesamo, kaut tikai ātrāk tiktu zem jumta."

Anitas Caunes atmiņas, 1981

Laiks steidzās un A. Caune ievadīja darbā savu bijušo audzēkni I. Kalniņu, kas bija beigusi LU Ģeogrāfijas fakultāti. Cita paaudze, cits laiks, bet vēlme iepazīt dzimto zemi un plašo pasauli paliek. Tas pats darbs tiek veikts, bet jau citādāk.

Venita Bulmeistere

Pateicoties V. Bulmeisteres entuziasmam un dabas mīlestībai, ap jaunuzcelto skolu 1982. gadā veidojās parks.

"Ķegums, iebraucot tajā pirmo reizi, man likās ļoti zaļš, jo Liepu alejā liepas bija aizsegušas debesis.

Skolā mācīju bioloģiju arī krievu klasēs, jo skolotājs Vilis Grunte aizgāja strādāt uz Ogres vidusskolu. Klasē bija tikai 4 meitenes un pārējie – puikas. Ja metodiskajā dienā aizbraucot citā skolā, redzēju skaistus bioloģijas-ķīmijas kabinetus, braucot atpakaļ, bija neliela rūgtuma sajūta par kabineta peticību mūsu skolā. Rudenī un pavasarī bioloģijas programma paredzēja arī stundas izmēģinājumu lauciņā, bet Ķeguma skolai bija attaisnojums – lauciņš varēja nebūt, jo apkārt bija tikai mežs.

Skolā aktīvi un ar interesi dabas aizsardzības jomā sāka darboties Zilās un Zaļās patruļas. Šodien, atskatoties uz gadiem "Baložu" skolā, man ir prieks par atsaucīgajiem, gudrajiem un zinošajiem skolēniem, kas tvēra visu jauno, bija aktīvi un līdzdarbojās. Šodien nav tik aktuāli tādi darbi dabas aizsardzībā kā toreiz, piemēram, putnu būrišu, barotavu gatavošana, čiekuru lasīšana zoologiskajam dārzam, nezāļu sēklu vākšana, izstāžu un ekskursiju rīkošana. Tas viss bija ļoti interesanti.

Palikuši atmiņā skolēni, no kuriem arī pati esmu smēlusies dabas mīlestību: Inta Zeltiņa, Agris Lapiņš, Andris Petkūns, Zigurds Krastiņš, Daiga Kārklīņa un vēl daudzi citi. Inta Zeltiņa, jau 5. klasē mācoties, zināja daudz stāstīt par putniem un pazīt to sugas. Viņa brauca uz Dabas muzeju un iemācījās gatavot dzīvnieku izbāzeņus. Pašai veidojās liela kolekcija, bet skolai uzdāvinātais vanags saglabājies bioloģijas kabinetā vēl šodien.

Skolēni uztvēra problēmas nopietni, paši iesaistījās to risināšanā. Zilā patrūla darbojās kopā ar zivju inspekciju. Mūsu šefs bija inspektors Pēteris Šķeltiņš. Daudzas ekskursijas, izbraukumi, reidi padarīja interesantu darbību. Republikas konkursā "Zilā patrūla" Ķeguma skola izcīnīja 2. vietu un kā balvu saņēma telti un fotoaparātu. Piedalījāmies ozolzīļu vākšanas konkursā (zīles uzdāvinājām Gaujas Nacionālajam parkam), Līgatnes takas sakopšanas talkās. Ar savāktajiem čiekuriem aizbraucām uz Rīgas zoologisko dārzu (čiekuri un nezāļu sēklas noderēja putniem par barību). Tur mums uzdāvināja kāmīti.

Ķeguma jaunā skola tika uzcelta ar krūmiem aizaugušā teritorijā. Tās nodošana notika ļoti slapjā rudenī, tā ka bridām ar zābakiem. Staigāt varēja tikai pa celiņiem, citur – viena liela dubļu pelķe. Laukumos, kur bija jāsēj zāliens, tikai drusku uzbēra zemi, akmeņi netika novākti. Pavasarī katrs skolēns nostrādāja 40 stundas labiekārtošanas darbos. Skolas apkārtnē viss, kas šodien ir redzams, paveikts ar bērnu rokām. Puķes skolai uzdāvināja ķegumieši un Lielvārdes vidusskolas kolektīvs. Esmu pateicīga Līvijai Stepītei un Lūcijai Bērziņai par stādiem un padomiem, apzaļumojot jaunās Ķeguma skolas apkārtni.

Trīs gadu laikā skolas apkārtnē bija pārveidojusies, un republikas skolu konkursā mēs saņēmām Goda rakstu par skaisto apkārtni un aktīvu darbošanos. Veidojām arī bioloģijas kabinetu, dzīvās dabas stūrīti. Darbojās naturālistu pulciņš.

Venita Bulmeistere, 1972

Putnu dienas, 1984

Talka Ūdru kalna pakājē, 1986

Skolotājas Venitas Bulmeisteres iekārtotais bioloģijas kabinets, 1984

Apstādījumi pie Ķeguma skolas, 1996

Vilhelmīne Eisaka

Skolotāja Vilhelmīne Eisaka Ķeguma skolā mācīja dzimto valodu un literatūru no 1971. līdz 1983. gadam.

Vilhelmīne Eisaka, 1989

“Manas atmiņas par Ķeguma skolu sākas ar 1971. gadu, kad šeit ieradās darbā. “Baložu” skoliņa – silta, saulaina, draudzīga. Direktors bija Vladislavs Kokins. Septiņdesmitie, astoņdesmitie gadi bija spārnots laiks. Sākās jaunu pedagogisko ideju parādīšanās. To autori – Suhomļinskis, Kruteckis, Boldirevs, Iljins, Dambrāne, Sametis, Milta. Aizrautīga darba rosinātāja toreiz bija direktora vietniece mācību darbā Ņina Biedre, lieliska koordinatore – arodbiedrības priekšsēdētāja Airisa Kūmiņa. Visa darbošanās koncentrējās arodbiedrības ražošanas komisijā, kuras vadītāja toreiz biju. Vadmotīvs – vispusīgi attīstītas personības veidošana. Dominēja Čehova teiciens “Cilvēkā visam jābūt skaistam”. Šim mērķim veltījām daudz darbu, notika pedagogiskās teorijas studēšana, mācību kabinetu iekārtošana, pieredzes apgūšana, stundu hospitēšana, tehnisko līdzekļu izmantošana, iekšējo kārtības noteikumu pilnveidošana. Organizējām mācību priekšmetu nedēļas, ārpusklasses darbu, kursu un semināru apmeklējumus.

Lieliskas stundas vadīja skolotāja A. Caune ģeogrāfijā, E. Sīle vācu valodā, A. Ruduša un A. Trokša matemātikā, A. Kleinberga un V. Lukina dzimtajā valodā, A. Smirnova latviešu valodā krievu plūsmai, I. Ķezbere dziedāšanā, I. Tolstova un R. Strode darbmācībā, P. Ūzuls un A. Ābols fizikultūrā. Viss ritēja optimisma un pacīlātības noskaņā, ticībā, ka veidojam nākotnes cilvēku. Mēdzām uzsvērt: “Ja putns pats nevicinās spārnus, viņš nevarēs pacelties gaisā!”. Visos manos darba gados skolēnu nesekmībā vainoja skolotāju. Lai panāktu zināšanas,

Mums skolā ir bijuši papagaiļi, jūras cūciņas, kāmiši un bruņurupuči, akvārijā zivtiņas. Tagad lielu skolas apkārtnes teritoriju aizņem mācību izmēģinājumu lauciņš.

Ķeguma skolā nostrādāti 29 gadi. Bioloģijas skolotāja darbs saistās ar jūtu audzināšanu – saprast, uztvert un mīlēt visu dzīvo uz zemes, kā arī pašu zemi. Ļoti priecājos, ka izdodas izveidot un iedzīvināt to skolēnos. Darbā savijas kopā agronoma, dārznieka un bioloģijas skolotāja zināšanas, kas papildina cita citu un nav dalāmas.

Man ļoti nozīmīga bija darbošanās Latvijas Tautas frontē. Es apzinos un saprotu, ka cilvēkam svarīgākas ne materiālās, bet garīgās vērtības, ko uzkrāj un nodod no paaudzes paaudzei. Šodien stundās es droši saku, ka Pasauli radījis Dievs, un ļoti priecājos, ka skolēni uzklausa, domā.”

Venitas Bulmeisteres pārdomas, 1998

Dažu gadu laikā jaunās skolas dubļainajā apkārtnē sazaļoja zāļi, puķu dobes un košumkrūmi, un 1983. gadā republikas skolu konkursā skolotāja V. Bulmeistere saņēma diplomu par veiksmīgāko apzaļumošanas darbu skolas apkārtnē. Skolotājas vadībā ar skolēniem kopā apgūta katra puķu dobe. Izveidojusies tradīcija, ka izlaiduma absolventi pie ieejas skolā stāda rozes.

sēdējām pēc stundām. Tādējādi ir nosēdēta puse no mūža, daudzkārt aizmirstot savu ģimeni. Tikai tagad kāds "negantnieks" pateicas par to.

Ar lielu apņēmību centāties īstenot simtiem "no augšas" izvirzīto aicinājumu, kuru jūklī paši daudzkārt sapināties. Piemēram: "Efektivitātes un kvalitātes piegādei – trieciendarbu!", "Izvērsīsim individuālās tēmas!", "Iesaistīsimies sociālistiskajā sacensībā!", "Iekārtosim mācību kabinetus!", "Atraisīsim zinātkāres, intereses, izziņas darbības, pašizglītības attīstību!", "Veiksim antirelīģisko audzināšanu!", "Papildus noslogosim spējīgākos skolniekus!", "Sadarbosimies ar ciema vadību un vecāku darbavietām!", "Pētīsim skolēnus!", "Gatavosim izdales materiālus!", "Veiksim komplekso audzināšanu!", "Ar godu sagaidīsim skolotāju atestāciju!", "Mācīsim mācīties!", "Katrā stundā lietosim tehniskos līdzekļus!", "Veiksim darbu ar grūti audzināmiem!" (pēc atsevišķa plāna), "Apmeklēsim skolēnus mājās!", "Piedalīsimies vasaras kursus!", "Iesaistīsimies talkās kolhozos!" utt.

Daudz laika pagāja sēdēs. Tās vilkās dažkārt līdz septiņiem astoņiem vakarā, kaut gan bija populārs Suhomļinska atzinums: "Tāpat kā gaiss ir nepieciešams veselībai, tā brīvais laiks ir nepieciešams skolotājam, lai pastāvīgi sevi bagātinātu. Pedagoga brīvā laika trūkums skolai ir īsts lāsts." Brīvlaikos obligāti bija jānīkst puskurinātā skolā. Tas piederēja pie darba disciplīnas.

Mana gājuma cilvēku darba dzīves lielākā daļa aizritējusi 6 darba dienu garā nedēļā. Stingras prasības pastāvēja audzināšanas jomā. Bija iedibināti šādi novirzieni: idejiski politiskā, tikumiskā, darba, estētiskā un fiziskā audzināšana. Tas viss vairāk ietilpa klašu audzinātāju pienākumos. Līdzekļus, kā to panākt, pedagogs varēja izvēlēties pats. Satura bagātība atbilda skolotāja intelektuālajam līmenim. Ar pātagu aizmugurē neviens nestāvēja, tikai vajadzēja prasmīgi noformēt audzināšanas plānus. Ietilpinājām personības attīstību stimulējošus jautājumus, psiholoģiskus atzinumus par atmiņas, domāšanas, izziņas darbības veidošanos, ievērojamu cilvēku izaugsmes paraugus, rosinājām grāmatu lasīšanu, rīkojot pārrunas un izstādes, kā arī mājas bibliotēku iekārtošanu, sabiedrisko bibliotēku izmantošanu, vārdnīcu, enciklopēdiju lietošanu... Tas faktiski bija arī pionieru pulciņa darbs. Lieliski šo darbu klasēs koordinēja V. Lukina, A. Caune, E. Sīle, A. Ruduša, E. Andersone, A. Kūmiņa.

Septiņdesmitajos gados bija plaši izvērsti ārpusstundu priekšmetu pulciņu darbs. Es vadīju literāri dramatisko. Sākām draudzēties ar novadnieku dzejnieku Jāzepu Osmani. Viņa māmiņa Jūlija Osmane dzīvoja Ķegumā. Skolēni viņu regulāri apmeklēja, palīdzēja kopt dārzu, tīrīt sniegu, kraut malku, apsveica svētkos, rakstīja atmiņas, klausījās nostāstus. Pats dzejnieks bieži ciemojās pie viņas un arī skolā: dzejas dienās, rudens pārgājienos, jubilejās, svarīgākajos notikumos ciematā – elektrostacijas gadadienā, skolas atklāšanā. Gaidot tikšanos, tika lasīta un mācīta viņa dzeja, zīmētas ilustrācijas, veidoti dzejisko tēlu grupējumi, rakstītas vēstules, gatavoti priekšnesumi, izstādes. Dzejnieks jau toreiz daudz brauca uz ārzemēm. Mūs ārkārtīgi valdzināja ceļojumu iespaidi, ko J. Osmanis prata atstāstīt dzirkstoši, saturīgi, ar humora pieskaņu. Tā neklātienē mēs iepazinām Poliju, Vāciju, Franciju, Spāniju.

1. septembrī tradicionāli apmeklējām dzejnieku viņa darba vietā. Toreiz tā bija bērnu un jaunatnes izdevniecība "Liesma". Vairākkārt viņš mūs izvadāja pa grāmatu iespiestuvēm, iepazīstināja ar izdevniecības darbu. Pateicoties J. Osmanim, izveidojās sadarbība arī ar citiem literātiem. Pie mums sāka braukt arī rakstnieks Arturs Lielais, dzejnieks Laimonis Vāczemnieks. 1979. gadā viņi kopā ar J. Osmani kļuva par Ķeguma Goda pilsoņiem. Atceros, kādā 1. septembrī mēs ieradāmies pie dzejnieka izdevniecībā nepieteikušies. Viņš bija izbrīnīts un laimīgi pārsteigts. Tobrīd pie viņa bija vācu literāro darbinieku delegācija. Brīdi padomājis, aicināja mūs ienākt. Mēs, apmēram 20 baltās blūzēs un sarkanos kaklauros, lieliem puķu pušķiem rokās. "Uzziedēja" viss kabinets. Vācieši bija ieinteresēti un pēc priekšnesuma apveltīja mūs ar suvenīriem. Priecājās par patiesu tautas cieņas apliecinājumu dzejniekam.

Esmu gandarīta, ka līdz šim laikam turpinās skolas draudzība ar dzejnieku. Paldies skolotājam Guntai Calmanei, Sandrai Bērziņai, Sandrai Čivcai, Inai Krieviņai, direktoriem Vladislavam

J. Osmanis Ķeguma skolā dzejas pēcpusdienā, 1987

Skats no izrādes "Tā tik bija vasara!". No kreisās: Kalniņš, G. Kļava, V. Vollenbergs, I. Vītols, A. Bleidelis, 1975

Skats no izrādes "Princese Gundega un karalis Brusubārda". Lomās: māsas – E. Eisaka un D. Metļuka, karalis – Z. Krastiņš, 1976

Kokinam, Airisai Kūmiņai, Intai Poļevskai!

Tika atzīmētas rakstnieku un dzejnieku nozīmīgākās jubilejas, organizēts jaunāko grāmatu apskats, lasītāju konferences, apmeklētas dažādas tikšanās ar ievērojamiem cilvēkiem un teātra izrādes. Liela piekrišana bija jaunrades sarīkojumiem, kur klausījāmiem pašu sacerētos dzejoļus, stāstus, miniatūras, skečus, vēstules, intervijas, reportāžas.

Ap 40 dalībniekiem bija iesaistīti Z. Ērgles ludziņā "Tā tik bija vasara!". Darbojās dažāda vecuma bērni un pieaugušie. Izdevās masu skati: sauļošanās, ugunsgrēka dzēšana, indiāņu nomietnes ieņemšana. Mūsu apstākļiem grandiozs uzvedums radās, iestudējot A. Brigaderes pasaku lugu "Princese Gundega un karalis Brusubārda". Izmēģinājām arī leļļu teātri. Dekorācijas un lelles izveidoja skolotāja Ilga Tolstova. Izvēlējamies ludziņu "Mazā Daga". Tas bija savdabīgs tēlošanas veids: leļļu darbināšana, runas saskaņošana. To veicām aizrautīgi. Izrāžu tērpu modeļus un rekvizītu paraugus gudrojām paši. Reizēm tos gatavojām kopīgi vakarējot. Veidojām un krāsojām bizes, darinājām maskas, ziedus, vēdekļus, spīguļus, "sniedzīņus", traukus, pils iekārtas no kartona, velnu astes, zobenus, parūkas... Māksliniecisko noformējumu veidoja Gunvalda tētis, tagad jau nelaiķis, Gunārs Kļava. Gaismas un mūzikas

noformētāji ilgstoši bija divi zēni, disciplinēti un protoši – Andris Zaharčonoks un Jānis Laiviņš. Daudz uzcītīgu un radošu bērnu ir bijis, kas patiesi nodevās teātra mākslai: Sandra Aurmane, Māra Upeniece, Sandra Akermane, Sandra Viksna, Gunvaldis Kļava, Zigurds Krastiņš, Māris Krastiņš. Bieži arī skolotāji iesaistījās priekšnesumos – Edīte Sīle, Arturs Ābols, Inta Bremze u.c.

Lielu gandarījumu šajā skolā man radīja skolotāju sarīkojumi – svinamajās dienās un apaļajās jubilejās. Tur vienmēr bija pārdomāts saturs, māksliniecisks sniegums, asprātība, smalks humors un dzīvesprieks. Par to paldies toreiz tā sauktajiem kultorgiem – Inārai Kezberai, Edītei Sīlei.

Esmu pateicīga liktenim par iepazīšanos ar dažādajiem skolotājiem, ko šeit satiku. Esmu mēģinājusi no viņiem mācīties. Kopumā ņemot, tie bija erudīti, aizrautīgi savas nozares speciālisti, taktiski, gudri, dažbrīd fanātiski darba veicēji, smalka humora piekopēji, dzejiski, muzikāli, lieliski cilvēku pazinēji, spējīgi atslogoties, ar augstu pienākuma un atbildības izjūtu, pašleņķi, bet vienkārši, jaunrades apgaroti, atsaucīgi...

Visa dzīve ir bagātināšanās un gaidīšanas svētki!"

Vilhelmīnes Eisakas atmiņas, 1998

Gan mācību grāmata, gan "obligātā" literatūra pārtop brīnumā pēc tam, kad skolotāja saviem skolniekiem to palīdz "atklāt". Neviens nebūtu jāpārliecina, ka dzimtās valodas zināšanas un mīlestība pret to veido cilvēku dvēseliski bagātāku. Skolotāja Vilhelmīne Eisaka gadiem ilgi glabāja savu audzēkņu jaunrades darbus, sacerējumus, priecājās par to savdabību, lepojās ar tiem.

Tagad sakām, ka "vecu laiku" skolotāji strādāja "pa vecam". Taču visos laikos skolotāji izpildīja savu misiju – MĀCĪT, savukārt no audzēkņiem prasot MĀCĪŠANOS, nenoliekot visu gatavu priekšā, bet galvenokārt radot bērniem vēlēšanos pašiem darboties, ko jaunu izlasīt, uzzināt un liekot aizdomāties.

Katram skolotājam viņa mācāmais priekšmets šķiet tas vērtīgākais, apzinoties arī to, ka izšķirošais savas darbības attīstībā ir skolēnu zinātkāre, atsaucīgi vecāki un saprotoša skolas vadība.

Vladislavs Kokins

“Ķeguma astoņgadīgajā skolā sāku strādāt no 1967. gada. Tautas izglītības nodaļas vadītājs A. Millers teica: “Tev Ķegumā jāuzceļ jauna skola!” Zināma pieredze man jau bija iepriekšējās darba vietās. Viņš brīdināja, ka Ķegumā viegla darba nebūs. Skola divvalodīga, 16 klašu komplekti izvietoti trijās ēkās pa visu ciematu. Tai nebija sporta zāles, pat nevienas telpas, kur vadīt fizikultūras nodarbības, nebija ēdnīcas. Toties satiku čaklu, atsaucīgu skolas kolektīvu ar tā “dvēseli” – arodbiedrības priekšsēdētājas A. Kūmiņas personā.

Čaklās apkopējas Blažēvica, Ozola, Emmas tante vārīja tēju. To piedzerot, savas līdzpaņemtās maizītes ēda skolēni turpat savā klasē. Uzskatīju stāvokli par nenormālu. Noslēdzu ar Ķeguma patērētāju biedrību līgumu par svaigu maizīšu piegādi ik dienas pusdienās par 5–6 kapeikām gabalā. Tomēr arī tā nebija izeja. Tad noslēdzām līgumu par Ķeguma HES ēdnīcas izmantošanu. Pusdienas maksāja 25 kapeikas. No vienas puses stāvoklis krietni uzlabojās, bet staigāšana uz ēdnīcu ne visiem patika, it īpaši ziemā. Skolai nebija arī aktu zāles. Tē mums pretimnākoši bija ciema padomes un kluba darbinieki. Masu pasākumus organizējām viņu telpās.

Skolēnu skaitam pieaugot, skola bija spiesta pāriet uz 2 maiņām. Bet ko tas nozīmēja skolēniem, kas brauca no Birzgales? Tai laikā no Ķeguma uz Ogri pārcēlās Ķeguma PMK, atbrīvojot HES telpas. Pateicoties toreizējam Daugavas HES kaskādes galvenajam inženierim H. Jaunzemam, šīs telpas ieguva skola. Tā radās ceturrtā skola, jau ar nelielu sporta zāli un darbu vienā maiņā.

Apstākļi spieda nekavējoties uzsākt jaunas skolas celtniecību. Jāsaka, ka sešdesmito gadu sākumā ciemata un skolas vadība bija iecerējusi celt skolu iepretī Ķeguma dzelzceļa stacijai, pat sāka nolīdzināt tur esošos paugurus. Ko teikt? Krāšņuma ziņā vieta pasakaina – aiz skolas skaistās Ķeguma birzis, paaugstināts reljefs, bet mūsdienīgai skolai nepieciešamās platības tur nav. Pie tam nav iespējas pieslēgties ciema komunikācijām (jāšķērso dzelzceļš un maģistrālā šoseja).

Tanī laikā bija modē – “pie pogas piešūt kažoku”, t.i., atļaut būvēt jebkuru piebūvi, pat lai tā būtu dārgāka par būvi, tikai ne jaunbūvi. Mēģinājām šo ceļu. Kā “pogu” izvēlējās “mazo skolu” un “kažoku” vēršām uz šosejas pusi. Pats izveidoju iespējamo variantu skices. Tā saucamais “ģenplāns” tika izstrādāts, un starp citiem objektiem (medicīnas iestāde, aptieka, sadzīves pakalpojumi u.c.) tika iekļauta arī vidusskola. Katrai organizācijai bija jādod sava līdzdalības maksa. Dažas no tām atteicās.

Pateicoties nu jau HES kaskādes direktoram H. Jaunzemam, līdzekļi tika novirzīti skolas celtniecībai. Rajona vadība, pat Izglītības ministrija (kaut no tās neprasīja ne kapeikas) bija pret vidusskolas celtniecību. Bija jāpierāda vidusskolas (ar 640 vietām) vajadzība, jo mums esot tikai pāri par 300 skolēnu. Pierādot ciemata izaugsmes perspektīvu, iedzīvotāju skaita pieaugumu, izdevās pārliecināt par šādas skolas nepieciešamību.

Kopā ar H. Jaunzemu, reizēm izmantojot pat viltus gājienu, panācām arī organizāciju rakstisku apstiprinājumu. Pēc daudzām grūtībām IM arhīvā uzgāju Dundagas vidusskolas projektu, kas bija tuvāks mūsu prasībām – divplūsmu skolai. To nodevām Rīgā Pilsētceltniecības institūtam (LATGIPROGORSTROJ), lai pārstrādātu atbilstoši mūsu pasūtījumam. To uzņēmās projektēt galvenais inženieris O. Krauklis, arhitekts B. Burčika. Beidzot projekts bija gatavs, bet dabūt celtniekus – tā jau atkal problēma. Mūsu šefi, SCO – atteicās. Ogres PMK it kā piekrita, bet, apskatot, ka ēku ir plānots celt no ķieģeļiem, atbildēja “nē!”. Kopā ar

Vladislavs Kokins, 1989

Jaunās skolas celtniecības vieta, 1977

Pirmie būvmateriāli jaunajai skolai, 1977

Top jaunā Ķeguma skola, 1980

ciemata priekšsēdētāju A. Smirnovu vairākkārt vedām projektu uzņēmumam "DAUGAVGES-STROJ" Salaspilī. Galvenais inženieris mums teica: "Приложим все усилия," (mēs jau nopriecājamies), "чтобы не строить" ("Darīsim visu iespējamo ..., lai neceltu" – krievu valodā). Mums palīgā nāca atkal H. Jaunzems ar Vissavienības Elektrifikācijas un enerģētikas ministrijas pavēli. Skolas būve tika uzdots "DAUGAVGESSTROJ". Ar to sākās skolas celtniecība, kas ilga apmēram 4 gadus.

Pirmā neveiksme – ģeologu kļūda. Pēc pamata bloku piegādes un būvbedres izrakšanas izrādījās,

ka apakšā ir plūstošā smilts. Būvbedre piepildījās ar ūdeni – izveidojās dīķis. Bija jāpārstrādā projekts, pamati jāliek uz pāļiem un jādabū šis deficītais materiāls. Tā pagāja vairāk nekā gads. Nākošais sarežģījums – rudenī neuzlika celtnei jumtu. Tā rezultātā izmirka sienas, un pēc to krāsošanas radās ūdens pūšļi. Nācās pārkrāsot divas reizes un pēc gada vēl trešo reizi. Pēc Valsts komisijas slēdziena celtne tika novērtēta ar atzīmi "labi".

Jaunas grūtības radās ar visa nepieciešamā sarūpēšanu. Mācību līdzekļu un inventāra iegādei bija plānoti 130 000 rubļu. IM atteicās to nodrošināt, jo šis objekts neesot viņu. Iztikām no tā, kas kaut kur palika pāri. Lielu ieguldījumu inventāra iegādē deva E. Kūmiņš. Pēc mācību līdzekļiem braucām pat uz Pleskavu, kur bija ļoti bagātīgs veikals. Materiālās vērtības, kas glabājās un uzkrājās Rīgas HES noliktavās (jo mēs to gādājām jau vairāk nekā gadu pirms skolas ēkas nodošanas), mums veda pievakarēs. Te atzinīgus vārdus jāsaka skolotājiem J. Žagatam, A. Ābolam, toreizējās 8. klases skolēnam I. Smirnovam, kuri katru pēcpusdienu stiepa smago inventāru skolā.

Tā jaunā skola tika uzcelta, iekārtota un 1981. gada 10. oktobrī atklāta. Par to priecājās visi. Skola bija bagātīgi apgādāta ar tā laika modernākajām iekārtām un mācību līdzekļiem, bet, "pateicoties" rajona vadībai, tā palika astoņgadīga.

Vēlreiz sirsnīgu pateicību izsaku H. Jaunzemam, E. Kūmiņam, A. Smirnovai, visam skolas un vecāku kolektīvam, īpaši skolotājiem J. Žagatam, A. Ābolam, V. Bulmeisterei, par lielisko skolas apkārtnes izveidošanu. Pateicību veltu skolēniem, īpaši I. Smirnovam, A. Kiseļ, V. Čerepanovai, L. Kārlietei, G. Kārlietei un daudziem citiem."

Vladislava Kokina atmiņas, 1997

Ķeguma skola, 1989

Jaunā skola

Līdz jaunās skolas uzcelšanai viss mācību un audzināšanas darbs notika septiņās ēkās ciemata teritorijā. Ķegumam bija raksturīgs skrejošs skolotājs un skrejoši skolēni. Jāsteidzas, jāpaspēj, lai tiktu uz stundām 1,2 km attāļajā pirmajā ēkā, jāskrien uz fizikultūras stundām 0,5 km attāļajā sporta zālē, jāpaspēj (šoreiz skolotāja vadībā) uz ciemata ēdnīcu Liepu alejā 1 paēst pusdienas. Uz tautas namu parasti devās visa skolas saime, jo svētki, izrādes, sanāksmes, izlaidumi, tikšanās u.c. pasākumi notika tur.

Skriešana norūda veselību, kustības svaigā gaisā stiprina... Ja labs laiks, tad patīkami, bet skrienot jāšķērso dzelzceļš, Rīgas–Daugavpils šoseja, ceļš, kas ved uz HES tiltu. Viss labs, kas beidzas labi.

Beidzot pienāca ilgi gaidītais brīdis. 1981. gada 10. oktobra sestdienā plkst. 9.00 skolēni pulcējās savās bijušajās skolas ēkās. Pie *Baložu* skolas 4. – 8. klašu skolēni un skolotāji runāja dzeju, kavējās atmiņās, ar ziediem izpušķoja kāpnes. Trīsdesmit gadus šajā mājīgajā gaisotnē bija gūtas zināšanas, cerēts, sapņots, pavadīts skolas gadu laiks. Tad visi gājienā kopā ar Ogres kultūras nama pūtēju orķestri *Horizonts* pa Liepu aleju un Skolas ielu nonāca pie “mazās” skolas. Šī ēka bijusi katram jaukāka, jo no 1. līdz 3. klasei ikviens izjutis izzīņas prieku, uzticējies pirmajai skolotājai, bijis ļoti centīgs mācībās. Pie skolas bija nostājušies mazākie skolēni, dziedāja dziesmas, skandēja dzejoļus. 33 gadus mīlā, gaišā “mazā” skoliņa sagaidīja un pavadīja bērnus, izauklēja tālākam ceļam. Pateicībā bērni apušķoja durvis un pievienojās gājenam uz jauno skolu, kur bija sapulcējušies celtnieki, viesi, vecāki, bērni. Piedalījās gandrīz visi ķegumieši.

Daugavas HES kaskādes direktors H. Jaunzems simbolisko atslēgu nodeva skolas direktoram V. Kokinam. Par atsaucību un ieguldīto darbu skolas sagatavošanā Daugavas HES kaskādes direktora vietnieks E. Kūmiņš un rajona Izglītības nodaļas vadītājs V. Priediens ar Goda rakstiem apbalvoja skolotājus J. Žagatu, V. Bulmeisteri, I. Tolstovu, A. Ābolu, kā arī daudzus vecākus un skolēnus.

Nav saskaitāmas stundas, ko mācību pārzine A. Kūmiņa nostrādāja, sagādājot aizkarus, mēbeles, uzskates līdzekļus kabinetiem, sakārtojot visu mācību procesam.

Arhitekte Biruta Burčika teica: *“Šo skolu palaižu dzīvē kā bērnu, lai krāj gaismu un izstaro to citiem.”* *“Mēs esam pateicīgi visiem, kas palīdzējuši tuvināt šo brīdi. Kaut mēs spētu jauno zinību namu vienmēr uzturēt mirdzošu, mājīgu, lai nākamajām paaudzēm šeit izveidotos jaukas tradīcijas”,* vēlējās bērni.

Skolas svinīgās atklāšanas lentu pārgrieza Ogres rajona partijas komitejas sekretāre Zinaīda Resne un Izglītības ministrijas ministra vietnieks celtniecības jautājumos Černopjatovs.

“Spēcīga, stipra un laba ir valsts, kurā līksmi skan bērnu smiekli un laimīga ir viņu bērnība. Paldies celtniekiem, projektētājiem, pedagogiem un ciemata iedzīvotājiem. Lai jaunajā, skaistajā skolā būtu labas tradīcijas, sekmes mācībās, lai visa skolas saime būtu laimīga!”

No ieraksta skolas viesu grāmatā

Jaunā skola tika uzcelta, iekārtota un atklāta. Par to priecājās viss Ķeguma astoņgadīgās skolas kolektīvs: 345 skolēni, 26 pedagogi 18 klasēs ar latviešu un krievu mācībvalodu. Skola bija apgādāta ar tā laika modernākajām iekārtām un mācību līdzekļiem.

Skolas dzīves aprakstam būtu veltījama atsevišķa grāmata, jo mācību darbā un ārpusklases pasākumos katra diena iezīmē ko jaunu un interesantu.

Jaunās skolas atklāšana, 1981. gada 10. oktobris

Ogres rajona partijas komitejas sekretāre Zinaīda Resne pārgriež skolas atklāšanas lentu. Viņai blakus priekšplānā J. Osmanis, pa labi V. Kokins, aizmugurē V. Priediens

Zentas Ozolas 50. gadu atceres dienā, 1974. No kreisās: pionieres S. Tomsone, I. Liepa, A. Caune, S. Aurmane

Zenta Ozolas māšas Veltas Ozolas gleznu izstādes atklāšanā. No labās: Z. Ozolas māte Berta, māsa gleznotāja V. Ozola, pioniere I. Poļanska, 1981

Vienpadsmit Varoņpilsētu simboliskās zemes urnas zēni rotā ar ziediem, 1985

Skolas darbs un tradīcijas

Padomju laika tradīcijas

Ķeguma skolas dzīve aizsākās padomju varas laikā un 40 gados izveidojušās tradīcijas, tāpat kā visā pārējā Latvijas Sociālistiskajā Republikā, atbilda tā laika pedagogiskajām teorijām un nostādņēm – jaunatnes komunistiskā audzināšana, valsts revolucionāro svētku atzīmēšana, kritušo varoņu godināšana... Bet skolotāji, neskatoties uz skaļajiem saukļiem, godprātīgi darīja savu darbu.

40 gadus skolēnu darbošanās pionieru un komjaunatnes organizācijās bija pakļauta Vissavienības komjaunatnes un partijas kongresu lēmumu īstenošanai. Bija jāvērtē skolēnu sabiedriskā aktivitāte, labos darbus bieži vien "piemēroja" par godu kādai valsts jubilejai. Valsts svētkiem tika veltītas "labo darbu stafetes", konkursi, sacensības. Visus šos gadus idejiski politiskās audzināšanas jomā būtiska vieta bija Otrā pasaules kara cīnītāju piemiņas saglabāšanai. Pionieru vienības pulciņi (katra klase) tika nosaukti kara varoņu vārdos. Visai Ķeguma skolas pionieru vienībai bija Zentas Ozolas vārds. Kļuva pionieru pulciņi rakstīja dienasgrāmatu, "cīnījās" par varoņa vārda iegūšanu (uzzināja biogrāfiju, nopelnus, pamatoja, ko darīs par godu šī cilvēka piemiņai). Uzvaras svētkos pie Otrajā pasaules karā kritušo piemiņas akmens notika atceres pasākumi. Skolā pēc stingra scenārija tika rīkota PSRS Varoņpilsētu zemes simbolisko urnu ienešana un rotāšana ar zaļu vītņi. Tika organizēti Otrā pasaules kara dalībnieku stāstījumi, koncerts.

Protams, pati galvenā uzmanība tika pievērsta mācību darbam. Skolotāji strādāja profesionāli, ar lielu atbildības sajūtu un entuziasma pilni. Uz Ķegumu brauca pieredzes apmaiņā no citām skolām, un arī mēs paši priecājāmies par sasniegto. Sevišķi labi izveidoti bija bioloģijas (skolotāja V. Bulmeistere), ģeogrāfijas (skolotāja A. Caune), lingafonijas (skolotāja E. Sīle), metālapstrādes un

Skolotāju kolektīvs 1983. gada 1.septembrī. No kreisās: 1. – rindā: Venita Bulmeistere, Airisa Kūmiņa, Tamāra Holomjova, Vilhelmine Eisaka, Pēteris Ūzuls;

2. rindā – Vija Tomsone, Laura Penega, Nīna Lorence, Beatrise Kovaļenko, Rita Strode, Valentīna Lukina, Jānis Žagata;

3. rindā – Aina Krieviņa, Silva Utināne, Ludmila Belozerova, Tatjana Baltiņa, Ieva Zelmene, Vera Savostjanova, Kilikija Filipova;

4. rindā – Raimonds Cīrulis, Līga Bremšmite, Vladislavs Kokins, Jevgenija Setensone, Marija Kļaviņa, Artūrs Ābols

Vācu valodas lingafonijas kabinets, 1985

kokapstrādes kabineti.

1985. gadā skolā bija izveidoti 9 labiekārtoti mācību kabineti, 19 klases – kabineti, mācību un skolotāju darba telpa, sporta zāle, plaša pionieru istaba, novadpētniecības istaba, telpas sagatavošanas klasei mācībām, rotaļām un guļamistaba.

Atmodas sākums skolā

1988./89. mācību gadā Ķeguma skolas skolēnu skaits bija 437 bērni, no tiem latviešu mācībvalodas klasēs – 281, krievu – 156, strādāja 37 skolotāji, klašu komplektu skaits – 21. Direktore bija Airisa Kūmiņa, vietniece mācību un audzināšanas darbā – Ņina Lorence. Šis mācību gads bija pēdējais astoņgadīgās skolas statusā.

Darbojās dažādi pulciņi: dramatiskais, tautisko deju, sarīkojuma deju, rokdarbu, dabas draugu, foto, šūšanas, novadpētniecības, sanitāru, bundzinieku un taurētāju, grāmatu draugu, rokasbumbas, basketbola un internacionālās draudzības klubs.

Ieskats *atmodas* laika 1988./89. mācību gada notikumos:

- ar 15. septembri 45 minūšu mācību stundas tika noteiktas 40 minūšu ilgas;
- tiem skolēniem, kam mācību nedēļā bija labas un teicamas sekmes (4 un 5), nākošās nedēļas sestdienā atļauts brīvais apmeklējums;
- 6. oktobrī atzīmēja Ķeguma skolas 40 gadus, uzaicinot bijušos skolotājus, pirmā izlaiduma absolventus;
- pionieru organizāciju skāra pārkārtošanās process – tika pārstrādāti pionieru un oktobrēnu solījumi, noteikta brīvprātīga iestāšanās un izstāšanās no šīm organizācijām, netika vairs reglamentētas pionieru vienības un pionieru pulciņu sanāksmes u.c.;
- skolēni un skolotāji ar interesi apsprieda 1988. gada 23. septembra avīzē *Pionieris* ievietoto rakstu *Kas ir skauti?*;
- skolēni iesaistījās ziedojumu vākšanā Armēnijas zemestrīcē cietušajiem;
- atklāti bija atļauts svinēt Ziemassvētkus;
- pirmo reizi 9. februārī tika nodibināta skolas padome;
- svinīgi izsniedzot liecības, mācību teicamniekiem papildus tika piešķirta brīva nedēļa;
- tika izstrādāts speciāls nolikums, ceremonija skolas Goda plāksnei izvirzītajiem 47 skolēniem;
- pirmo reizi Ļeņina atceres dienas vietā rīkoja talku *Par sakoptu Latviju*;
- 7. maijā skolas kolektīvs atbalstīja Latvijas Kultūras fonda aicinājumu sakopt tuvējos kapus;
- 19. maijā pēdējo reizi, rīkojot tūrisma stafetes, pionieru ugunsgrāvu, tika atzīmēta 67. Vissavienības pionieru organizācijas gadadiena;
- Andreja Pumpura muzejā pirmo reizi bērni tika uzņemti “auseklišos”;
- ar 1989. mācību gadu mācības vairs nenotiek sestdienās.

Skolotājas A. Krieviņas veidotais sešgadīgo bērnu rotaļu istabas sienas zīmējums, 1988

A. Krieviņas veidotais sešgadīgo bērnu guļamtelpas sienas zīmējums, 1988

No kreisās: skolotāja J. Setensone, A. Gridiņa, A. Gude, R. Strēlniece, V. Gaile, 1953

Skolotājas I. Ķezbere un A. Kūmiņa ar skolēniem, 1975

Skolēnu formas tērpi astoņdesmito gadu sākumā

tības ministrijas pavēli tika noteikts, ka pionieru organizācija, tās atribūtika, PSRS simboli nav spēkā esoši, tomēr skolā daļai krievu valodā runājošo pedagogu nostāja bija citāda. Vēl apmēram gadu viņu audzēkņi nēsāja sarkano kaklautu, līdz šie skolotāji pārliecinājās, ka Latvijas valstij ir atgūtas savas tiesības un pašnoteikšanās.

Norises valstī ietekmēja arī skolu. Īsā laikā bija jāpārorientējas no padomju laika mācīšanas satura un metodēm uz citām. Toreiz visa vēstures mācība tika balstīta uz vienas – valsts atzītas patiesības mācīšanu, turklāt ar stipri sagrozītiem faktiem. PSRS ietvaros Latvijas vēstures jautājumiem bija paredzētas tikai dažas stundas. Ar *atmodas* gadiem sākās īpašs skaidrošanas, pierādīšanas, pretrunu pilns laiks. Daudzās valstīs, arī Latvijā, palielinājās interese par vēsturi, tās pētniekiem. Agrāk varēja runāt tikai “pa pusei”, tagad bija jāpārcēlās domu plurālismā neapjukt. Visas novecojušās vēstures mācību grāmatas tika aizliegtas, un tās bija jāizņem no apgrozības. Skolotājiem vajadzēja sagatavot stundas lekciju veidā.

Skolās spriedze pieauga 1994. gadā, kad valdībā radās doma noteikt skolotāju darba stāžu no

Latvijas neatkarības atjaunošanas brīža, jo skolotāji esot atbalstījuši tagad jau aizliegtās pionieru, komjauniešu un partijas organizācijas. Ķegumieši atbalstīja Latvijas Republikas izglītības darbinieku kongresa 2. rezolūciju “Par neatliekamiem pasākumiem krīzes situācijas pārvarēšanai izglītības sistēmā” un Latvijas izglītības darbinieku sapulces rezolūciju, kas pieņemta Rīgā, Doma laukumā, 1994. gada 9. jūnijā, un pievienojās tā paša gada oktobrī rīkotajam beztermiņa streikam.

Šobrīd Latvijas Valstī ķegumiešu trešā paaudze apgūst zināšanas pēc jaunām mācību programmām, skolu standartiem, ministrijas testiem. Uz kaut ko gatavu netiek norādīts, bet virzīts meklēt, pierādīt, atbalstīt progresīvo.

Latvijas karoga iesvētīšana skolā 1990. gada rudenī

Ķeguma komercnovirziena vidusskolas skolotāji un tehniskie darbinieki 1995. gada 1. septembrī.

No kreisās: 1. rindā – S. Čivča, R. Andersone, G. Calmane, S. Bērziņa, A. Karele, V. Bulmeistere, L. Strode, I. Poļevska, S. Čevere, O. Rislinga, I. Bremze, A. Gūtmane;

2. rindā – A. Tomsone, E. Krēmere, S. Laņķiņa, G. Rubiņa, J. Setensone, V. Savostjanova, T. Holomjova, I. Romanovska, A. Kūmiņa, D. Kļava, V. Romanovska;

3. rindā – D. Purmalis, A. Kreiss, A. Ābols, M. Mača, K. Trencis, V. Kokins, U. Brīve, A. Skosta, D. Lauriņa, A. Mištofte, G. Ozoliņš, I. Dreija, N. Stepanova

Komercnovirziena vidusskola

Laikam līdzi mainās sabiedrība un tai līdzi arī mūsu skola. 1993./94. gadā tā no pamatskolas pārtapa par Ķeguma komercnovirziena vidusskolu. Pirmo reizi 10. klase papildus obligātajam mācību kursam apguva komerczinības. Skolas mācību mērķis ir sniegt audzēkņiem zināšanas un izpratni par uzņēmējdarbības aktivitātēm, lai viņi spētu sekmīgi iestāties augstākajās mācību iestādēs vai strādāt valsts un privātajos uzņēmumos, kas darbojas tirdzniecības un ražošanas sfērā.

Ar pašvaldības atbalstu tika iegādāti pirmie datori, ierīkots informātikas kabinets, bibliotēku papildināja ar jaunajam mācību profilam atbilstošu literatūras klāstu. Tika pieaicināti informātikas, grāmatvedības, mārketinga, likumdošanas, mazā biznesa organizācijas un citi speciālo mācību priekšmetu pasniedzēji.

1995./96. mācību gadā vidusskola iesaistījās Latvijas–Dānijas sadarbības projektā *Biznesa izglītība Latvijā*. Trīs gadu apmācības programmā audzēkņi apgūst obligātos vidusskolas un arī speciālos biznesa priekšmetus: biznesa svešvalodu, grāmatvedību, mārketingu, datorzinības, sabiedrības mācību un ekonomiku. Trešā mācību gada noslēgumā audzēkņi savas zināšanas apliecina, kārtējot eksāmenus arī vairākos speciālajos biznesa priekšmetos.

No 1994. gada 11. aprīļa iznāk Ķeguma komercnovirziena vidusskolas avīze *Skolas Vēstis*. No 1995. gada ir sava skolas himna, karogs un emblēma. 1996. gada rudenī skolai rekonstruēja jumtu.

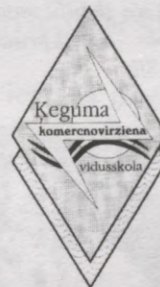
Skolas himna

"Es minu to mīklu"

Es minu to mīklu, minu to mīklu
Par dzīvi ko sauc,
Jau ilgi, jau ilgi, ilgi jau ilgi
Un ļoti sen.
Es zinu to tiklu, zinu to tiklu,
Kur sapņties ļauts,
Bet nezinu, nezinu, nezinu, nezinu,
Kas mani dzen.

Es raisu to mezglu, raisu to mezglu
Par dzīvi ko sauc.
Bet nezinu, nezinu, nezinu, nezinu,
Kas visu to ļauc.

Es dziedu to dziesmu, es dziedu to dziesmu,
Kur skaņu tik daudz.
Bet nezinu, nezinu, nezinu, nezinu,
Kā dziesmu sauc.

Sveicam
salidojumā

1996. gada 5. oktobrī

Skolas himna, emblēma salidojuma ielūgumā

Ķeguma komercnovirziena vidusskola ar rekonstruēto jumtu, 1996

Sākumskolas skolotājas, 1998. No kreisās: Silvija Čevere, Aina Krieviņa, Aina Karele, Ona Rislinga, Edīte Dārzniece, Sandra Čivča, Dace Skrīvele (klāt nebija Silva Lapīna)

Gaidu un skautu vasaras nometnes atklāšana, 1997. No labās – domes priekšsēdētājs Laimonis Bicāns, blakus – Edīte Sīle

Veselības mācības skolotājas, 1998. No kreisās – Irēna Skābene un Edīte Dārzniece

dienas, konkursi *Paijiņa*, *Superpuika*, *Mēmais šovs*, modes skates, skolotāju svinības, klašu vakari, diskotēkas, “retro” balles, sekmīgāko un aktīvāko skolēnu pulcināšana kopīgā sarīkojumā vai pieņemšanā pie direktores, kur pateicību izsaka gan bērniem, gan viņu vecākiem un skolotājiem. Visu notiekošo skolēni apkopo hronikās.

Sava veida radoša “laboratorija” ir skolas grāmatu krātuvē pie bibliotekāres un ārpusklases darba organizatores Eritas Krēmeres. Svētku dienas, piemiņas dienas, atceres brīži kalendārā atzīmēti katru mēnesi. Paši svētki ir īss mirklis, tāpēc jāmācās izjust gatavošanās, gaidīšanas prieku. Svarīgi, lai bērni darbotos kopīgi dāvanu gatavošanā, savas klases sapošanā un rotāšanā.

Ar katru gadu mācību grāmatu izdevēji papildina skolu bibliotēkas, ir iespējas izvēlēties, kuras ābece vai citas mācību grāmatas variantu pieņemt. Ir savi “brīnumbērni” un tie, kam ar mācībām “neiet spoži”. Sociālās dzīves sarežģītība (izirst ģimenes, bērni aug vientulībā u.c.), kopējo vērtību trūkums ietekmē arī Ķeguma skolas vidi. Mācību vielas nepietiekamas apgūšanas iemesli ir dažādi, taču nenoliedzami, ka iespēja apzinīgi mācīties ir visiem.

Gadiem cauri saglabājušās “mana klase, mana skolotāja” sajūtas sākumskolā. Sava veida pasaku valstības ir sākumskolas klasītes. Līdztekus mācībām bērni tiek radināti strādāt gan izmēģinājumu lauciņos, talkās, dežūrās ēdnīcā un klasēs, gan apkārtnes apzaļumošanas darbos.

Skautu un gaidu darbībai reklāmu nevajag. Kas pabijis šajās nometnēs Latvijā un ārzemēs, pats turpina darboties un arī draugus piepulcina. Skolotāja Edīte Sīle gaidu un skautu zinības sāka apgūt jau 1989. gadā. Mācīja bērniem svešvalodas, organizēja pārgājienus, visi kopā ceļoja, sportoja un viesojās *Dānijā*, *Zviedrijā*, *Šveicē*, *Vācijā u.c.*

Ķeguma skola ir iekļauta veselību veicinošo Latvijas skolu pulkā no 1993. gada, kad tika sagatavota skolas vizītkarte sūtīšanai uz Kopenhāģenu. Veselības mācības programma atbilst veselības piecām jomām: fiziskajai, intelektuālajai, emocionālajai, sociālajai un garīgajai veselībai. Veselību veicinošas skolas projektā iesaistīta visa skola. Bērni zīmēja, izstrādāja projektu darbus, organizēja AID dienas.

1995. gada 8. februārī Ķeguma komercnovirziena vidusskola saņēma Eiropas kopienas un Pasaules veselības organizācijas sertifikātu, ko pasniedza profesors Igors Puškarevs.

1998. gadā 5. klases skolēni stundās izmanto savas skolotājas Edītes Dārznieces izstrādāto veselības mācības darba burtnīcu *Iepazīstot sevi*.

Katram skolēnam ir iespēja sevi pierādīt mācību olimpiādēs, priekšmetu nedēļās, erudītu, domrakstu u.c. konkursos. Piemēram, 1997. gadā angļu valodā, ko organizēja ASV Miera korpusa pārstāve angļu valodas skolotāja Nensija Rosa (*Nancy Roth*). 1. – 4. klasēs notika daiļlasītāju konkurss *Zvirbulis*.

Par tradīciju kļūst aktīva darbošanās skolas padomē, dažādos pulciņos, pasākumu rīkošana – Dzejas dienas, 10. klases iesvētīšana, erudītu konkursi, tautas svētku svinēšana, piemiņas

Skolēniem ir jāizprot, ka būtiski ir "nevis gaidīt zivis, bet gan iemācīties makšķerēt".

Jebkura skola strādā nākotnei. Nepārprotami skaidrs, ka šodienas informācija prasa jaunas attiecības, kas nevar būt ierobežotas vienas valsts ietvaros. Skolām jāorientējas un jāspēj strādāt pasaules informācijas plūsmā. Datoru klasē visu dienu no 7. līdz 12. klasei skolēni apgūst prasmes, lai iemācītos izmantot multimediju un INTERNET plašās iespējas.

Sākumskola, pamatskola, komercnovirziena vidusskola no piecu atzīmju sistēmas pārgāja uz desmit ballu vērtējumu. Vajadzēja apvienot Izglītības ministrijas prasības mācību kabinetu sistēmas pilnveidošanā ar vēlmi tikt "savā" klasē. Skolas ēka šajos gados ir kļuvusi par mazu, jo skolēnu skaits ir ievērojami pieaudzis.

1996. gadā skolā strādāja gandrīz 50 pedagogi, 23 tehniskie darbinieki. Mācījās 509 skolēni, no tiem 432 latviešu mācībvalodas un 77 krievu mācībvalodas klasēs. Daudzi skolotāji strādā amatu apvienošanas kārtībā.

1997. gada 17. aprīlī Latvijas Republikas Izglītības un zinātnes ministrija izdeva izglītības ministra J. Celmiņa parakstītu akreditācijas apliecību Ķeguma komercnovirziena vidusskolai, kas apliecināja iespēju mācību procesā realizēt valsts noteiktos izglītības standartus un tiesības izsniegt atestātu par vidējo izglītību. Vai skolēni izglītību uztver šodien kā vērtību? Jāatzīmē, ka mācīties tālāk turpina gandrīz visi vidusskolas absolventi. Kādreizējā skolā ar divām mācībvalodām pakāpeniski notiek pāreja uz izglītības iegūšanu valsts valodā.

Kopš 1997. gada Ķeguma skolā zināšanas papildina arī pieaugušie. Iegūtā specialitāte – grāmatvedis, uzskaitvedis, reklāmas aģents – dos iespēju veiksmīgāk strādāt, kā arī turpināt studēt komerczinības.

Skolas kopējai virzībai savas zināšanas, pieredzi, enerģiju un radošu pieeju iegulda Ķeguma komercnovirziena vidusskolas direktore Inta Poļevska, direktora vietnieces mācību un audzināšanas darbā Aiga Gūtmane un Ņina Lorence. Jaunās idejas īstenot palīdz pedagogu kolektīvs un skolēni.

"Skolas darbā īpaša vērība ir pievērsta komercizglītības secīgumam no 7. līdz 12. klasei, mācību programmu dažādošanai, kā arī skolēnu veselības uzlabošanai.

1999. gada 5. janvārī Ķeguma pašvaldība no Izglītības un zinātnes ministrijas saņēma patīkamu ziņu par Ķeguma komercnovirziena vidusskolas iekļaušanu Pasaules Bankas projekta "Izmaksu efektivitātes palielināšana un izglītības kvalitātes paaugstināšana Latvijas izglītības iestādēs" pirmajā kārtā. Jāgatavojas projekta otrajai kārtai.

Ogres rajona padomes iesniegtajā pieteikumā projektam tika izvirzītas četras rajona skolas: Ogres 1. vidusskola, Ķeguma komercnovirziena vidusskola, Lielvārdes pamatskola un Birzgales pamatskola.

Esam gandarīti, ka mūsu skola rajonā un republikā ir novērtēta kā viena no perspektīvākajām skolām, kuras attīstībā ir vērts ieguldīt valsts un pašvaldības līdzekļus. Aptuvenās prioritāro uzlabojumu (t.i., skolas bezavārijas ekspluatācijas un telpu efektīvas izmantošanas panākšana) izmaksas Ķeguma komercnovirziena vidusskolā būs Ls 129000. Kopējais investīciju apjoms – Ls 155000, tai skaitā pašvaldības minimālais ieguldījums – Ls 31000. Plānotais projekta realizācijas periods ir 1999., 2000. gads.

Lai visiem kopā veicas!"

Inta Poļevska,
Ķeguma komercnovirziena vidusskolas
direktore, 1999

7. c komercklases skolēni datormācības kabinetā, 1998

Skolas vadība, 1998. No kreisās: direktores vietniece mācību un audzināšanas darbā Aiga Gūtmane, saimnieks Kārlis Pāvals, direktores vietniece mācību un audzināšanas darbā Ņina Lorence, direktore Inta Poļevska, ārpusklases darba organizatore Erita Krēmere

Ināra Ķezbere, 1975

Mūzika

Tā ir brīnumaina māksla. Katru dienu skolā skan dziesmas. Mainās dziedātāji, mūzikas skaņas no aktu zāles “pārceļas” uz mūzikas kabinetu. Skolotājs ir tas burvis, kas grib un māc bērnam aizskart pašu smalkāko stīgu – to skanošo.

Skolas vēsturē ierakstīts un atmiņas glabā skolotājas Ināras Ķezberes vārds. Varēja citu stundu kavēt, bet uz dziedāšanu steigās visi, toreiz, pa kupenām brienot, no vienas skolas ēkas uz citu. Tā bija I. Ķezbere, kuras sagatavotais koris no skolas pirmais izcīnīja tiesības piedalīties republikas Skolēnu dziesmu svētkos 1972. gadā.

Kādu gadu kori vadīja skolotājs Antonijs Kleperis, savu sirdsdarbu turpinot Lielvārdē. Par ķegumieti kļuva Jānis Žagata, visus iepriecinot ar vairāku desmitu lielo zēnu kori. Un grūti pateikt, kas ir pats svarīgākais, lai zēnu dvēselē sāktu skanēt pareizās skaņas. No Ogres brauca skolotājs Aldis Lazdiņš un pierādīja, ka pūtēju orķestris skolā arī ir seno tradīciju kuplinātājs. Skola iegādājās instrumentus, sašuva mūziķiem tērpus, un tie “aizspēlēja” līdz republikas konkursiem un dziesmu svētkiem. Arī skolotājs no Ogres Vilnis Beitiks vadīja pūtējus.

Tagad rit Sarmītes Viļumas dziesmotie gadi. Skolotāja no mazajiem līdz vidusskolēniem māca izdziedāt no sevis rūgtumu, naidu, sliktās domas. Ne jau bez pamata radies teiciens – *izdzied dvēseli*.

Ķeguma skolas jauktais koris, 1976. Dirģents A. Kleperis

Skolas Dziesmu un deju svētkos Ķeguma estrādē, 1995. Priekšplānā jaunais skolas karogs

Skolas koris republikas Dziesmu un deju svētkos Rīgā, 1995. Pirmā no labās – diriģente S. Viļuma, pirmā no kreisās – ārpusklasses darba organizatore A. Tomsone

Popgrupa “Sienāži”, 1997

1997. gadā sevi pieteica Ķeguma jaunā popgrupa *Sienāži*. 5 – 9 gadus jauni bērni ieguva publikas sajūsmu ar savu priekšnesumu. Mūziķis Modris Krūmiņš izvēlas repertuāru, spēlē, aranžē un komponē, bet skolotāja ar neatlaidību to iestudē. S. Viļumas ansamblis *Raibumiņi*, popgrupa *Sienāži*, vairāki kori ieskandina visus Ķeguma svētkus, piedalās konkursos, popgrupu festivālos, vietējos, rajona un republikas Dziesmu svētkos, TV konkursā *Ko tu proti?* u.c.

Daudz atzinības, diplomu, apbalvojumu nopelnīts un, līdzī priecājoties, varam vēlēt: “*Lai sirdī skan mūzika, dziesma!*”

Varam tikai apbrīnot Mārtiņu Baumanis – sirmu, labsirdīgu, muzikālu “kokļu onkulīti”, kas uz Ķeguma skolu brauc no Limbažu rajona Dikļu pagasta. Pats būdams kokļu meistars, viņš māca katram gribētājam uz paša gatavotām koklēm spēlēt tautas dziesmas. Kokļu skaņas skan tepat skolā, bet pavasarī visi brauc uz koncertu Brīvdabas muzejā. “*Tautas muzicēšana ir mācāma un turama godā!*” atgādina Mārtiņonkulis.

Daudzi skolēni papildus mācās Ogres vai Lielvārdes mūzikas skolā un iegūst muzikālo izglītību, apgūstot klavieru, flautas, vijoles, trompetes, ģitāras, akordeona u.c. instrumentu spēli vai izkopjot dziedāšanas māku.

Dejošana

Prieks un panākumi rodas no muzikālām rotaļspēlēm, neatlaidīgiem mēģinājumiem, deju stundām, sadancošanas ar citiem kolektīviem. Katram kulturālam cilvēkam jāprot dejot.

Skolā bērni apgūst deju pamatus, ko izkopoši gan klašu audzinātāji, gan fizikultūras skolotāji. Ilgāku laiku posmu dejot mācījusi skolotāja A. Kleinberga. Skolotāja A. Caune vadīja deju kolektīvu gan tautas namā, gan skolā. A. Kūmiņas izveidotais 1.–3. klases deju kolektīvs sešdesmito gadu beigās rajona skatēs guva pirmās vietas. Septiņdesmitajos gados skolas deju kolektīvu ar panākumiem vadīja M. Dzerkale.

1986. gadā, pateicoties sarīkojumu deju skolotāja Agra Kalniņa meistarībai, skolas vadības, īpaši A. Kūmiņas un vecāku atbalstam, bērni atkārtoti “nonāca uz deju viļņa”. Dejoja visi līdz 5. klasei. Izlases grupa trenējās gan skolā, gan VEF Sporta deju klubā, kur strādāja A. Kalniņš. Bērni dejoja E, D, C klasē, un panākumiem sekoja ārzemju braucieni ar koncertiem Čehijā, Polijā, Anglijā, Zviedrijā, Vācijā, Krievijā.

Tragiski bojā gāja deju skolotājs, bet atmiņas palikušas visam mūžam.

Priekšplānā Mārtiņonkulis – Mārtiņš Baumanis – ar saviem koklētājiem Brīvdabas muzejā Rīgā, 1998

Deju kolektīva mēģinājums, 1960

Skolotājas A. Kūmiņas vadītais 1.–3. klases deju kolektīvs sešdesmito gadu beigās

Agra Kalniņa vadītais kolektīvs Maskavā, 1987

Mirdzas Dzerkales vadītais deju kolektīvs, 1976

Ievas Zelmenes un Ilmāra Dreija deju kolektīvu dalībnieki
Ķeguma estrādē, 1995

I. Zelmenes 1.–4. klases dejojāji Ķeguma pilsētas Dziesmu
un deju svētkos, 1995

Silvijas Čeveres vadītie dejojāji, 1998

1982. – 1995. gados uzplauka skolotājas Ievas Zelmenes vadītais mazo klašu deju kolektīvs.

Kopš 1993. gada gan mazos, gan lielos bērnus dejošanā ievada Ilmārs Dreija no Ogres. Viņa vadībā *Dzirnaviņās* griežas skolēni no 1. līdz 12. klasei, aizdejojot līdz pat 1998. gada Latvijas Republikas Vispārīgajiem latviešu dziesmu un deju svētkiem.

Skolotājas Silvijas Čeveres vadībā viņas audzināmās klases kolektīvs laikā no 1995. līdz 1998. gadam ir ieguvis sporta deju kolektīva sertifikātu. Ar valša, rumbas, tango soļiem šie medaļnieki vienmēr iepriecinās skatītājus.

“Mums ir daudz klubu un deju skolu, kur bērni apgūst deju prasmi dažādos līmeņos. Tiem, kas apguvuši deju pamatus, tiek dota iespēja piedalīties sacensībās.

Latvijas Sporta deju profesionāļu federācijā dzima doma organizēt medaļnieku testus. Uz šo aicinājumu atsaucās 170 jaunie deju skolotāji, kas vēlējās iemācīties paši un mācīt tālāk bērnus un jauniešus.

Medaļnieku sistēma pastāv daudzās valstīs. Atšķirībā no sacensībām (konkursiem) testos novērtē katra dejojāja individuālo prasmi, nosakot, vai viņš ir apguvis attiecīgās pakāpes programmu. Labāko medaļnieku skaitā var minēt (...) Ķeguma komercnovirziena vidusskolu (skolotāja Silvija Čevere).”

Deju Vēstis, 1997. gada maijs

Dziedāšanai un dejošanai jau no senām paaudzēm ir liels spēks un dziļas saknes. No ikdienas mēģinājumiem līdz koncertiem, skatēm, Dziesmu un deju svētkiem, folkloras festivāliem. Šo kultūras pavadīenu sākot ritināt jau ģimenēs, vēlāk attīstot bērnudārzā, skolā, veidojas tautas mākslas pūrs. Ir patīkami, ja skolā dotā bagātība uzplaukst krāšņumā audzēkņu dzīvē.

Katrs cenšas atrast un pilnveidot savas intereses, dotumus. Šajā darbā bērniem ļoti ir nepieciešama skolotāja palīdzība un vecāku atbalsts, lai atrastu to īsto jomu, kurā vispilnīgāk varētu pašapliecināties, kas sagādātu vislielāko prieku un gandarījumu, kas palīdzētu ikvienam bērnam veidoties par personību. Daudziem tas veiksmīgi izdodas. To var vērot skolas absolventu, arī skolēnu dzīves gaitās. Ne vienmēr ir jāklūst par slavenību. Galvenais ir rast nodarbošanos, kas dotu prieku un gandarījumu pašam, kas pilnveidotu un bagātinātu, veidotu saskanīgu un darbīgu cilvēku.

Kā varavīksni sevi veido,
No vienas krāsas otrā ej,
Un nesavtīgi tūkstoš veidos
Ik mirkli rādies pasaulei.

K. Skalbe

Literārās tradīcijas

Literārās tradīcijas skolā ir veidojušās jau kopš Ķeguma zēns Jāzeps Osmanis kļuva dzejnieks. Viņš ir arī literatūrzinātnieks, tulkotājs, Nopelniem bagātais Polijas kultūras darbinieks, filoloģijas zinātņu kandidāts, LPSR Nopelniem bagātais kultūras darbinieks. Kopš 1990. gada J. Osmaņa rūpju bērns bija izdevniecība *Sprīdītis*. Dzejnieks raksta, izdod grāmatas, tiekas ar lasītājiem, ir gaidīts ciemiņš skolā. Viņu joprojām interesē skolā notiekošās literārās aktivitātes.

Ir skolēni, kam literārās spējas piešķirusi daba, bet daudziem panākumi ir gūti ar centību un lielu darbu. Katrs skolēns atceras savu latviešu valodas skolotāju, kas mācījis, mudinājis, pārliecinājis. Bieži vien, kopīgi darbojoties, atklājusies talanta dzirkstelīte. Svece netiek turēta zem pūra.

Kopš 1994. gada skolēniem ir iespējas savu talantu attīstīt literārajā klubīnā, ko vada skolotāja Sandra Bērziņa, kopā pulcinot jaunos literātus. Labākie sacerējumi, dzejoļi, tēlojumi u.c. tiek sakopoti literārajā gada grāmatā *Čuksti*. Katra šī sakopojuma dzimšanas reize ir svētki jaunajiem literātiem. Svētki ir arī jaunrades dzejoļu krājuma *Tīmeklītis* iznākšana. Gadskārtējam izdevumam ir divas daļas. Pirmajā – 1. - 9. klases darbiņus apkopo latviešu valodas skolotājas Laura Strode un Gunta Greijere, bet vidusskolēnu – Sandra Bērziņa.

Pirmos soļus uz skatuves teātra mākslā skolēni apgūst jau sākumskolas klasēs. Kad notiek daīlasītāju konkurss *Zvirbulis* (no 1. līdz 12. klasei), tad grūti izvēlēties labākos rajona konkursiem – tik daudz to ir. Īpaši jāatzīmē Māris Skuja, kas 1991. gadā republikas daīlasītāju sacensībās ieguva diplomu “ar zelta maliņu”.

Teātra draugi iepriecina ar izrādēm. Skolotājas G. Calmanes režijā iestudētas daudzas lugas: H. Paukša *Uzmanību – cūka!* (galvenajā lomā G. Bazone un S. Petroviča); 1993. gadā A. Brigaderes *Maija un Paija* (galvenajā lomā B. Melnace un G. Bazone); 1994. gadā A. Skalbes *Savāda vasara* (galvenajā lomā D. Krastiņa, E. Margeviča), pēc latviešu tautas pasakas motīviem *Trīs labas lietas* u.c.

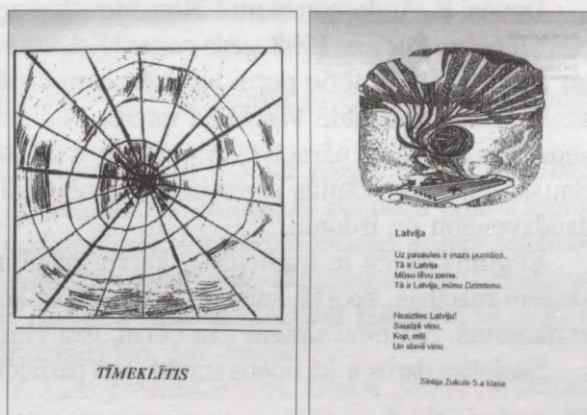
Savu laiku dramatisko kolektīvu vadīja skolotāja E. Dārzniece, pati arī veidoja scenārijus.

Ar dekorāciju, gaismu, mūziku, aktieru spēli istus svētkus 1996. gada 18. novembrī sagādāja uzvedums pēc M. Zālītes libreta rokoprai *Lāčplēsis* (režisore S. Bērziņa) un 1997. gada 18. novembrī – *Eža kažociņš* S. Čivčas režijā.

Kopējā darbošanās iestudējumos ir lieliskas mācību stundas, kas sagādā prieku daudziem.

Jāzeps Osmanis Ķeguma skolā dzejas pēcpusdienā, 1987

Ķeguma skolas dzejas izdevums “Tīmeklītis”

“Melnie spēki” Lāčplēša ceļā. Lomās – S. Čivča, M. Eglīte, L. Liepiņa, V. Čaplinska, I. Ananjeva, J. Podskočijs, A. Galējs, M. Skuja, I. Nazarovs, L. Liepiņš, A. Ābols, 1996

Izrādes “Eža kažociņš” dalībnieki 1997. gada 17. novembrī

Vizuālā māksla

Katram piemīt spējas novērot, sajust, izteikt sevi krāsās, formās, zīmēt, veidot. Vizuālās mākslas jomā bērnu spējas virzījuši skolotāji A. Jablovskis, I. Tolstova, J. Guks, R. Cīrulis, V. Ķikuts, G. Kalniņa, I. Melne un sākumskolas klašu audzinātājas.

Piedaloties zīmējumu konkursā 1997. gadā, skolotājas Elzas Andersones skolēnu zīmētie putni tika iekļauti starptautiskajā bērnu mākslas izstādē *Putni*. Toma Bindes, Naura Bertmaņa, Montas Reķes, Agneses Mārcēnas zīmējumi "lidoja" pa Latviju, Igauniju, Slovākiju, Ķīnu.

Daudzi E. Andersones un I. Romanovskas audzēkņi rīkoja izstādes, piedalījās konkursos. 1998. gada rudenī Ķeguma skolas skolēnu A. Grīšļa un R. Ločmeļa zīmētie putni bija vērojami izstāžu zālē *Arsenāls* valsts skolu mākslas izstādē *Visapkārt ūdens*. Skolotājas Ilzes Romanovskas audzēkņu zīmējumi pārstāvēja varavīksnes dzelteno krāsu zonālajā skatē Bauskā. Skolā un tautas namā bērnu zīmējumu izstādes apliecina viņu daudzveidību un izdomu.

Ķeguma skolā ir tradīcija –, katru mācību gadu beidzot, labākie skolēni mācībās, sportā, sabiedriskajā darbā, konkursu un olimpiāžu uzvarētāji u.c. pulcējas kopīgā sarīkojumā. Atzinību saņem gan bērni, gan viņu vecāki un skolotāji.

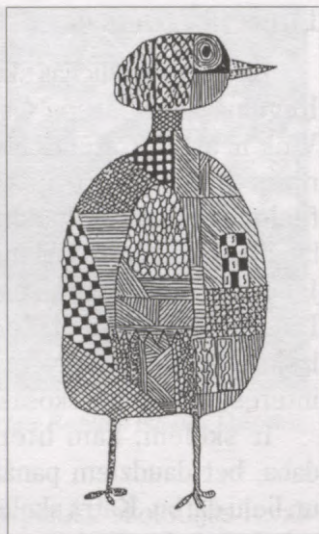
Skolotāja darbs ir kā ūdens trauks, kas pārpildīts gan ar problēmām un sāpēm, gan ar prieku un laimi.

Pirmais salidojums

1996. gada 5. oktobrī, Skolotāju dienā, tika atzīmēti Ķeguma skolas 50 pastāvēšanas gadi un 15 gadi, kopš mācības notiek jaunajā skolā. Notika pirmais skolotāju un absolventu salidojums. Aktu zālē visi kopā atcerējās skolas vēsturi. Apsveikumi, vēlējumi, pateicības vārdi, prieka asaras... Goda vietā uz skatuves sēdēja direktori, skolotāji.

Lai cik tālu mēs dzīvē ietu, tomēr katram sirdī būs kāds stariņš no bērnības gadiem skolā. Katram skolotājam kāda diena, kāds gads skolā ir bijis pirmais. No mūsu skolas absolventiem pedagoga profesijā strādā ļoti daudzi, bet savā bijušajā skolā pat sienas palīdzot, tāpēc turpinās šis pāvediens "mana skola", bet jau citā pakāpē.

Savā skolā strādāja Anita (Alkšbirze) Caune, mācot ģeogrāfiju; Ingrīda Kalniņa – ģeogrāfiju; Juris Poļevskis – fiziku, informātiku; Ilze (Jaunzema) Romanovska – vizuālo mākslu; Maira (Mazure) Dāliņa – sākumskolas skolotāja. 1998. gadā strādā Sandra (Akermane) Bērziņa, mācot latviešu valodu un literatūru vidusskolā, Sandra (Aurmane) Čivča ir sākumskolas skolotāja, Dace Kļava – logopēde.

"Putns." T. Bindes zīmējums

Ķeguma komercnovirziena vidusskolas saime 1996. gada 5. oktobrī

"Domāju, ka atšķirības, salīdzinot skolu toreiz un tagad, ir milzīgas. Pirmkārt, jau telpu dēļ. Arī mēs paši, toreiz skolnieki, bijām savādāki, iespējams – naivāki. Attiecības skolas un klases kolektīvā bija citādas, es pat teiktu – ciešākas un draudzīgākas, jo kolektīvs bija daudz mazāks.

Protams, bija citi apstākļi – toreiz mitinājāmies "Baložskolīnā", tādēļ arī, piemēram, uz fizikultūras nodarbībām un ēdnīcu nācās iet ārpus skolas, kas mums tomēr tīri labi patika, jo varējām kavēt stundas sākumu.

Ļoti interesantas stundas vadīja skolotāja Caune, kas mums mācīja ģeogrāfiju. Toreiz likās pārsteidzoši redzēt tādu brīnumu kā jūraszvaigzni un vēl dažādus sīkumus, ko skolotāja Caune ieguva no sava labā paziņas – kuģa kapteiņa. Interesantu nodarbošanos un piedzīvojumus mums sagādāja skolotājas Venitas Bulmeisteres vadītā Zaļā un Zilā patruļa. Ļoti spilgti atmiņā palicis tālaika fizikultūras skolotājs Pēteris Ūzuls, kas prata celt mūsu pašapziņu. Latviešu valodas skolotāja Vilhelmīne Eisaka ir tas cilvēks, kas manām latviešu valodas zināšanām ir devusi ļoti, ļoti daudz.

Mūsu laika skolēnos vairs neparādās tāds azarts, kāds piemita mums. Bijām gatavi piedalīties sacensībās, pasākumos, neprasot, kas mums par to būs. Gandarījums radās jau darbošanās laikā, nevis tikai rezultātā. Žēl, ka kaut kas tāds neparādās šīs paaudzes jauniešos.

Uz salidojumu nākšu ar diezgan pretrunīgām izjūtām, jo pati vadīšu šo tik nozīmīgo pasākumu. Skola nav bijusi tā, kas ietekmēja manu profesijas izvēli, taču es nenožēloju, ka darbs ir saistīts ar skolu un skolēniem. Es pat teiktu, ka skola ir vieta, kas cilvēku it kā piesien. No tās ir grūti aiziet. Skola it kā padara cilvēku jaunu, neļauj novecot. Varbūt tas arī ir visvērtīgākais."

Sandra Bērziņa, 1996

"Atmiņā vairāk palikusi "mazā" skoliņa. Protams nav salīdzināms bērnu skaits toreiz un tagad. Attiecības bija jaukākas, skolēni mīlīgāki. Vispār skoliņa palikusi atmiņā kā sava veida MŪSU republika, kur valdījām mēs – mazi. Atceros, kad skoliņā parādījās kāds liels, tas mums bija sava veida notikums.

Gribētos pieminēt tādus skolotājus kā Airisu Kūmiņu, kura tolaik bija mūsu klases audzinātāja, matemātikas skolotāju Trokšu. Atceros mīlo Emmas tanti, kura mums visiem bija kā vecmāmiņa.

Manu profesijas izvēli savā ziņā ietekmējusi skolotāja Airisa Kūmiņa. Jau mazajās klasītēs ar patiesu cieņu vēroju viņas nosvērtību, cēlumu un mierīgumu. Varētu pat teikt, ka skolotāja Kūmiņa bija cilvēks, kam vēlējos līdzināties. Tādēļ arī aizgāju mācīties uz Liepājas Pedagoģisko institūtu."

Dace Kļava, 1996

Es vēlos

(Airisai Kūmiņai – manai pirmajai skolotājai)

Es vēlos pavasara vējos
Kā putns izplest spārnus spējos.
Es vēlos nomest smagumu,
Šo dzīves sāpju malumu.
Un tad kā maija saulīte,
Lai dzied mana taurīte,
Kas visiem, ko es pazīstu,
Pie dvēsel's durvīm piesistu.
Tā klusi, saudzīgi un mīli,
Lai pilnu darītu šo dzīvi,
Kas apkārt mutuļo un kust,
Kas neļauj mums bez pēdām zust.

Sandra Čivča

Skolas salidojumā, 1996. Pirmā no kreisās – Ķeguma komercnovirziena vidusskolas direktore Inta Poļevska

Atmiņu sveci aizdedz Vladislavs Kokins, blakus stāv salidojuma norises vadītāja Sandra Bērziņa

"Skola ir mainījusies un, protams, uz labo pusi. Toreiz mācības notika "Baložskoliņā", tādēļ arī salīdzinoši varu teikt – jaunā skola ir liela un skaļa. Prieks par tās sakoptību un labo stāvokli.

Salidojums ir izvērties par tādiem kā gaidīšanas svētkiem. Arī pati piedalos šī pasākuma veidošanā. Man uzticētais pienākums ļaus vēl vairāk atsaukt atmiņā skolotājus un skolasbiedrus, kā arī tos, kas ir bijuši absolventi pirms un pēc manis, jo, noformējot gaiteni, nāksies pārcilāt daudzas jo daudzas (kopā 95) absolventu klašu fotogrāfijas.

Protams, pārņem satraukums, domājot, ka nu atkal redzēšu savus skolas gadu draugus un paziņas, ka varēšu atsaukt atmiņā tos jautros un, iespējams, ne tik jautros notikumus, kurus kopā esam piedzīvojuši."

Ilze Romanovska, 1996

"Manas vissiltākās skolas gadu atmiņas saistās ar "Baložu" skolu. Tam visam vairāk ir tāds bilžu, smaržu un garšu raksturs: šauras kāpnes uz augstāva garderobi, dzeltenbrūnas tējas glāzes, virtuve ar malkas plīti un, protams, mūsu "mājas" – ķīmijas un bioloģijas kabinets ar lakotiem koka soliem un skapjiem, aiz kuru stikliem glabājās ķimikālijas un visādi rāpuļi stikla burciņās.

Tieši uzskates materiāli ir ļoti palikuši atmiņā. Labi atceros tos fotoattēlus ar citu zemju augiem un dzīvniekiem, ar zemūdens pasauli, ko skolotāja A. Caune mums ģeogrāfijas stundās rādīja. Tie bija no žurnāliem rūpīgi izgriezti un uz baltas zīmēšanas lapas uzlīmēti. Man tie visi toreiz likās tik brīnumskaisti, un tā gribējās ceļot. Šo vēlmi kopā ar draudzenēm centāmies kompensēt raibu bilžu "medībās" makulatūras šķūnītī pie "Baložu" skolas, kur pagāja viens otrs starpbrīdis.

Lai kā arī tagad diskutē un kritizē pionieru organizāciju, tā tomēr bija daļa no mūsu bērnības. Vienu un to pašu darbu dažādi cilvēki veic atšķirīgi. Bez daudzajiem vakariem, diskotēkām, karnevāliem, ekskursijām, ķegumiešu biogrāfiju vākšanas, hronikas rakstīšanas un citādas rosišanās skolas dzīve noteikti būtu bijusi nabagāka. Kas to zina, varbūt arī mēs būtu citādāki, jo kopīgi kaut ko noorganizēt, plānot un saskaņot savu rīcību mēs varējām iemācīties, tikai kopā darbojoties.

Jaunajā, nedaudz bezpersoniskajā skolā, kur katra nodarbība notiek citās telpās, atsevišķi iemīļotāko skolotāju kabineti bija kļuvuši gandrīz par mājām. No visas šīs darbošanās Ķeguma skolā atmiņā ir palikusi tieši sajūta, ka dzīvot ir interesanti. Es nācu labprāt uz skolu un pavadīju tajā bieži vien arī pēcpusdienas, jo darbojos visos iespējamajos pulciņos, visvairāk jau pie skolotājas I. Tolstovas zīmējot, šujot, cepot un vārot, kā arī skolotājas V. Eisakas dramatiskajā kolektīvā.

Pēc kulinārijas pulciņa nodarbības, kas bija ieilgusi, jo cepām maizi, gājām visi mājās, kad bija jau tumšs. Tad es laikam pirmo reizi pamanīju, ka arī skolotāji visu dienu pavada skolā – no rīta līdz vakaram – gan stundās, gan klases vakaros, gan pārgājienos. Piemēram, kā mūsu klases audzinātājs Artūrs Ābols vairākdienu pārgājienos gar Abavu, gar Vidzemes jūrmalu. Piedalījāmies arī tūrisma nometnēs. Tie ir vieni no skaistākajiem notikumiem, ko, satiekoties ar klasesbiedriem, bieži atceramies. Bet šodien es atkal domāju par tām darba stundām, kuras skolotāji "zaga" savam brīvajam laikam, savām ģimenēm un izdālāja mums.

Pašreiz, studējot un strādājot Vācijā, redzu, ka tur katrai stundai ir sava cena, un neviens skolotājs savu laiku par velti nedāvina. Katra papildu nodarbība vai privātskolas maksā naudu, un nesekmība vai spēju attīstīšana ir vecāku un nevis skolas problēma. Laikam jau mūsu skolotāji par daudz ir dāvinājuši, ja šodien to, ka viņi strādā gandrīz par velti, valdība uzskata par pašsaprotamu. Savas Latvijā iegūtās izglītības labo kvalitāti es sāku apzināties, esot Vācijā. Man atliek cerēt, ka Latvijā netiks izpostīts tas labais, kas bija, bet gan labotas vecās kļūdas, un uzlabosies skolu sliktais materiālais stāvoklis."

Inetas Poļanskas atmiņas, 1998

Skolā mācās trešā ķegumiešu paaudze. Ķeguma skolas absolventu skaits pārsniedz 1500. Citam Ķeguma vārds paliek tikai diplomā, bet citam sirdi sasilda atmiņas. Skola ir ēka, bet dvēseli tai dod audzēkņi un pedagogi ar savu "starojumu".

Skolotāju profesionālās zināšanas un pieredze garantē mūsdienīgu zināšanu apguvi. To apliecina skolēnu labie rezultāti dažāda līmeņa olimpiādēs un turpmākās mācību gaitas, iepriecina sportistu panākumi. Skola saglabā savas tradīcijas – dzied, dejo, spēlē teātri.

Cauri laikiem, cauri gadiem skola, saukta gan par "gaismas pili", gan par "gājputnu ligzdu", dod ceļa maizi, ceļa vārdus dzīvei. Tālāk pats – Mūžu dzīvo, mūžu mācies!

Ķeguma skola laika gaitā –

1947. gadā Ogres septiņgadīgās skolas filiāle,
no 1948. gada Ķeguma septiņgadīgā skola,
no 1962. gada astoņgadīgā skola,
no 1989. gada deviņgadīgā skola,
no 1992. gada pamatskola,
no 1993. gada komercnovirziena vidusskola.

Skola un ģimene ir nezūdošas vērtības, ko savos darba gados vieno arī skolas direktori.

Skolas vadītāji		Direktoru vietnieki mācību un audzināšanas darbā	
Jānis Sviridovs	1948 – 1949	Rita Malnace	1948 – 1951
Matvejs Fiļipovs	1949 – 1951; 1954 – 1959	Agnese Gude	1951 – 1955
Aleksandra Fomina	1951 – 1952	Lidija Kuzmina	1955 – 1956
Valentīna Orlovska	1952 – 1954	Ņina Biedre	1956 – 1979
Ija Bogača	1959 – 1960	Airisa Kūmiņa	1979 – 1984
Vilis Grunte	1960 – 1963	Ņina Lorence	1984 –
Aleksandra Strazdiņa	1963 – 1966	Edīte Dārzniece	1988 – 1989
Vladislavs Kokins	1966 – 1984	Gundega Vekmane	1989 – 1994
Airisa Kūmiņa	1984 – 1994	Aiga Gūtmane	1994 –
Inta Poļevska	1994 –	Inta Bremze	1993 – 1994

Skolēnu skaits

Gads	1949	1959	1969	1979	1989	1990	1996	1997	1998
Skaits	108	175	240	306	485	510	509	509	557

No 1948. līdz 1988. gadam strādājuši 19 vecākie pionieru vadītāji.

No 1989. līdz 1995. gadam ārpusklases darba organizatore bija Aija Tomsone. No 1995. gada 1. – 4. klasei – Sandra Čivča, 5.–9. klasei – Erita Krēmere, 10.–12. klasei – Sandra Bērziņa. No 1997. gada ārpusklases darba organizatore ir Erita Krēmere.

Par skolas bibliotekārēm strādāja Anita Caune, Vija Tomsone, no 1984. gada Erita Krēmere, bet no 1997. gada – Inga Šulca.

Skola nav tikai skolotāji. Jauki un patīkami ir ienākt tīrās, gaišās, siltās telpās. Klusi un nemanāmi par to gādā skolas tehniskie darbinieki. 1950. gadā skolai piešķīra štata vienību – saimniecības daļas vadītājs. Darbu veica Fricis Bože, vēlāk Felikss Korņevskis, Bronislavs Ozerskis, Jānis Teicāns, Dainis Purmalis, Kārlis Pāvāls. Tagadējā saimniecība ir liela, daudz telpu, plaša apkārtnē. Pagraba telpās iekārtota garderobe, kur par kārtību un tīrību gādā garderobiste A. Skrīvele, kas reizē arī “regulē” kustību un skaļumu 500 skolēniem. Skolas ēdnīcā pēc 1997. gada kapitālremonta dienā paēd vairāk nekā pustūkstotis cilvēku. Pie svētku maltītes šeit pulcējas skolotāju saime.

1998. gadā par skolu rūpējas tehniskie darbinieki: Marita Eglīte, Benita Eglīte, Mārīte Mača, Gaļina Rubīna, Ausma Upeniece, Laima Ābola, Kārlis Pāvāls, Dace Lauriņa, Valija Lipšāne, Janīna Kovaļeva, Kristīne Zelmane, Antoņina Skrīvele, Andris Skrīvelis, Dzintars Čevers, Pāvēls Mālnieks, Vaira Vepere, Māra Blūzma, Zenta Pāvāle, Janīna Laizāne, Marija Savicka, Ervīns Bergmanis, Andrejs Rubīns.

Grupa tehnisko darbinieku izremontētajā ēdamzālē, 1998.
No kreisās: Benita Eglīte, Antoņina Skrīvele, Vaira Vepere,
Janīna Kovaļeva, Janīna Laizāne, Marija Savicka, Valija
Lipšāne, Zenta Pāvāle

Skolotāji

Skolas arhīvā ir zudušas 2 pavēļu grāmatas, tāpēc jāatvainojas, ja skolotāju saraksts ir nepilnīgs. Lūgums precizējumus un papildinājumus iesniegt Ķeguma komercnovirziena vidusskolas muzejā.

Gadu gaitā skolotāji mācījuši divus vai trīs mācību priekšmetus, pedagogiskajam darbam veltījuši dažādu laika posmu – citi nepilnu gadu, citi visu mūžu. Vārdi “mans skolotājs” atstāj paliekošas atmiņas katra cilvēka dzīvē.

Daudzi no minētajiem skolotājiem joprojām turpina strādāt.

Ķeguma skolas skolotāji

(Skolotājām, kas darba laikā mainījušas uzvārdu, iepriekšējais ir likts iekavās kursīvā)

Abilēviča Zelma, pionieru vadītāja	Graudiņa Māra (vēsture)
Aldersons Roberts (matemātika)	Graudone Hildegardē (latviešu valoda, matemātika)
Alsups Arvīds (bioloģija)	Grava Askolds (zīmēšana)
Andersone Elza (darbmācība)	Gridiņa Nīna, sākumskolas skolotāja
Andersone Māra, sākumskolas skolotāja	Grimaļuka Oksana (lietišķā ekonomika)
Andersone Ruta, sākumskolas skolotāja	Grinberga Daina (zīmēšana)
Aņisko Rita, pionieru vadītāja	Grunte Vilis (fiziskā audzināšana)
Ansone Helēna (bioloģija)	Gudris Armands (zīmēšana)
Auzāne Maija (fizikultūra)	Guks Jurijs (darbmācība)
Ābols Artūrs (ķīmija, fiziskā audzināšana)	Gūtmane Aiga (tirgziņības)
Āne Aija (vācu valoda)	Čēgere Lilija (dziedāšana)
Baltiņa Tatjana (fizika, matemātika)	Holomjova Tamāra (fizika, matemātika, krievu valoda)
Batarags Ēvalds (fizika)	Iļičova Gaļina, pionieru vadītāja
Beitiks Vilnis (pūtēju orķestris)	Ivanova Nadežda, sākumskolas skolotāja
Belogradina Broņislava, sākumskolas skolotāja	Jablovskis Ansis (zīmēšana)
Belozerovala Ludmila, sākumskolas skolotāja	Jauja Evija (fizika)
Berga Ērika (angļu valoda)	Kalniņa Ingrīda (ģeogrāfija)
Bērziņa Kristīne (vācu valoda)	Kalniņa Vera (matemātika)
Bērziņa Sandra (latviešu valoda)	Kalniņš Valdis (fizika, datormācība)
Biedre Nīna (ģeogrāfija)	Kalve Rūdolfs (dziedāšana)
Bļodiņa Ausma, pionieru vadītāja	Karele Aina, sākumskolas skolotāja
Bogača Ija (matemātika, fizika)	Kerna Albīna (fizika, matemātika)
Bogdanova Lilija, sākumskolas skolotāja	Kleperis Antonijs (dziedāšana)
Bremze (<i>Apsīte</i>) Inta (vēsture)	Kleinberga (<i>Pušpure</i>) Alīda (latviešu valoda)
Brīve Nora (fizikultūra)	Klūga Sandra (dziedāšana)
Bulmeistere Venita (bioloģija)	Kluka Austrā, sākumskolas skolotāja
Burbo Aldis (matemātika, fizika)	Kļava Dace, logopēde
Caune (<i>Alksbirze</i>) Anita (ģeogrāfija)	Kļaviņa Marija, sākumskolas skolotāja
Cālmane (<i>Liepiņa</i>) Gunta (latviešu valoda)	Kočergina Valentīna (matemātika, krievu valoda)
Cīrulis Raimonds (zīmēšana)	Kokins Vladislavs (fizika, matemātika)
Cupiks Rolands (likumdošana)	Kostecka Vladlena (krievu valoda)
Černuškina (<i>Lukina</i>) Valentīna (krievu valoda)	Kotļerova Regīna (krievu valoda)
Čevere Silvija, sākumskolas skolotāja	Kovaļenko Beatrise, sākumskolas skolotāja
Čivča Sandra, sākumskolas skolotāja	Kozlova Natālija, sākumskolas skolotāja
Dāliņa Maira, sākumskolas skolotāja	Krastiņa Iveta (psiholoģija)
Dārzniece Edīte, sākumskolas skolotāja	Krēmere Erita, bibliotekāre
Dreija Ilmārs (dejas)	Krieviņa Aina, sākumskolas skolotāja
Drevinska Paulīne, sākumskolas skolotāja	Krūmiņa Ieva (vācu valoda)
Eglītis Egīls (fiziskā audzināšana)	Kupers Kristaps (angļu valoda)
Eida Arvīds (matemātika)	Kūmiņa (<i>Vendena</i>) Airisa, sākumskolas skolotāja
Eisaka Vilhelmīne (latviešu valoda)	
Elstiņa Hilda (fizika)	
Fiļipova Kilikija (krievu, vācu valoda)	Kuplā Ingrīda (ekonomika, dejas)
Fiļipovs Matvejs (fizika)	Kurmis Visvaldis (tehniskā rasēšana)
Fomina Aleksandra, direktore	Kursīte A., sākumskolas skolotāja
Gaile Velta, sākumskolas skolotāja	Kuzmina Lidijs (krievu valoda)
	Kuzņecova Marija (matemātika)

Ķezbere Ināra (dziedāšana)
 Ķikuts Valdis (zīmēšana, darbmācība)
 Lancers Kārlis (fiziskā audzināšana)
 Lapiņa (*Utināne*) Silva, sākumskolas skolotāja
 Lapiņš Rolands (vēsture)
 Lauriņa Dace (dziedāšana)
 Lazdiņš Aldis (dziedāšana)
 Lazdiņš Juris (informātika)
 Lilause Lidiņa (vācu valoda)
 Lisovska Laila, sākumskolas skolotāja
 Litvinova Irina (matemātika)
 Logins Alfrēds (kultūrvēsture)
 Lorence (*Paškēviča*) Ņina, sākumskolas skolotāja
 Lutajeva Ludmila, sākumskolas skolotāja
 Ļubimceva Svetlana (ģeogrāfija, ķīmija)
 Mājinieks Gunārs (angļu valoda)
 Malnace Sofija (ķīmija, dabas mācība)
 Melnace Regīna (matemātika)
 Melne Inga (zīmēšana)
 Meške Iveta (dziedāšana)
 Mežvēvere Tamāra (vācu valoda)
 Mičāne Matilde (matemātika)
 Miķelsone Minna, sākumskolas skolotāja
 Mištovte Aļina (matemātika)
 Neimane Ilga (fizikultūra)
 Novikova Irina (vācu valoda)
 Oganesjana Karīna (angļu valoda)
 Orlovska Valentīna (ģeogrāfija)
 Ozoliņa Sandra (psiholoģija)
 Ozoliņš Dainis (fizika)
 Ozoliņš Gatis (dziedāšana, angļu valoda)
 Panega (*Strode*) Laura (latviešu valoda)
 Paško Inga (likumdošana)
 Pavlova Jefimija (vēsture)
 Petrone Pārsla (vācu valoda)
 Pitkēviča Sofija, vecākā pionieru vadītāja
 Poļevska Inta (matemātika)
 Poļevskis Juris (ģeogrāfija, informātika)
 Pulkstene Aija (latviešu valoda)
 Purniņš Jānis (ģeogrāfija)
 Rauhmane Nihoma (bioloģija)
 Račkova (*Čerevaņa*) Olga (vācu valoda)
 Rislinga Ona, sākumskolas skolotāja
 Romanovska Ilze (vizuālā māksla)
 Romanovska Vita (ģeogrāfija)
 Rosa Nensija (*Roth Nancy*) (angļu valoda)
 Ruduša Austra (matemātika)
 Rudušs Jāzeps (vēsture)
 Rudzāts Jānis (matemātika)

Rudzāte Viktorija, pionieru vadītāja
 Saulīte Veronika, sākumskolas skolotāja
 Savostjanova Vera (matemātika)
 Setensone Jevgenija (krievu valoda)
 Sīle Edīte (vācu valoda)
 Skābene Irēna (ķīmija, bioloģija)
 Skosa Aivars (fiziskā audzināšana)
 Skrīvele Dace, sākumskolas skolotāja
 Skuja Valija (matemātika)
 Smirnova Aleksandra (latviešu valoda)
 Smirnova Sarmīte (krievu valoda)
 Smirnovs Imants (krievu valoda)
 Stāmure Irēna (matemātika)
 Stepanova Natālija (matemātika, fizika)
 Strauss (*Bremšmite*) Līga (matemātika)
 Strauss Santa (dziedāšana)
 Strazdiņa Aleksandra (matemātika)
 Strēlniece Rūta (dziedāšana, rokdarbi)
 Strode Rita, sākumskolas skolotāja
 Sviķis Visvaldis (fizika)
 Svirščevska Inna, sākumskolas skolotāja
 Sviridovs Jānis, direktors
 Šadurska Zinaīda, sākumskolas skolotāja
 Šeina Vjačeslavs (foto, fizika)
 Ševšeļova Gaļina (krievu valoda, ģeogrāfija)
 Šlipakova Tamāra (matemātika)
 Šulca Inga (latviešu valoda)
 Šulte Veronika (grāmatvedība)
 Tolstova Ilga (zīmēšana)
 Tomsone Aija, ārpustekles darba organizatore
 Tomsone Vija, bibliotekāre
 Trencis Kaspars (amatu mācība)
 Trokša Alda (matemātika, fizika)
 Ūdris Vasilijš (matemātika)
 Ūzuls Pēteris (fizikultūra)
 Valters Atis (vācu valoda)
 Vaviļčenkova Ņina, sākumskolas skolotāja
 Vekmane Gundega (angļu valoda)
 Viļuma Sarmīte (muzikālā audzināšana)
 Virsnīte (*Kalniņa*) Antra (vēsture)
 Vītoliņš Valdis (fizika)
 Voita Vēsma (vēsture)
 Volants Jānis, pionieru vadītājs
 Zelmene Ieva, sākumskolas skolotāja
 Žagata Jānis (dziedāšana)
 Žagars Ādolfs (vēsture)
 Žihare Ieva (angļu valoda)
 Žilde Antra (angļu valoda)

1. septembris katru gadu tiek gaidīts, sapošot klašu telpas, sakrājot spēkus jaunam mācību gadam. Laiks starp rudens asteru krāšņumu un pavasara cerīnā ziedu tvanu pieder skolai. Un tikai tad, kad nokārtoti eksāmeni, ar zaļumu smaržu ozolzaros un meijās pienāk izlaiduma vakars – pašu nopelnīts svētku brīdis (pirmais – “devītajiem” un otrs – vidusskolēniem) – redzamais noietā ceļa posms.

Šajos desmit gados nācies pavadīt kapu kalniņā vairākus bijušos skolotājus. Ar skumju noskaņu iekārtotā piemiņas vietā skolas gaitenī pieminam aizgājējus. Bet dzīve turpinās. Jāiet tālāk...

1951. gada pirmās izlaiduma klases absolventi

1952. gada 7. b klases absolventi

1953. gada 7. b klases absolventi, skolotāji un viesi

1954. gada 7. a klases absolventi

Ķeguma skolas absolventi

1951. gadā 7. klasi absolvēja:

Anita Alksbirze, Jānis Beļskis, Mudīte Bērziņa, Aina Biezuma, Georgs Draviņš, Valentīna Girucka, Aina Kļaviņa, Biruta Leimane, Antonija Šandere, Benita Zemīte.

Klases audzinātāja *Hildegarde Graudone*.

1952. gadā 7. a klasi absolvēja:

Dace Ādama, Zinaīda Andžāne, Dzidra Avotnieka, Uģis Bērziņš, Valentīna Celmiņa, Jānis Daugulis, Vitauts Daugulis, Jānis Grieze, Kārlis Kļava, Daina Mārcēna, Regīna Osmane, Ludvigs Ozols, Uldis Ranciņš, Anna Sazanova, Aivars Smala, Olga Tucika, Gaida Vihmane, Biruta Zarkevica.

Klases audzinātājs *Vasilijs Ūdris*.

1952. gadā 7. b klasi absolvēja:

Valentīna Blinova, Jevgēnijs Fiļipovs, Viktors Fjodorovs, Lidija Jevdokimova, Eduards Krūmiņš, Zoja Klimentjeva, Jefrosinija Maculeviča, Elizabete Marčenkova, Leonīds Samarins, Aida Vencele.

Klases audzinātāja *Kilikija Fiļipova*.

1953. gadā 7. a klasi absolvēja:

Aleksandrs Aleksejevs, Jānis Brauns, Jānis Kļava, Edīte Kļaviņa, Andrejs Ķezbers, Andris Lapskalns, Dzintra Leitase, Regīna Marcinkīne, Gunta Paleja, Anastasija Šablovska, Andris Zaļkalns.

Klases audzinātāja *Alīda Pušpure*.

1953. gadā 7. b klasi absolvēja:

Jānis Andžāns, Pēteris Andžāns, Antonija Belova, Anatolijs Bļinovs, Inna Kramkina, Svetlana Kuzņečikova, Vladislavs Poļskis, Gaļina Vaviļčenkova, Irina Ziļenko.

Klases audzinātāja *Kilikija Fiļipova*.

1954. gadā 7. a klasi absolvēja:

Gundega Bērziņa, Jānis Daudze, Mirdza Erharde, Vilhelmīne Jahimoviča, Mārtiņš Krapāns, Guntis Mārcēns, Lidija Oliņa, Ženija Šeluha, Aina Stīpiņa, Zelma Tupureina, Arnolds Vanags, Monika Vagule, Ināra Žamaite.

Klases audzinātāja *Kilikija Fiļipova*.

1954. gadā 7. b klasi absolvēja:

Sofija Marcinkīne, Genādijs Vaviļčenkovs, J. Potjajkins, A. Mironovs, J. Sauluns, A. Špeļs,

O. Špeļs, V. Marčenkovs, Vasilijš Šeluha, Mārīte Līdaka.

Klases audzinātāja *Kilikija Fiļipova*.

1955. gadā 7. b klasi absolvēja:

Oļegs Aleksejevs, Anna Grāve, Aleksejs Gavrilovs, Vladimirs Jevdokimovs, Ilga Kārklīņa, Vladimirs Kuleša, Anna Ņezbere, Tatjana Karvecka, Ēriks Lūsis, Jūlijs Marčenkovs, Andris Ozols, Mihails Savļuks, Jānis Tuciks, Gaļina Udots.

Klases audzinātāja *Kilikija Fiļipova*.

1956. gadā 7. a klasi absolvēja:

Ivars Aizelksnis, Agris Bļodons, Jānis Buivītis, Apolonijs Dubicka, Marija Kuleša, Ausma Niedra, Pēteris Poļanskis, Marija Sandere, Aina Stepanova, Kārlis Students, Jānis Šeluha, Jadviga Tutina, Jānis Vilcāns, Voldemārs Viehmanis, Anna Vogule, Ilmārs Zemčonoks.

Klases audzinātāja *Alīda Pušpure*.

1956. gadā 7. b klasi absolvēja:

Larisa Ambrosova, Jefims Bogdanovs, Ritma Gaņeva, Māra Krauklis, Larisa Kotļarova, Gaļina Marčenkova, Aļja Meilus, Ņina Taļuka, Marija Umpiroviča.

Klases audzinātāja *Antoņina Gridiņa*.

1956. gadā vakarskolu absolvēja:

Boriss Aklinders, Teodors Ambrosovš, Fedosijs Batijs, Antons Kārklis, Vladislavs Razmislovičs, Munirs Šigabutdinovs, Tatjana Zibina.

1957. gadā 7. a klasi absolvēja:

Irēna Avotniece, Ervīns Bergmanis, Andrejs Berkmanis, Jānis Berkmanis, Osvalds Bērziņš, Mārīte Braune, Rihards Ernsts, Karlīne Greidane, Mirdza Jaunzeme, Aldis Jēgens, Jānis Klips, Zigrīda Kļava, Irēna Kovaļevska, Zinta Kļava, Jānis Lūsis, Imants Marcikjans, Agra Mežiņa, Pēteris Ozols, Kārlis Poļanskis, Aija Siliņa, Arvīds Students, Ina Vencele, Jānis Zemčonoks.

Klases audzinātājs *Roberts Aldersons*.

1957. gadā 7. b klasi absolvēja:

Fjodors Čuikins, Viktors Griščenko, Ivans Grigorjevs, Vladimirs Jankevičs, Jevdokija Marčenkova, Vera Maculeviča, Valentīna Mironova, Andris Robežgruntnieks, Aleksejs Semjonovs, Jūlija Vaganova.

Klases audzinātāja *Valentīna Iljičova*.

1954. gada 7. b klases absolventi

1955. gada 7. b klases absolventi

1957. gada 7. a klases absolventi un skolotāji

1957. gada 7. b klases absolventi

1958. gada 7. a klases absolventi

1958. gada 7. b klases absolventi

1959. gada 7. a klases absolventi

1959. gada 7. b klases absolventi

1958. gadā 7. a klasi absolvēja:

Veronika Ahiļčonoka, Andris Bukults, Arvīds Celmiņš, Ilona Indrikova, Gunārs Jaunzems, Vera Kuleša, Vija Kaldupe, Aivis Jānis Krauklis, Laila Lazdāne, Anna Ostrovska, Aija Pērkone, Jānis Retigs, Helēna Grieta Šidlovska, Dzidra Švāne, Alekss Tolstiks, Gunta Zaļkalne.

Klases audzinātāja *Jefimija Pavlova*.

1958. gadā 7. b klasi absolvēja:

Maija Daugavbērziņa, Amfims Domkovs, Aleksandrs Fiļipovs, Ludmila Ivanova, Andrejs Ketners, Veneranda Magina, Tamāra Rešetņikova, Leonids Šeluha, Georgijs Soboļs, Anita Ināra Zeltiņa.

Klases audzinātāja *Kilikija Fiļipova*.

1959. gadā 7. a klasi absolvēja:

Ilgonis Grants, Rasma Gredzena, Jūlija Matvejeva, Juris Lūsis, Juris Ozols, Artūrs Pētersons, Kārlis Pētersons, Jānis Osvalds Pinka, Ilze Placēna, Aina Sahaviča, Vitālijs Zemčonoks, Maija Zīlīte.

Klases audzinātāja *Alīda Pušpure*.

1959. gadā 7. b klasi absolvēja:

Nina Belova, Anatolijs Belovs, Ivans Čuikins, Nina Čurkina, Pēteris Gailiņš, Leons Jankēvičs, Ludmila Jedihanova, Vivija Kozlovska, Velentīna Maculeviča, Tatjana Veselova, Gaļina Vītola.

Klases audzinātāja *Ija Bogača*.

1960. gadā 7. a klasi absolvēja:

Anita Gaša, Armīns Jākabsons, Dzintra Kļava, Vitolds Edgars Kudups, Ivars Ļeonovičs, Jānis Mārcēns, Ināra Meldere, Voldemārs Sirmais,

Viktors Šeluha, Uldis Vihmanis, Dzintra Zariņa.
Klases audzinātājs *Roberts Aldersons*.

1960. gada 7. b klases absolventi

1960. gadā 7. b klasi absolvēja:

Nikolajs Agiševs, Ausma Akmentiņa, Juris Čurkins, Aleksandrs Ezeriņš, Valentīna Ezeriņa, Zoja Griščenko, Georgs Kotļerovs, Regīna Kurilova, Valentīna Maksimenko, Vladimirs Marčenkovs, Zinaīda Maculeviča, Lidiņa Novikova, Vjačeslavs Ponomarjovs, Bronislava Seļicka, Valentīna Strugova, Rudite Vītola.

Klases audzinātāja *Lidiņa Kuzmina*.

1961. gada 7. a klases absolventi

1961. gadā 7. a klasi absolvēja:

Laima Bergmane, Andrejs Burdikovs, Sarmīte Burdikova, Lidiņa Daukste, Andrejs Kļava, Augusts Kļava, Lauma Kozoliņa, Vija Maļinovska, Gunta Placēna, Andrejs Poļanskis, Ilze Strālniece, Ilmārs Zīverts.

Klases audzinātāja *Jefimija Pavlova*.

1961. gada 7. b klases absolventi

1961. gadā 7. b klasi absolvēja:

Vladimirs Daņilovs, Arvīds Grieze, Vera Griģorjeva, Nikolajs Ivanovs, Vasilijš Kohalkovs, Vladimirs Kazancevs, Tamāra Krasņikova, Nadežda Kozlovskā, Aleksandra Marčenkova, Valentīna Pļasunova, Viktors Poļiņins, Irina Zazorina.

Klases audzinātāja *Kilikija Fiļipova*.

1963. gada 8. a klases absolventi

1963. gadā 8. a klasi absolvēja:

Jānis Avotiņš, Juris Avotiņš, Kārlis Dāvids, Arvīds Grieze, Irēna Grieze, Ilga Kļava, Velta Kuzika, Valda Leimane, Jēkabs Šeluha, Gunta Vilcāne, Jānis Voicišs.

Klases audzinātāja *Alīda Pušpure*.

1963. gada 8. b klases absolventi

1964. gada 8. a klases absolventi, skolotāji un viesi

1964. gada 8. b klases absolventi

1965. gada 8. a un 8. b klases absolventi

1963. gadā 8. b klasi absolvēja:

Antoņina Bogdanova, Ļubova Borisova, Vera Grigorjeva, Mihails Ivanovs, Vladislavs Jarošs, Jurijs Kozlovskis, Jurijs Poļņins, Anatolijs Titovičs, Ivans Tihomirovs.

Klases audzinātājs *Pēteris Ūzuls*.

1964. gadā 8. a klasi absolvēja:

Imants Alksnītis, Arnolds Geide, Voldemārs Klips, Ingrīda Kļava, Anita Kraukle, Sandra Krēge, Jānis Krūmiņš, Andrejs Lūsis, Dace Macpāne, Inta Švāne, Andris Treide, Jānis Zlamets.

Klases audzinātājs *Vilis Grunte*.

1964. gadā 8. b klasi absolvēja:

Faina Čuikina, Zinaīda Ezeriņa, Vladimirs Grahovskis, Jevgēnija Grigorjeva, Ludmila Ivanova, Anna Jaroša, Ļubova Krasnobajeva, Nīna Nikolajeva, Valērijs Setensons, Aleksandrs Soboļs, Viktors Strugovecs, Marija Šišlo, Aļina Targoviča, Nīna Vasiļenkova.

Klases audzinātāja *Anita Caune*.

1965. gadā 8. a klasi absolvēja:

Ēriks Bēms, Arvīds Bērziņš, Imants Karveckis, Ingrīda Oša, Valentīna Ozerska, Guntis Paegle, Lidiija Paramonova, Anita Priede, Olafs Romāns.

Klases audzinātājs *Roberts Aldersons*.

1965. gadā 8. b klasi absolvēja:

Antoņina Anaņjeva, Iraida Domokurova, Nadežda Ivanovskaja, Manida Kotova, Ērika Kurilova, Vladimirs Losevs, Ivans Sosnars, Nikolajs Strugovecs, Gaļina Šeluha, Nīna Šigabudinova, Feliks Stankevičs, Aļina Torgoviča.

Klases audzinātāja *Irina Litvinova*.

1966. gadā 8. a klasi absolvēja:

Astrīda Bērziņa, Gunārs Gobiņš, Guntars Jakāns, Inga Kārklīņa, Voldemārs Kverīņš, Emīlija Marhiļēviča, Aivars Paegle, Gunta Prauliņa, Ināra

Saulkalne, Ināra Stupāne, Anna Šeluha.
Klases audzinātāja *Kristīne Bērziņa*.

1966. gadā 8. b klasi absolvēja:

Valentīna Burova, Aleksandrs Cvetkovs, Irina Daņilova, Anita Dibova, Leonīds Griščenko, Olga Ivanova, Tamāra Kapusta, Ainis Kokarevičs, Viktors Marhilevičs, Mihails Makarenko, Raisa Makijenko, Lidiya Petjukeviča, Antons Sosnars.

Klases audzinātāja *Kilikija Fiļipova*.

1967. gadā 8. a klasi absolvēja:

Mudīte Bērziņa, Ēriks Biedrs, Leons Kantiķis, Imants Krūmiņš, Anita Kurme, Anna Kūle, Olita Lūse, Inese Maslobojeva, Elita Razmisloviča, Raitis Strads, Jānis Sondors, Viktorija Visocka.

Klases audzinātāja *Alīda Pušpure*.

1967. gadā 8. b klasi absolvēja:

Vera Borisova, Marija Bobrovskā, Ivans Dubovskis, Valērijs Kuļikovs, Jevgēnijs Kostjukēvičs, Vera Koļeņikova, Ludmila Mitrofanova, Oļegs Macuļevičs, Nadežda Cvetkova, Liliya Ezeriņa, Jekaterina Janers, Pjotrs Titovičs.

Klases audzinātāja *Vera Savostjanova*.

1968. gadā 8. a klasi absolvēja:

Arnis Bāliņš, Rolands Bērziņš, Juris Brauns, Laimonis Burdikovs, Liliya Gailiša, Herolds Ģeide, Vita Grunte, Rasma Kļava, Skaidrīte Meldere, Marija Mūrniece, Dzidra Poļanska, Māris Strods.

Klases audzinātājs *Pēteris Ūzuls*.

1968. gadā 8. b klasi absolvēja:

Jurijs Arsentjevs, Ivans Artamonovs, Ludmila Batija, Vasilijš Borisovs, Tamāra Girone, Taisija Domokurova, Viktors Ivanovs, Vladimirs Kozlovskis, Valentīna Loseva, Viktors Mizgins, Nikolajs Renners, Aļina Roļika, Terēza Hadorska, Nadežda Harlamova, Venedikts Titovičs.

Klases audzinātāja *Aleksandra Smirnova*.

1965. gada 8. b klases absolventi

1966. gada 8. a klases absolventi, skolotāji un viesi

1966. gada 8. b klases absolventi

1967. gada 8. a klases absolventi, skolotāji un viesi

1969. gada 8. a un 8. b klases absolventi, skolotāji un viesi

1969. gada 8. b klases absolventi

1970. gada 8. b klases absolventi

1971. gada 8. a klases absolventi

1969. gadā 8. a klasi absolvēja:

Laima Aumestere, Ilmārs Biedrs, Beata Blaževiča, Baiba Bukulta, Roberts Juškēvičs, Aivars Kūmiņš, Jānis Libers, Valija Luksa, Lidiya Maslobojeva, Andrejs Naudiņš, Jānis Naudiņš, Roberts Ozols, Edgars Priede, Andris Roze, Edgars Saulkalns, Ināra Taukača, Daina Zariņa.

Klases audzinātāja *Anita Caune*.

1969. gadā 8. b klasi absolvēja:

Valērijs Anaņjevs, Viktors Anaņjevs, Valentīna Arsentjeva, Mihails Barans, Leonīds Grahovskis, Jeļena Grišulenoks, Sergejs Ivanovs, Josifs Janners, Staņislavs Jasevičs, Varsanofijs Jegorovs, Lidiya Renners, Irina Rode, Valērijs Soboļevs, Leokadija Stančiks, Janīna Taljuks, Jāzeps Tarvids, Bronislavs Torgovičs, Vitālijs Volohs.

Klases audzinātāja *Tamāra Šlipakova*.

1970. gadā 8. a klasi absolvēja:

Aivars Būmeisters, Sarmīte Čevere, Aivars Dzenis, Juris Gobiņš, Aija Ģēģermane, Daina Kārkliņa, Aivars Kļaviņš, Andris Kūmiņš, Sandra Liepa, Ilze Lorence, Andra Ūdre, Jānis Zaikovskis, Dzintra Zariņa.

Klases audzinātāja *Pārsla Petrone*.

1970. gadā 8. b klasi absolvēja:

Aleksandrs Aļehno, Antoņina Berežnaja, Gaļina Bezpaļčikova, Ņina Borisova, Valentīna Černišova, Aleksandrs Diks, Irina Fjodorova, Valentīna Grigorjeva, Staņislavs Hodorskis, Anatolijs Jegorovs, Pāvels Jegorovs, Alfons Kisels, Tamāra Lobačova, Jeļena Muraško, Nikolajs Ozols, Eduards Pilacs, Nadira Šigabutdinova, Bronislavs Torgovičs, Vladislavs Torgovičs.

Klases audzinātāja *Kilikija Fiļipova*.

1971. gadā 8. a klasi absolvēja:

Gunārs Jēģermanis, Guntis Jirgensons, Ivars Kārkliņš, Jānis Kļaviņš, Sarmīte Kļaviņa, Ēriks Kūlis, Mārīte Miķelsone, Benita Ose, Jānis Ozols, Ināra Ozerska, Ingrīda Roze, Dainis Strods, Ināra Tukiša, Valdis Zaķis, Ivars Zeltiņš.

Klases audzinātāja *Alīda Kleinberga*.

1971. gadā 8. b klasi absolvēja:

Jūlija Arbuzova, Anna Artamonova, Vladimirs

Andrejevs, Genādijs Apinis, Pāvels Devels, Vladimirs Dinajevskis, Raisa Fomčenkova, Igors Gigelis, Vjačeslavs Ivanovs, Antons Janers, Vera Kačganova, Velentīna Lazdups, Anatolijs Pinkevičs, Ludmila Savostjanova, Viktors Vasiļenkovs, Konstantins Volohs.

Klases audzinātāja *Vera Savostjanova*.

1972. gadā 8. a klasi absolvēja:

Laima Bērziņa, Vitauts Bušs, Jānis Dmitrijevs, Juris Grosbergs, Imants Kleins, Gundars Neilands, Anda Ozoliņa, Inese Paegle, Brigita Paegle, Edgars Rostoks, Andris Strupka, Aivars Skromāns, Anita Taukača, Edvīns Ūzuls, Rihards Visockis, Tālvāldis Zviedris.

Klases audzinātājs *Pēteris Ūzuls*.

1972. gadā 8. b klasi absolvēja:

Vladimirs Arsenjevs, Staņislavs Beiveinis, Tatjana Finogejeva, Aleksandrs Fomčenkovs, Aleksandrs Grigorjevs, Mihails Gapaņonoks, Andrejs Jalovskis, Henrihs Kisels, Viktors Lazdups, Irina Lobačeva, Raisa Ņekrasova, Igors Ošuroks, Žanna Pilace, Tatjana Semjonova, Vladimirs Smirnovs, Pēteris Umpirovičs, Aleksandrs Vlasovs, Sergejs Žatkins.

Klases audzinātājas *Aleksandra Smirnova, Vilhelmine Eisaka*.

1973. gadā 8. a klasi absolvēja:

Guntis Bēcītis, Daina Bule, Brigita Būmeistere, Juris Dāle, Elga Deksnē, Aivars Eisaks, Vija Jakāne, Astrīda Jankovska, Nate Jaunmaize, Māris Jirgenšons, Edmunds Krastiņš, Māris Kaspárovīčs, Dzidra Kārklīņa, Gunta Lapsa, Leonīds Maslobojevs, Dzintars Pazars, Juris Poļevskis, Monta Preimane, Ingrīda Skujiņa, Ainārs Stabiņš, Regīna Zīmele.

Klases audzinātāja *Anita Caune*.

1973. gadā 8. b klasi absolvēja:

Lilija Bezpaļčika, Gaļina Finogajeva, Vera Fjodorova, Marija Grāvele, Vladimirs Germans, Tatjana Ivanova, Aleksandrs Janers, Georgs Janers, Vladimirs Kovaļevskis, Marija Laizāne, Anatolijs Losevs, Česlava Muraško, Sergejs Ozols, Tamāra Raudive, Marija Šulja, Raisa Voloha.

Klases audzinātāja *Jevgenija Setensone*.

1972. gada 8. a klases absolventi

1972. gada 8. b klases absolventi

1973. gada 8. a klases absolventi

1973. gada 8. b klases absolventi

1974. gada 8. a klases absolventi, skolotāji un viesi

1975. gada 8. b klases absolventi

1976. gada 8. a klases absolventi

1976. gada 8. b klases absolventi

1974. gadā 8. a klasi absolvēja:

Jānis Andersons, Andris Brāķis, Uldis Bērziņš, Jurijs Berķis, Ēriks Bušs, Aija Brieze, Anatolijs Bertmanis, Dzidra Kārklīņa, Arvīds Klaučs, Brigita Millere, Jānis Mūrnieks, Sandra Metļuka, Ligita Paegle, Andrejs Stabiņš, Vitālijs Straumers, Rudīte Strode, Egons Trencis, Jānis Zelenkevičs.

Klases audzinātāja *Venita Bulmeistere*.

1974. gadā 8. b klasi absolvēja:

Elena Daņilova, Terēze Grahovska, Ivans Gurlavskis, Tatjana Ivanovska, Janers Ivanovs, Vitālijs Mašņuks, Antoņina Pikaļeva, Josifs Renners, Irina Serafimoviča, Vladimirs Serafimovičs, Mihails Šadura, Romualda Šišlo, Valentīna Šulja, Leonīds Umpirovičs, Valentīna Vlasova.

Klases audzinātājs *Jāzeps Rudušs*.

1975. gadā 8. a klasi absolvēja:

Māra Brieze, Andris Dāle, Mārīte Dzenis, Juris Kļaviņš, Ēriks Krūmiņš, Ojārs Lapsa, Sarmīte Nagle, Gunārs Naglis, Juris Ruskulis, Sandra Štaskevica, Vladimirs Valainis, Inta Zeltiņa.

Klases audzinātāja *Alīda Kleinberga*.

1975. gadā 8. b klasi absolvēja:

Galina Anaņjeva, Anatolijs Arsentjevs, Anatolijs Binkevičs, Valērijs Ivanovs, Aleksandrs Janers, Dina Kirilova, Viktors Kiseļ, Staņislavs Kutavičs, Valentīna Laizāne, Jānis Lipskis, Danuta Misjuka, Nadežda Ozola, Tatjana Pavlova, Jevgēnija Potjomkina, Raisa Rinkeviča, Zoja Šadura, Vija Velde, Vladimirs Valainis.

Klases audzinātāja *Inta Bremze*.

1976. gadā 8. a klasi absolvēja:

Sandra Akermane, Guntars Belijs, Jānis Beļskis, Miervaldis Beļskis, Pēteris Buls, Sandra Januševska, Ilze Jaunzeme, Ingrīda Kalniņa, Anita Kasaliete, Maija Klauča, Ruta Kļaviņa, Jānis Maslobojevs, Jāzeps Marhilevičs, Einārs Mazitāns, Ivars Trencis, Ingrīda Ūdre, Alvis Ūdris, Aivars Valainis, Ligita Zeltiņa.

Klases audzinātāja *Austra Ruduša*.

1976. gadā 8. b klasi absolvēja:

Valentīna Anča, Irina Arbuzova, Zenonas Biveinis, Anna Duks, Olga Ivanova, Olga Janere,

Marina Jansone, Gaļina Kotoviča, Irēna Muraško, Aleksandrs Volohs, Nadežda Volčaņina, Jeļena Vetlučina, Andrejs Žatkins.

Klases audzinātāja *Vera Savostjanova*.

1977. gadā 8. a klasi absolvēja:

Ineta Baltause, Ārija Bleidele, Skaidrīte Bertmane, Gunta Dārziņa, Aija Dzene, Evita Eisaka, Daiga Kārklīņa, Gunvaldis Kļava, Zigurds Krastiņš, Agris Lapiņš, Dace Metļuka, Vineta Murāne, Juris Pilāns, Ingunā Priēde, Iveta Ruiss, Dace Straume, Inga Stīpiņa, Vitālijs Skrīvelis, Aivars Šablovskis, Juris Tukišs, Aivars Viļums, Vents Vollenbergs, Sandra Viksna.

Klases audzinātāja *Vilhelmīne Eisaka*.

1977. gadā 8. b klasi absolvēja:

Tatjana Frolovska, Ivans Grohovskis, Zinaīda Kačura, Mihails Kovaļevskis, Ludmila Kozlova, Pēteris Maculevičs, Svetlana Ņeparko, Ļubova Ozola, Anatolijs Šnitkovs, Irēna Ulme, Marina Viļsone, Tatjana Veselovska.

Klases audzinātāja *Valentīna Lukina*.

1978. gadā 8. a klasi absolvēja:

Sandra Aurmane, Inese Beļajeva, Anda Caune, Andis Dātavs, Inta Germane, Māris Grūbe, Gunvaldis Kalniņš, Juris Kisels, Iveta Liepa, Aivars Ozols, Agita Runce, Anita Saliniks, Ainis Svencis, Sarmīte Tomsone, Inese Vītola, Ivars Zaikovskis.

Klases audzinātāja *Anita Caune*.

1978. gadā 8. b klasi absolvēja:

Anna Arsentjeva, Alla Čerņišova, Irina Devels, Svetlana Jegorova, Terēze Kisels, Leonīds Losevs, Leonīds Ozols.

Klases audzinātāja *Jevgenija Setensone*.

1979. gadā 8. a klasi absolvēja:

Ingunā Baltausis, Sarmīte Bergmane, Aivars Bleidelis, Inta Brokāne, Brigita Kaupuža, Līga Kļava, Juris Priēde, Ingrīda Pujāte, Arnis Rīders, Iveta Rostoka, Elita Vītola.

Klases audzinātāja *Venita Bulmeistere*.

1977. gada 8. b klases absolventi

1978. gada 8. a klases absolventi

1978. gada 8. b klases absolventi

1979. gada 8. a klases absolventi

1979. gada 8. b klases absolventi

1980. gada 8. a klases absolventi

1981. gada 8. a klases absolventi

1982. gada 8. a klases absolventi, skolotāji un viesi

1979. gadā 8. b klasi absolvēja:

Igors Batijs, Sergejs Batijs, Zoja Čerišova, Alla Dipāne, Larisa Kirilova, Alla Kirilova, Svetlana Kisele, Jurijs Mitrofanovs, Sergejs Ošuroks, Igors Portnojs, Oļegs Samuilovs, Vika Semčenkova.

Klases audzinātāja *Edīte Sīle*.

1980. gadā 8. a klasi absolvēja:

Sandra Bogustova, Romans Borisevičs, Guna Caune, Anita Dātava, Aija Ērkšķe, Normunds Jasukevičs, Antra Lapiņa, Jānis Millers, Armands Oliņš, Nellija Salinīks, Aleksandrs Smirnovs, Inita Štelmahere, Māra Upeniece, Iveta Zaikovska.

Klases audzinātāja *Inta Bremze*.

1980. gadā 8. b klasi absolvēja:

Marina Kovaļevska, Inga Lazdupe, Uldis Maculevičs, Sergejs Neparko, Vladimirs Suharovs, Roberts Šlitke, Oļegs Šišlovs, Tatjana Šeluha, Svetlana Vanaga, Juris Velde.

Klases audzinātāja *Tatjana Balčiņa*.

1981. gadā 8. a klasi absolvēja:

Daiga Aurmane, Aigars Dārziņš, Ainārs Dzalbs, Laila Dzerkale, Daiga Kerekse, Andra Ķezbere, Dace Kļava, Dzintra Krūmiņa, Roberts Lulle, Gunārs Nežberts, Aivars Ozoliņš, Jānis Ozoliņš, Iveta Priede, Vita Rīdere, Dita Ruiss, Valts Ruiss, Sarmīte Skromane, Arnis Ūzuls, Aivars Ūdris, Imants Valainis, Imants Vītols.

Klases audzinātāja *Alda Trokša*.

1981. gadā 8. b klasi absolvēja:

Viktors Burkevics, Jānis Koreškovs, Valērijs Rutko, Viktors Sitovs, Janina Trapečonova.

Klases audzinātāja *Vera Savostjanova*.

1982. gadā 8. a klasi absolvēja:

Armands Bulmeistars, Velga Bulmeistare, Solvita Būmeistare, Andris Bogdanovs, Ainārs Graudiņš, Inese Grūbe, Ārijs Jākabsons, Ginta Kārliete, Aivars Latvelis, Maira Mazure, Dzintars Osvalds, Dace Paio, Andris Petkūns, Imants Smirnovs, Māris Tarvids, Daiga Vecumniece, Aigars Veide.

Klases audzinātāja *Vilhelmīne Eisaka*.

1982. gadā 8. b klasi absolvēja:

Aleksandrs Breusovs, Ilja Čuikins, Anna Kisele, Žanna Krilova, Ivans Odziļevičs, Boriss Potjomkins, Svetlana Rumbaуска, Vjačeslavs Savičevs, Mihails Šišovs.

Klases audzinātāja *Valentīna Lukina*.

1983. gadā 8. a klasi absolvēja:

Andris Baranovs, Anda Bērziņa, Inga Burkēvica, Signe Bleidele, Māris Bremze, Zanda

Kārliete, Ineta Poļanska, Aelita Priekule, Edgars Rudzis, Aldis Upenieks, Gints Veiss, Ikars Virza, Uldis Vītols, Daiga Vollenberga, Rolands Zaķis.

Klases audzinātājs *Artūrs Ābols*.

1983. gadā 8. b klasi absolvēja:

Gaļina Aļmakajeva, Oļegs Batijs, Vega Čerepanova, Andrejs Devels, Ludmila Juhņeviča, Jakovs Kovaļkovs, Jūlija Kurakina, Jeļena Kurašova, Valentīns Misjuks, Georgijs Oščenkovs, Irēna Pidoprigora, Anatolijs Potjomkins, Jeļena Trapešonoka.

Klases audzinātāja *Valentīna Lukina*.

1984. gadā 8. a klasi absolvēja:

Sandra Ameļko, Gunita Berkmane, Jānis Budovskis, Anita Eglīte, Armands Eida, Raivo Ērkšķis, Pēteris Grandāns, Jana Grundule, Laila Kapsnia, Zintis Keselis, Ingrida Kļučņika, Uldis Latvelis, Vineta Linde, Ilona Mitrāse, Jānis Mukāns, Ieva Ozola, Dzintars Ozoliņš, Vidmands Palis, Iveta Pastare, Arnis Pastars, Ilvija Pīlādze, Anda Raginska, Juris Srīvelis, Ilva Skuja, Lolita Tarvida, Didzis Vilciņš, Laila Vecumniece.

Klases audzinātāja *Vilhelmīne Eisaka*.

1984. gadā 8. b klasi absolvēja:

Sergejs Fiļipovs, Irina Frolovska, Jurijs Jefremovs, Elīna Matrosova, Elīna Rokovska, Andrejs Rožkovs, Andrejs Sidorenko, Marina Studens, Anželika Šeina, Renāte Vanaga, Edmunds Vanags, Māris Velde.

Klases audzinātājs *Raimonds Cīrulis*.

1985. gadā 8. a klasi absolvēja:

Juris Barševskis, Ingus Barts, Vineta Buls, Iveta Grieze, Oskars Kļava, Tālis Krastiņš, Jānis Krauklis, Edgars Kurilovs, Jānis Laiviņš, Jānis Laivenieks, Artis Leitis, Valdis Vladimirs Maļuhins, Alnis Morics, Aivars Ozols, Jānis Paio, Elita Pujāte, Oskars Rudzis, Normunds Rieksts, Aigars Strazdiņš, Ineta Siliņa, Andris Striķis, Andris Šukajevs, Aigars Trencis, Roberts Upmalis, Zanda Vaguloviča, Juris Valainis, Inese Viņķe, Andris Zaharčonoks, Agris Zemčonoks.

Klases audzinātājs *Jānis Žagata*.

1985. gadā 8. b klasi absolvēja:

Oļegs Agapovs, Ilona Burkevica, Žanna Buraja, Alla Breusova, Ilona Borovikova, Eduards Čuikins, Ļubova Cimbaļuk, Janīna Freidenfelde, Marina Grahovskaja, Eduards Koreškovs, Irina Korņijenko, Anatolijs Kiseļovs, Zinovijs Kovaļs, Natālija Kuhareviča, Anžela Mokānu, Natālija Odziļēviča, Marina Paegle, Aleksejs Rubīns, Gaļina Ševšeļova, Jeļena Tuļguka.

Klases audzinātāja *Tamāra Holomjova*.

1982. gada 8. b klases absolventi

1983. gada 8. a klases absolventi

1984. gada 8. a klases absolventi

1985. gada 8. a klases absolventi

1985. gada 8. b klases absolventi, skolotāji un viesi

1986. gada 8. a klases absolventi

1987. gada 8. a klases absolventi

1987. gada 8. b klases absolventi

1987. gada 8. c klases absolventi

1986. gadā 8. a klasi absolvēja:

Viktors Adamenko, Aiva Burdikova, Andris Kerekšis, Santa Klētniece, Juris Kļava, Dace Kraukle, Jolanta Lubāne-Grigule, Jānis Miķelsons, Sandra Priekule, Gints Ruiss, Edgars Students, Armands Šeflers, Ģirts Tomsons, Ināra Virza, Irēna Virza, Linards Zaķis, Santa Zeinvalde, Uldis Zemņickis.

Klases audzinātāja *Līga Strausa*.

1986. gadā 8. b klasi absolvēja:

Aleksandrs Ādamsons, Nikolajs Belobosovs, Andrejs Cimbaluks, Vladimirs Denisenko, Inese Grāvele, Inese Grišāne, Tatjana Kuhareviča, Pjotrs Matjušenoks, Anita Petrovska, Viktors Rakovskis, Normunds Students, Mārīte Velde.

Klases audzinātāja *Vera Savostjanova*.

1987. gadā 8. a klasi absolvēja:

Ilze Armanoviča, Aigars Baltausis, Sniedze Beļakova, Gintars Bergmanis, Ilze Blūzma, Uldis Bogdanovs, Sarma Jansone, Jolanta Jasēviča, Līga Kļučņika, Ainārs Kļučņiks, Sandra Krieviņa, Gaida Novika, Agita Ponomarjova, Gundars Poļanskis, Ilgvars Poļanskis, Edgars Puriņš, Aigars Rieksts, Arnis Veigners.

Klases audzinātāja *Edīte Sīle*.

1987. gadā 8. b klasi absolvēja:

Tatjana Ādamsone, Marina Batija, Valērijs Binkjavičus, Igors Kurakins, Anžela Korņijenkova, Ivo Kovaļenko, Romāns Nazarovs, Jeļena Marčenkova, Vladimirs Mihailovs, Larisa Petrušina, Inga Rožkova, Karina Šalajeva, Natālija Savičeva, Oksana Šeina, Sergejs Sitovs, Milana Špeņoviča, Žanna Toporkova, Velga Velde.

Klases audzinātājs *Artūrs Ābols*.

1987. gadā 8. c klasi absolvēja:

Līga Amelko, Jānis Bertmanis, Elita Bulko, Uldis Ermansons, Lana Fjodorova, Lauris Ivanovskis, Raimonds Kirsanovs, Arnolds Kunderts, Renāte Lapiņa, Andris Mizūns, Alda Miķelsone, Gunta Orlovska, Jānis Pīlādzis, Inguta Raginska, Gita Romane, Dzintars Siliņš, Ģirts Spilbergs, Rūta Sprūdža, Ilze Upeniece, Haralds Zaķis.

Klases audzinātāja *Venita Bulmeistere*.

1988. gadā 8. a klasi absolvēja:

Žanna Adamenko, Anita Alksne, Līga Budovska, Evita Burkevica, Sandijs Greiškāns, Gita Grieze, Zaiga Ivanovska, Andris Jakovļevs, Agnese Kļava, Normunds Kurilovs, Dace Magone, Ilze Mazule, Gints Miežītis, Rita Novika, Rudīte Osvalde, Felikss Pripāns, Ervīns Reinverts, Valdis Rubažs, Zanda Rulle, Ilze Sīle, Uldis Skābene,

Maija Sprūdža, Eva Struce, Māris Šeflers, Pēteris Timofejevs, Kristīne Vanaga, Valdis Vanags, Arnis Veckaktiņš, Jolanta Vecvagare, Ilze Veide, Baiba Vilbrante.

Klases audzinātāja *Laura Panega*.

1988. gadā 8. b klasi absolvēja:

Inga Ādamsone, Svetlana Cvetkova, Natālija Cimbaluka, Zinaīda Čerepanova, Alla Freimane, Svetlana Gerstenlauer, Natālija Konovalova, Jeļena Loparjova, Valentīna Ļeščenko, Jekaterina Rokovska, Sandra Ruiss, Oļegs Šaboltas, Sergejs Štirkovs, Jurijs Torčilo.

Klases audzinātāja *Valentīna Lukina*.

1989. gadā 8. a klasi absolvēja:

Edgars Bicāns, Valdis Blūzma, Līga Brauna, Dace Bremze, Gita Gāršniece, Diāna Ivanova, Jānis Krastiņš, Rolands Melnācis, Edgars Mitras, Ilona Muceniece, Ieva Ozoliņa, Mareks Sidrevics, Guntars Striķis, Normunds Tauvēns, Ēriks Tomsons, Dace Vesmane, Jolanta Vītola, Daiga Zambare, Raimonds Zaķis.

Klases audzinātāja *Inta Bremze*.

1989. gadā 8. b klasi absolvēja:

Valērijs Aleksējevs, Aleksejs Cimkovičs, Dmitrijs Geitners, Oļegs Holomjovs, Vitālijs Kovaļenko, Oļegs Koreškova, Laila Līrmāne, Vitālijs Makarenko, Jeļena Mihailova, Inga Oga, Oksana Polovņikova, Oksana Špeņoviča, Tatjana Zibailo.

Klases audzinātāja *Olga Čerevaņa*.

1990. gadā 9. a klasi absolvēja:

Ilze Bazone, Gvido Cunsķis, Baiba Gulbe, Agris Gvozdovs, Rimants Jakubovičs, Uldis Klētnieks, Oskars Kļava, Evita Krievāne, Marika Kurme, Tomass Lismēns, Katrīna Lodziņa, Daina Ozoliņa, Agnese Poļānska, Diāna Sirmā, Artūrs Strods, Māris Svilāns, Oksana Šeloņina, Inguna Vanaga, Arnis Vāvers, Jānis Žvaginš.

Klases audzinātāja *Gunta Calmane*.

1990. gadā 9. b klasi absolvēja:

Svetlana Breusova, Viktors Cimbaluks, Pāvels Filipovs, Pāvels Gerstenlauers, Igors Jeršovs, Vjačeslavs Konjahins, Renāte Kundrāte, Lolita Oga, Ingrīda Pauliņa, Andrejs Paeglis, Vitālijs Rubins, Natālija Tuļguka.

Klases audzinātāja *Aļina Mištovte*.

1990. gadā 9. c klasi absolvēja:

Verners Bistrovs, Juris Boikovs, Ilgonis Čačs, Rimants Dargevičs, Ieva Grieze, Dzintra Jurisone, Līga Kārliete, Andris Kuzņecovs,

1988. gada 8. a klases absolventi

1989. gada 8. a klases absolventi

1990. gada 9. a klases absolventi

1990. gada 9. b klases absolventi

1990. gada 9. c klases absolventi

1991. gada 9. a klases absolventi

1991. gada 9. b klases absolventi

1992. gada 9. a klases absolventi

1992. gada 9. b klases absolventi

Kitija Jurcēna, Lilita Laizāne, Andris Latatujevs, Dita Mieze, Juris Ozerskis, Ilgonis Podskočijs, Vija Pārpuce, Ingūna Skudra, Ainārs Šlomaks, Inese Vīcupa, Andris Upenieks.

Klases audzinātāja *Venita Bulmeistere.*

1991. gadā 9. a klasi absolvēja:

Raivis Bulmeisters, Zaiga Jurisone, Ilze Kaminska, Māris Krastiņš, Gunta Krievāne, Marika Kūmiņa, Zane Liepiņa, Andris Mežatučs, Jānis Placēns, Zanda Rozefelde, Santa Rozīte, Evita Rubaža, Baiba Rulle, Dace Šķēle, Aivars Zambars, Agnese Zeinvalde, Kristīne Zelmene, Juris Žvagins, Andris Bražūns, Gatis Jansons, Ivo Mirķis, Edmunds Romans, Raimonds Rutks, Guntars Siliņš, Raimonds Tošens, Vladislavs Volohs, Egīls Začests.

Klases audzinātāja *Līga Strausa.*

1991. gadā 9. b klasi absolvēja:

Svetlana Bogdanova, Igors Vasiļjevs, Jeļena Guka, Pāvels Gerstenlauers, Aleksejs Kondrašovs, Aļona Kujukina, Jeļena Leščova, Natālija Mitrofanova, Tatjana Mizjova, Ilja Nazarovs, Anžela Peļņika, Natālija Soboļ, Nadežda Korņienkova.

Klases audzinātāja *Tamāra Holomjova.*

1992. gadā 9. a klasi absolvēja:

Iluta Bērziņa, Kristīne Bicāne, Linda Greiškāne, Gunda Ignatāne, Inese Kotāne, Dace Krastiņa, Ineta Kurme, Kārlis Laukazīle, Dainis Lazdiņš, Inga Liepkalne, Juris Ļubišs, Arnis Magone, Inese Skudra, Andris Stikuts, Laura Suharevska, Gints Švalkovskis, Ilmārs Tolstovs.

Klases audzinātāja *Edīte Sīle.*

1992. gadā 9. b klasi absolvēja:

Dmitrijs Averjanovs, Lilija Baltiņa, Natālija

Baltiņa, Oļegs Borisovs, Ervīns Kavarskis, Jurijs Kozlovskis, Aleksandrs Kotļerovs, Ilja Kurdjukovs, Rihards Matusevičs, Jeļena Mizjova, Viktorija Pigožnis, Iveta Svētiņa, Sergejs Stirāns, Aleksandrs Šatrovs, Olga Štirkova.

Klases audzinātāja *Svetlana Ļubimceva*.

1992. gada 9. c klases absolventi

1992. gadā 9. c klasi absolvēja:

Pēteris Bulko, Zigmārs Dzintars, Aigars Grieze, Inese Korņicka, Inese Kļava, Pēteris Lauriņš, Andris Sirmais, Ginta Oreniša, Ilona Placēna, Artūrs Skadmanis, Edīte Spradenkova, Ģirts Žeivenieks, Dace Žvagina.

Klases audzinātāja *Sarmīte Viļuma*.

1993. gadā 9. a klasi absolvēja:

Inguna Brauna, Edmunds Čodors, Marita Eglīte, Mareks Dzintars, Agnese Gaile, Pēteris Golubeckis, Agnese Matvejeva, Līga Liepiņa, Gija Opermane, Raivis Ozoliņš, Oskars Pārpucis, Dzintars Šķeltiņš, Kaspars Veckaktiņš, Māris Zeltītis.

Klases audzinātājs *Jānis Purniņš*.

1993. gada 9. a klases absolventi

1993. gadā 9. b klasi absolvēja:

Sergejs Arsentjevs, Oksana Guka, Oksana Grimaļuka, Ludmila Kifjuka, Aleksandrs Kozlovs, Jeļena Kozlovskaja, Agris Kastanjans, Natālija Kuļpa, Vladimirs Lomidze, Andrejs Maļavko, Karolina Matuseviča, Ludmila Ševšeļova.

Klases audzinātāja *Valentīna Lukina*.

1993. gada 9. b klases absolventi

1993. gadā 9. c klasi absolvēja:

Raimonds Ciganovičs, Iveta Cine, Andris Emoliņš, Dace Gulbe, Jānis Kārkliņš, Lelde Ozoliņa, Māris Ozolnieks, Evita Pazare, Daiga Podskočija, Reinis Ramba, Aigars Rozenbergs, Sandra Šķēle, Liesma Zariņa, Liene Zelmene.

Klases audzinātāja *Elza Andersone*.

1993. gada 9. c klases absolventi

1994. gada 9. a klases absolventi

1994. gada 9. c klases absolventi

1995. gada 9. a klases absolventi

1995. gada 9. b klases absolventi

1994. gadā 9. a klasi absolvēja:

Inese Avotiņa, Armands Ābols, Jānis Biedris, Eva Ertmane, Aira Gēgermane, Lauris Jansons, Sandis Laganovskis, Jānis Rudzītis, Mārtiņš Strods, Linda Suharevska, Zane Švalkovska, Mārtiņš Vilbrants, Kaspars Vilcāns, Rihards Ogle.

Klases audzinātāja *Inta Bremze*.

1994. gadā 9. b klasi absolvēja:

Olga Geitnere, Andrejs Golovanovs, Oksana Kadjaeva, Igors koreškovs, Vladislavs Kurdjukovs, Danils Pavlovs, Aleksandrs Perminovs, Viktorija Rumova, Juris Svētiņš, Vita Stirāne, Irina Torčilo, Anna Vehtere, Andrejs Šubas, Oksana Kuvika.

Klases audzinātāja *Aleksandra Smirnova*.

1994. gadā 9. c klasi absolvēja:

Jānis Cinis, Ilze Mača, Signe Jana Rubīna, Jānis Rutks, Dace Saulkalne, Ilze Saulkalne, Lāsma Sirmāis, Inese Upeniece, Judīte Vāvere, Inita Viksna, Guntars Zaikovskis, Normunds Avotiņš.

Klases audzinātājs *Artūrs Ābols*.

1995. gadā 9. a klasi absolvēja:

Inese Brauna, Mārtiņš Brauns, Agnese Bula, Intārs Grigjānis, Daira Jauģiete, Andris Korņickis, Mudīte Kārkliņa, Agnese Kļaviņa, Māris Koja, Daiga Krastiņa, Juris Laizāns, Armands Rozenbergs, Sanita Stikute, Ieva Supkova, Jānis Veckaktiņš.

Klases audzinātāja *Natālija Stepanova*.

1995. gadā 9. b klasi absolvēja:

Natālija Ber, Jana Fiļipova, Jūlija Gavriloņa, Viktors Gorohovs, Jevgēnija Kozlova, Signe Mackeviča, Edijs Māzers, Jevgēnijs Pavlovs,

Romāns Šidlovskis, Deniss Šuntovs, Andrejs Žaks, Vadims Žatkins.

Klases audzinātāja *Aļina Mištovte.*

1995. gadā 9. c klasi absolvēja:

Līga Būmane, Kaspars Caune, Oskars Čodors, Mārtiņš Ekmanis, Māris Jansons, Andis Kārklīšs, Linda Krūmiņa, Maksims Kušnerovs, Jānis Lejnieks, Elīna Margeviča, Brigita Melnace, Renārs Nadrickis, Guntis Poļevskis, Uldis Rubenis, Guntars Škeltniņš, Juris Šults, Linda Ūzule, Inga Vintuka, Lienīte Leitāne, Judīte Leitāne, Māris Spura.

Klases audzinātāja *Gunta Calmane.*

1996. gadā 9. a klasi absolvēja:

Ainārs Bušs, Kristīne Cine, Lita Dārzniece, Sintija Gaile, Kintija Karpoviča, Aiga Kļaveniece, Jānis Krūklis, Dairis Kuciks, Raimonds Lapiņš, Aigars Paegle, Kaspars Rozītis, Mareks Sidrevics, Agnis Siliņš, Anna Sīle, Māris Skuja, Vita Veiss, Raimonds Robežnieks.

Klases audzinātāja *Sandra Bērziņa.*

1996. gadā 9. b klasi absolvēja:

Karina Božanova, Tatjana Budanova, Jekaterina Calpanova, Adrians Čuikins, Dmitrijs Egle, Agnese Freimane, Jevgēnija Isidorova, Jūlija Krupenņikova, Aleksandrs Puišo, Oksana Vasiļenkova, Aleksejs Jeršovs, Sergejs Šangins, Andris Špakovskis.

Klases audzinātāja *Tamāra Holomjova.*

1996. gadā 9. c klasi absolvēja:

Agnese Arnicaņe, Kristaps Buls, Gunita Daugaviete, Ingrida Grīnberga, Anita Kļava, Daiga Krapāne, Santa Līrmane, Karīna Ozola, Dace Poļevska, Uģis Priede, Jānis Roze, Lauris Sīlis, Linda Škeltniņa, Daina Šmite, Inga Začeste, Inese Zaķe.

Klases audzinātājs *Kaspars Trencis.*

1995. gada 9. c klases absolventi

1996. gada 9. a klases absolventi

1996. gada 9. b klases absolventi

1996. gada 9. c klases absolventi

1997. gada 9. c klases absolventi

1998. gada 9. a klases absolventi

1998. gada 9. b klases absolventi

1998. gada 9. c klases absolventi

1997. gadā 9. a klasi absolvēja:

Andris Baltausis, Aivars Beļskis, Inga Bertmane, Baiba Bērziņa, Inese Birze, Jānis Bresis, Linda Grīnvalde, Ilona Latatūjeva, Linda Mihailova, Didzis Ozoliņš, Andrejs Ozols, Ervīns Pazars, Ivo Pāvulāns, Gunta Porošēviča, Artūrs Silovs, Gatis Skrīvers.

Klases audzinātāja *Edīte Sīle*.

1997. gadā 9. b klasi absolvēja:

Irina Belova, Rīta Blumberga, Dmitrijs Čudins, Nellija Devele, Jevgēnijs Jermolajevs, Jurijs Kočergins, Karīna Setensone, Tatjana Sobole, Valērijs Špaks, Arina Umpiroviča, Alla Vasiļenkova, Karīna Vorobjova.

Klases audzinātāja *Tamāra Holomjova*.

1997. gadā 9. c klasi absolvēja:

Intars Ābols, Ervīns Batarāgs, Kristiāna Bergmane, Nauris Butkus, Dace Elstiņa, Gita Freimane, Juris Karņickis, Inguss Kalvišs, Liene Kļavniece, Raivis Lakšēvics, Zane Mača, Laura Ozoliņa, Laimdota Petroviča, Pēteris Pavlovskis, Valdis Pozvoļskis, Jānis Torohovičs, Oskars Zābers.

Klases audzinātāja *Sarmīte Viļuma*.

1998. gadā 9. a klasi absolvēja:

Elīna Bidlova, Elīna Biedre, Kārlis Blašķis, Ronalds Daņilovs, Bruno Freimanis, Kaspars Gervis, Māra Gredzena, Māris Kārklīšs, Ilva Knutova, Arnis Kļaviņš, Ligita Lagzdīņa, Atis Matvejevs, Marina Ozola, Jānis Ozoliņš, Kaspars Smirnovs, Raivis Šteins, Toms Treiers, Monta Vikštrema, Kintija Zdanovska.

Klases audzinātāja *Līga Strausa*.

1998. gadā 9. b klasi absolvēja:

Antons Ambrosovs, Olga Bardiša, Eduards Bers, Jevgeņijs Dolganovs, Viktors Egle, Māris Gīgels, Kristīne Kočetkova, Kirils Kutuzovs, Andris Kūlis, Viktorija Laizāne, Dmitrijs Petrovs, Romāns Pīgoznis, Jūlija Taratutina, Sergejs Kiriļčuks.

Klases audzinātājs *Aivars Skosa*.

1998. gadā 9. c klasi absolvēja:

Artūrs Azarovs, Raimonds Ābele, Rolands Ābele, Arnis Birze, Zane Eglīte, Inga Jargāne, Jānis Kārliņš, Raimonds Kolosovs, Juris Krātiņš, Dace Miķelsons, Pauls Margevičs, Sintija Petroviča, Ģirts Priede, Agris Rumpe, Eva Sprukule, Zane Tošēna, Jānis Upenieks, Vjačeslavs Zaicevs.

Klases audzinātāja *Venita Bulmeistere*.

1996. gada 12. klases absolventi

1997. gada 12. klases absolventi

1996. gadā 12. klasi absolvēja:

Artūrs Adamovičs, Irīna Anaņjeva, Līga Auza, Marita Eglīte, Oksana Grimaļuka, Inese Jankovska Jāņa m., Inese Jankovska Jura m., Līga Liepiņa, Lauris Liepiņš, Ilja Nazarovs, Ilona Placēna, Mairis Sjuja, Baiba Štakmane, Kaspars Veckaktiņš, Gita Zariņa, Māris Zeltītis.

Klases audzinātāja *Aiga Gūtmane*.

1997. gadā 12. klasi absolvēja:

Inese Avotiņa, Armands Ābols, Inese Cekule, Vineta Čaplinska, Artis Galejs, Aira Gēgermane, Līga Kocāne, Jānis Podskočijs, Violeta Rūse, Linda Suharevska.

Klases audzinātāja *Inta Bremze*.

1998. gadā 12. klasi absolvēja:

Kaspars Bramanis, Agnese Bule, Agnese Dmitročenko, Imants Grīnbergs, Iveta Jakovļeva, Elīna Margēviča, Didzis Piļāns, Guntis Poļevskis, Ģirts Roms, Dita Rukmane, Ilona Svetena, Juris Šults.

Klases audzinātāja *Ilze Romanovska*.

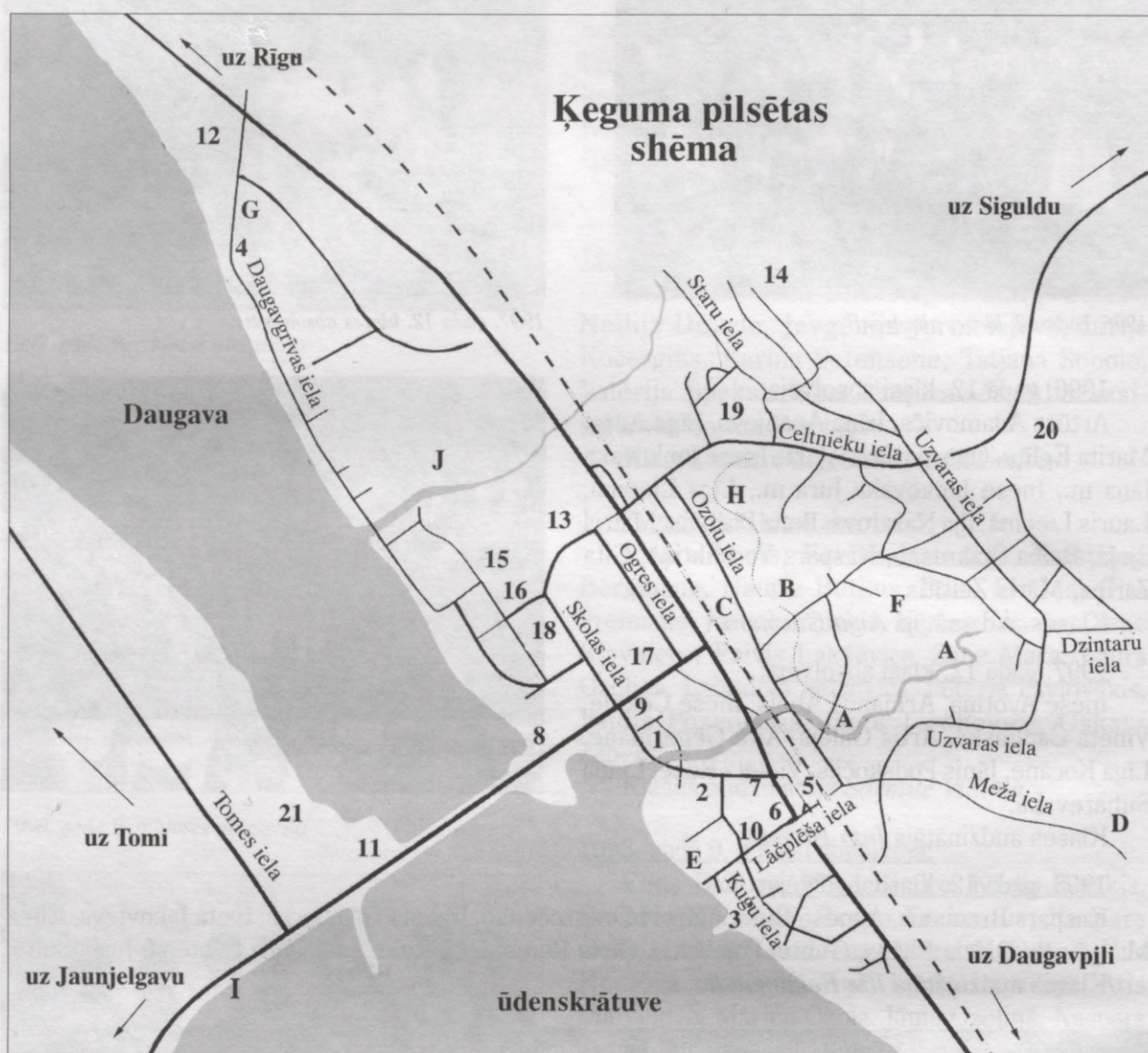

1998. gada 12. klases absolventi

Ķeguma komercnovirziena vidusskolas pedagogu un darbinieku kolektīvs 1998. gada 1. septembrī

CEĻVEDIS PA ĶEGUMU

Dabas un kultūrvēsturiskie objekti

- A Miesniekupīte
- B dižozols
- C melnalksnis
- D kapi
- E pludmale
- F estrāde
- G senais lielceļš
- H Čanku kalns (Mazie Kangari)
- I atpūtas bāze *Spārīte*
- J Grāvjupe

Arhitektūras pieminekļi

(līdz 1940. gadam celtās ēkas):

- 1 Inženieru māja
- 2 Liepu alejas apbūve
- 3 māja *Dūmiņi*
- 4 *Katlabedres*, bijušais krogs
- 5 dzelzceļa stacija

- 6 pasts
- 7 sociālās aprūpes māja (bijusī slimnīca)
- 8 Ķeguma HES-1

Pārējās iestādes un to celšanas gadi

- 9 tautas nams, 1951
- 10 Ķeguma pilsētas dome un bibliotēka, 1973
- 11 Ķeguma HES-2, 1979
- 12 attīrīšanas ietaises, 1980
- 13 Ķeguma komercnovirziena vidusskola, 1981
- 14 izgāztuve, 1985
- 15 bērnudārzs *Gaismiņa*, 1986
- 16 ambulance, 1988
- 17 aptieka, sadzīves pakalpojumi, 1989
- 18 bērnu bibliotēka, 1990
- 19 p/u *Ķeguma Stars*, 1994
- 20 mototrase *Zelta Zirgs*, 1996
- 21 Daugavas spēkstacijas vēstures muzejs, 1997

Skolotājas V. Bulmeisteres un jauno dabas draugu noteiktās **Latvijas aizsargājamo augu sugas Ķegumā:**

- Iesārtā glīvene (*Potamogeton rutilus*)
- Laksis, mežloks (*Allium ursinum*)
- Krustainā drudzene (*Gentiana cruciata*)
- Jumstiņu gladiola (*Gladiolus imbricatus*)
- Pļavas silpurene (*Pulsatilla pratensis*)
- Jūrmalas augstiņš (*Centaureum littorale*)
- Meža vizbulis (*Anemone sylvestris*)
- Seklais plakanstaipeknis (*Diphysium complanatum*)
- Sirdsveida divlape (*Listera cordata*)
- Ženēvas cekuliņš (*Ajuga genevensis*)

Ķeguma dižkoks – ozols Torņa kalna nogāzē, 1998

Republikas nozīmes aizsargājamie dabas objekti – dižkoki:

- ozols Torņa kalna nogāzē, 0,5 km no dzelzceļa stacijas (apkārtmērs 5,8 m),
- melnalksnis Ozolu ielas malā netālu no dzelzceļa (apkārtmērs 3,7 m).

Kā sakopt, saglabāt vidi? Kā atjaunot Daugavas ielejas kultūrvēsturiskās tradīcijas? Jautājumiem risinājumu meklē 1994. gadā nodibinātais *Daugavas fonds*. Šis fonds finansē ar saviem līdzekļiem mērķprogrammas, piemēram, Daugavas svētkus novados u.c.

Šajā pavasarī Daugavas nedēļa risinājās arī Ķegumā. Skolēni savos projektu darbos izzināja, aprēķināja, aprakstīja savas apkārtnes dabu, cilvēkus, notikumus ...

“Ķeguma nākotnes vīzija

Lielpilsētas Rīgas tuvums nosaka attīstības tempus – tie ir strauji. Par bezdarbu neiet ne runa šajā rosīgajā pilsētā pie vienas no lielākajām maģistrālēm Rīga–Daugavpils. Mototrase “Zelta Zirgs” attīstās arvien straujāk, nesot popularitāti mazpilsētai. Ķeguma skola kļūst par labāko izglītības iestādi visā apvidū ar spēcīgu kompjūteru klasi, labu svešvalodas mācīšanu, pieaugušo apmācības kursiem un speciāliem kursiem uzņēmējdarbībā. Ir laba ambulance un slimnīca, privāts bērnudārzs. Strauji attīstās tūrisms, privātās mājas piedāvā garāmbraucējiem naktsmājas, kā arī ceļas neliels ceļmalas motelītis, kas īpaši labi noder, kad notiek kārtējās motokrosa sacīkstes.

Daugavas kreisajā pusē vairāk attīstās lauku tūrisms – nelielās zemnieku saimniecības izveidojušas skaistu dabas ainavu ar koptiem zālieniem, augļu dārziem. Daugavas krastos ir labas peldvietas. Attīstās kempingu saimniecība, izveidoti sporta un dažādu spēļu laukumi. Viesu daudzumu nosaka Rīgas tuvums. Ķegums ir populāra vieta atpūtniekiem, kas grib aizbēgt no Rīgas karstā bruģa un stresa. Tūristi ir labi klienti apkārtnējam saimniecībām, kas gan pašas neuzņem viesus, tomēr labprāt tiem pārdod lauku labumus (ogas, sēnes, piena produktus utt.).

Nostāsti par Kaupēna mežiem varētu pievilināt vēl vairāk tūristu un dabas mīļotāju. Mēs būtu gandarīti, ja Ķegums būtu labs piemērs, kā īstenojas “Lauku tūrisma vīzija”.

Asnāte Ziemeļe,
asociācijas “Lauku ceļotājs” prezidente, 1998

Lūgšana

Pārmet, mīļā Māra, latvju zemei
svētības jostu pāri,
lai cilvēku sirdīs
iemirdzas prieks.
Pārmet, mīļā Māra, latvju zemei
mīlestības jostu pāri,
lai mūsu dvēselēs
ieaužas miers.
Pārmet, mīļā Māra, latvju zemei
saticības jostu pāri, lai gaismotie ceļi
visus mājup ved.

Mirdza Oša (bijusī ķegumiete) 1988. gada 7. maijā

*Vecos vienmēr cieni!
Tu nepaliksi mūžīgi bērns!
Viņš bija tas, kas Tu esi,
un Tu būsi tas, kas viņš ir!*

No Idas Placēnas albuma, 1965

Gan dabā gan cilvēkos ir savi noslēpumi un brīnumi. Cilvēka dzīvē laikam skaistākais ir tas, ka, neskaitot nodzīvotos gadus, vienmēr par kaut ko nākas brīnīties.

Ticu, ka mūšdienu jaunieši, būdami atraisīti, tieši, zinoši un gūstot klāt dzīves pieredzi, apvienos prātu ar iespējām, lai vestu mūsu Ķegumu un valsti panākumu ceļos. Visi kopā esam te pilsētnieki, te laucinieki, tā apliecinot savu dzīves veidu.

Novadpētniecības darbs nav paveicams pilnībā. Vienmēr būs kāds nozīmīgs aizsākums, būs kāds nesatīkts aculiecinieks, kura atmiņas nav pierakstītas, un varbūt viņš notikušo vērtē pilnīgi citādāk. Laika gaitā tēmām būs turpinājums un secinājumi.

Vēlos, lai vārdus: "Nekur nav tika labi, kā mājās" – par Ķegumu varētu sacīt visi tā iedzīvotāji.

Ruta Andersone

5,-

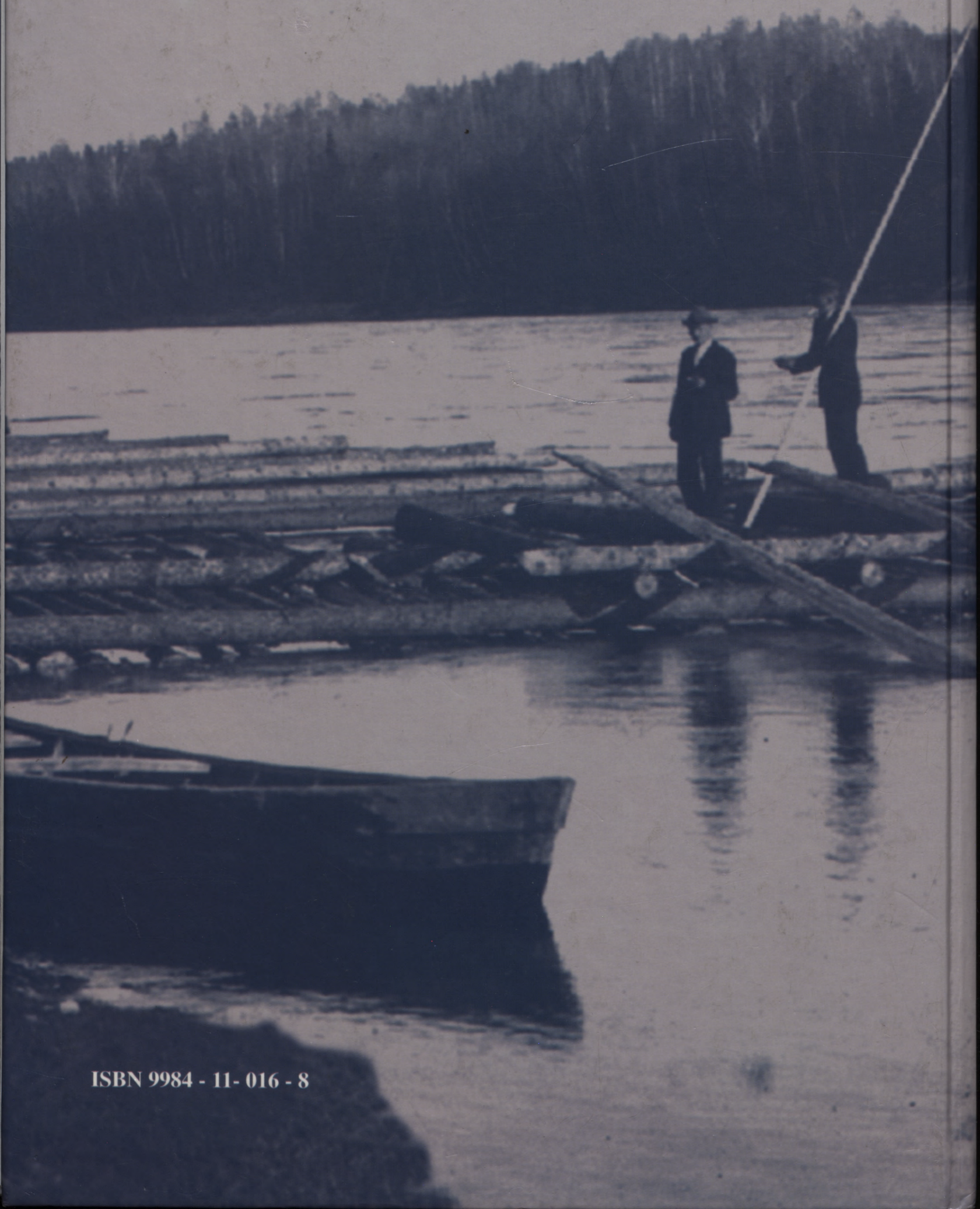
LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTĒKA

0300033269

5,- Ls.

99-7
L 14

ISBN 9984 - 11- 016 - 8